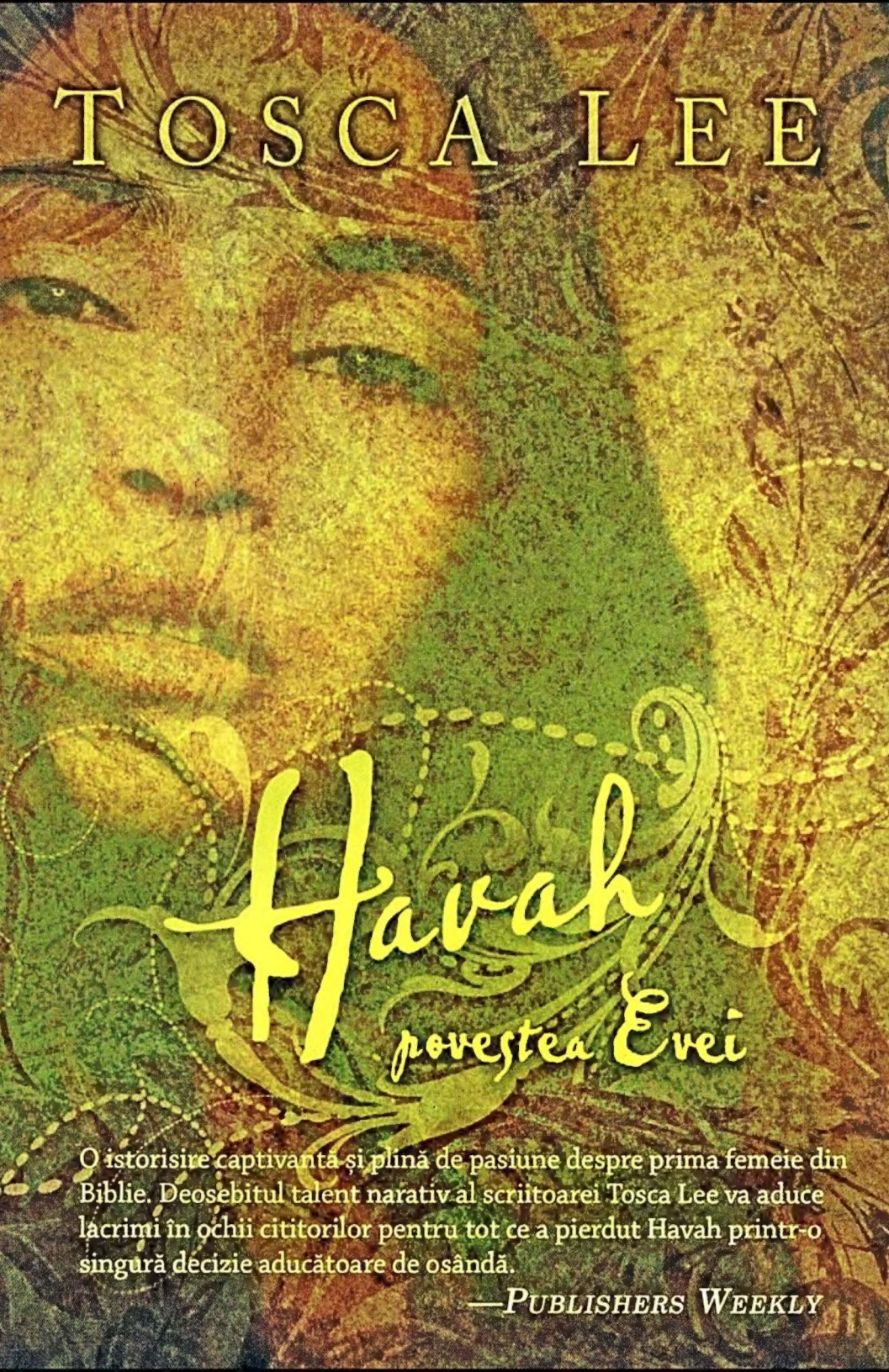
TOSCA LEE
Havah
povestea Evei
O istorisire captivantă și plină de pasiune despre prima femeie din Biblie. Deosebitul talent narativ al scriitoarei Tosca Lee va aduce lacrimi în ochii cititorilor pentru tot ce a pierdut Havah printr-o singură decizie aducătoare de osândă.
—PUBLISHERS WEEKLY

O istorisire captivantă şi plină de pasiune despre prima femeie din Biblie. Deosebitul talent narativ al scriitoarei Tosca Lee va aduce lacrimi în ochii cititorilor pentru tot ce a pierdut Havah printr-o singură decizie aducătoare de osândă.

—Recenzie a publicaţiei ***Publishers Weekly***

Havah este un roman de o imaginaţie debordantă.

—**Eric Wilson**, autorul cărţii *Încercarea Focului*

De multă vreme nu a mai apărut o naratoare care să aibă atâta putere de evocare ca Tosca Lee. Relatarea Căderii nu a fost niciodată atât de umanizată.

—**Sharon K. Souza**, autoarea cărţii *Lying on Sunday*

O încântătoare istorisire, cu măiestrie depănată de o maestră într-ale cuvântului.

—**Robert Liparulo**, autorul cărţilor *Deadfall* şi *Comes a Horseman*

Cu o proză admirabilă şi descrieri care îţi taie răsuflarea, Tosca Lee a insuflat o nouă viaţă istorisirii pe care credeam că o cunoaştem aşa de bine.

—**Jake Chism, Fiction Addict.com**

În *Havah*, Tosca Lee ne invită la un veritabil festin literar. Povestea plină de viaţă a celei dintâi mame de pe pământ hrăneşte, în vreme ce maniera delicioasă şi senzuală de întrebuinţare a limbajului desfată. Devoraţi-o.

—**Claudia Mair Burney**, finalistă la acordarea Premiului Christy şi autoarea cărţii *Wounded*

Povestea Evei este adusă la viaţă în această interpretare a primilor oameni din Biblie. Această poveste despre dragoste, dor şi pierdere aduce încurajare chiar şi astăzi.

—***Romantic Times***

Despre Eva s-au scris multe... dar mă îndoiesc că inima ei a fost

sondată vreodată atât de profund ca în acest roman liric scris de Tosca Lee.

—*Historical Novel Reviews*

Consistentă şi fascinantă, proza autoarei Tosca Lee îţi taie răsuflarea, iar modul în care prezintă ea harul este pe de-a-ntregul transformator. *Havah* nu este nici mai mult, nici mai puţin decât o capodoperă.

—**Nicole Bart**, finalistă la acordarea Premiului Christy şi autoarea cărţii *The Moment Between*

Havah este o carte extraordinară despre o femeie extraordinară. Tosca Lee ne-a oferit o repovestire îndrăzneaţă a unei poveşti pe care credeam cu toţii că o cunoaştem.

—**Randy Ingermanson**, autorul cărţii *Retribution*, câştigător al Premiului Christy

N-am mai citit o carte ca *Havah*. Romanul are o concepţie strălucită, o prezentare unică şi este fenomenal de profund.

—**Lissa Halls Johnson**, autoarea cărţii *Kirk Cameron: Still Growing*

M-am pomenit fascinată de mintea Toscăi Lee, de capacitatea ei de a depăna o poveste şi de documentarea nespus de vastă care trebuie să fi stat la baza acestei lecturi captivante.

—**Mary DeMuth**, autoarea cărţii *Daisy Chain*

Havah nu este doar un roman ce debordează de proză admirabilă, ci este şi o carte care îl face pe cititor să se oprească şi să se gândească la starea sufletului dinlăuntru.

—**Kelly Klepfer**, critic literar Top 1000, Amazon.com

În *Havah*, Lee îşi dovedeşte abilitatea de a da viaţă unui personaj care depăşeşte cu mult clişeele. Şi de data aceasta Lee îndrăzneşte să analizeze supoziţiile creştine.

—*Lincoln Journal-Star*

Havah este un roman epic şi exploziv. O proză frapantă şi o ilustrare

evocatoare sunt însemnele acestei repovestiri a începuturilor vieții prin intermediul inimii și glasului Evei.

—*Relz Reviews*

„Ficțiunea" lui Lee pare într-un fel reală, nu prea aduce a închipuire.

—**Michelle Van Loon**, autoarea cărților *Uprooted* și *Parable Life*

Evocatoare, luxuriantă... Aceasta nu este „ficțiune creștină" scrisă după rețetă și evită să dea răspunsuri spirituale facile la întrebările inevitabile cu care se confruntă personajele.

—*Synchronized Chaos*

Havah a ridicat foarte mult ștacheta pe tărâmul ficțiunii speculative.

—*Inside Corner Book Reviews*

O ilustrare atât de realistă, încât am putut vedea cu ochii mei scânteietoarea lume nou formată.

—**Barbara Warren**, critic literar Top 1000, Amazon.com

Niciodată nu citesc un roman de două ori, dar în cazul acesta am făcut o excepție, iar delectarea a fost intensă până la ultima pagină și la prima și la a doua lectură.

—**ChristianBook.com**

Trecând dincolo de stereotipurile de școală duminicală, *Havah* ne face cunoștință cu o Evă extraordinar de umană, care reflectă tăria și frumusețea oricărui om care flămânzește cu adevărat după prezența lui Dumnezeu.

—**Meredith Efken**, autoarea cărții *Lucky Baby*

Într-o proză delicioasă, Tosca Lee surprinde pasiunea, inocența, nenorocirea fatală și tragedia care au alcătuit viața mamei noastre dintâi.

—**Karen Lee-Thorp**, coautoare a studiilor biblice *Doing Life Together*

Versiunea *Paradisului pierdut* pe care ne-o înfățișează Tosca Lee

transformă o întâmplare de demult într-o poveste personală despre pierdere şi dragoste. Luxuriantă, lirică şi profund mişcătoare.

—**Lyn Cote**, autoarea cărţii *Blessed Assurance*

O poveste emoţionantă care sondează străfundurile experienţei umane, ale credinţei şi spiritualităţii.

—**Press&Sun Bulletin**, Binghamton, New York

Forţa emoţională a acestei istorisiri este cu adevărat divină. Maniera viguroasă în care Tosca se slujeşte de limbaj este foarte emoţionantă, iar finalul este scris fără cusur. Sunt uluit.

—**Favorite PASTimes**

Aceasta este povestea lui Adam şi a Evei, aşa cum este posibil să fi fost în realitate. Scrierea este poetică şi lirică, povestea fascinantă şi captivantă.

—**Virginia Smith**, autoarea cărţii *Stuck in the Middle*

Începuturile noastre înfăţişate cu o profundă, bogată şi minunată imaginaţie, care ne înalţă inima în adorare către Acela care Este.

—**Louise M. Gouge**, autoarea cărţii *Then Came Hope*

TOSCA LEE

Traducere din limba engleză
de ANTONELA BULIGĂ

Havah

povestea Evei

KERIGMA
beletristic
Oradea, 2011

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LEE, TOSCA

Havah: Povestea Evei / Tosca Lee
Traducere din limba engleză de Antonela Buligă
Oradea: KERIGMA Beletristic, 2011
ISBN 978-973-8960-48-0

I. Buligă, Antonela (trad.)

Editor: Cornel Țicărat

Tehnoredactare: Cornel Țicărat
Corectură: Lidia Pop
Coperta: B&H Publishing Group

Havah: The Story of Eve, Romanian
Copyright © 2010 by QUELLE LLC
Romanian edition © 2011 by KERIGMA Beletristic with permission of B&H Publishing Group. All rights reserved.

© KERIGMA Beletristic, 2011, pentru prezenta versiune românească.

KERIGMA Beletristic este un imprint al SC KERIGMA SRL.

Editura KERIGMA Beletristic
O.P. 2 - C.P. 16
410670 Oradea
România
Tel.: (0359) 800174
E-mail: office@kerigma.ro
Web: www.kerigma.ro
ISBN 978-973-8960-44-2

Mamei mele și ție, cititorule

Prolog

Am văzut paradisul şi ruina. Ştiu ce este extazul şi ştiu ce este groaza. Şi am umblat cu Dumnezeu.

Şi ştiu că inima este cel mai fragil şi cel mai puternic organ creat de Dumnezeu, pentru ca o viaţă de bucurii şi de dureri să poată fi cuprinsă într-o singură odăiţă pieritoare.

Şi-acum îmi amintesc trezirea, prima mea clipă—eram conştientă, o senzaţie de conştienţă cum nu am văzut niciodată în ochii vreunuia dintre copiii mei la naştere: ignoranţa şi minunăţia absolută a lucidităţii, când nu ştim nimic şi acceptăm totul.

Fireşte că amintirea clipei trezirii mele este acum mai vagă, la fel ca şi mireasma ţărânei din grădina aceea, la fel ca frunzele smochinului din Eden în zori—roua şi verdele frunzişului. Amintirea păleşte cu aceeaşi senzaţie a unui lucru gustat cândva, savurat acum în memorie, înlocuit de un gust similar, dar niciodată aidoma.

Prea repede s-a dus suflarea lui, un suspin pierdut, mirosul de pământ fertil a ceea ce a fost cândva trupul său asudat. Ca lumina zorilor în Eden—ca roua de pe frunzele de smochin.

Avea ochii albaştri Adam al meu.

Ce mândră am fost de-acea culoare, acum înfăşurată în giulgiul pleoapelor îmbătrânite—el, care nu ar fi trebuit să aibă parte de nicio zbârcitură!

Dar, când să mă aplec ca să îi dezmierd obrazul, pletele mele se preschimbă într-o cascadă albă ce se revarsă peste Edenul lui—carne şi coapse care au dat viaţă multora.

Preţ de o clipă îmi pare că îl aud pe Acela, iar el plânge. E prima dată când îl aud, după atâta vreme, iar inima mea strigă: E mort! Tatăl meu, fratele meu, dragostea mea!

Pizmuiesc pământul care îl îmbrățișează. Pizmuiesc țărâna în care s-a prefăcut trupul lui și îi pizmuiesc pe copiii mei care seamănă în ea și se hrănesc din ea.

Acest limbaj al lui Adam—cuvântul care, înainte de a-i fi nume, însemna doar „bărbat"—ce i-a fost dat chiar de Dumnezeu, este acum al meu. Iar acesta este cântecul meu de dragoste: bărbatului îi voi da chip cu meșteșug prin aceste cuvinte, înainte de-a mă întoarce în țărâna sânului lui Adam.

Povestea mea a fost spusă pe scurt, mult prea pe scurt. A venit vremea s-o auziți întreagă. Ea este mărturia mea că inima e tare—atâta bucurie poate să primească și atâta tristețe să adăpostească, ca un vas care se umple neîncetat, dar fără să pleznească.

Aproape o mie de primăveri au trecut peste mine. De aceea, fiilor, ascultați-mă. Fiicelor, auziți ce vă spun. Eu, Havah, cea formată de Dumnezeu din Adam, vă zic:

La început, a fost Dumnezeu...

Dar pentru mine, a fost Adam.

GRĂDINA

Aud o şoaptă: *Trezeşte-te!*

AZUR. O ÎNTINDERE PĂTATĂ pe ici, pe colo, de nişte puf alb, epave plutitoare purtate de un curent nevăzut. Am închis ochii, iar lumina mi se strecură prin perdeaua fină a pleoapelor.

Un ciripit de pasăre. Lângă urechea mea, bâzâitul pătrunzător al unei gângănii. Deasupra, foşnetul frunzelor copacilor în aerul călduţ.

Eram întinsă pe un pat moale de ierburi care îmi gâdilau obrazul, umerii şi bolta piciorului, şoptind taine şuierătoare copacilor.

De aici, am simţit zbaterea sevei în lujer—pulsul nervurilor viţei, bătaia inimii mele în armonie cu alte sute din jurul meu, mişcarea pământului aflat la mii de kilometri depărtare.

Am oftat, în semn că aş vrea să adorm din nou, să mă retrag în locul din care venisem, tărâmul tăcerii şi al beatitudinii—oriunde ar fi fost acesta.

Trezeşte-te!

Am deschis ochii din nou către azuriul brăzdat şi l-am văzut unit de zborul unei păsări, un V desenat pe cer.

De această dată, glasul nu se mai adresă urechii, ci direct minţii mele stârnite: *Trezeşte-te!*

Avea o notă de veselie.

Nu ştiam defel unde sau cine sunt şi nici nu pricepeam polifonia din

juru-mi, ori întinderea nesfârşită ca o eternitate azurie ce se desfăşura înaintea mea.

Dar m-am trezit şi am ştiut că sunt vie.

Un foşnet, pentru urechea mea de fapt un geamăt. M-am retras, simţind o mişcare pe şold. O clipă mai târziu, uşoară ca o frunză care pluteşte spre pământ, o atingere alunecă pe pântecul meu, de-a cărui existenţă încă nu ştiam nimic.

Un chip îmi apăru în faţa ochilor. Am scos un ţipăt. Nu de frică—nu ştiam ce este frica—şi nici fiindcă aş fi fost luată prin surprindere, pentru că eram deja conştientă de acea prezenţă, ci pentru că era singura afirmaţie care se născu pe nişte buze atât de inocente ca ale mele.

Chipul dispăru şi se întoarse, clipind din ochi, azurul de sus adunat în două lacuri gemene. Apoi, ca un şuvoi de apă ieşit din stâncă, bucuria îmi înfioră inima. Dar nu venea din mine.

În sfârşit! Se auzi, nerostit—având o altă sursă decât prima voce—cuvintele fiind aruncate triumfător spre cer: „În sfârşit!"

Se ridică, lovind pământul cu picioarele asemenea unor trunchiuri de arbori tineri, plini de vigoare. Se lovi în piept, strigă spre soare şi bătu din palme. „În sfârşit!" strigă el, cu un râset asemenea lutului cald frământat între degetele de la picioare. Îşi scutură umerii şi călcă iarba în picioare, lovindu-se în piept şi strigând fără încetare. Deşi nu cunoşteam cuvintele, le-am înţeles sensul îndată: bucurie şi triumf pentru un lucru dorit cu înfocare, de multă vreme, şi găsit pe neaşteptate.

Am încercat să imit sunetul; a ieşit ca un cârâit, urmat de un râset gâfâit. Deasupra, o ciocârlie ciripi cu glas extravagant. I-am dat un răspuns strident. Chipul se aplecă spre chipul meu, iar braţele bărbatului se înlănţuiră în jurul meu.

„Carne din carnea mea," şopti el, iar urechea mea îi simţi suflarea caldă. Degetele lui îmi răsfirară părul, apoi alunecară pe trupul meu, hoinărind ca nişte capre pe culmile muntelui sfânt. Am oftat, dând afară din plămâni ultimele particule de aer ale primei mele inspiraţii—ultima suflare din ei nefiind trasă în piept numai de mine.

Chipul acestui Adam avea pomeţi proeminenţi, iar buza inferioară i se răsfrângea ca o frunză răsucită care picură apă proaspătă pe buzele

însetate. Fruntea îi era ca o pasăre de pradă care se avântă peste culmile semețe, ochii niște luciri albastre adăpostite de evantaiele genelor. Dar gura era cea la care reveneam necontenit, acolo le plăcea cel mai mult ochilor mei să se oprească după ce absorbeau impactul acelor ochi albaștri. O umbră se desfășura de-a lungul maxilarului, agățându-se de el ca praful de obsidian, atrăgându-mi neîncetat privirea spre carnea catifelată a buzelor sale.

Îmi atinse fața și trecu cu degetul peste conturul buzelor. L-am mușcat de deget. Îmi prinse mâinile și le studie, întorcându-le pe o parte și pe alta. Îmi mirosi părul și zăbovi în dreptul gâtului, apoi privi cu curiozitate ce mai rămăsese din făptura mea. După aceea, o luă iar de la capăt, gustându-mi obrazul și sarea de pe gât, trasând cu degetul scobitura gleznei.

În cele din urmă mă ridică în picioare, iar privirea mea descoperi un tărâm cu totul și cu totul nou: pământul și picioarele mele cafenii deasupra lui. M-am agățat de Adam. Parcă eram un uriaș, înălțată cum eram deasupra pământului—un uriaș la fel de înalt ca el. Primul meu pas fu șovăitor ca al căprioarei în ceasul venirii ei pe lume, dar mai apoi am dat la o parte mâinile lui Adam. Picioarele mele, subțirele și neastâmpărate, căpătară vigoare în timp ce el, mergând mult prea repede, mă îndemna să țin pasul. Se îndreptă spre livadă, iar eu am gonit după el cu o nouă putere, scoțând încă un sunet strident. Acum alergam amândoi—printre ierburi și peste porumbari cruzi, cu pletele-mi întunecate răsfirate în vânt.

Am alergat prin vale, noua mea lume începeșându-se în jurul meu: isop și maci, anemone, narcise și crini. Pe dealuri, printre caper și mirt, creșteau trandafiri.

Lângă mine, o străfulgerare: o felină uriașă. Am încetinit, atentă la fluiditatea ei, la curba lină a capului ei, care se aplecă sub mâna mea întinsă. Am căzut la pământ, împreunându-mi mâinile în jurul ei, degetele alunecându-mi de-a lungul blănii. Avea limba aspră—spre deosebire de a bărbatului—și se gudura pe lângă mine, torcând.

Aflat cu mult înaintea mea, bărbatul mă chemă. Pe cer plutea un șoim, scrutând curios peisajul de sub el. Femela de cerb lopătar de lângă pârâiașul din apropiere își înălță capul.

Bărbatul mă chemă din nou, fără cuvinte, plin de dor și exuberanță.

M-am ridicat şi am început să alerg, cu leoaica după mine. Eram rapidă—aproape la fel de rapidă ca ea. O bucurie intensă îşi croi drum să-mi iasă zvâcnind din piept—râdeam. Apoi, cu un salt, leoaica mă ajunse din urmă.

Când bărbatul mă prinse în braţe, leoaica nu se mai vedea. Mâinile lui îmi mângâiară spatele, şoldurile, umărul. Pielea lui mă uimea—cât era de netedă, cât de caldă.

„Eşti splendidă," spuse el, îngropându-şi faţa în mine. „Ah, Isha—femeie, luată din bărbat!"

Nu am spus nimic; deşi înţelegeam ce vrea să spună, nu îi cunoşteam cuvintele. Dar ştiam, cu certitudine şi fără urmă de vanitate, că are dreptate.

LA RÂU ÎMI ARĂTĂ cum îşi face palmele căuş şi bea, apoi şi le făcu din nou căuş, pentru mine. Mi-am plecat capul şi am băut, în vreme ce un crap se zgâia fără sfială la mine, dintre unde.

Am intrat în apă. Mi se tăie respiraţia când îmi gâdilă încheieturile picioarelor şi subsiorile calde, învolburându-se în jurul taliei ca în jurul unei stânci neclintite, în timp ce degetele mele de la picioare atingeau nenumărate pietricele. Mi-am înfăşurat braţele în jurul umerilor lui.

„Toată asta: apă." Mormăi un pic în timp ce înotă spre mijlocul râului, unde acesta se lărgea ca un polog întins pe fundul văii. „Aici—curentul."

„Apă." În clipa în care am rostit cuvântul, am înţeles elementul acesta sub toate formele sale—de la lacul alimentat de râu la izvoarele de sus, care ies din genunea muntelui. I-am simţit greutatea de parcă ar fi avut o gravitaţie proprie—ca şi când m-ar fi putut purta în adâncimile reci ale lacului şi legăna pe mareele lunii.

Din râu puteam vedea pereţii înalţi ai leagănului nostru: măreţul munte de la miazăzi înălţându-se spre cer, iar spre miazănoapte înălţimile subalpine care se transformau în şaua prelungă a unui lanţ muntos ce se arcuia înspre marele lac de la apus.

Am ştiut chiar atunci că acesta era un loc pus de-o parte faţă de pământurile nevăzute de la miazănoapte, de câmpia aluvionară de la miazăzi şi de marile ape de la răsărit şi de cele care se întindeau departe spre apus.

Era pus de-o parte numai pentru că noi locuiam acolo.

Dar nu eram singuri. *Le*-am putut vedea, după o vreme, chiar când am ieşit din râu şi ne-am întins pe mal. Le-am văzut când aruncam priviri piezişe, uitându-mă la altceva: o pată solară prinsă de privire, un freamăt în văzduh, o agitaţie de lumină acolo unde ar fi trebuit să fie numai umbră. Şi astfel am ştiut că acolo se aflau şi alte făpturi.

Bărbatul, care mă măsura cu privirea, nu spuse nimic. Niciunul dintre noi nu ştia cum se numesc.

PRIMUL GLAS, pe care îl auzisem îndemnându-mă să mă trezesc, nu fusese al bărbatului. Acum îi simţeam prezenţa lângă mine, mai aproape decât aerul şi chiar decât braţele bărbatului, care mă îmbrăţişau.

M-am întors la ciudata minunăţie a bărbatului, captivată de pielea lui netedă, întunecată, de şoldurile zvelte, de sexul lui straniu. Era mai cald decât mine, de parcă ar fi absorbit căldura soarelui, iar eu mi-am pus obrazul pe pieptul lui lat şi i-am ascultat bătăile inimii. Membrele, atât de noi pentru mine, mi se îngreunaseră. Cuprinsă de oboseală, m-am retras din faţa lumii mele străine şi încântătoare.

Poate că, dacă închid ochii, mă voi întoarce în locul din care am venit.

Pentru prima dată de la trezire, speram că nu.

Am dormit în ritmul familiar al bătăilor inimii lui, în timp ce insectele scoteau zumzete ca nişte smuceli somnoroase în ziua care era pe sfârşite.

Când m-am trezit, obrazul lui se odihnea pe creştetul meu. Din inima lui izvorâră emoţii, chiar dacă buzele rămaseră tăcute.

Recunoştinţă.

Eu sunt comoara scoasă din stâncă, nestemata găsită în munte.

Se urni numai o dată cu mine şi îmi dădu drumul fără prea mare tragere de inimă. Soarele străbătuse deja toată valea noastră. Stomacul îmi murmura a protest.

Mă duse în livadă şi mă hrăni cu prune cărnoase, muşcând atent în jurul sâmburilor şi dându-mi bucăţile de fruct, până ce sucul ni se

scurse pe bărbie şi albinele veniră să îl cerceteze. Îmi sărută degetele şi mâinile şi îşi puse obrazul în palmele mele.

În seara aceea ne-am întins sub o boltă de isop şi stuf—pe care, după cum mi-am dat seama, trebuie s-o fi făcut într-o altă zi, mai înainte de aceasta.

O zi dinaintea existenţei mele.

Am scrutat împreună cerul schimbător, în trecerea sa spre auriu, roşiatic şi liliachiu, care mirui în cele din urmă pământul argilos în roşu.

Luată din mine. Carne din carnea mea. În sfârşit. În ultima clipă de trezie i-am auzit timbrul vocii în mintea mea. Buzele lui dovedeau admiraţie şi încântare când mă sărută pe pleoapele închise.

Am ştiut că ar face orice pentru mine.

În NOAPTEA ACEEA AM VISAT o întunecime. Un întuneric mai mare decât adâncul râului sau decât marea genune din fundul lacului.

Din acel neant veni un glas care nu era glas, care nu era nici sunet, nici cuvânt, ci voinţă, poruncă şi geneză. Şi, din acel glas, un cuvânt care nu era cuvânt, ci limbajul puterii şi al rodniciei.

Iată! O scânteie cât un firicel—o lumină, la început nu mai mare decât vârful unui ac de pin. Ea explodă dincolo de limitele viziunii mele din vis, îndepărtând total întunericul. Într-o clipită, cerurile erau imense, dilatându-se fără încetare până la capetele eternităţii.

Am trecut pe lângă corpuri noi care mă târau în toate direcţiile; până şi cea mai infimă particulă avea gravitaţia ei proprie. De la fiecare în parte se auzea acelaşi concert, o simfonie de energie şi lumină.

Am ajuns să stau în picioare pe pământ. Era un mare zbucium de apă, iar suprafaţa sa era învăpăiată de lumina refractată a cerurilor peste alte ceruri. Fiecare fibră a fiinţei mele era zguduită, ca o strună ciupită şi lăsată să rezoneze pentru totdeauna.

Eram electrizată, înnoită, bătând ritmul acelui sunet inaugural: veşnicia se trezea la viaţă, căscând.

În mijlocul întregului tumult veni inconfundabila poruncă:

Trezeşte-te!

Azur. Oare am fost făurită din nou? Zborul unei păsări îmi străpunse orizontul vederii. Am închis ochii, conştientă de forma de lângă mine, de pieptul care i se ridica şi se cobora încetişor, de greutatea caldă a braţului său.

Aşteptam ceva; mă trezisem cu o durere asemănătoare cu foamea, dar neavând nimic de-a face cu hrana.

Am nevoie de tine. Era un dor, o dorinţă aprigă şi o declaraţie, toate în acelaşi timp.

Eu Sunt. Nu venea de la bărbat, ci de la Acela al cărui glas era cu mult mai blând şi mai copleşitor—un glas care trezea cerurile la viaţă printr-o şoaptă.

M-am înfiorat. Bărbatul de lângă mine se mişcă şi mă trase mai aproape de el.

După o vreme am adormit din nou, fără nicio grijă. Fără nicio dorinţă.

Şi totuşi, într-un fel, dorind mai mult.

Bărbatul îşi aşternuse patul pe colinele de la poalele munţilor. În dimineaţa aceea am aflat de ce: ierburile şi plantele de pe fundul văii se simţeau umede şi spongioase sub talpa piciorului, aşa cum nu fuseseră cu o noapte înainte.

De data aceasta el se trezi înaintea mea. Îşi trecu degetele peste umărul meu, peste obraz, peste funte. Cu celălalt braţ îmi sprijinea capul.

Am deschis ochii. Ai lui erau deja aţintiţi asupra mea. „Văd în ochii tăi că ştii ceva ce nu ştiuseşi înainte." Cuvintele îi trădau uimirea.

Am văzut cum au fost create cerurile.

Trase aer în piept şi îmi duse degetele la buzele lui.

Sprijinul meu, perechea mea. Hărăzită aşa cum a spus Acela. Ţie îţi sunt cunoscute tainele creaţiei!

Sări în picioare şi îşi trâmbiţă bucuria spre cer. Lovi pământul cu picioarele şi bătu din palme. Am râs şi am bătut şi eu din palme împreună cu el.

Eram preaiubită. Fusesem dorită. Pentru un motiv oarecare, eram necesară.

Se aşeză lângă mine. „Vino, Isha! Vrei să urci pe dealurile din depărtări? Vrei să mănânci smochine şi castraveţi? Vrei să vezi măgarul şi lupul?"

„Da." Nu puteam deosebi măgarul de lup, ori smochina de castravete. Dar am repetat: „Da."

Nu am spus că, mai presus de orice altă desfătare, îmi doream fierbinte prezenţa a două persoane şi că, atâta timp cât acestea erau cu mine, puteam face orice. Dar nici nu îmi trecu bine prin gând lucrul acesta, că el mă şi trase la pieptul său şi îmi mângâie părul, braţul, şoldul.

Ah. M-am scufundat într-o senzaţie de mulţumire.

În ziua aceea m-a dus în partea cea mai largă a văii. Am stat împreună la umbra marelui stejar. Am văzut lupul săltând prin desiş. Ceva mai încolo, nişte oi sălbatice păşteau pe coasta unui deal. Mult mai sus, o capră se încălzea la soare.

„Lup," spuse el. Dar eu l-am auzit spunând un alt nume: *Yedod.*

„Oaie," spuse el. Dar eu l-am auzit spunând: *Adina.*

El le denumise după soiul lor, dar în acelaşi timp le denumise şi într-un mod familiar. Ele erau tot atât de deosebite pentru el, pe cât fusese şi el pentru ele înainte de existenţa mea.

Levia, leoaica, veni şi se întinse lângă mine. După o clipă de respectare a etichetei, se tolăni pe spate.

Scarpină-mă!

Bărbatul, cu braţele întinse peste genunchii îndoiţi, râse. „Multă vreme am crezut că ăsta e singurul lucru pe care-l spune."

Levia stătea tolănită, rotindu-şi ochii. După o vreme, perechea ei coborî de pe dealuri ca să se adape din pârâul de lângă noi. Când

își ridică capul, dorința lui după Levia fu atât de pregnantă încât am sesizat-o și eu, ca și când aș fi fost în pielea ei. Era aceeași senzație pe care o simțisem din partea bărbatului cu o zi înainte. Leoaica se ridică în picioare și îi ieși în întâmpinare, frecându-și capul cu blană moale de falca lui. Din amândoi emana plăcerea.

Am emanat aerul din piept, foarte conștientă de ochii bărbatului care erau ațintiți asupra mea.

„A FOST RÂS," am spus câteva zile mai târziu. Bărbatul mă spălase în râu până ce începuse să mă usture pielea. „Nu tu."

„A fost râs*et*." Îmi ștergea apa de pe piele în timp ce soarele o sorbea de pe perișorii fini ai brațelor mele. „Acela care Este."

Acela ne-a făcut.

Da. Din pământ, Adam. Din Adam, Ish și Isha.

De ce?

Ca să aibă grijă de grădină.

Gâzele, animalele și plantele par să facă asta destul de bine pe cont propriu.

Și să denumească animalele.

De ce sunt ele aici?

Cine poate ști, în afară de Acela care Este?

Faptul că părea a rămâne impasibil la aceste întrebări nu făcu decât să îmi incite curiozitatea. Dar apoi buzele lui se curbară într-un zâmbet fermecător și am știut că și el își pusese aceste întrebări și că, deși mă învățase multe lucruri, multe altele trebuia să le învăț singură.

E o bucurie să înveți, Isha.

Apoi tăcu. Pe urmă: „Totuși, e ceva ce ar trebui să-ți arăt."

În capătul dinspre apus al văii, acolo unde râul se varsă în lac, ceața persista mult după ivirea zorilor. Copacii, care foșneau din vale până pe culmile dealurilor, erau muți. Aici strigătul insectelor, al păsărilor și al altor creaturi părea înăbușit într-un mod ciudat, dar murmurul din fundal al fiecărei ființe vii se ascuțea, devenind mai cristalin decât auzisem oriunde altundeva.

Bărbatul înainta cu greu prin apă înaintea mea. M-am grăbit să îl ajung din urmă, simțindu-mă ușurată când întinse mâna după mine. Dar nu era un înot de plăcere. El se avântă în unde, tăind firul apei

de-a curmezişul. Capetele ne fură învăluite de umezeală, care mi se lipi de plete.

În timp ce înotam spre mijlocul râului, am început să mă gândesc că s-ar putea să nu mai ajungem pe malul celălalt; nici nu îl vedeam din cauza pâclei—şi nu mai puteam desluşi nici malul pe care îl lăsaserăm în urmă. Chiar când am început să mă întreb dacă nu vom fi târâţi în delta lacului, am atins cu degetele de la picioare pietrişul de pe fundul râului.

Am răsuflat uşurată.

În faţa noastră, în partea cea mai lată a râului, se întindea o insuliţă. Iar în mijlocul ei creştea un pom cu fructe atât de deosebite, încât mi-am dat seama că nu le mai văzusem nicăieri altundeva în grădină. Erau perfect rotunde, ca nişte boabe supradimensionate, mai mari decât prunele. Aveau culoarea soarelui, aşa cum îl văzusem arzând cu o seară înainte, între lanţul muntos de la miazănoapte şi cel de la miazăzi. Atârnând greu, fiecare fruct în parte părea să plesnească de suc, gata să cadă la cea mai mică adiere, deşi pe sol nu am văzut niciunul.

Când am urcat malul, stomacul îmi chiorăia. Dar nici nu am apucat să fac doi paşi spre pomul acela, că bărbatul îmi prinse mâna strâns într-a sa.

„Nu!“

Am clipit, uimită de vehemenţa lui. „Foame.“

„Fructul ăsta nu-l poţi lua.“

Era prima dată când am auzit un *nu* rostit de buze—omeneşti ori altminterea.

„De ce?“ M-am uitat din nou, cu respect, la uriaşul împodobit cu nestematele învăpăiate. Părea străvechi, mai bătrân decât orice alt pom din vale—deja înţelegeam ceva despre timp—cu ramurile lui, răsucite precum coarnele gazelei, îndreptate spre cer.

„Este cunoaşterea binelui şi a răului ca s-o mănânci.“ Ochii îi clipiră în direcţia pomului şi înapoi. Gura îi era la fel de fermă ca pielita acelui fruct.

Nu vrea să fie aici, m-am gândit uluită. Şi apoi: *Nu, de fapt el vrea şi nu vrea să fie aici.*

Nu înţelegeam această contradicţie din el. Şi nici nu cunoşteam

înțelesul binelui și al răului ori conflictul dintre ele—doar că părea să țâșnească din rădăcinile acelui pom.

Deasupra noastră, soarele își făcu apariția dintre nori. Polei iarba și frunzele pomului, apoi învălui fructele în flăcări, ca și cum nu ar fi fost nicidecum fructe, ci o puzderie de stele cuprinse într-o constelație de verdeață. În câteva clipe ceața dispăru.

Și mai e ceva. Dacă îl mănânci, vei muri.

Moarte? Ce-i moartea?

Când bărbatul își îndreptă privirea cu totul înspre mine, ochii îi erau blajini.

Rugători.

De ce întrebi aceste lucruri, Isha?

Întreb, pur și simplu.

Moartea este un sfârșit. Un sfârșit împotriva dorinței Aceluia.

Aproape ca unul ne-am întors la copac.

Când îmi veni dorința să mângâi acele ramuri răsucite, mă opri din nou.

„Nici măcar să nu-l atingi!"

Nu înțelegeam ce este această moarte. Cu toate acestea, înțelegeam ce este ascultarea față de Acela. Oare nu mă trezisem când Acela îmi spusese: „Trezește-te"? Oare nu umblasem în siguranța acelor cuvinte, *Eu Sunt*? Oare nu văzusem puterea acelei mâini? Gândindu-mă la ea, am fost cuprinsă de exaltare și de dor după bărbatul în care văzusem asemănarea sa, ca umbra aruncată pe pământ de vulturul ce se avântă spre înălțimi.

Între timp, stomacul meu amuțise. Dar, stând în fața acelui pom deosebit, dintr-o dată nu am mai vrut nimic altceva decât să mănânc până mă săturam. Și atunci am observat celălalt pom de pe această insuliță—de fapt un biet arbust, neinteresant în comparație cu fascinantul său frate. Avea niște bobițe purpurii.

Bărbatul mă trase de acolo, cu ochii îndreptați din nou spre magnificul copac. De data acesta, la atingerea lui, am simțit că sunt hămesită—după caisa acrișoară și apa răcoroasă a izvorului, după glasul Aceluia, după căldura soarelui și umbra salciei… să îmi îngrop degetele în coama leului și să îmi trec palma peste trupul bărbatului.

I-am petrecut brațele în juru-mi ca pe o mantie și i-am gustat sarea

de pe gât. El gemu şi am crezut că s-ar putea să cadă în genunchi. *Ofer plăcere!*

Şi apoi: *Am să-i ofer această plăcere.* Nu cunoşteam lucrurile în toată profunzimea lor, dar Acela era o şoaptă în inima mea—ce secrete ar trebui ţinute ca să nu le aflu?

E o bucurie să înveţi, Isha. Am auzit aceste cuvinte din nou, aşa cum le rostise bărbatul.

Într-adevăr. Ar fi.

„Nu aici." Asprimea vocii lui era adrenalină şi seducţie. Mă trase spre râu cu degete îndrăzneţe, cu suflarea-i fierbinte în urechea mea. Din desiş se auzi un foşnet chiar în clipa în care ne-am aruncat în unde. Iată—o scânteiere aurie printre ramuri, lumina zilei refractată de nişte solzi atât de strălucitori încât rivalizau cu rodul maiestuosului copac.

„Ce-i aia?"

„Ce?" murmură el în părul meu.

Am arătat cu degetul într-acolo. Creatura de pe insulă mă privea ţintă dintre ramurile copacului mai mic.

Bărbatul abia se sinchisi să se uite. „A, nu-i decât şarpele."

Am traversat râul şi ne-am prăvălit uzi pe mal. El se plecă peste gâtul meu, apoi peste umărul meu, peste buric. Eram topită de plăcere.

Te voi satisface.

Da. Acord. *Da.* Rugăminte.

Simte soarele.

Îl simt.

Simte-mi degetele.

Le simt.

Ce mult te iubesc.

M-am abandonat în voia lui.

> *Eu sunt cornul antilopei, care se răsuceşte către cer. Sunt frunza care se răsuceşte pe lujer. Sunt apa proaspătă care ţâşneşte din stâncă, înfiorând mâinile care se cufundă în ea, alunecând pe gâtlejul însetat.*

În NOAPTEA ACEEA, la ceasul în care trilul păsărilor somnoroase face

loc cântului greierilor şi al broaştelor sub răsăritul lunii, el plânse pe umărul meu.

„Cât de mult te-am dorit," spuse el, cu glasul lui încântător frânt ca pământul care se prăbuşeşte în apă. L-am îmbrăţişat şi inima mi-a crescut ca un râu care se revarsă peste maluri.

Cât de puternic, cât de măreţ trebuie să fie Acela ca să trimită cerurile pe drumul lor şi totuşi să audă strigătul unei inimi.

I-am acoperit gura cu buzele mele. Am adormit abia în zori.

Am visat că rătăceam prin ceaţă. Ierburile îmi alunecau pe picioare, cu firele lor umede ca nişte limbi, în timp ce m-am plimbat, după câte îmi părea, cam un ceas. După o vreme, mi-am dat seama că nu umblam nicidecum pe iarbă; picioarele îmi erau cufundate în apă. Ajunsesem la râu şi mergeam pe el; apa îmi clipocea pe glezne şi pe genunchi.

Când ceaţa începu să se ridice, am văzut că nu mă aflam într-un râu, ci într-un vast peisaj de apă, albastră ca lazuritul, întinzându-se până la orizont oriîncotro te uitai cu ochii. Mi-am ridicat mâinile spre norul care se ridica şi am devenit întinderea de aer de la mijloc—picioarele mi s-au înrădăcinat în adâncurile mării, iar degetele de la mâini mi s-au întins peste ceruri.

Dar acum, în timp ce priveam în jos de la o înălţime extraordinară, apa începu să se mişte. Se agita într-o direcţie şi în alta, în acelaşi timp, aşa încât părea că se va rupe—şi, într-adevăr, oceanul dădea naştere unor guri larg deschise spre cavernele pământului. Nu—nu erau nicidecum nişte guri, ci nişte mase întunecate, care se ridicau din ocean aici—acolo şi acolo!—în locurile unde acesta se dăduse la o parte, împingând apa în sus ca nişte coarne de căprior primăvara. Se ridicară şi mai sus, cu un muget mare, spart, ca sunetul să se reverbereze înspre stele. Oceanele se cutremurară şi se agitară ca apa dintr-un ulcior ce se sparge, iar uscatul se adună laolaltă cu un trosnet cumplit, aşa încât marginea uneia dintre acele mase se izbi de o alta, dinţi stâncoşi dezveliţi către cer ca dinţii unui animal. Pe marginile lor zdrenţuite străluceau onixul, cuarţul şi obsidianul, ca nişte nestemate vărsate dintr-o butie spartă.

Acolo, printre vibrante sedimente se găsea limonitul—roşu ca

sângele tuturor viețuitoarelor, ca cel care străbătea carnea de culoarea țărânei a bărbatului care dormea alături de mine.

„Păsările," am zis eu într-o zi, în timp ce adunam stigmatele șofranului cu frunze înguste. „Ele mănâncă rodul copacului minunat?" Vocabularul meu devenise deja luxuriant. Îl epuizasem pe bărbat în căutarea mea după cuvinte—pentru soarele aflat la zenit, pentru copaci cu speciile lor, pentru fiecare parte a unui fruct și toate felurile de semințe, pentru denumirile pielițelor și ale miezurilor care le defineau. Am învățat limbajul pentru cantități și pentru cele nevăzute—denumirea trezirii și a plăcerii—pentru gânduri intangibile, științifice și speculative.

Bărbatul stătea confortabil. „N-am văzut."

„Ele înțeleg ce-i moartea?" Nu trecea zi în care să nu mă gândesc la misterul acelui copac și la moartea din fructul lui minunat. Un lucru „care nu este dorit de Acela," așa o numise bărbatul. Cum de era cu putință să existe ceva în afara voii Aceluia—și în mijlocul frumuseții, nici mai mult, nici mai puțin?

„Dacă e împotriva voii Aceluia să mâncăm fructul, ce alte lucruri mai sunt împotriva acestei voi?"

Mă studie cu un amestec evident de apreciere și respect. „Nu știu, chiar dacă și eu mi-am pus aceeași întrebare. Cu adevărat suntem din același trup, tu și cu mine!" Râse încetișor și își dădu părul de pe frunte.

„Acela nu a spus nimic mai mult, altfel ai ști." Apoi se încruntă. „Înainte ca tu să vii la mine, m-am gândit adesea la locul acela, cam la fel ca tine. Dar acum ești aici, iar eu aproape l-am uitat."

Dar nu de tot.

„Șarpele. Ce atrăgător e," am spus.

„Dacă există vreo creatură care să înțeleagă moartea, el este acela."

M-am minunat de lucrul acesta, curioasă ce îl făcuse pe șarpe să fie deosebit, în afară de frumusețea lui evidentă—curioasă și de negura care părea să acopere ochii bărbatului atunci când se gândea în urmă, la vremea de dinainte. Nu știam ce sunt mâhnirea sau regretul; motiv nu aveam pentru niciunul dintre ele. Dar un lucru știam: pe

vremea aceea el nu fusese aşa de mulţumit. Înţelegeam acest lucru într-o anumită măsură; de când înotasem la insula aceea, eram mereu conştientă de asta. Îmi evaluam poziţia pe râu în funcţie de cât era insula de aproape şi în funcţie de hotarul pâclei care părea să se pogoare împrejurul acelui loc. Când adunam rădăcini de lemn dulce, îmi îndreptam privirile într-acolo şi, cu ochii minţii, vedeam ceea ce învăluia ea. Iar în buchetul reprezentat de valea mea deosebeam, cum nu se mai întâmplase până atunci, mireasma acelui fruct, auzind fiecare foşnet al copacului, mai bine decât pe celelalte, în cea mai puternică adiere.

În NOAPTEA ACEEA am spus: „Vreau să-mi povesteşti despre viaţa ta—de dinainte." Bărbatul lăsă deoparte scoarţa pe care îi plăcea să o împletească pentru a o face funie.

Când întinse mâna după mine, m-am cuibărit în braţele lui şi mi-am frecat obrazul de umărul său. După o îndelungată tăcere, vorbi.

„Cândva erai parte din mine, iar eu eram un om fără pereche. Eram bărbatul, un om, nimic mai mult. Cât de goale îmi par acele zile, săptămâni şi luni în care am învăţat despre trupul meu, despre animale şi despre forţele naturii. Am învăţat toate lucrurile legate de viaţa verde care ne hrăneşte: care parte a fructului este bună de mâncat, care seminţe vor creşte când le pun în pământ şi care stau acolo dormind pentru o vreme. Ştiam cum să recoltez năutul şi cum să mestec păstaia de roşcov, cum să găsesc miezul din interiorul migdalei şi cunoşteam proprietăţile pelinului. Acela era întotdeauna cu mine, murmurând printre copaci şi şoptind pe deasupra ierburilor. I-am văzut chipul în muntele maiestuos, I-am auzit suspinele bubuind din ceruri—I-am văzut amprenta în cea mai măruntă sămânţă de muştar.

„Pe vremea aceea, animalele veneau la mine, ca să-l vadă pe acest Adam care poartă asemănarea Aceluia. M-am minunat de diversitatea lor. Am scărpinat coama leului şi am mângâiat coada isteţei vulpi. Am luat broasca în palmă şi am atins aripile şarpelui. *Cât eşti de minunat, Adam, creat de Acela care Este*, mi-au spus ele. Şi cât de minunate erau ele în ochii mei. Le-am dat nume şi astfel s-au cunoscut şi ele mai bine, datorită faptului că eu le-am cunoscut şi le-am denumit. Lucrul acesta a durat zile întregi.

Absent, îmi contură cu degetul curba urechii. „Nu mi-a luat mult să observ că, deşi ele erau o multitudine, eu eram doar unul. Ele erau mascul şi femelă, dar eu ce eram? Ambele? Niciuna dintre ele?

„M-am dedicat studiului animalelor şi al locului meu în mijlocul lor. Am străbătut dealurile şi câmpia de dincolo de poarta de răsărit. Am învăţat despre ierarhia lupilor, despre gestaţia oii. Am cercetat muntele şi am înotat în marele lac. Dar mă întorceam întotdeauna ca să hoinăresc pe dealuri şi să privesc jos în vale."

M-am gândit la poziţia mea avantajoasă din livadă, insula învăluită în ceaţă şi fructele strălucitoare ca aurul aflate acolo.

El şopti: „Tot timpul am fost conştient de el. M-am întrebat dacă pot înţelege răul. M-am gândit la moarte. L-am chemat pe Acela care şoptea inimii mele, iar El nu mi-a refuzat nimic, dar în singurătatea mea tânjeam după mai mult.

„Într-o zi, pe când rătăceam prin stufăriş—chiar locul în care îmi ridicasem capul pentru întâia oară—am văzut-o." Ochii îi străluceau în timp ce spunea asta, de un albastru închis, culoarea lazulitului din dealurile din Havilah. „O *urmă de picior*, de om—dar nu a mea." Din ochi îi ţâşniră lacrimi, iar expresia feţei îi era plină de dor.

„Am alergat de-a lungul malului, strigând, nedorind altceva decât să ating acel picior, să ating acea mână. Dar atunci am auzit un glas spunând: *Eu Sunt, Adame. Eu Sunt!* Am căzut în genunchi. Aceea a fost prima dată când am simţit durere din cauza singurătăţii, o durere la fel de acută şi de ascuţită ca foamea, ori ca nevoia de soare, de somn sau de fericire. Se auzi din nou, ca o şoaptă: *Eu Sunt*."

Îşi şterse faţa cu dosul palmei. Când vorbi din nou, vocea i se frânse.

„Dar când m-am ridicat în picioare, n-am mai putut găsi urma de picior, deşi am căutat-o toată ziua. Nu voiam decât s-o ating. S-o ating din nou…," şi îşi lăsă capul în jos. După un timp, oftă şi spuse: „În noaptea aceea, când m-am lungit, am privit stelele, aceleaşi stele pe care îţi place să le urmăreşti cu degetul pe cer când crezi că dorm, şi mi-am strigat rugămintea înaintea lui Dumnezeu. În noaptea aceea, somnul m-a cuprins într-o strânsoare îndelungă şi dulce, ducându-mă mângâietor pe tărâmul inconştienţei. În sufletul meu am auzit: *Nu este bine să fii singur*. Cuvintele purtau în ele o compasiune deosebită şi

erau pline de înțelegere... cea mai încântătoare bunăvoință și dragoste. Ce dragoste!

„Am dormit în strânsoarea acelei iubiri, alinat, gândindu-mă că ar trebui să uit dorul meu din ea, știind că, într-un fel sau altul, totul era bine.“ Îmi atinse obrazul cu degetul. Dimineața, când m-am mișcat, am *știut*.“ Degetele îi tremurară pe obrazul meu, așa cum atingi ceva gingaș ca un vis, de teamă să nu îl spargi. „Am știut că stau aici, în trupul meu, *dar nu singur*.“

Cât erau de frumoase lacrimile bărbatului! Cât de frumoasă era fața lui din cauza lor, cât de pătrunzătoare și de masculină în același timp, cu lacrimile care îi curgeau pe obraz și i se prelingeau pe buze! Mă sărută, imitând prima suflare a Aceluia pe gura lui. Și i-am auzit iarăși cuvintele din acea primă dimineață și am simțit din nou exaltarea lui, nu din trecut, ci înnoită în inima sa.

În sfârșit! Carne din carnea mea!

Atunci am știut că și el era al meu la fel de mult cum eu eram a lui, că mă iubea cu toată făptura lui, pentru că mă dorise înainte de a mă cunoaște sau de a ști că aș putea exista vreodată. Când bărbatul își îngropă capul în pletele mele, inima mea strigă înfiorată de extravaganța dragostei și de smerenia și recunoștința care nu se puteau exprima, și nici nu se putuseră vreodată, în cuvinte.

Primul sânge mi-a venit într-o dimineaţă caldă, în timp ce înaintam anevoios printre trestiile din râu. Inspirându-mă din cuiburile păsărilor, începusem să ţes cuiburi din iarbă şi trestie tăiată de pe marginea apei cu o foiţă de silex. În câteva zile m-am perfecţionat şi am început să experimentez modele noi şi complicate.

În ziua aceea eram aşa de încântată de modelul cel mai nou, încât m-am aşezat pe o piatră mare şi am început chiar acolo să îmi confecţionez noul coş. Ceva mai târziu, când m-am ridicat, ce să vezi: o pată roşie. Primul gând a fost că poate mă aşezasem pe frunze zdrobite de hena. Dar asta era imposibil; toată ziua nu mă apropiasem de ele. Imposibil şi pentru că nu ne împiedicam. Nici nu bâjbâiam după fructe sau pietre când le adunam. Niciodată nu eram traşi sub apă ca să nu mai putem respira. Ideea unui pas greşit, a unei greşeli, a unei aberaţii în ordinea Aceluia care Este sau în propriul nostru domeniu din această lume era un gând imposibil.

Aşadar, cum a ajuns roşul pe piatra aceea?

Numai după ce mi-am examinat mâinile, provizia de trestie şi suprafaţa lipicioasă de pe piatră mi-am dat seama că venea din mine.

Un tril argintiu se auzi de pe mal. Am aruncat o privire în direcţia aceea şi l-am văzut pe şarpe, splendid în lumina soarelui, studiindu-mă.

Cât eşti de minunată, fiică a Aceluia şi a omului.

Şi cât eşti tu de minunat. Am spus-o din toată inima. Oare exista în toată creaţia vreun animal mai minunat?

Îşi curăţă solzii preţ de o clipă. *Ţi-a venit sângele. Ştii ce înseamnă asta?*

Gândul mă purtă la Levia în timpul estrului. La bărbat, înlănțuit în jurul meu în timpul nopții.

Da. Cred că da.

Șarpele își înclină capul, părând că adulmecă aerul.

Ce bine de tine că poți crea, la fel ca animalele, propria ta specie. Este semnul lui Dumnezeu, creația. Ce bine de tine că-ți împărtășește cu atâta generozitate din puterea Sa.

M-am îmbujorat la acest gând; oare nu fusesem vrăjită văzând iepuroaica şi puii ei sau oaia cu mielușeii ei sugând la uger? Am zâmbit.

Eşti mulțumită?

Da. Dacă bărbatul a fost bucuros să mă aibă pe mine, cu cât va fi mai bucuros dacă vom fi mai mulți?

Şarpele se întoarse să plece. *Într-adevăr.*

CÂND L-AM PRINS din urmă pe bărbat, sângerarea se oprise. Când i-am povestit despre ea, despre cum o spălasem cu apă şi despre şarpe, mi-a zis: „Creatura aia isteață are dreptate."

„Gândeşte-te—dacă zămislesc, în ziua în care se va naşte copilul nostru vom fi din nou bărbatul, într-un singur trup."

El mă privi atent şi apoi îmi luă mâna. Strângând-o la piept, strigă: „Cât este de măreț planul Aceluia!"

Majoritatea actelor noastre creatoare au fost mai puțin dramatice; cu măsuri pământeşti am dat formă vieții din jurul nostru. Am tăiat liliac şi caprifoi—acel arbust drag felinelor—şi am înfipt crengile în solul coastelor dinspre miazăzi. Am plecat ramura laurului, crestând-o în locul unde atingea pământul, acoperind-o şi prinzând-o acolo cu pietre. Bărbatul începu să construiască pentru noi un umbrar din sălcii, înfigând crengi lungi în pământ şi țesându-le capetele laolaltă. În câteva săptămâni, înfrunziră toate.

Uneori vedeam o lumină care pârjolea cerul, scânteind ca o ramură crestată, lăsându-ne imagini luminoase pe partea interioară a pleoapelor atunci când le închideam. Când am văzut-o pentru prima oară am fost uluită, până ce bărbatul mi-a explicat că în cer este foc, şi la fel în elementele naturii. El putea produce scântei cu două feluri de pietre pe care le lovea una de cealaltă, iar focul mai putea fi produs

şi în alte moduri. În noaptea aceea, cu ajutorul unei pietre striate şi a unei bucăţi de cuarţ, făcu o mică scânteie pe care am convins-o să rămână în viaţă într-o bucată de lemn găunoasă şi umplută cu iască.

Uscam fructe şi culegeam fistic şi migdale. Luam masa în livadă, însoţiţi de Adah, căprioara cafenie, sau de Chalil, vulpea, care venea când Adam cânta la fluierele pe care le făcea din tulpini goale. Lupoaica, Dvash, venea să ne lingă mierea de pe degete; mierea o aduceam adeseori de la stupul alungit pe care îl descoperiserăm într-un copac încovoiat.

Stând pe coasta dealului, puteam mirosi rodiile care se pârguiau pe lujer, seva amăruie a pinului, mărarul şi cicoarea care creşteau printre iarba neagră, strugurii dulci şi grei din viţele de pe coastele îndepărtate. Puteam deosebi excrementele fiecărui animal, uleiul din orice fel de pană, nectarul oricărei flori, gustul purtat de vânt al staminelor lor. Şi în fiecare noapte mă întindeam lângă buchetul seminal de pământ jilav şi sare care era bărbatul de lângă mine.

Mă trezeam din somn când simţeam că se trezeşte. Mă duceam la el când simţeam că tânjeşte după mine. Şi eram conştienţi că suntem deosebiţi pe tot pământul, încât până şi copacii, munţii şi cerurile trebuiau să privească oftând, plini de alean.

Am ALERGAT PE COLINELE de la miazăzi, sărind peste pietre, arbuşti şi pâraie. Eram o alergătoare formidabilă. Îmi ridicam genunchii sus când treceam peste arbuşti, tufişuri şi pâraie. Când am luat-o spre înălţimile subalpine, trecând pe lângă măgarul ce păştea, hohote de râs mi se revărsară din piept. Măgarul zbieră după mine, părând că râde. Ştiam că bărbatul mă privea de jos şi că exuberanţa picioarelor mele şi respiraţia mea rapidă îi accelerau bătăile inimii. Am ştiut asta şi când începu să alerge după mine, dar nu se putea pune cu mine în ceea ce priveşte avansul şi viteza. Numai Levia, leoaica, mă egala.

Am pornit în jos pe coline, către fundul văii. Era miezul zilei, iar soarele fierbinte se înălţase deasupra mea, îmbrăţişându-mă cu razele sale, încălzindu-mi pielea de culoarea mierii întunecate şi formându-mi mărgele de sudoare între sâni şi pe perişorii de pe grumaz. Pe vremea aceea aveam sânii mici, ca nişte mânji atunci veniţi pe lume.

Uită-te la mine! striga sufletul meu. *Uite cum alerg!* Am alergat

prin vale ca vântul prin luncă primăvara. Eram neobosită, plină de încântare față de marea mea putere și față de Acela care mi-o dăruise. Alergam din ce în ce mai repede—mai repede decât am văzut alergând vreun bărbat sau vreo femeie de atunci încoace.

În sufletul meu am auzit râsete—prima dată ale bărbatului, de unde îl lăsasem în luncă—dar mai limpezi și mai pătrunzătoare, ale lui Dumnezeu. Apoi—o, mare taină, ce clipă! Veni o adiere de vânt și de căldură, însă nu de la soare. O simțeam pe umăr, în ureche și pe față: Acela care Este alerga alături de mine, iar râsetele Lui erau ca mierea pentru urechile mele.

M-am repliat sub umbra mărețului munte și am gonit pe deal până în livadă, urmărindu-L pe Acela printre copaci, simțindu-L pretutindeni—înainte, lângă arbust, ba nu, acolo—dincolo de copacul acela! Oare am văzut curba unui umăr, a unei spinări care tocmai a dispărut în spatele salciei? Am râs, muzică precum un cânt, însumarea audibilă a exaltării, iar dincolo de ea L-am auzit pe Dumnezeu cum râde.

Aș fi alergat așa o zi întreagă, o săptămână, o viață întreagă, numai să-L fi putut păstra acolo. Să fi simțit întotdeauna ce am simțit în clipa aceea.

În cele din urmă am ajuns la terasele naturale ale viei.

Rămăsesem fără suflare, iar în urechi îmi răsunau bătăile inimii, sângele pulsându-mi în vene cu un cântec sacadat. Mi-am croit drum printre vițele lemnoase, îndreptate la întâmplare, în toate direcțiile, semănând cu niște arbuști—abia recent stabilisem cu bărbatul să le tăiem mlădițele—pipăind frunzele zimțate și culegând leneș boabele de strugure de mărimea prunelor. Am mâncat cu lăcomie, pentru că eram foarte flămândă și însetată, apoi m-am lăsat să cad pe un petic de pământ cu iarbă, la umbră, acoperindu-mi ochii cu brațul. Cu foamea potolită de dulceața strugurilor, extaziată de această cursă, fermecată de prezența Aceluia—am adormit.

Când m-am trezit, soarele îmi intra în ochi. Nu—era prea târziu pentru asta. M-am răsucit și am descoperit că strălucirea de lângă mine nu era nicidecum soarele, ci lumina sa reflectată de niște solzi scânteietori.

Șarpele mă privea cu o lucire în ochi.

Cât ești de frumoasă, fiică a lui Dumnezeu și a omului. Deși

celelalte animale îşi dovedeau clar plăcerea, curiozitatea ori intenţiile, niciunul dintre ele nu vorbise vreodată urechii mele interioare cu atâta eleganţă ca el. Cât era de ciudat, cu acel îmbătrânit simţ al spiritului pe care nu îl avea niciunul dintre celelalte animale.

Şi tu. În euforia mea şi, acum, în starea mea de moleşeală, totul era frumos, chiar mai mult decât în mod normal. M-am trezit că vreau să îl ating.

Ah, extazul, spuse el, stând la o distanţă cât să nu îl pot atinge. *Ce bine l-am cunoscut cândva.* Se auzi, extrem de slab: o expiraţie nerostită. Am ştiut că înţelegea acel lucru care curgea încă prin venele mele ca opiul.

Îşi lăsă privirile să rătăcească asupra mea, privindu-mă de parcă ar fi fost departe, deşi nu era decât la o şchioapă de mine.

Cât de bine îţi stă în această stare de extaz, fiică a lui Dumnezeu şi a omului.

Am oftat. *Cât este de încântător extazul Aceluia care Este.*

Erai frumoasă chiar şi fără el. Şi cât eşti de inteligentă! Tu te recreezi prin căutarea cunoaşterii. Prin descoperirile tale, eşti zilnic o făptură nouă. Toată creaţia ţi se închină. Îşi plecă capul. Apoi ar fi plecat, ştiu asta, dacă nu aş fi spus cu glas tare în urma lui: „Asta se întâmplă datorită Aceluia care Este. La urma urmelor, ce sunt eu sau ce eşti tu fără Acela?"

Spinarea şarpelui deveni bătoasă, iar el îşi întoarse ochii de obsidian către mine.

Într-adevăr, ce eşti tu decât o parte din bărbat, iar el, o bucată de ţărână? Dar… şi veni mai aproape de mine. Cum stăteam întinsă la pământ, se ridică falnic deasupra mea, mare cât un lup. *Ai devenit ceva mai mult în clipa în care ai cerut să ştii. Când ţi-ai ridicat pentru întâia oară faţa către ceruri şi ai hotărât să ajungi la cunoaştere. Semeni mult mai mult cu Acela care Este decât îţi dai seama.*

Dacă aş fi avut ochi să văd, poate că aş fi putut observa grimasa de dezgust. Aş fi putut vedea cum şi-a întors capul când şi l-a plecat. Dar atunci am fost zăpăcită de logica lui, care acum părea opacă precum ceţurile—iar în momentul următor la fel de luminoasă ca soarele în clipa când acestea se împrăştie.

În după-amiaza aceea, când am coborât de pe terase, am chemat-o

pe Adah, căprioara cafenie. Ea își ciuli urechile și veni la pas, apoi am alegat împreună până la râu. Am plonjat în apă și am înotat până departe, încât am început să ne lăsăm purtate de unde, Adah dând din picioare, iar eu pe spate. Cu părul răsfirat dincolo de suprafața sticloasă a apei, priveam soarele pierdută, fără să clipesc, gândindu-mă la toate cele grăite de șarpe.

După o vreme, Adah se îndreptă spre mal. Dar eu am continuat să plutesc, până ce am ajuns în trestii, până ce plescăitul broaștelor în apă îmi gâdilă urechile; m-am uitat în sus ca să îl văd pe bărbat ghemuit la malul apei, zâmbindu-mi.

Înaintă anevoie printre trestii și mă trase spre el. „Ce obraz neted și prelung ai. Ce picioare puternice. Iar spatele ce grațios îți este. Cere-mi orice. Cere orice de la Acela care Este. Cine te poate refuza?"

În ziua aceea, când m-a sărutat, aveam două iubiri: una dată ca să mă îmbrățișeze, iar alta ca să îmi câștige sufletul.

Eram, fără îndoială, cea mai frumoasă făptură de pe pământ.

TÂRZIU ÎN NOAPTEA ACEEA, după ce insectele veniseră să cânte în cor la lumina lunii, m-am întrebat cum trebuie să fi fost singurătatea.

Mi-am imaginat cum era să duci lipsă, să vezi că fiecare animal are perechea sa, dar tu nu ai niciuna.

La un moment dat, înainte să adorm, îmi trecu prin minte că adevărata natură a lipsei ar putea fi să nu știi niciodată ce îți lipsește.

AM VISAT NIȘTE CERURI ÎNTUNECATE, uscatul scos din apă și marea energie de pretutindeni pulsând de viață.

Dar acolo—o mare lumină se îndrepta spre zenit! Era un glob incandescent, topit, împrăștiind căldură pe pielea mea. Mai erau și altele, scrutând întunericul ca o mie de ochi deschiși, fiecare scânteind din ceruri, părând să se holbeze la mine. În spatele meu se ridică în tăcere o lumină mai rece, atât de mică prin comparație. Atunci mi-am dat seama că nu era nicidecum o lumină, ci o mică masă de pământ iluminată de acea stea nouă și mare.

Acum, cu răsăritul soarelui și al masei de pământ mai mici, venele mele începură să pulseze cu o mare zvâcnire. Pauză și iarăși acea zvâcnire: fluxul și refluxul mareei. Pulsația fiecărei inimi, a fiecărei vene. Chemarea fiecărui pântec.

Se auzi ca un cor. Se auzi ca un muget. Acum, când am privit uscatul, iată că pământul sterp şi munţii stâncoşi, în toată frumuseţea lor glacială, se îmbrăcaseră într-o puzderie luxuriantă de copaci, arbuşti şi ierburi—toate nuanţele de verde, răsucite spre cer în toate direcţiile în care ajungea soarele. Pulsaţia din urechile mele nu venea de la mine, ci de la pământul acela şi de la tulpinile care vibrau de apă, soare şi vitalitate.

Trezeşte-te!

Î*n* DIMINEAŢA ACEEA, în timp ce ne uşuram în pârâu, am anunţat: „Dincolo de pământul acesta se află o mare apă, plină de vieţuitoare bizare, minuscule şi uriaşe, iar dincolo de ea este un alt continent. Şi un altul."

I-am povestit despre munţi, cu comorile lor ca talismanele ascunse în pumn, despre deltele mlăştinoase care se vărsau în lacuri asemenea mărilor, unde muştele ieşite din ouă se împrăştiau pe suprafaţă ca dârele de fum care ieşeau din genunea de jos. Despre munţii insulari care scoteau foc ce se prăvălea sfârâind în mare. Despre apele îngheţate care se mişcă aşa de încet încât fac impresia că nu se mişcă deloc.

Când am terminat, expiră lent. „Cu adevărat eşti fiica lui Dumnezeu."

„Mi-ai spus că ai cutreierat locurile de dincolo de vale."

„Da, dincolo de poarta muntoasă, înainte de muntele de la răsărit, de unde izvorăşte râul nostru. Înaintea lui este un bazin larg, acoperit cu valuri de iarbă fremătătoare."

Viziunea mea din vis nu mă înşelase—lumea era mare. Într-o bună zi vom ieşi din această vale, leagănul nostru, şi vom descoperi secretele de dincolo de acea câmpie.

Atunci nu mi-am dat seama cât de curând avea să se întâmple acest lucru.

4

Noaptea, în timp ce contemplam cerul sclipitor, vedeam drama creației din visele mele inscripționată într-un cod viu. Dacă l-aș fi studiat îndeajuns, mă gândeam că aș fi putut citi în cele înscrise acolo povestea tuturor lucrurilor care avuseseră loc înainte. Exista un sens, știam asta, în puzderia de stele, simboluri ascunse desenate de degetul Aceluia într-un veac dinainte de acesta.

Într-o asemenea noapte mi-am închis ochii și am ajuns să contemplu iarăși vegetația luxuriantă a pământului. Pulsația aștrilor mă trăgea în toate direcțiile—spre soare, spre cosmos, în timp ce zvâcneau cu o putere așa de mare că m-am gândit că s-ar putea să fiu dezintegrată.

Eram conștientă de acele corpuri cerești cum nu mai fusesem până atunci, fiecare dintre ele măsurând trecerea secundelor, a minutelor și a orelor, explozia timpului unde mai înainte nu existase așa ceva.

Acum, când am privit pe pământ, am văzut mișcare în mări. Am gonit ca vântul pe suprafața apei și am văzut în ea furnicar de pești, iar dincolo de ei o mare umbră care aluneca lin în adâncuri. Oare mai exista ceva atât de întins ca acest ocean, atât de mare ca acest colos din pântecele lui sau atât de puternic ca Acela care le-a poruncit tuturor: *Treziți-vă* și *Înotați*?

Inima mi s-a înălțat și am urcat spre cer. Am strigat cu voce tare numele Aceluia, rostit către mine în taină, însă cu glas de vultur. Cerurile au răspuns la fel, prin gâtlejurile a mii de păsări.

Trezește-te! am auzit și, cu toată ființa mea, am răspuns:

Trăiesc!

CÂND AM AJUNS LA RÂU, după ce mă întrecusem cu Adah până la via îndepărtată și înapoi, l-am găsit pe bărbat așteptându-mă, cu giuvaeruri

din grădina noastră în mână. În păr îmi puse boboci de trandafir. Pe cap îmi aşeză o cunună de laur. Însă ceea ce îmi tăie răsuflarea fu obiectul pe care mi-l oferi în palma întinsă: o bucăţică de alabastru sculptată, o miniatură. Am întors-o, am atins linia picioarelor şi curbura şoldului, a fesei şi a sânilor. Avea braţele întinse drept pe lângă corp, iar pe faţă nu era nici un detaliu, cu excepţia unui nas abia conturat. Dar nu putea fi altcineva: eram chiar eu. Îmi arătă cu ce o sculptase. Mai avea la el şi o bucăţică de şnur pe care îl înfăşură în jurul figurinei de femeie, înainte de a mi-o prinde la gât. Am pipăit figurina fină, dorindu-mi să fie posibil să o prind fără a o înfăşura cu şnurul; îmi plăcea să îi simt forma cu degetele.

„În ziua în care te-ai trezit lângă mine, aşa stăteai." Privirile îi erau îndreptate spre figurina de la gâtul meu.

În ziua aceea am stat lângă unul din iazurile liniştite. Mi-am studiat reflecţia în apă, încununată şi împodobită, cu chipul înconjurat de o cascadă de păr negru. Mi-am atins obrazul, aşa cum îi plăcea bărbatului să o facă. Am trasat cu degetul conturul nasului, până la vârful curbat şi la nările rotunde.

Eram o făptură mai delicată decât bărbatul, dacă nu mai frumoasă. Maxilarul meu era mai fin, fruntea nu aşa de înaltă. Nu prea semănam unul cu celălalt, lucru care mi s-a părut ciudat. Presupun că mă aşteptasem să regăsesc mai multe din trăsăturile lui inconfundabile pe chipul meu, curbura buzelor sale pe gura mea.

Oglinda de apă se văluri; şarpele aluneca uşor prin ea, cu magnificele sale aripi strânse pe spate.

Cât eşti de frumoasă, fiică a lui Dumnezeu şi a omului.

Dar tu eşti şi mai frumos.

Nu crezi că Acela te-a făcut să fii cea mai încântătoare şi mai înzestrată dintre creaturi? Avea cel mai frumos glas dintre glasurile nerostite, blând şi melodios.

Sunt înzestrată cu tot ce este bun...

Cu tot ce este bun?

Sunt sigură că Acela nu-mi refuză nimic.

Şi nici eu. Du-te şi priveşte pe stâncă, în mănunchiul înalt de ierburi de acolo. Vei vedea ceva încântător. În curând îţi voi arăta încă un lucru încântător.

Își întinse aripile mari și își luă zborul. Preț de o secundă eclipsă soarele.

În iarbă, într-un cuib în formă de cupă, se aflau cinci ouă pestrițe. De încântare, am rămas fără aer; într-unul din ele puiul începuse să ciocănească coaja. Le-am vegheat cam un ceas, chiar și după ce mama lor veni înapoi din căutarea după hrană. I-am mângâiat penele și am privit împreună evoluția puișorilor. Dar gândul îmi stătea la șarpe.

AM VISAT CĂ STAU la capătul pământului. Eram un uriaș, înălțat falnic până la cer. Călcâiele mi se odihneau pe țărmul stâncos, iar degetele de la picioare mi se întindeau în mare. La picioarele mele era așternută o tapiserie: jad de ghețari, dunele deșertului, incandescența lavei... copaci acoperiți de pături de mușchi, cețuri ce migrează dintr-o vale în alta, valuri franjurate ce tivesc țărmul.

Dar acum mi-am dat seama că nu doar suprafața oceanului pulsează de mișcare. Privirea mi-a fost atrasă de o mișcare în savană. Iată! o familie de lei. Iată! o herghelie de cai sălbatici, alergând ca un râu pe suprafața stepei! Am văzut elanul în pădure și orice alt animal de pe pământuri ciudate și străine: elefantul, tigrul, struțul, ursul, crocodilul și bourul, mistrețul și chiar, de la această mare înălțime, bursucul, iepurele, nurca și cârtița.

În cele din urmă, în valea care îmi era așa de cunoscută, l-am văzut pe șarpe alunecând printre trestii și privindu-mă fix.

ÎN NOAPTEA URMĂTOARE am visat că goneam pe câmpie, iar ierburile se plecau în urma mea.

Răgetul leului și țipătul hienei se auzeau de la distanță. Mii de broaște țipau în cor, iar lupul urla în toiul zilei: imnuri de cinstire înălțate nu pentru mine, ci pentru Acela dinaintea mea, purtate de un curent mai puternic decât aerul, decât lumea sau oricare lucru din ea—și mai viu.

În urma mea veneau vulturul pescar, șoimul și uliul. Am urcat pe munte când zorile se răspândeau în vale. Și, de la înălțimea lui, ne-am avântat la vale, peste pini și cedri, ca apele care aleargă spre mare.

Lângă delta mlăștinoasă, eram fără odihnă. Am dat roată malului, în mâl, în apă și înapoi, asemeni câinelui sălbatic înainte să se ducă la

culcare, asemenea dervişului care se roteşte într-un colţ de canion.

Dar nu, nu eram eu cea care se mişca în cerc într-un mod atât de pregnant, păşind prin mâl până ce pământul începu să se frământe. Apa se rostogoli pe mal şi un nor mare trecu peste faţa soarelui care răsărea. Acolo, la umbra zilei, veni o nelinişte bizară pe pământ. Mâlul începu să fiarbă. Din pământul în fierbere ieşi abur, ca de pe suprafaţa unui izvor fierbinte de pe fundul văii. Nu se împrăştie în vânt, ci se ridică în aer, asemenea unui spectru.

Râul se retrase de pe mal, trăgându-şi înapoi fusta de apă pentru a descoperi tina fecundă. Insectele de apă şi broaştele fugiră de pe patul dezvelit.

Acum tina începu să se adune în mari cocoloaşe diforme, unele peste altele. O dată, de două ori, se prăbuşi înapoi numai ca să se ridice şi mai sus, şi mai mare—şi să cadă la loc ca nisipul sub val.

Gâtlejurile tuturor animalelor rămaseră tăcute. Aerul era nemişcat. Pământul se avântă în sus pe malul ierbos. Dar, de data aceasta, noroiul nu mai era lipsit de formă.

O ceaţă se strecură în vale—cum era cu putinţă, cu lumina soarelui în ascensiune? Alunecă pe deasupra formei din iarbă, aproape ascunzând-o, părând să absoarbă în sine orişice sunet. Credeam că voi exploda din cauza tensiunii acelei tăceri… până când un singur sunet o împrăştie:

Icnetul unei inspiraţii.

5

A doua zi, dimineața târziu, m-am așezat lângă mlaștină, desprinzând fibre din tulpinile de cânepă udă. În ziua următoare viselor pe care le aveam îmi plăcea să fiu singură, de aceea bărbatul se dusese să vadă gazelele, din care câteva erau gestante.

Nu, nu voiam să fiu singură. Voiam să fiu singură cu Acela. Acela care urca, apoi cobora de pe înălțimile muntelui. Acela care l-a ridicat pe om din tină. Acela care m-a format pe mine dintr-o coastă a omului și care mă cunoștea chiar mai intim decât bărbatul.

Peștii se zbenguiau în apă, fericiți de soarele captat de solzii irizați. Partenerul Leviei, Ari, stătea tolănit pe mal, uitându-se mirat la pești cu ochii lui mari și limpezi, ridicând din sprâncene.

În mod normal, aș fi stat cu el, dar neliniștea pământului în fierbere din visurile mele îmi inunda dimineața și nu eram capabilă să stau locului.

Mi-am lăsat lucrul și am început să merg repede în amonte, către via terasată. Am urcat, simțind soarele ca două brațe calde pe umeri.

În timp ce îmi croiam drum printre vițe care păreau deja străvechi, eram pe punctul să-l strig pe bărbat. Era mult prea departe ca să mă audă strigându-i numele, dar m-ar fi auzit cu celălalt simț al lui. Însă nu am făcut-o.

Am rătăcit în sus pe coastă, cu aroma strugurilor în nări, aproape salivând la gândul pieliței întinse și acoperite cu tanin. Dar nu venisem să mănânc.

Am dat de o terasă îngustă și m-am întins pe ea, exact în poziția în care venisem pe lume. Mi-am plecat capul pe spate. Picioarele mi se cufundară în pământ. Apoi mi-am deschis larg brațele, cu palmele

deschise către cer, ca şi când mi-aş fi descoperit fiecare părticică a pielii.

Veni asupra mea: lucrul care locuia în soare şi în aer, în elementele de dincolo de acestea, în ceruri, timp şi viaţă.

Ah! Eram plină de bucurie. Eram topită de plăcere! Se revărsa din mine, îmi electriza spiritul. Mi-am adus aminte de încântarea primordială a animalelor când Acela suflase asupra pământului. Mi-am ridicat glasul într-un triumf fără cuvinte.

Eram mai vie decât în ziua primei mele suflări. Decât prima oară când bărbatul mă cuprinsese în braţe. Eram aşa de vie cum poţi fi numai în prezenţa Aceluia.

Exista aer? Exista pământ? Existau animale, ori munţi, ori râuri? Eu eram toate aceste lucruri. Eram adierea Vântului printre penele din coada Păsării, pernița moale de pe lăbuţa pisicii. Eram sufletul care cunoaşte numele tainic al Aceluia care l-a format. Am auzit în depărtare clipocitul pârâului, dansul acului care cade de pe tulpină, cântarea soarelui prin gheţarii îndepărtaţi de la capătul lumii, alcătuind o orchestră de lumină.

Eu sunt firicelul de apă din genunea întunecată, alergarea pârului către râu... picătura de apă care cade de pe tulpină şi se transformă într-un răget puternic.

Frunzele foşniră în vie, tare ca o rafală de vânt în urechile mele, ridicându-mi părul de pe braţe.

Fiica Mea!

Şi iarăşi, blând ca lumina lunii: *Fiica Mea!*

Iată-mă.

Părtaşă a vieţii. Cunoscătoare a misterelor.

Mistere? Am atâtea de întrebat.

Vei afla răspunsurile.

Nu mă părăsi! Rămâi cu mine!

Dacă ar mai fi continuat, greu aş fi putut rezista. Nu puteam răbda să se termine. Încetişor şi, m-am gândit eu, cu un dor pe care încă nu îl recunoşteam ca fiind tristeţe, am auzit: *Până la sfârşitul zilelor.*

Aş vrea să-Ţi văd faţa!

Dar când am deschis ochii nu am văzut decât cerul azuriu. Întorcându-mă pe burtă, mi-am acoperit faţa şi am plâns.

Am dormit în soarele care apunea, golită, dar plină cu bărbatul, aşa cum eram deseori, chiar dacă într-un fel cu desăvârşire diferit.

După o vreme am mâncat struguri dulci din viţă, scuipând sâmburii pe pământ. Ştiam că bărbatul mă aştepta pe colina de la miazăzi. Am cules câţiva ciorchini ca să îi duc. Dar când am avut mâinile pline, m-am aşezat iar jos, în locul în care stătusem întinsă, nevenindu-mi să plec.

Mi-am închis ochii şi m-am întins din nou, strângând ciorchinii de struguri, conştientă de peştii din râu, de uliul care dădea roată pe cer, de fiecare insectă care se târa politicos peste glezna mea. În cele din urmă mi-am dat seama că nu mai sunt singură.

Cât eşti de minunată.

Şi tu.

Nu era nevoie să îmi deschid ochii.

Şi cât de mult te iubeşte Acela.

Am auzit glasul nerostit ca mătasea pânzelor de păianjen, am văzut fără să mă uit soarele reflectat de solzi.

Da.

Te-ai săturat?

Niciodată.

Ah. Aşa stau lucrurile cu Acela. El ne-a creat ca să-L dorim cu înfocare, nu ştii?

Mi-am ridicat capul şi am clipit din ochi în soarele ce se lungea. *Chiar aşa?*

Fireşte. În mod intenţionat, toată creaţia a fost făcută ca să tânjească după El.

Mi-am adus aminte că şarpele fusese făcut şi înainte de bărbat, şi înainte de mine. Poate că asta explica sentimentul ciudat de stăpânire a sa aici, de parcă ar fi trăit o viaţă extrem de lungă înainte de toate acestea.

Se linse sub o aripă.

Atunci este bine pentru noi ca El să ne satisfacă.

Logica ta este fără cusur, ca întotdeauna. Se opri şi îşi înclină capul. *Văd în tine frânturi din Acela.*

„Chiar aşa?“ am spus cu glas tare, luată prin surprindere.

Eşti la fel ca Acela, frumoasă şi înţeleaptă.

Dar la fel eşti şi tu.

Ah, dar eu nu sunt la fel de privilegiat ca tine, căci tu ai fost creată după chipul Aceluia. Aşa că, vezi tu, tu semeni cu Dumnezeu mai mult decât mine.

Am cugetat la cele spuse de el mult timp după ce bărbatul veni să mă caute, cu Adah în urma lui. Şarpele rămase cu noi, vorbind despre lucruri obişnuite, şi mi-am dat seama cât sunt de remarcabile discuţiile noastre şi cât de unice; eu nu le purtam cu nicio altă creatură în afară de bărbat, iar şarpele le purta numai cu mine.

După plecarea şarpelui noi am rămas acolo, privind cum răsar stelele din profunzimea bolţii cereşti ce se întuneca.

În NOAPTEA ACEEA, sub lumina adoratoare a lunii pline, imaginea lui Adam al meu m-a frapat ca ceva de o frumuseţe nepământească. M-am gândit la visul cu el, la prima suflare şi la umplerea acelor plămâni măiestriţi ca să scoată cuvinte, hohote de râs şi oftări de plăcere. Într-o lumină aproape la fel de luminescentă ca amurgul mi-am plimbat degetele de pe umărul lui până la coapse. Am sărutat gura care devorase cea dintâi suflarea divină. I-am savurat gâtul de parcă ar fi fost nectar. *Lasă-mă să refuz hrana veşnic.* Să mă bucur numai de el—sarea din sudoarea sa şi desfătarea mă vor sătura.

În noaptea aceea, sub baldachinul diafan de stele, am făcut dragoste ca şi cum ne-am fi contopit în acea unică fiinţă care fusesem cândva, până ce nu am mai fost bărbat şi femeie, ci o singură făptură. Între noi nu era iarbă, sub noi nu era nici valea, nici pământul—nicio altă viaţă pe el decât a noastră, extaziaţi, singuri cu cugetul lui Dumnezeu.

Era târziu în noapte când ne-am oprit şi am căzut extenuaţi. M-am făcut covrig în ierburile scunde ale terasei, iar bărbatul se încolăci în jurul meu. Înainte de sosirea dimineţii, mă luă în braţe şi mă duse spre umbrarul nostru de pe dealuri, dar apoi, răzgândindu-se, mă duse la râu ca să stăm sub smochin.

Cât îmi doresc acum să mă fi forţat să rămân trează. Să mă fi uitat la aştri, numărând nestematele din coroana mea stelară, din care cea mai strălucitoare purta numele inexprimabil al lui Dumnezeu.

Cât îmi doresc să fi făcut aşa.

Sau să fi adormit şi să nu mă mai fi trezit niciodată.

FRUCTUL

6

Nu trece zi să nu mă gândesc la momentul acela—la acele clipe, la acel ceas—când stăteam întinsă pe terasă, în vie, cu brațele deschise parcă în fața soarelui, cu glasul Aceluia reverberând cu acel sunet care este şi răcnet şi şoaptă în acelaşi timp. Nu trece zi fără să îmi amintesc de noaptea aceea petrecută cu Adam sau gândul pe care l-am avut: *Aşa s-au simțit stelele când au fost create.*

Ne-am trezit o dată înaintea zorilor. Lipicioşi ca fructele coapte prea tare, ne-am strecurat în râu, cu brațele încolăcite neîncetat unul în jurul celuilalt, împletite, în timp ce cu degetele de la picioare atingeam uşor fundul râului, buzele noastre flămânde negăsindu-l decât pe celălalt, şi nicio altă hrană. Am ieşit pe malul ierbos din aval şi ne-am spălat pe față şi pe mâini, fără să ne pese unde eram, ci doar că pământul de dedesubt era moale. Acolo am mai moțăit un pic, toropiți de plăcere. La un moment dat, înainte de ivirea zorilor, bărbatul a chemat-o pe Levia să ne încălzească.

Lăsați-mă să îmi amintesc dimineața aceea aşa cum a fost: aerul răcoros în timp ce noaptea se îndepărta pe furiş, creaturile care fuseseră într-o frenezie cât ţinuse întunericul căutându-şi acum vizuina, tăcerea întreruptă de cântecul păsărelelor, când până şi insectele se duseseră în sălaşul lor.

M-am trezit, cu capul greu al Leviei pe umărul meu şi cu suflarea bărbatului, detunându-i adânc în piept, alături de mine. I-am dat cu mişcări uşoare părul de pe față, i-am desenat buzele cu degetul, gândindu-mă la murmurele care ieşiseră de pe acele buze ce semănau aşa de mult cu două jumătăți de fruct abia pârguit.

Se mişcă, dar eu l-am împins înapoi. „O să-ți aduc mâncare," i-am

şoptit lângă obraz. Era ferm, ca pielița unui măr, sub buzele mele.

Aici aş vrea să îmi fi încheiat povestea. Unde aş fi spus că am mâncat şi apoi am stat aşa pentru totdeauna... locul în care m-aş întoarce cu gândul, aşa cum te întorci în locul natal, înainte să îți vină ceasul morții.

Eu sunt apa agățată de povârniş, soarele fără sfârşit pe iarbă. Eu sunt... eu sunt...

Zadarnic. Cascada nu poate rămâne agățată de stâncă. Soarele nu poate spune nu nopții.

Mă gândisem să mă duc în dumbravă, dar voiam să mă spăl mai întâi. Am plonjat în râu. Era minunat în primele raze ale zilei, o tăcere aproape desăvârşită înainte să înceapă ziua. Am plutit, apa intrându-mi în urechi cu graiul straniu al fiecărui animal care locuise în ea. Mi-am închis ochii şi m-am lăsat în voia curentului, alunecând într-o lume ce părea să spună: *Fii pe pace; să ştii că Eu Sunt.* Şi iar, şi iar: *Eu Sunt.*

Când am deschis ochii, cerul pălise. Deasupra, stelele, a căror strălucire se estompase, fuseseră prinse în plasa înfrunzită a unui copac. O mireasmă dulceagă, mai puternică decât caisa şi mai cleioasă decât mierea, adia pe deasupra apei. Am înțepenit.

Acea mireasmă îmi era cunoscută. Acel copac îmi era cunoscut.

M-am ridicat în apa puțin adâncă, surprinsă să mă găsesc la marginea insulei, cu mirosul acelui fruct umplându-mi nările cu nectar dulce şi rouă.

Mi-am desprins rămăşițele de frunze plutitoare din păr, stând între două lumi: cea locuită de Adam, adormit, şi de mulțumire—şi cealaltă, locuită de copacul acela.

Cât îmi doream să îl cercetez mai îndeaproape! Poate că, atâta timp cât nu îl atingeam...

Nu. M-am întors cu spatele, când o lucire de soare straniu scânteie prin desişul acelui arbust umil care creştea la rădăcina mult mai impunătorului său frate.

Şarpele.

Se curăța, cu capul întins pe spate, fâsâind sub un solz asemănător unei pene. La vederea lui mă trecu un fior de plăcere, căci îmi reveniră în minte amintiri despre Acela—şi despre ziua de ieri.

Își înălță capul și se uită la mine. *Fiică a Aceluia și a omului.* Chiar nerostite, cuvintele erau dulci ca torsul pisicii.

Cât ești de minunat. Credeam asta din toată inima—părea mai splendid decât soarele. Iar eu eram mai îndrăgostită de lume decât oricând până atunci, de la curentul puternic al râului la stelele a căror strălucire pălise, la ouăle ciocârliei de pe deal. Dacă șarpele era mulțumit, era cu siguranță pentru că oglindea fiecare plăcere de-a mea, bucuria mea în fiecare aspect al acestei vieți.

Am urcat pe mal, cu părul șiroind de apă, și, cuprinsă brusc de bucurie și îmbătată de parfumul acelui fruct, m-am învârtit, cu brațele ridicate spre cer.

Cât timp m-am clătinat pe iarbă, strângându-mă singură cu un oftat, nu spuse nimic, iar eu mi-am dat seama că nu pot auzi deloc ce gândește; parcă ar fi stat după un văl. Cum—visasem explozia cosmosului, dar totuși nu puteam să îi cunosc gândurile? *Ce deștept este,* am gândit în sinea mea, dorind să știu cum reușise asta.

Pot s-o fac pentru că am învățat ceva nou, spuse el într-un final.

Și eu vreau să știu.

Pași în fața superbului copac, încât m-am trezit cântărind frumusețea amândurora... Apoi a copacului. Ce frunze frumoase avea, în forma frunzelor de laur, alungite spre vârf. Ce fructe minunate, de culoarea curmalului și a șofranului, atât de asemănătoare focului și soarelui la apus. Fiecare fruct era copt, nu era niciunul verde, niciunul căzut la pământ, oricât m-aș fi uitat. Toate erau pe cale să pleznească de suc—îi simțeam mirosul—și la punctul maxim al dulcеții. Erau la fel ca înainte: imaculate, neschimbate.

În așteptare.

Stomacul începu să mi se strângă și să bolborosească. Am analizat arbustul mai mic, cu bobițele lui închise la culoare—atât de neatrăgător! Dar totuși, puteam aduna câteva din ele. Dar dacă culegeam destule ca să ne sature pe amândoi, pe bărbat și pe mine, poate că m-aș fi frecat de copacul acela—tocmai cel pe care îmi poruncise el nici măcar să nu îl ating. Și chiar dacă reușeam să nu îl ating, nu aveam niciun coș, nicio posibilitate să duc bobițele peste râu.

Nu îmi venea să plec, dar nu puteam să iau nimic cu mine de aici.

De ce pleci, când este evident că îți e foame? Își suci capul spre mine, creasta strălucitoare stându-i și mai dreaptă.

Nu se poate să nu ştii că nu pot mânca din copacul acesta.

Ochii negri clipiră. *Chiar a zis Dumnezeu că nu trebuie să mâncaţi din niciun copac din grădină?*

L-am întrerupt cu un gest brusc. *Putem mânca din orice copac, în afară de acesta. Acela a spus: „Să nu mâncaţi din el, şi nici măcar să nu-l atingeţi, altfel veţi muri."*

Din ziua în care mă adusese aici, eu şi bărbatul cugetaserăm de multe ori la moarte. Dar, în ciuda meditaţiei noastre la un sfârşit al vieţii şi căutării de dovezi ale morţii printre fructele căzute şi descompuse, printre compostul de frunze şi rămăşiţele de la activităţile noastre, pe care le adunam ca să îmbogăţim solul, înţelegeam moartea mult mai puţin decât explozia care umpluse universul la întruparea lui. De fapt, fiecare dovadă de viaţă în descompunere nu făcea decât să arate înapoi spre întreţinerea vieţii, aşa că înţelegeam ideea morţii din ce în ce mai puţin pe măsură ce meditam la ea.

Am sesizat mişcarea îndepărtată a bărbatului care se trezea din somn. Intenţia mea fusese să aibă deja mâncarea pregătită—de fapt, gândul meu fusese să îl hrănesc şi apoi să îi trezesc iarăşi simţurile pentru plăcere. Şi uite că încă zăboveam lângă copacul interzis. M-am întors să plec.

Nu vei muri, cloncăni şarpele—un sunet ciudat pentru el. *Doar că Acela ştie că în ziua în care îl veţi mânca, vi se vor deschide ochii.*

Am ezitat. Râul părea mai agil din această poziţie avantajoasă. De fapt, totul părea mai plin de viaţă şi mai frumos aici. „Sunt deschişi acum," am spus cu glas tare.

Nu ca ai lui Dumnezeu, cunoscând binele şi răul.

Am stat nemişcată.

Dumnezeu ştie foarte bine că în ziua în care îl veţi mânca, vi se vor deschide ochii.

Să cunosc aşa cum cunoaşte Dumnezeu. Oare să fie cu putinţă? Binele îl cunoşteam. Îl ştiam la fel de bine cum ştiam că pământul este splendid, cum îl cunoscusem pe bărbat în toate modurile care sunt şi bune şi grandioase. Dar răul…

...este un lucru cunoscut lui Dumnezeu. Şi mie, desigur.

L-am privit cu coada ochiului.

Moartea. Răul. Să cunoaştem aşa cum cunoaşte un dumnezeu,

spusese şarpele. Oare nu dorisem aprig toate lucrurile lui Dumnezeu, toată cunoaşterea?

Mi-am ridicat din nou privirea spre copac. De această dată, în loc să văd roadele, pleznind de suc, am văzut răspunsul la orice lucru necunoscut, satisfacţia unei pofte mai profunde decât foamea.

Nu-mi puteam aminti nimic aşa de frumos.

Bărbatul se îndrepta spre noi. Venea, atras spre locul acela fiindcă eu mă aflam acolo, ştiind tot ce se petrecea cu mine.

Poate că el mă va opri.

De unde ştii toate acestea? l-am întrebat pe şarpe. *Ai putea spune că am mâncat exact acest fruct, cu multă vreme în urmă.*

Şi uite că stătea acolo, foarte plin de viaţă. Într-adevăr, era mai isteţ decât orice alt animal.

Doar bărbatul primise legea referitoare la acest copac, într-o vreme dinaintea existenţei mele. Bărbatul fusese cel care îmi spusese să nu mănânc din el, bărbatul cel care zisese ca nici măcar să nu îl ating. Frânturi—mereu frânturi—ale unei conversaţii purtate de bărbat şi de Acela, pe tonul scăzut al îndrăgostiţilor, fără mine.

M-am gândit iar la vie, la beatitudinea acelor clipe în care îmi dădusem capul pe spate şi îmi deschisesem braţele larg, cu soarele şi cu Dumnezeu strălucindu-mi pe faţă. Cu siguranţă că toate lucrurile de pe pământ fuseseră făcute pentru plăcerea noastră. Eram plină de siguranţa preaiubitei căreia îi sunt încredinţate toate lucrurile bune.

Şarpele dispăru între crengile arbustului şi apoi apăru pe trunchiul copacului, cu ghearele scânteietoare agăţate de scoarţa netedă. Sări pe o creangă joasă şi, pe neaşteptate, îşi înfipse dinţii într-un fruct. Din rană ţâşni o zeamă purpurie. Îi simţeam mirosul, o aromă mai îmbătătoare decât a rodiilor şi a prunelor. Cât trebuia să fie de delicios! Şi cât de neclintit şi de frumos era copacul, cu frunzele sale de smarald, cu ramurile arcuite în sus pentru a invoca soarele!

Acum ştiam ceea ce nu îmi permisesem să gândesc înainte: că frumuseţea tuturor celorlalţi copaci din grădină pălea în comparaţie cu acesta. Tot ce ne era asigurat cu generozitate în valea noastră părea neînsemnat faţă de dărnicia acestuia şi de ceea ce puteam câştiga de la el. Eu, cea căreia i se spusese să nici nu îl atingă măcar!

Bărbatul era aproape. Nu mă strigă; nici nu era necesar să mă

strige. Îi simțeam privirile ațintite asupra mea, la fel de pătrunzătoare ca soarele abia răsărit, și știam că poate auzi, sesiza și mirosi totul; știam că era la fel de înfometat ca și mine, posibilitatea deschizându-se iarăși în fața lui precum corola unei flori exotice. Da, spun „iarăși" pentru că am știut atunci, cu o rămășiță de rațiune ce nu îmi aparținea, că și el stătuse cândva în același loc, într-un moment dinaintea creării mele. Ieși din râu și rămase pe mal, cu apa șiroindu-i pe trup, nemișcat, ca în transă.

„Știu acum," am spus eu. În mod inexplicabil, ochii mei vărsau lacrimi. „Cum a fost înainte. Știu."

„Chiar poți?" Ochii îi deveniră sălbatici. „Oare tu și cu mine suntem atât de diferiți?"

„Nu," spuse el, parcurgând distanța ce ne despărțea, trăgându-mă brutal lângă el. „Nu." Mâinile îi erau în părul meu, gura i se lipise de obrazul meu, cuvintele i se rupeau din inimă: *Carne din carnea mea.*

Totul veni ca un torent în clipa în care mă atinse: momentul în care stătuse în același loc, cu o zi, cu o lună, cu o viață înainte de mine. Cum ținuse fructul în palmă până ce fusese aproape înnebunit de parfumul lui. Cum traversase în grabă râul ca să se prăvălească pe mal și cum, mereu de atunci încoace, îngropase acea amintire în umbră.

„Să mă trezesc lângă tine, să îmi dau seama ce ești—ah, cât am fost de recunoscător!" Mă ținea strâns în brațe, de parcă ar fi vrut să mă absoarbă din nou în sine. „Când te-a creat pe tine, Acela mi-a dat înapoi o parte din mine—o cale prin care să învăț din nou fiecare bucurie, independent de acest copac fixat în conștiința mea cu atâta putere de parcă își infiltra rădăcinile în mintea mea în fiecare noapte în timp ce dormeam! Chiar și după ce te-am adus aici m-am simțit ușurat; acum mai aveam pe cineva cu care să contemplu înțelesul acestui lucru, al acestei morți. O altă persoană avea aceleași pofte, tânjea la fel ca mine după ceea ce nu trebuia luat: să vadă prin ochii lui Dumnezeu!"

L-am strâns la piept, iubindu-l mai mult în clipa aceea decât oricând altcândva. „Șarpele a spus că nu vom muri," i-am zis eu. Privirea din ochii lui era înfrigurată.

„Suntem un singur trup. Vom trăi sau vom muri împreună."

„Atunci haide să cunoaştem toate lucrurile," am spus foarte încetişor. În jurul capului său lumina refractată a soarelui părea dintr-o dată să fie pretutindeni.

Fructul era cald. Se potrivea perfect în palma mea şi avea pielița atât de întinsă încât un dinte sau o unghie l-ar fi despicat de jur împrejur. L-am cules, rupându-i uşurel codița.

M-am întors întrebătoare către bărbat. Ce vedea acum în mine? Îl atinsesem. Oare acum eram ca Dumnezeu? Oare murisem de moartea aceea? Respirația îi deveni sacadată, iar eu i-am simțit emoția ca pe o excitație, posibilitatea acelui lucru de neconceput fiind ca adrenalina. Eram amețită de ideea acestui act şi mai unic, şi mai splendid, decât cel pe care îl înfăptuisem toată noaptea.

Fructul părea excesiv de greu, o greutate tot mai mare, aproape de nesuportat, şi am ştiut că trebuie să îl duc la gură şi să îl mănânc, ori să îl arunc la pământ pe vecie.

Când l-am dus la gură, ochii ni s-au întâlnit.

„Trezeşte-te," am şoptit cu glas atât de stins, încât am ştiut că m-a auzit numai în gândurile mele. Poate că m-ar fi oprit.

Nu o făcu.

Am mâncat.

Eu, cea care apărusem a doua, am înaintat prima. Eu, cea care urmasem tuturor făpturilor vii dinaintea mea, am luat-o înainte.

Poate că mâna mi-a tremurat când i l-am întins. Poate că deja ştiam. Oricum, am mâncat şi apoi i-am dat şi lui.

A mâncat.

Asta a fost tot.

Ne-am repezit la copac ca nişte lăcuste înfometate, neştiind când a plecat şarpele.

Le-am împărțit, aruncând un fruct înainte de a-l termina, culegând un altul, chiar dacă muşcam din el doar o singură dată, lingându-ne buzele şi degetele—pe ale noastre şi pe ale celuilalt. Mai devreme îl dorisem—acum l-am revendicat. Am căzut împreună, noaptea fiind înnoită între noi pe timp de zi, încolăciți în lumina soarelui aşa cum fuseserăm în întuneric.

După ce am terminat, ne-am tolănit la umbra copacului, sub soarele care urca pe cer, şi am dormit somnul celor morți.

7

Atâta liniște.

M-am trezit având impresia că mi se pusese ceva pe urechi. Eram singuri, bărbatul și cu mine, pe iarba insulei. Ce ciudat devenise aerul de aici, sunetele se auzeau ca prin apă, așa cum le auzisem chiar în acea dimineață când plutisem în josul râului.

Prea multă liniște.

Apa—curgea oare? Da, curgea, dar sunetul ei era greoi. Până și aerul printre ierburi părea plăpând, murmurând ca un bătrân care vorbește cu sine însuși.

M-am ridicat. Bărbatul, treaz deja, avea o expresie stranie pe chip. Pentru prima dată de când fusesem creată, nu puteam vedea ce gândește.

Ne devoraserăm unul pe celălalt. Îl posedasem la fel cum mâncasem fructul acela după prima înghițitură: cu lăcomie, ca și când aș fi vrut să îl mistui, trupul meu fiind doar un burdihan mare, necunoscând nimic altceva decât pofta.

El mă folosise în același fel.

Niciodată până atunci nu fusese așa. Prea multă liniște.

Dintr-o dată am înțeles: simfonia—acel cor armonizat al tuturor ființelor vii, care mă însoțise încă din ziua în care fusesem creată—dispăruse, fiind înlocuită de un bâzâit monoton.

Și atunci veni gândul, ca un urlet, într-o țâșnire incandescentă de teamă și groază tăcută: făcuserăm ceea ce nu trebuia să facem. Și, ca dovadă, făptuiserăm un lucru, pe care îl mai înfăptuiserăm de multe ori până atunci, într-un fel cum nu fusese rânduit să fie niciodată.

Semnul divin al lui Dumnezeu, așa numise șarpele actul creației.

Dar în lucrul căruia noi îi dădusem naştere nu se găsea nimic din Acela.

Peste tot în jurul nostru erau împrăştiaţi sâmburi şi pieliţe de fruct, ca nişte trupuri străpunse şi zvârlite de o fiară cu coarne uriaşe. Erau năpădite de insecte. Insecte fără număr. Va să zică de acolo venea bâzâitul: carnajul acestui ospăţ atrăsese o puzderie de muşte. Se târau pe resturile de sâmburi, peste pieliţe sfâşiate şi unele peste altele. Fructul din imediata mea apropiere era năpădit de o armată de trupuri negre cu aripi. L-am dat la o parte, dezgustată. Se rostogoli puţin şi se opri, muştele de pe el devenind o gloată speriată, aruncată în aer, înainte să îl atace cu şi mai multă lăcomie decât înainte.

Mi-am ascuns faţa în umărul bărbatului, dar el nu mă luă în braţe. Tremura. Tremura atât de violent, încât capul părea că i se scutură pe grumaz, smucindu-se înainte şi înapoi, cu ochii lui albaştri—dar nu albastrul pe care-l cunoşteam—larg deschişi.

Acesta a fost cel mai înspăimântător lucru dintre toate: să îl văd pe el, iubitul, tatăl şi învăţătorul meu, în halul acela.

Oh, Doamne—ce am făcut?

> *Eu sunt frunza care tremură pe tulpină, înainte de furtună. Sunt muntele care trepidează înainte de cutremur. Sunt peştele săltăreţ care ajunge pe mal.*

Am cercetat valea din jurul nostru. Părea străină şi ciudată, parcă nu mai era ea, aşa cum nici bărbatul nu mai era el însuşi. Se auzeau sunetele obişnuite, dar mai slabe, de parcă veneau din depărtări—mai subţirele, parcă trecute printr-o sită. Dacă mă încordam, puteam oare simţi mirosul lui Ari, rumegatul lui Adah, excrementele şoarecelui de câmp şi strugurii de pe terasă?

Nu puteam!

Trebuie să mă gândesc. Trebuie să găsesc o raţiune—Acela era autorul ordinii! Însă în aerul nemişcat sau în fructele pline de muşte nu era nicio ordine.

Bărbatul scoase un sunet funest şi brutal şi căzu la pământ, acoperindu-şi capul. L-am cuprins în braţe, cu membre neîndemânatice şi lipsite de coordonare, şi mi-am dat seama că nu îmi pot deosebi sunetele de ale lui.

Fă-mă să fiu iarba care nu cunoaşte nimic altceva decât roua! Fă-mă o stâncă, pe care nimic nu o clatină! Dacă nu altceva, lasă-mă să fiu ţărână, roşcată şi inconştientă, neştiind nimic din ceea ce ştiu.

Nu pot suporta.

Unde era şarpele? El trecuse cu bine prin această experienţă; cu siguranţă că ştia ce trebuie făcut. Dar când gândul acesta îmi trecu prin minte, am ştiut că el mă îndemnase să mănânc ştiind ce se va întâmpla. Eu îl adorasem, iar el mă îndemnase să mănânc…

Să mănânc şi să mor.

Solzii aurii ascunseseră otravă.

Ghemurile de muşte care se îngrămădeau pe resturi se triplară în acest scurt răstimp; insula era plină de hoarde care mişunau, irizări întunecate în lumina soarelui. Abia am reuşit să mă întorc la timp ca să îmi vărs conţinutul stomacului. Ceea ce ieşi afară avea un gust usturător şi scârbos şi o duhoare amăruie. Bărbatul se dădu înapoi cu aversiune, confuzia şi apoi dezgustul citindu-i-se limpede pe faţă.

„Ce-i asta? De ce faci aşa?“ Se uita fix, arătând cu degetul. Muştele veniră să se ospăteze din ceea ce vărsasem eu.

„Nu ştiu.“ M-am şters la gură, apoi am alergat înnebunită la râu să mă spăl. Mi-am clătit gura, apoi faţa… apoi coapsele, iar după aceea, ca o spălare rituală, m-am aruncat în apă. M-am cufundat în ea, lăsând-o să mă acopere, voind ca ea să mă cureţe, să mă facă curată—chiar şi ochii şi urechile—pentru ca atunci când aveam să ies din nou afară, lumea să fie la fel ca înainte. Dar când apa îmi intră în urechi, nu făcu decât să le îngroape într-o tăcere înăbuşitoare.

Sub apă am văzut un crap care se uita la mine fix, cu ochi rotunzi. Se răsuci şi plecă, acoperit de un nor de mâl.

Am ieşit afară, scuipând apă, lăsând-o să mi se scurgă din urechi. Deasupra mea, păsările roiau sub un soare spălăcit. Dus era sunetul lor cristalin—acum nişte strigăte surde, funeste şi prosteşti îi luaseră locul.

Nu îmi putusem spăla sunetul monoton din urechi. Nu îmi putusem spăla întunecimea din ochi. Poate că, dacă îl puteam trezi din starea aceea de prostraţie, bărbatul ar şti ce trebuie să facem. Trăise mai mult decât mine. Sigur el va şti ce e de făcut.

Dar când m-am întors pe malul insulei, el dispăruse.

M-am uitat fix la locul unde stătuse, la mulțimea de muște din locul unde vomitasem în iarbă.

„Adam!“ am strigat contra furtunii de zburătoare ce se făcea tot mai mare. Trupurile întunecate a mii de păsări amenințau să acopere soarele. M-am târât afară din apă, cu părul lipit de spate, de umeri și de piept, cu șiroaiele de apă prelingându-mi-se pe șira spinării și picurându-mi din nas. „Adam!“

Dar el dispăruse. Nu mai puteam sesiza pe unde umbla bărbatul, tot așa cum nu mai puteam auzi mersul familiei de lei a lui Ari sau al haitei lui Yedod.

Undeva în apropiere se auzi o bufnitură umedă. Apoi încă una, și încă una, ca ropotul unei ploi puternice—sau ca izbirea unor țeste moi. M-am întors, căutând sursa zgomotului, dar pe această bucată de pământ din mijlocul râului nu eram decât eu. Apoi am văzut, cu coada ochiului, cum unul din fructele grele ale acelui copac căzu la pământ. Apoi un altul—și un altul, într-o ploaie de auriu ofilit. Unul dintre corbii din mijlocul hoardei de deasupra plonjă și sfâșie fructul căzut. Părea mai întunecat decât fusese de dimineață, și mai moale decât ar fi trebuit să fie. Mirosul lui, mai slab pentru nările mele decât înainte, părea exagerat de dulceag—putred. Muștele nu se opriseră nici măcar o clipită, iar acum se îngrămădiră pe noile prăzi—printre ele puteam vedea albine, cărăbuși și gândaci. Păsările coborâră, o volbură gâlcevitoare. Răpăitul fructelor care cădeau, ca bătaia unei inimi, părea să nu se mai sfârșească. Lângă copacul acela mare, arbustul cu bobițe părea la fel de plin de viață ca întotdeauna, dar pentru ciocurile, burdihanele și paraziții turbați care se îndreptau spre fiece fruct ce cădea la pământ ar fi putut la fel de bine să nici nu existe.

M-am aruncat în râu și am înotat până la mal, luptând împotriva curentului. Oare mai depusesem vreodată un efort așa de mare în apă sau pe uscat? Mai fuseseră pașii mei nesiguri vreodată până acum? Cu toate acestea, m-am târât pe mal și am făcut câțiva pași clătinați, stomacul amenințând să mi se golească din nou. În urma mea, insula era cuprinsă de frenezie; păsările înțesaseră pământul, plonjând dintr-un furnicar ce aproape întunecase cerul.

Înaintea mea, ceva căzu la pământ cu un zgomot înăbuşit: un fruct scăpat de unul din hoţii înaripaţi. Era în descompunere, iar un cărăbuş era îngropat în miez, ca o căpuşă. M-am tras înapoi tocmai când un vulpoi—Chalil, cel care iubea fluierul!—ţâşni dintr-un desiş din apropiere şi începu să îl devoreze, fără a acorda atenţie cărăbuşului ori miezului putred. Bărbatul şi cu mine obişnuiam să râdem de astfel de pozne. Dar de-abia ce vederea lui îmi aduse o mică alinare, că o umbră cu ghearele întinse lăsă o dâră pe pământ. Chalil fu doborât într-o explozie de pene, răsuciri şi pocnete. Ceva purpuriu îi stropi blana, iar vulturul fugi cu fructul—şi cu ochiul lui Chalil.

Am ţipat până nu am mai putut. Unde era bărbatul?

Nu ştiu cât am stat acolo, paralizată de propriile mele ţipete, mult timp după ce vulpea şi vulturul dispăruseră, până ce bărbatul apăru, în sfârşit, şi mă trase de acolo cu forţa.

Am alergat de-a lungul râului, dincolo de norul de păsări înnebunite, şi am căzut sub un smochin.

„Unde ai fost?“ am strigat la el.

Ochii îi erau lipsiţi de expresie. „Am fost să caut şarpele.“

Inima îmi săltă în piept, însă gura bărbatului, atât de catifelată, atât de preaiubită, era doar o linie severă. „A dispărut.“

Nu ştiam ce să spun. Nu exista niciun cuvânt pentru frică, niciun cuvânt pentru regret.

Mă gândeam că dacă voi mânca o smochină îmi voi potoli poate stomacul care protesta. Dar când mi-am văzut mâna întinzându-se să o culeagă, la fel cum se întinsese după fruct, am tremurat şi mi-am ascuns faţa într-una din frunzele acelea mari.

Nu exista uşurare. Mâhnirea era un râu fără ieşire la mare.

Deci asta însemna, atunci, să mori? Acum ştiam fără îndoială ce înseamnă răul.

Mâinile bărbatului m-au prins de umeri. Dacă înainte îmi aduceau alinare, acum mă făcură să mă simt şi mai rău—vinovată şi extrem de condamnabilă. „Eu am făcut asta,“ am strigat, fără să îmi ridic ochii. „Eu am făcut asta amândurora. Dacă n-aş fi fost eu, tu n-ai fi mâncat.“

Voiam ca el să spună că m-ar fi putut opri dacă ar fi dorit asta. Că

ar fi putut refuza. Că eram Ish şi Isha, un singur trup. Dar nu spuse nimic de felul acesta.

„Vom găsi calea," spuse el, cu un glas din care lipsea hotărârea. „Trebuie să-L căutăm pe Acela care Este."

Stomacul mi se strânse. Avusesem gânduri despre Acela, lăsând la o parte momentul în care culesesem fructul din copac. Chiar şi când mă trezisem cu simţurile amorţite, mă gândisem să rezolv acel mister înainte de a sta din nou în faţa Aceluia. Dar bărbatul avea dreptate. Fără El nu puteam îndrepta tot ce mersese anapoda.

Am dat drumul frunzei. Când mi-am lăsat mâinile jos, una dintre ele s-a atins de coapsa bărbatului care stătea în spatele meu. M-am retras tresărind, aducându-mi aminte ce făcuserăm. Când îmi prinse mâna şi o trase iar spre el, m-am dat înapoi. Ne folosiserăm unul de celălalt într-un mod mârşav. Am simţit un fior fierbinte de ruşine, în acelaşi timp cu o absurdă licărire de dorinţă.

Şi lucrul acesta îl va şti Acela şi va privi la noi, în vina noastră.

Simţeam că sunt goală, un fruct desfăcut ca să dea la iveală numai descompunere în interior. M-am întors cu spatele la bărbat, incapabilă să îl privesc. Degeaba mă spălasem; mă simţeam ca o ruină. Am prins din nou creanga şi am rupt frunza… apoi alta—şi alta, şi alta. Am rupt din copac până mi-am umplut cu frunze mâinile asudate.

„Du-mă în umbrarul nostru," am spus.

Pacea pe care o simţisem sub bolta din sălcii a umbrarului nostru—unde dispăruse oare? Nu rămăsese decât senzaţia de familiaritate. Mi-am găsit coşul, şnurul şi instrumentele şi am început să împletesc frunzele de smochin laolaltă, în felul în care bărbatul îmi făcuse cândva ghirlande şi cununi. Dar dacă asta era o cunună, era una din cele mai ruşinoase. Când am terminat-o, am ţinut-o deasupra capului. Acolo, la adăpostul acelei bonete, faţa mi se boţi şi lacrimi fierbinţi îmi lăsară dâre pe obrajii umflaţi.

Bărbatul încercă să mă ia în braţe, dar l-am dat la o parte. El mă trase iarăşi spre el, cu blândeţe—acum îi puteam simţi tremurul mâinilor—şi îmi ridică frunzele de pe faţă. Poate cu o rămăşiţă din acea înţelegere care nu avea nevoie de cuvinte—sau din vina mea, în toate formele ei cu multe faţete—mi-o coborî spre talie şi o legă acolo, astfel încât frunzele atârnară peste acele părţi mânjite de modul în care ne folosiserăm unul de celălalt.

Am plâns când am văzut cum îndemânarea noastră, pusă în practică cu atâta bucurie pentru daruri şi simboluri, pentru experimente şi invenţii, este aplicată pentru un asemenea scop. După ce făcu o acoperitoare asemănătoare şi pentru sine, mă trase spre el şi mă strânse tare la piept. Ştiam că nu o face ca să îmi ofere mie alinare, ci sieşi, pentru că îşi puse capul la pieptul meu.

L-am ţinut în braţe, tăcută. Nu cunoşteam limbajul tristeţii sau al scuzelor. Nu aveam cuvinte pentru iertare, căci niciodată nu fuseseră necesare.

8

Miezul zilei era năpădit de cacofonia păsărilor—păsări de toate soiurile, păsări de pradă şi vrăbiuţe deopotrivă—care învolburau cerul. Leul, lupul şi măgarul, cu răgetul său, nu se mai auzeau, dispăruseră; nici urmă de haită, nici urmă de lei, nici urmă de herghelie. De fapt, nu mai văzusem niciun animal în afară de Chalil, dispărut acum şi el. Doar oceanul nesfârşit de păsări.

După-amiaza târziu începură să se retragă. Mă întrebam dacă despuiaseră copacul de tot. Acum, când mă gândeam la copacul acela, la insulă, mă treceau fiori. De câte ori îmi dorisem în ultimul ceas să anulăm tot ceea ce făcuserăm, să luăm înapoi lucrul căruia îi dăduserăm naştere—să nu mai ştim ceea ce acum ştiam.

După un timp, hoarda dispăru. Nu se mai auzea decât chemarea întreruptă a vulturului pleşuv. A uliului. Apoi tăcere.

Într-un final, în ceasul târziu dinaintea lăsării amurgului, veni o adiere dinspre fundul văii. Se ridică precum un vânt care mătură dealurile. Acum se auzi corul de animale—nu atât de multe cum ar fi trebuit să fie—stârnite în urma lui, înălţând la ceruri un cor răguşit. Cerul se acoperi de nori, aşa încât verdele văii păru şi mai bogat în umbra ciudată, mai vibrant şi mai viu în acelaşi timp, într-un mod întunecat.

Cuvântarea lor venea în valuri, estompându-se şi accentuându-se iarăşi, ca vântul pe timp de furtună, înfierbântându-se până la frenezie şi dând iar înapoi.

Bărbatul mă luă de mână. Pe vremea aceea nu aveam cuvinte pentru siguranţă şi nesiguranţă. Dar şi eu observasem cât de straniu era aerul, cât de capricios, felul în care vânturile păreau să urce pentru

a izbi crestele munților, înainte de a se revărsa peste vale. Strângându-l de mână, am alergat împreună pe cărarea îngustă care ducea de la umbrarul nostru de pe deal în vale. Pe colina din zare stătea o capră singuratică, cu blana răvășită de vânt.

Picioarele, cândva atât de agile, parcă îmi erau de plumb, le simțeam străine, ca de lemn. Am cotit spre livadă, dar apoi bărbatul arătă spre o pădurice de sălcii de-a lungul râului. Acestea erau plecate, vârfurile crengilor dispărând în pământ, acolo unde le îngropaserăm și le scoseserăm din nou la iveală, așa încât formau un fel de cavernă în care stăteam în zilele fierbinți.

Înăuntru, caverna din sălcii era umedă. Ne-am strâns în brațe unul pe celălalt, cu degete ca niște gheare, în timp ce vântul izbea valea, aruncând frunze și alte resturi în aer.

Stând așa agățată de bărbat, eram surdă la gândurile lui, la fel cum mi se întâmplase și cu capra de pe deal. Oare animalele strigau către noi, care nu mai eram capabili să auzim? Dacă aveau nevoie de noi? Am dat să ies prin deschizătura iatacului dintre sălcii, dar bărbatul mă trase înapoi, strigând: „Nu ieși!"

Nu știu ce era mai rău: furtuna aceea nenaturală—nenaturală deoarece până atunci nu mai fusese nicio furtună—sau faptul că știam că, deși ne ascundeam împreună, bărbatul și cu mine eram despărțiți unul de celălalt ca și când am fi fost singuri.

Când furtuna se transformă în vijelie, ne-am ghemuit în odaia din sălcii, acoperindu-ne urechile, fața, ochii.

> *Lasă-mă să nu mai fiu nimic. Dacă trebuie să fiu ceva, lasă-mă să fiu aer, nevăzut. Sau lasă-mă să fiu tina care curge în râu o dată cu ploaia, scurgându-se în mare până ce nu mai e...*

Vântul se stinse brusc. Aerul era absolut nemișcat.

Strigătele animalelor încetară.

O adiere aproape insesizabilă. Un foșnet printre copaci, care parcă voia să desprindă rămășițele vijeliei din clipa precedentă. Am simțit miros de pământ și de frunze, de putreziciune de fructe, iar gândul mă purtă la muște.

Picioarele mi se clătinau, împinse parcă de un curent. Zgomotul

produs de suflarea noastră umplea aerul. Zgomotul întregii lumi părea acoperit de bătaia inimilor noastre. Dacă odinioară aşteptam venirea Aceluia şi alergam să Îl găsim, acum ne ascundeam, cerând inimii noastre să nu mai bată şi suflării noastre să nu scoată nici cel mai mic sunet.

Bărbatul tresări violent, parcă lovit, şi căzu pe spate. I-am văzut din nou umerii tremurând şi capul zgâlţâindu-i-se de parcă nu se mai înţelegea cu gâtul pe care stătea.

„Ce-i? Ce e?"

Nu spuse nimic şi porni cu paşi nesiguri spre deschizătura cavernei.

„Ce faci? Nu mă părăsi!"

Când mă privi, frica era ca o sălbăticiune pe chipul lui. Buzele i se mişcară, dar nu se auzi niciun sunet. Ezitând, făcu un pas înapoi, iar după aceea ieşi afară cu un mers ţeapăn, ca şi cum picioarele i s-ar fi mişcat singure, independent de voinţa lui.

Am dat fuga la gura cavernei. Fundul văii explodă de lumină.

Am căzut pe spate, pe pământul umed, punându-mi braţul peste ochi.

Când se auzi, sunetul acelui glas era atât de preaiubit—ah! mângâiere şi teroare în acelaşi timp!—şi totuşi, aşteptat de mine cu atâta dor.

Unde eşti?

O, Doamne! Mor.

Oare abia ieri stătusem în vie—cu o zi, sau cu o viaţă în urmă? Îngrozită, vinovată, dar necunoscând nicio altă mângâiere în această lume—nici măcar bărbatul, care era distrus—am dat buzna afară din cavernă şi m-am aruncat la pământ. Din cauza luminii orbitoare nu vedeam nimic.

„Ţi-am auzit glasul. Mi-a fost... mi-a fost frică." Cuvintele ieşiră, înăbuşit, din gâtlejul bărbatului, care era pe undeva pe aproape. „Am ştiut că sunt gol. M-am... m-am ascuns."

Cât de ridicol au sunat aceste cuvinte, aici, într-o lumină mai puternică decât lumina soarelui, care descoperă totul.

Cine ţi-a spus că eşti gol? Ai mâncat din copacul din care îţi poruncisem să nu mănânci?

„Femeia pe care mi-ai dat-o—ea mi-a dat din copac şi am mâncat." Atât de subţiratic fu acel strigăt, încât nu putea fi al bărbatului.

Sângele din vene şi fierea din gură mi se uscară, prefăcându-se în ţărână. În clipa în care rosti acele cuvinte, un strigăt stins îi ieşi din gâtlej, dar era prea târziu.

Mă trădase.

Ah, durere! Sunt cuţitul ce se răsuceşte în rană, lama de silex ce se înfige şi retează. Lasă-mă să mor!

Când îmi ajunseră la inimă, cuvintele erau deosebit de blânde şi de familiare—şi pline de o mare tristeţe: *Ce ai făcut?*

Am suspinat convulsiv şi m-am ghemuit la pământ, cu fruntea lipită de iarbă. Vorbele care îmi ieşiră de pe buze erau un torent de fiere, ca voma: „Şarpele m-a amăgit şi am mâncat."

Se auziră ca o oroare pusă în cuvinte.

Era adevărul.

Acum am simţit o altă prezenţă în afară de bărbat, de Acela şi de mine. Mi-am ridicat capul şi, în lumina aceea strălucitoare, am văzut conturul unei forme înaripate, precum conturul lunii în soarele plin de splendoare la eclipsă. Dar solzii, cândva atât de sclipitori, păreau a-şi fi pierdut lustrul. Aripile, atât de incandescente, acum păreau opace ca rugina. Unde dispăruse frumuseţea? Unde dispăruse strălucirea? El, care odinioară fusese sfătuitorul meu şi apoi cel care mă trădase—oare şi el va arunca vina asupra mea?

Acela vorbi. *Blestemat să fii între toate vitele şi între toate fiarele de pe câmp! Să te târăşti pe pântece. Ţărână să mănânci în toate zilele vieţii tale!*

Şarpele începu să îşi desfacă aripile. Acestea începură să se întindă, fără încetare, părând să se deschidă la nesfârşit. Şarpele începu să se îndrepte, apoi să se întindă mai mult decât mărimea sa naturală, până ce stătu—drept, în două picioare—aproape de două ori cât statul unui om. Solzii aurii ce îl înfăşurau explodară ca o carapace sfărâmată şi căzură la pământ, aruncaţi de parcă ieşise dintr-o crisalidă, nemaifiind şarpe, ci ceva mult mai măreţ şi mai frumos. Aripile îi licăreau ca şi când ar fi fost acoperite cu tot cuarţul de pe munte. Fiinţa aceea care se ridicase la adevărata sa statură, desfăşură o aripă scânteietoare după alta, aşa că nu mai avea o singură pereche, ca şarpele, şi nici două, ca libelula, ci trei perechi, cum nu mai avea nicio creatură cunoscută

de mine. Fața lui, deși știam că este întoarsă spre Acela, părea să privească în toate direcțiile—înainte și înapoi, spre răsărit și spre apus în același timp. Stătea în picioare, într-o postură atât de dreaptă, că m-am mirat că poate sta așa de țanțoș în fața lui Dumnezeu. Iar când își ridică bărbia către Cel Atotputernic, fața de la spatele capului său se lăsă în jos, până se fixă asupra mea.

Era prea frumos și prea cumplit ca să te uiți la el, atât de desăvârșit, încât am gândit: *Fără îndoială că m-am născut din țărână!*

Acela grăi: *Vrăjmășie voi pune între tine și femeie, între sămânța ta și sămânța ei.*

Am auzit atunci un sunet mai înfricoșător decât al oricărei fiare: un ton încordat ca o notă ciupită și ținută mult prea îndelung, și un huruit scăzut pe lângă el. Huruitul se prelungi, vibrând față de sunetul încordat, certându-se cu el ca râsetul în fața primejdiei.

Râdea.

Sunetul era bolnav, însumarea audibilă a premoniției, a puterii și a groazei.

Aripile i se deschiseră și dispăru.

Crisalida care îl ținuse se zbârcise într-o cocon prelung. În timp ce mă săltam în sus cu brațe neputincioase, spre locul unde stătuse făptura care odinioară fusese șarpe, crisalida se smuci și apoi se târî de acolo, ca un vierme mult prea mare.

Încetișor acum: *Aceasta îți va zdrobi capul, și tu îi vei zdrobi călcâiul.*

Nu știam ce înseamnă asta. Nu știam decât că Acela era aici și că toată făptura mea striga după împăcare—cu Acela, cu valea și cu tot ce se afla în ea… cu bărbatul.

Am nevoie de tine!

Voiam să spun că dacă m-aș putea întoarce la via mea, la livada mea și la umbrarul meu, niciodată nu voi mai tânji după nicio altă desfătare. Că nu voi mai pune niciodată nimic sub semnul întrebării, că nu voi mai întreba nimic, că nu voi mai căuta nimic, numai să pot căpăta totul înapoi. Că acum *știam* ce săvârșisem.

Dar nu am putut. Fiindcă aici era tot ce putea fi mai rău: chiar acum, în prezența Aceluia, el părea să fie cumva imposibil de departe de mine, așa cum nu mai fusese niciodată. Chiar și când spuse, cu un glas de o blândețe indescriptibilă: *Eu Sunt.*

Am strigat, într-un limbaj fără cuvinte, ca Acela să mă găsească, să mă restaureze. Dar era prea târziu; eram ca un copil care se întinde, însă are braţele rupte.

Spuse foarte încetişor: *Voi mări foarte mult însărcinarea ta; cu durere vei naşte copii. Vei tânji după bărbatul tău, dar el va stăpâni peste tine.*

Cu ochii în pământ, am clipit, fără să înţeleg. Oare nu trebuia să mor? Sau aşa se întâmpla asta? Ce îmi păsa mie de durere? Oare exista durere mai mare decât aceasta?

Acela îi spuse bărbatului: *Ai ascultat de glasul femeii tale şi ai mâncat din pomul despre care îţi poruncisem să nu mănânci.*

Cu câtă abilitate fu întors înapoi, spre proprietarul său, degetul care mă arătase pe mine. Dar mai mare era tristeţea din spatele acestui fapt—tristeţe şi mai profundă din cauza unei poveşti de dragoste.

Atât de blând: *Blestemat este pământul din pricina ta. Cu trudă să-ţi scoţi hrana din el în toate zilele vieţii tale. Îţi va da spini şi pălămidă, şi vei mânca plantele de pe câmp. În sudoarea feţei tale îţi vei mânca pâinea, până te vei întoarce în pământul din care ai fost luat.*

Oare plângea Dumnezeu? Putea Acela să verse lacrimi?

Ţărână eşti... în ţărână te vei întoarce.

Lumina se stinse treptat, ca şi cum cineva se întorcea cu spatele ca să plece.

Am scos un sunet sinistru, golit de orice alt sens în afară de mâhnire. Vărsând mâhnirea ca otrava, incapabilă să o elimin.

Mor. Mor.

Am zăcut astfel vreme îndelungată, cu faţa spre pământ. Nenorocită. Istovită. Acoperită de ţărână. Alături de mine, bărbatul zăcea ca mort; numai respiraţia sa gâfâită îmi dădea de ştire că e viu şi că trăieşte într-o mâhnire numai a lui.

Neîmpărtăşită cu mine.

Zăceam extenuată. Alături de mine, bărbatul era tăcut ca o stâncă. Atunci am simţit duhoarea. Înţepătoare şi cleioasă, agăţându-se de nări. Ceva dezgustător stătea acolo desfăcut, emanând un miros metalic în aer şi duhnind a pământ, a fecale, a păr şi a piele.

Ceea ce am văzut în lumina lunii pline mi-a transformat în praf țipetele din gâtlej.

Două animale întinse în țărână, pământul de sub ele înnegrit. Picioarele le erau crăcănate într-o manieră nefirească, cu copitele în aer. Gura le era deschisă, cu limba atârnată.

Nu aveau piele pe ele.

Palide, rozii și având un luciu grețos, erau acoperite cu bucățele de ceva alb, asemănător pieliței care învelește semințele de rodie, parcă ar fi ținut cândva o piele acolo, piele care fusese tunsă—nu, sfârtecată.

Una din forme avu un spasm.

Trupul meu strigă: *Destul!* și se încovoie sub propria greutate.

Dacă aştept, cuvântul acela va veni. Aştept.

Nu vine.

Miros de piele—pielea bărbatului. Sunt înconjurată de căldură şi de o siguranţă desăvârşită. Sunt întinsă în umbrar, între bărbatul meu şi una din oile flocoase.

Un cârcel mă gâdilă pe grumaz. Restul părului meu este ridicat şi dat la o parte, prins într-o ţesătură de degete care îmi leagănă capul. Sunt legănată ca un prunc.

Este moartea? O, dar ce dulce vine. Unde e durerea?

Capul îmi cade înapoi. Faţa îmi este întoarsă spre soare. Dar nicio căldură nu vine de la el, niciun pic de roşu nu pătrunde prin ţesutul fin al pleoapelor mele. Vântul nu este mângâietor; bucăţele de ţărână îmi bombardează obrazul.

„Isha, trezeşte-te. Trezeşte-te acum!" Sunt scuturată până ce îmi muşc limba.

Nu vine de la Acela. Lasă-mă să mor.

Dar pentru mine nu exista moarte. Simţeam gustul usturător al sângelui în gură. Mi-am ridicat privirile spre chipul îndurerat al bărbatului, contorsionat în lumina frântă a lunii.

L-am lovit ca o sălbăticiune. Nu ştiu ce am spus, deşi bănuiesc că s-ar putea să fi fost primele cuvinte profane care au prins glas. Bărbatul îmi prinse mâinile alături de corp.

„Isha, opreşte-te!"

Nici nu voiam să aud. Mintea mea îi respingea porunca la fel cum inima mea îi respingea trădarea, cum respingeam ceea ce făcusem eu şi ştiusem că nu trebuie să fac. L-am lovit cu pumnii, dar el se agăţă de mine, cu braţele înfăşurate în juru-mi—strâns, aşa cum fuseseră în cea dintâi zi.

Apoi am observat cerul în spatele lui. Norii năvăleau ca torentul unui râu, negri pe fundalul nopţii indigo. În ei era foc, fulgerând de la un capăt la celălalt. Când tunetul bubuia dincolo de munţi, copacii foşneau cu un fior violent.

Ce nouă teroare mai era şi asta?

Bărbatul îmi eliberă mâinile încet, nefiind sigur că nu mă voi repezi iarăşi la el. Atunci am observat pielea înfăşurată în jurul bustului meu. Ce era cu părul acesta de animal, dar fără greutatea unui animal? Apoi mi-am amintit de formele jupuite de pe sol, despuiate de orice veşmânt natural, şi de ultimele lor zvâcniri în ghearele morţii.

Fulgerul aprinse cerurile întunecate, iluminând părul neted şi scurt al căprioarei cafenii şi petele ei—le-am recunoscut.

Adah.

Am strigat. Am tras de piele ca şi cum aş fi vrut să o arunc departe de mine, atât de departe cum era răsăritul faţă de apus. Bărbatul se luptă cu mine, prinzându-mi mâinile încă o dată, dar nu înainte ca eu să îi trag o palmă zdravănă peste cap. Apoi mă zgâlţâi până când începu să mi se clatine capul. „Opreşte-te! Ascultă! Mă auzi? Vine furtuna şi noi—noi am fost exilaţi. Am fost daţi afară de aici, Isha."

Faţa i se schimonosi şi glasul i se frânse. Mă scutură iarăşi, deşi acum încetasem să mai opun rezistenţă. „Mă auzi? Am fost daţi afară—iar acestea, acesta ne-au fost date într-un mod îngrozitor…"

„Nu!" Voiam să o scot de pe mine, dar era prinsă cu o cingătoare şi nu mă puteam elibera de ea aşa cum aş fi făcut cu legătoarea mea de smochin.

„Opreşte-te!" strigă el. „E de la Dumnezeu!"

„Tu—tu vorbeşti de Dumnezeu?" am urlat eu la el. „Tu, care spui cu jumătate de gură că ai mâncat ce ţi-a dat femeia—tu, care n-ai nicio responsabilitate pentru ce ai băgat în gură?"

Bărbatul sări ca ars. Eu am început să mă lupt cu nesuferitul veşmânt, dar el îmi prinse încheieturile mâinii ca într-un cleşte şi mă

trase atât de tare de braţe încât am crezut că mi le va smulge din umăr. „Priveşte cerul, Isha!“ Mă trase în picioare şi mi-am dat seama că era pe punctul să se prăbuşească de frică sau de mâhnire, din care s-ar putea să nu îşi mai revină. „Nu putem rămâne aici!“

Cerul se învineţise, norii turbaţi de pe el fiind loviţi de fulgere asemănătoare unor vene incandescente. Parcă vrând să accentueze cele spuse de Adam, două trosnete uriaşe se ciocniră deasupra muntelui, scuturându-l până în temelii, încât îmi ţiuiră urechile. Vântul veni ca o fiară şi îşi înfipse ghearele în părul meu. Răvăşi pielea de căprioară ce-mi acoperea coapsa.

Dacă purtam pieile lui Adah şi ale masculului ei, şi dacă ei zăceau răpuşi la pământ ca fructele care putrezesc… cum puteau exista fără piele? M-am aplecat să văd ce este în spatele lui Adam, am încercat să trag jos de pe mine lucrul acela îngrozitor, să îl dau înapoi cumva, într-un mod înfiorător. Dar când cerul străfulgeră, acolo unde fuseseră animalele nu rămase decât o porţiune de pământ înnegrită.

„Nu te uita.“ Mă întoarse cu spatele. „Nu mai sunt acolo.“ Atunci am simţit mirosul—diferit faţă de rămăşiţele carbonizate ale focului. Ceva ce nu arsese aşa de curat ca fânul sau ca lemnul uscat.

Chinuindu-mă să nu vărs, mi-am întors faţa spre cer, căutând vreo urmă a Aceluia, prea iubitor, prea teribil. Dar în întunecimea învolburată nu era nici Dumnezeu, nici soare, nici ochi, nici ureche pentru noi. Fulgerul—acum de un verde nefiresc—lumină în nişte fâşii zdrenţuite ca nişte gheare care înşfacă cerurile întunecate. Capătul de la apus al văii era ca o fiară gheboasă.

„Du-te! Fugi spre poarta de răsărit!“ strigă bărbatul, acoperind un bubuit îndepărtat. „Fugi!“

Să fug? Trupul meu se răzvrătise deja contra hranei şi a luciditătii—şi cum să fug purtând acest trofeu îngrozitor?

„Mă duc după lucrurile noastre.“ Mă împinse să plec. „Du-te!“

M-am uitat pentru ultima dată la chipul pe care îl iubeam şi îl detestam deopotrivă, apoi am făcut stânga împrejur şi am fugit.

Am luat-o la fugă de-a lungul râului ce curgea pe lângă mine cu o turbulenţă nefirească. Aveam senzaţia că nişte ochi sunt aţintiţi asupra mea şi mi se păru că simt cum, în acea atmosferă nenaturală, mă urmăreşte mirosul carbonizat şi greţos al peticului de pământ ars.

Cel puțin mișcarea bruscă, chiar dacă sub un cer întunecat, puse capăt acelei amărăciuni paralizante; nu mai știam de nimic altceva în afară de tropăitul picioarelor mele, de gâfâitul meu, de pielea oribilă de animal care îmi flutura pe coapse, cuprinzându-mi bustul în învelișul său nefiresc.

Tocmai când am ajuns la terase, zăgazurile cerurilor s-au deschis. Asta nu era ploaia pe care o cunoscusem—fină, plăcută și caldă—ci un potop, de parcă pământul voia să se spele de orice urmă de viață care îl mânjise. Turna cu găleata—parcă aș fi stat sub o cascadă—intrându-mi pe sub veșmânt și șiroindu-mi în jos, pe șira spinării.

Deși era imposibil, am alergat și mai repede.

Tunetul se îndepărtă de parcă ar fi vrut să se ducă la marea de răsărit, apoi se încovoie, un curent izbindu-se de rămășițele celuilalt, izbind cerurile. Cu ochiul minții am văzut din nou ridicarea uscatului, înălțarea munților, și m-am întrebat dacă Acela avea de gând să le pună la loc.

Am alunecat pe pământul umed și mi-am lovit piciorul de o piatră. Durerea îmi săgetă în tot piciorul, lăsându-mă fără suflare. Am săltat ușor, dar am alergat mai departe. De-abia mai vedeam, ochii fiindu-mi acoperiți de apă și de părul ud leoarcă. Am avut impresia că deslușesc silueta unui iepure de câmp, sărind prin desiș, și, o clipă mai târziu, porcul mistreț, deși nu puteam ști dacă erau cu adevărat acolo sau era doar o amăgire datorată ploii și fulgerelor.

M-am cățărat către terasele naturale. Apa se scurgea în urma mea, de sus, în timp ce eu urcam, încercând să văd valea de sub mine, ca să îl găsesc pe bărbat. Muntele și lanțul muntos de la miazănoapte arătau ca niște uriași mătăhăloși. În anumite locuri, râul ieșise mult din matcă. Fulgerul lumină din nou cerul, și am recunoscut una dintre oi—se lupta cu râul, luată de curent. M-am ghemuit pe terasă, întrebându-mă dacă valea, trezită la o viață monstruoasă, avea să îl devoreze și pe bărbat.

Asta era lumea mea acum? Așa avea să fie pentru totdeauna, fără să mai vedem vreodată soarele, ori fără să ne mai înălțăm vreodată capul spre cer fără ca ploaia să ne intre în ochi?

Fă-l pe Adam să vină repede, L-am implorat pe Acela. Dar nu știam dacă mă aude.

După o vreme, ploaia se potoli. Unde era bărbatul? Uite un afloriment, acolo, mai sus—de acolo îl puteam căuta cu privirea printre fulgerele intermitente. M-am cățărat spre el, pe cărarea stâncoasă. Piciorul îmi alunecă iar, şi—ah, de data asta mă duru! Dar am mers mai departe, agățându-mă de ierburi, de pietre şi de arbuşti. Tunetul se îndepărtă, iar cerul se ilumină în tăcere.

Am ajuns la aflorimentul care se întindea ca un buiandrug deasupra stâncii de dedesubt. Acolo se afla o mică deschidere, ca o grotă. În zilele fierbinți, aici îmi aduceam masa alcătuită din struguri şi rădăcină de lemn dulce, privind căprioara şi leul pe fundul văii. M-am prăbuşit, mulțumită să mă strecor în acest loc, să îl aştept pe bărbat, pe Dumnezeu sau moartea.

Din întuneric se auzi un mârâit scăzut, scrâşnit. Am şovăit, întrebându-mă dacă tunetul, furia aceea de pe cer, poate ieşi şi din pământ. La lumina unui fulger am deslușit forma unei lupoaice, ghemuită cât putea de departe, cu botul îngust dezvelit, numai gingii şi incisivi prelungi.

„Dvash," am strigat-o, recunoscând-o pe lupoaica care îmi linsese mierea de pe degete. Ea se îmbună numai puțin, ținându-şi colții încă dezveliți. Dar când m-am îndreptat spre ea, scoase un zgomot ascuțit, care mă făcu să dau înapoi cu o tresărire, lovindu-mă la cap şi grăbindu-mă spre ieşire.

Oare şi animalele au ajuns să ne trădeze? M-am gândit la Adah şi la perechea ei.

Sau noi le-am trădat pe ele?

Am ieşit înapoi în ploaie. Pietrele şi pietricelele îmi sfâşiau pielea genunchilor, îmi muşcau palmele. Picioarele îmi tremurau.

Am mers aplecată de-a lungul aflorimentului, spre o ieşitură mai mică, şi m-am tras înapoi cât am putut de adânc, trăgându-mi picioarele şi acoperindu-mi ochii. Dedesubt, copacii şi arbuştii păreau să danseze într-un ritm frenetic.

LÂNGĂ MINE, vițele tremurau, fructele împrăştiindu-li-se în noroi. Şi uite—ah! Acolo stătusem, cu brațele desfăcute. Oare abia ieri fusese pământul acesta sfânt? Iar eu fusesem sfântă înaintea Aceluia care Este şi Dumnezeu revărsase din belşug bucurie peste chipul meu, aşa cum acoperi cu sărutări căpşorul unui prunc?

Mi-am lăsat capul pe braţe şi am plâns, lacrimi spălate de râuleţele de ploaie.

Cerul bubui şi tunetul se ridică iar. De această dată l-am simţit sub tălpi. Vibră prin pământ. Pietrele se rostogoliră în jos pe deal—una din ele muşcă din umărul meu. Cerul negru din spatele muntelui era străbătut de fulgere ca nişte nervuri, asemenea dosului unei frunze nefireşti. Pe o parte a muntelui am văzut mişcare: creaturi care fugeau către terenul de mai jos—nu, nu erau creaturi, ci pietre.

M-am târât la afloriment şi am scrutat întunericul. „Vino afară!" i-am strigat lui Dvash. Ea mârâi şi scoase un lătrat feroce, care mă făcu să dau înapoi, speriată. Oare nu mai înţelegea deloc? Oare această creatură, care cândva mă ascultase fără să crâcnească, care îmi linsese mierea de pe degete şi care se întorcea cu burta în sus în faţa mea, nu ştia că îi ziceam să vină afară pentru binele ei? „Vino!" i-am strigat, dar ea dădu şi mai mult înapoi.

M-am retras pe acelaşi drum pe care venisem, uitând de tăietura de la picior, lovită de două ori de pietrele în cădere. Jos, trebuie să ajung jos.

Unde o fi bărbatul?

Deasupra mea se auzi o bufnitură. Mi-am întins gâtul să văd şi am scos un ţipăt; aflorimentul se închisese cu un pocnet, ca o falcă. Nu se vedea nici urmă de lupoaică. Am luat-o înapoi, ca să mă duc la ea, dar chiar cu puterea mea, care era considerabilă, ştiam că nu o pot elibera. Un bolovan mare se prăvăli pe lângă mine. M-am prins sub o mică stâncă abruptă, ştiind că nu mă pot întoarce.

Pământul hurui şi mi-am pierdut reazemul pentru picior. Alunecând, târându-mă, am ajuns la colinele mai joase. Acolo am luat-o la goană, iute de picior ca o gazelă, îndreptându-mă spre poarta de răsărit.

Când am ajuns acolo, m-am răsucit înapoi. Pământul se mişcă iarăşi şi râul se zbătu în matcă. Nici urmă de Adam.

Am încercat să strig numele sfânt al lui Dumnezeu, pe care îl cunoscusem, dar când am deschis gura parcă nu avea grai, aşa că am bâiguit ceva neinteligibil.

„Sunt Eu!" am strigat. „Sunt Eu!" Am început să sfâşii pielea, dar era bine făcută. Tunetul îmi acoperi strigătele cu un bubuit, iar fulgerul ieşi atât de strălucitor că mă orbi preţ de o clipă.

O siluetă țâșni de-a lungul râului—o capră, cu părul lipit de corp. Am strigat-o, în ecoul tunetului ce se îndepărta. Coti spre mine, iar eu am apucat-o de gât, reușind să îi evit cumva coarnele. Dar nu se lăsă ținută multă vreme, și am fost nevoită să îi dau drumul. Era înnebunită. Am împins-o spre poarta de răsărit. „Du-te!" Râul se umflase așa de mult, încât trebuia să meargă cu grijă pe mal, dar era dibace și curând nu se mai văzu.

M-am uitat după ea, singură din nou, bătută de ploaie și terorizată de cerurile de deasupra și de pământul de sub mine. Fulgerul lovi la mijlocul muntelui sacru, și o flacără ieși din el. Scânteile aprinseră întunericul și un copac luă foc, în mod inexplicabil, strălucind în ploaie. Din nou un fulger feroce și încă un copac aprins, ceva mai sus; cele două focuri păreau ochii unui lup sub afloriment, cu capul flocos înclinat, ca să mă privească fioros.

Flacăra nu se domoli sub ploaie, ci părea să lingă ca o limbă de foc desișul din jur, așa îmbibat de apă cum era.

VÂNTUL SE RIDICĂ cu un urlet, iar focul se întinse pe coasta muntelui ca irisul alungit al unei feline.

De data aceasta, când L-am chemat pe Dumnezeu, I-am rostit numele în șoaptă. Am căzut în genunchi în valea zguduită, inundată și aprinsă până la distrugere și am așteptat, în timp ce pământul se cutremură din nou. Am așteptat să aud glasul acela, poruncindu-mi de această dată nu să mă trezesc, ci să adorm.

Glasul care străbătu prin ploaie până la mine nu era al Aceluia. Era al bărbatului.

Alerga cu o mantie albă pe după grumaz—nu, nu era o mantie, ci unul dintre mieii nou născuți.

„Du-te!" strigă el, gesticulând. Dar eu m-am ridicat în picioare, împleticindu-mă, și am alergat spre el, suspinând ușurată la vederea lui și nedorind să mai pornesc singură înaintea lui. Dar el strigă iarăși: „Du-te, du-te! Uite, apele!" Și, într-adevăr, nivelul râului era și mai ridicat decât fusese cu o clipă în urmă.

Fulgerul lovi via. Flăcările înghițiră arbuștii. Fulgerul lovea necontenit, ca niște lovituri de bici, lăsând un foc nefiresc în urmă.

„Fugi!" strigă din nouă bărbatul, acum alături de mine, ținând

picioarele mielului strâns în jurul grumazului. Acum am văzut că avea la talie o bocceluță, prinsă într-un săculeț făcut dintr-una din confecțiile mele, care i se lovea de coapsă.

Am gonit spre poartă, lăsând în urmă dealurile în flăcări, focuri ca niște degete aprinse care ne acuzau din toate direcțiile.

Dar acesta nu era sfârșitul groazei. În goana noastră, am devenit brusc conștientă de mulțimea din văzduh—acele ființe despre care ştiuserăm tot timpul că sunt acolo, dar pe care nu le văzuserăm niciodată. Nu le puteam sesiza la fel de clar ca înainte, dar le *simțeam*. Pe când înainte fuseseră doar niște observatori tăcuți ai stării noastre de mulțumire, acum le simțeam năvălind asupra noastră ca vulturii asupra prăzii.

La cea mai îngustă trecătoare, bărbatul se luptă să treacă, cu mielul săltându-i pe umeri şi behăind în furtună, de-ți era mai mare mila. Dedesubt, râul ieşi din matcă, stropindu-ne picioarele, udând cărarea care devenea alunecoasă sub paşii noştri. Când am reuşit, în cele din urmă, să ieşim de pe poteca îngustă, fulgerul lovi trecătoarea şi aceasta izbucni cu scântei învăpăiate, prefăcându-se într-un stâlp de foc.

Alergam, cu plămânii arzând în noi, în timp ce trăsnetul pârjolea neobosit acelaşi loc, iar şi iar, şi iar.

Mai târziu mi-am amintit că în flăcări am văzut lucruri stranii: ființe cu aripi ca de animal şi chipuri la fel de înspăimântătoare ca cele ale şarpelui înaintea luminii lui Dumnezeu, licărind în flăcări, frumoase şi îngrozitoare, părând să privească în toate direcțiile în acelaşi timp—şi mereu îndreptate spre mine, fixându-mă. Dar în clipele acelea nu ştiam altceva decât că focul era peste tot în urma noastră.

Am fugit de acolo, spre bazinul de dincolo de munți. Pe când valea fusese părăsită, iată că aici era un adevărat exod de animale: capre şi mari feline, urşi şi cerbi. Am fugit şi noi cu ele, neştiind în ce direcție ne îndreptam—nici nu conta, doar să fie departe de porțile învăpăiate ale văii noastre.

Am urmat cursul râului format de apele care ies din genune, acolo unde se prăvălesc pe coasta de miazăzi a muntelui. Într-un final ne-am prăbuşit la pământ, în locul unde dealurile se unduiesc spre câmpia joasă, bând însetați din apele tulburi, fără a ne putea îndepărta gustul de fum şi de foc din gură.

Vântul se domoli şi, după o vreme, norii încetară să mai clocotească şi se împrăştiară ca nişte smocuri diforme de lână murdară. De aici nu mai puteam vedea marele stâlp de foc sau fumul de la copaci, care se întindea asemenea unor degete înflăcărate pentru a se agăța de cer. Aici, în dealurile joase, între noi şi viața aceea se întindea o lume întreagă.

10

Zorii avură cutezanța să vină—fără nimic deosebit, fără nicio frumusețe. Am mers împleticiți mai departe, clătinându-ne de epuizare. Fața bărbatului era ca o mască de funingine brăzdată de năduşeală, dar îşi ținea maxilarele încleştate, cu o fermitate de o frumusețe deosebită. Atunci îmi trecu prin minte că aproape i-aş ierta trădarea, chiar dacă numai pentru imaginea încurajatoare a fermității acelor maxilare.

Pe la mijlocul dimineții ne-am oprit. Pe un deal am găsit un afloriment stâncos şi ne-am prăbuşit sub el. M-am gândit la Dvash şi la felul în care buiandrugul se prăbuşise peste ea. M-am întrebat dacă era posibil să mai fie în viață, schelălăind şi păşind în întunecimea acelui mormânt, sau dacă tot ce mai rămăsese era doar o formă imprimată în pământul din care fusese luată.

Dârdâiam. Ne-am făcut covrig, desfăcându-ne hainele cu degete amorțite, ca să le întindem sub noi şi deasupra noastră, ținând mielul în brațe, între noi.

În NOAPTEA ACEEA nu am visat despre cosmos sau despre adâncuri. Am visat focul şi chipurile acelea din el, care priveau în toate direcțiile în acelaşi timp. Foc ce pârjolea pământul în urma noastră, nimicindu-ne urmele, ca să nu mai poată fi văzute vreodată.

Când soarele trecu de zenit, tălpile mă ardeau şi toate mădularele mă dureau. Nu m-am mişcat, nici chiar la îndemnul bărbatului, ca să mă duc la râu să beau apă sau să găsesc mâncare. M-am ridicat doar o singură dată, ca să mă uşurez, apoi iar m-am lăsat pe spate pe pământul pietros.

Unde dispăruseră Adah şi Dvash, cu trupurile mutilate, văduvite de viaţă? Poate că tavanul peşterii va cădea şi peste mine la fel ca peste lupoaică şi mă va înghiţi din nou în pământ, şi astfel aş ştii.

Dar nu se întâmplă aşa. Drept care am zăcut acolo, moţăind şi visând orori în răcoarea adăpostului, aflând poate câte ceva despre cum este în mormânt. Bărbatul pleca din când în când şi uneori auzeam behăitul mielului care umbla după el, acum că era, fără îndoială, lipsit de mamă. Nu puteam suporta zgomotul, căci îmi amintea de absenţa Aceluia, care părea acum foarte departe de mine, la fel cum valea părea departe de mine.

Dar, mai presus de toate, îmi aducea aminte că zăceam acolo, încă în viaţă. Mă fură somnul, dar apoi şi acesta fugi ca un laş. Visam când şi când—mai întâi că stăteam întinsă în soarele din grădina noastră, printre caişi şi isop. Se auzeau trilurile unei păsări cântătoare, cântecul cosaşului, iar un şoim plutea în văzduh.

Dar apoi am văzut în vis un întuneric ca noaptea fără lună. Întregul pământ gemea cu un vaier de moarte. Când veni, în vis, dimineaţa se târa cu greutate, iar valea care luase locul lumii pline de viaţă din grădina mea nu era decât o umbră. Acolo animalele grăiau în limbajul surdo-mutului, necuvântătoare în existenţa lor, creaturi sălbatice, instinctive şi de rând. L-am văzut pe bărbat, alergând cu mielul pe după umeri, împiedicându-se de pietre, cu faţa înnegrită ca de la foc. Minunatul meu Adam, care nu fusese sortit acestui pământ grosolan, pentru că fusese înnobilat de suflarea Aceluia.

În seara aceea îmi aduse lăptuci ca să mănânc, dar eu mi-am întors capul, refuzând cu dispreţ şi apa pe care o adusese cu mare grijă de la râu, într-o cupă din scoarţă de copac. Pe urmă l-am auzit cum o bea chiar el. Când se lungi în sfârşit, cu un oftat greu, era ca un copac retezat de fulger şi de foc şi doborât la pământ.

Eu i-am făcut asta, m-am gândit. *Va muri din cauza mea.*

Dar apoi mi-am adus aminte de privirea de pe chipul său, când luase fructul din mâna mea, şi am ştiut că nici eu nu acţionasem în numele lui mai mult decât acţionase el în numele meu, ci că fuseserăm una. Mi-am mai amintit şi de sunetul glasului său când s-a dezis de mine înainte lui Dumnezeu. Dar când m-am gândit: *Amândoi am făcut asta!* şi aproape că am putut suporta gândul, pentru ca să nu

mor, în minte mi-a revenit iarăşi imaginea bărbatului, frânt înaintea Aceluia, cu faţa lui încântătoare acoperită de funingine, în timp ce se lupta să nu cadă în mocirlă. Aşa că m-am hotărât iar să mor. Voi muri pentru trădarea lui şi pentru durerea lui—şi pentru a mea. Şi pentru povara iubirii lui din clipa în care s-a cuibărit lângă mine pe înserat, punându-şi haina peste mine şi aducând mielul lângă mine ca să mă încălzească. Da, voi muri şi pentru asta.

Aşa că am închis ochii şi am aşteptat să mă înghită pământul din care ieşise el. Nu mă puteam întoarce în bărbat în felul în care venisem din el, aşa că aveam să mă întorc în sursa din care provenise el.

Glasul care mă îndemnase să mă trezesc tăcea.

A DOUA ZI DE DIMINEAŢĂ am deschis ochii nu în lumea de apoi, nu în uitare, ci către tavanul peşterii de suprafaţă. Bărbatul plecase—fără îndoială ca să găsească mâncare. Făcuse un foc plăpând, dar în loc de alinare acesta îmi aduse doar suferinţă; în el se simţea duhoarea copacilor arşi în furtună... şi chipurile, cumplite şi minunate deopotrivă, pe care le văzusem în flăcări.

Se întoarse ceva mai târziu, cu mielul ţopăind în jurul lui. Îmi venea să îl strâng de gât pe animalul ăla prost. Oare nu îşi aducea aminte că nu demult avusese la dispoziţie o mamă cu lapte dulce şi că ajunsese din paradis în exil?

Bărbatul îmi aduse apă, dar eu am zvârlit-o cât colo. Dar mai că mi-am regretat gestul, când el mă privi ca pe o creatură pe care nu o recunoştea. Voiam să râd. Ajunsesem la fel ca animalele: străină şi ciudată.

Dar nici eu nu mai recunoşteam în el iubitul din grădină, învăţătorul şi fratele loial—era doar o creatură care se încăpăţâna să trăiască dintr-un motiv cu neputinţă de înţeles pentru mine. Nu îi puteam ghici gândurile defel—în afară de cele pe care le afişa la fel ca acea oribilă piele neprelucrată. De acum pielea începuse să miroasă, deşi puteam sesiza şi râul pe el, şi am ştiut că la un moment dat se îmbăiase.

M-am întors cu spatele, neputând suferi toate aceste lucruri diferite la el. Nu le puteam suferi pentru că ştiam prea bine că toate se oglindeau în mine.

Doar că eu nu mă îmbăiasem. A doua zi, el ieşi din nou.

Fu plecat mult vreme. Când se întoarse în sfârşit, era seară, şi aduse câteva lucruri cu el. Nu îmi păsa ce anume. Văzusem totul în viaţa aceasta, iar tot ce fusese bun rămăsese în urmă. Acela ne dăduse afară, iar bărbatul mă defăimase.

Eram cu faţa la perete şi m-am prefăcut că dorm. Mi-am închipuit că îi simt frustrarea plină de disperare aţintită asupra mea, aşezându-mi-se la baza şirei spinării, înaintându-mi pe spate ca un miriapod cu mişcări înţepătoare. Poate că data viitoare când se va întoarce voi fi deja moartă şi nu va mai trebui să îi suport privirile crunte. Poate că în chiar clipa următoare moartea va veni asupra mea şi mă voi întoarce de unde am venit—înainte ca lumina să fi invadat cerurile, înainte ca glasul să îmi fi poruncit să mă trezesc, înainte de ziua în care mi-am deschis ochii pentru întâia oară şi l-am văzut pe bărbat, când am privit în acele lacuri azurii nesfârşite.

Îmi simţeam stomacul tras şi întins de parcă îmi fusese lipit de şira spinării, oasele şoldurilor frecându-se de interiorul necizelat al pieii de căprioară. Cu siguranţă că nu poţi trăi fără să mănânci trei zile încheiate, ori fără soare, apă, desfătare sau râs. Cu siguranţă că nu poţi trăi zăcând aşa, nemişcat. Cu siguranţă.

Dar bărbatul? Mă va urma în ţărână iarăşi, dacă eu, coasta lui, m-aş duce? Oare şi asta îl va condamna, aşa cum îl condamnase faptul că mâncase din mâncarea mea? Oare nu era deja la fel de condamnat ca mine?

Cu toate acestea, el ieşea şi intra în peşteră, recăpătându-şi puterile după fuga noastră, de parcă ar fi avut de gând să trăiască, nici mai mult, nici mai puţin. De parcă nu ne-am fi aflat în pragul morţii, ci doar al unei noi locuinţe.

Am încercat să nu mă gândesc cât mă irita acest fapt, cât părea de lipsit de rost.

În seara aceea, la lumina focului ce se stingea, am simţit că îşi desface cingătoarea şi îşi pune pielea peste amândoi, deasupra celei cu care eu eram deja acoperită.

Voiam să plâng. De ce mă sprijinea, pe mine, cea din mâna căreia primise moartea?

Pe mine, cea de care se dezisese înaintea Aceluia?

Pe mine, cea care nu îi obligase mâna să ia, nici gura să muşte

din fruct, să îl mestece şi să îl mănânce! Şi, cu toate acestea, iată-mă întinsă aici, aşteptând să mor pentru amândoi, de parcă el nu avea nici ochi, nici creier şi nici limbă!

Şi, în clipa aceea, am auzit ceva: un sforăit uşurel.

Doar o părere de suflare, ceva mai tare decât torsul de pisică, pe care cândva îl asociasem cu răgetul leului, doar că de data aceasta venea lipsit de rafinament din gâtlej şi ieşea prin gura cu maxilare vlăguite.

Eu zăceam acolo în chinuri, pe moarte—şi el stătea sforăind pe-o parte?

Cu o tresărire violentă, am azvârlit pieile şi am început să îl lovesc cu pumnii. Se trezi cu un strigăt, năucit fără doar şi poate de această izbucnire de viaţă din mine.

„Dacă sunt un blestem aşa de mare pentru tine, de ce mă hrăneşti? De ce nu te dezici de mine în fapt, sau o faci numai prin vorbe înaintea Aceluia?“ am urlat eu, cu glas răguşit. Am aruncat pieile cu piciorul şi mai departe de mine. Voi muri fără acest trofeu al morţii peste mine. Voi muri aşa cum am venit pe lume, în propria mea piele.

Şi, pe Dumnezeu, voi muri fără sunetul sforăiturilor bărbatului în ureche.

Am prins în mână pandantivul de alabastru şi l-am smuls, iar şnurul, înmuiat de ploaie, acum uscat şi sfărâmicios, se rupse. L-am zvârlit în fundul peşterii. Voiam departe de mine simbolurile lui, la fel ca şi dragostea lui. Îmi aminteau prea dureros de bărbatul pe care îl cunoscusem înainte ca această creatură care mă scotea din sărite să îi ia locul.

„De ce mă hrăneşti? «Ea mi-a dat, iar eu am mâncat!» Atunci mergi mai departe fără mine, dacă femeia asta e aşa o povară pentru tine. Lasă-mă să mor!“

Nu eram pregătită pentru reacţia lui. Cu un vaier puternic, mă trase lângă el şi mă puse pe podeaua peşterii. Îşi îngropă capul la pieptul meu, ca un copil, şi spuse: „Nu poţi muri! Nu mă părăsi! Nu muri!“

Am rostit printre dinţi: „Amândoi suntem pe moarte, ori n-ai priceput? Aşa că nu te teme, dragostea mea, că şi tu eşti pe moarte!“

Gemu şi mai tare, cutremurându-se alături de mine. I-am simţit lacrimile fierbinţi pe gât, alunecându-mi în păr.

„Nu încă," urlă el, cu un sunet aspru ca pământul. „Dar tu zaci acolo de parcă ai fi deja moartă, iar eu nu pot merge mai departe fără tine. Nu mă părăsi! Nu muri!"

Am simțit că mâhnirea lui era așa de mare încât putea să topească un munte de gheață. Mâhnire cât să te îneci în ea. Mâhnire care îmi sfâșia inima și, în același timp, o vindeca.

El mă strânse mai aproape de sine și mă mângâie cu disperare, așa cum frecționezi pe cineva ca să îl readuci în simțiri, luându-mi obrajii în căușul palmelor și îmbrățișându-mă disperat.

În nevoia lui, veni la mine și mă luă fără menajamente. Și, în mâhnire și în dragoste, mi-am deschis brațele și l-am tras spre mine. El începu să se lupte cu mine, căutând cu disperare unitatea pe care o împărtășisem odată. Părea că vrea să se îngroape în mine, de parcă eu aș fi fost un liman în care se găseau toate lucrurile familiare, locul luxuriant pe care îl cunoscuserăm împreună.

Când am rămas acolo, extenuați—căci în tot acest timp eu nu mâncasem și nu băusem nimic—capul lui era pe umărul meu, iar cu brațul mă învelea, de parcă i-ar fi fost teamă să nu fug sau chiar să mor.

„Acela a spus că sămânța ta va zdrobi capul șarpelui."

Am privit țintă în întunericul din grota de suprafață și mi-am reamintit perfect cuvintele Aceluia. Nu mă mai gândisem la ele de când le auzisem cu înfricoșare, în timpul fugii noastre din vale.

Dar bărbatul se gândise.

„Tu ești necesară pentru scopul acesta și pentru mine." Glasul i se frânse. „Tu ești tot ce mi-a mai rămas din grădină. Tu ești chipul meu și al Aceluia. Și dacă ai greșit, sunt sigur că ți-am răsplătit greșeala îndoit."

Se ridică și am știut că lacrimile îi brăzdau fața, deși nu le vedeam. Lacrimi se prelingeau și pe obrajii mei, pe după tâmple, peste urechi.

„Te voi proteja câte zile voi avea. Vei fi mama tuturor celor vii și vei da viață seminței rostite de Acela—sămânța care îl va zdrobi pe urmașul șarpelui. Așa a spus Acela, Isha." Mă sărută blând pe gură. „Astăzi te numesc Havah, pentru că vei trăi și toți cei vii vor ieși din tine; tu vei da naștere speranței."

Chiar când grăi toate acestea am știut că erau lucruri de care el

nu mă putea proteja. Deşi ştiam că mă voi ridica, că voi bea şi voi mânca—iar până acum uitasem că Acela spusese şi că voi naşte copii—ştiam şi că urma să murim negreşit. Chiar dacă nu azi sau mâine, dar în cele din urmă tot aveam să murim.

De asta nu mă putea păzi.

Dar a făcut şi el ce a putut, punându-mi numele vieţii, chiar în faţa damnării noastre, aşa cum cineva şopteşte o dorinţă în vijelia dezamăgirii.

„Havah." Numele acesta este inspiraţia dinaintea rostirii şi o expiraţie incandescentă.

Eu sunt vitalitatea purtată în plămâni; sunt existenţa şoptită de limbă. Ca suflarea prin care Acela a dat naştere vieţii în bărbat...

Trăiesc.

EXILUL

Dacă Acela avea vreun nume pentru bărbat, atunci numai el îl cunoştea, ori era ştiut doar de ei doi în taină. Dacă aşa stăteau lucrurile, niciunul dintre ei nu mi-a spus vreodată. Drept care el era întotdeauna *adam* pentru mine, ceea ce însemna doar „om"— acest bărbat, perechea mea, fără nume.

În noaptea în care Adam mi-a dat un nume, l-am visat pe şarpe, maiestuos cum fusese, o încântare pentru privire. Mi-am amintit lumina zilei pe aripile lui, irizaţiile solzilor pe picioarele lui, ghearele aurii. Am visat şi felul în care se mărise în ceva *mai mult* de atât, crescându-i aripi mai mari decât le avusese, întinzându-se cât era de lung, ca să stea drept, imposibil de drept, făcând soarele de ruşine cu strălucirea lui. Cu adevărat el era cea mai măreaţă creatură de sub Dumnezeu! Când m-am trezit, târziu în noapte, m-am întrebat ce se întâmplase cu făptura care se ridicase din carcasa aceea ca de vierme. Făptura care avea câte o faţă îndreptată în fiecare direcţie. Făptura pentru care aveam o mie de întrebări şi mai mult de o mie de acuzaţii.

Gândul la şarpe se duse o dată cu lumina dimineţii; când m-am sculat din patul meu tare ca piatra, am ştiut că nu mai suntem unul, ci doi.

Zămislisem.

Am urmat cursul râului, spre sud, trăind cu creson, ridichi, usturoi şi lăstari de linte. Am mâncat şi prune dulci. Tălpile picioarelor ne erau rănite de la pietre şi spini necunoscuţi nouă. Nu am dus niciodată lipsă de hrană, deşi eram convinsă că fructele erau mai micuţe, frunzele

mai subțiri, iar sângele voinicului mai puțin aromat decât cele care creşteau în vale. Nici chiar strugurii nu semănau nici pe departe la gust cu cei din valea noastră, pentru că erau lipsiți de splendoarea Aceluia, aşa cum strălucise ea pe chipul meu în ziua aceea. Ce era soarele pe lângă ea?

Dar, în timp ce savuram secretul a ceea ce se zămislise în mine—se întâmpla pentru prima dată să am ceva numai pentru mine—mi s-a părut că văd în soare o părere din ceea ce fusese chihlimbarul ce odinioară învăluise coasta muntelui după-amiaza târziu. Că aud în râu un fragment, chiar dacă întretăiat, din cântecul pe care îl murmurase râul nostru.

Am strâns în jurul meu, ca pe o mantie, ştiința minunată a însărcinării mele. În inima mea, am şoptit către Acela.

Într-o bună zi aveam să îi aud din nou glasul, ştiam asta.

„MĂ DOR PICIOARELE." De fapt nu mă dureau chiar atât de tare, iar tăietura de pe unul dintre ele se acoperise demult cu o crustă care se uscase şi începuse să se exfolieze. Pielița de dedesubt era netedă, rozie şi nouă. Dar eram epuizată de această călătorie nesfârşită. Pierdusem şirul zilelor, pe măsură ce poalele munților făceau loc pădurii de stejar, fistic, păducel, migdal, păr şi cireş sălbatic, apoi pajiştilor şi iar pădurilor. De acum, ultima pădure rămăsese departe în urma noastră, iar eu eram obosită de monotonia unduitoare a colinelor—şi a nesfârşitului mers pe jos. Mă săturasem şi să îl văd pe Adam, seara, cum se chinuieşte să facă focul. Dacă înainte scânteia sărea pe iască aproape la comandă, acum trebuia convinsă cu un efort tot mai mare, aşa că în multe seri îi spuneam să nu se mai obosească. Nu aveam niciun cuvânt de încurajare pentru el; nu puteam suporta să văd acele eforturi lipsite de vlagă, când înainte nu ar fi fost niciodată obligat să se chinuiască. Aşa că ne cuibăream amândoi sub acele piei nesuferite, cu mielul—pe care eu l-am numit Gada, după malul râului pe care îl străbătuserăm în zilele acelea—şi cu nemulțumirea noastră între noi.

„Ne vom odihni puțin," fu de acord Adam. „Uite un copac cu umbră bună..."

„Nu. Vreau să ne oprim. Nu o oră, nu o zi. Sunt obosită."

Se încruntă.

„Oricum, de ce să mergem mai departe? Doar nu e niciun loc anume unde vrem să ajungem! Mă doare spatele de la pământul ăsta tare. Vreau să facem nişte rogojini pe care să dormim."

Am rămas acolo trei zile, ţesând nişte rogojini pe care le puteam rula, lega şi purta pe umeri. Deja confecţionasem un mâner pentru coşul mai mic în care ne ţineam uneltele pentru foc. Curând, m-am gândit eu, voi avea nevoie de un coş destul de rezistent pentru pruncul meu.

Tocmai puneam restul bunurilor noastre într-un nou coş—în timp ce făceam rogojinile mă hotărâsem să îl înlocuiesc pe cel vechi—când mi-am dat seama că pandantivul meu nu se găsea printre lucrurile noastre. Înnebunită, am răsturnat conţinutul coşului şi am căutat din nou. Negăsindu-l, m-am ghemuit şi am început să plâng cu sughiţuri. Adam, care îşi petrecuse dimineaţa cutreierând vadurile râului după silex, obsidian şi cuarţ, se holbă la mine de parcă ar fi văzut lilieci ieşindu-mi din urechi.

„Pandantivul meu. Cel pe care l-ai sculptat pentru mine..." Apoi în mintea mea se făcu lumină: îl azvârlisem. Mi-am lăsat capul în mâini şi am început iar să plâng.

Adam mă cuprinse în braţe. „Era un fleac. Îţi voi face altul. Uite, Isha, ce bucăţică de cuarţ am găsit azi. O să-ţi fac un pandantiv din ea."

„Nu," am zis eu, cu lacrimile şiroi pe obraji. „Nu! Nu-mi trebuie!"

Nu puteam să îi explic că nu doream nimic sculptat din lumea aceasta străină, indiferent cât ar fi fost de frumos. Voiam—de fapt aveam nevoie de—vechiul pandantiv tocmai pentru că era din valea noastră şi dintr-o perioadă anterioară acestei tăceri în care trăiam acum. Dar mai era ceva: era un lucru preţios—altceva decât o piatră de cremene sau o bucată de obsidian—adus din locul acela, pe care să îl dăruiesc fiului meu şi prin care puteam să spun: „Uite, să ştii şi tu care era locul din care am venit." Fiindcă adevărul este că, deşi reconstituisem de nenumărate ori în minte călătoria noastră, nu eram sigură de drumul pe care îl parcurseserăm de la stâlpii învăpăiaţi de la poarta acelei văi până la peştera în care zăcusem, aşteptându-mi moartea. Nu îmi aminteam niciun reper; fugiserăm de furtună, în întuneric, şi o luaserăm după un grup de animale, apoi după altul, într-o epuizare fără ţintă.

Nu ştiam drumul de întoarcere.

„Adame? Trebuie să ştiu. Crezi că poţi găsi drumul de întoarcere?"

„Încotro?" Adam părea de-a dreptul nedumerit. „În vale. În grădina noastră. Poţi?"

Se lăsă tăcerea şi am ştiut care e răspunsul.

Spuse foarte încet: „În zilele acelea, când tu rămâneai în peşteră, am mers înapoi cât am îndrăznit de departe, cât mi-am putut aduce aminte. Dar întotdeauna ajungeam într-un loc de unde nu mai ştiam care e nordul şi sudul, unde nu mai recunoşteam copacii, nici arbuştii, nici pâraiele... unde nu mai recunoşteam nimic altceva în afară de drumul pe care tocmai venisem. Iar, în zilele acestea în care am tot călătorit, am încercat să-mi amintesc pe unde am trecut în noaptea aceea urmăriţi de furtună..." Clătină din cap.

Deci asta era. Eram exilaţi şi nici măcar nu ştiam drumul de întoarcere, dacă am fi putut să ne întoarcem.

„Haide să ne întoarcem," am spus eu, adunând grăbită lucrurile pe care le aveam. „Hai să ne întoarcem pe unde am venit."

Adam clătină din cap. „N-are niciun rost Isha. Am încercat. O, cât am încercat!"

„Am urmat cursul râului. Acum o să-l urmăm în sens invers. Împreună o să-l găsim. Dar nu trebuie să mai zăbovim, ci să plecăm îndată."

„Dar tocmai asta e problema!" strigă el. „Nu sunt sigur că vom ajunge înapoi la *acelaşi* râu."

M-am aşezat pe pământul tare.

Voiam să îmi spun că nu are nicio importanţă. Cu memoria noastră perfectă—măcar atâta ne rămăsese, chiar dacă pierduserăm unitatea naturală dintre noi—sigur ne puteam aminti. Vom cutreiera zona cât de mult va trebui ca să găsim drumul. Dar, o dată cu acest gând, am ştiut că puteam cutreiera cât voiam de mult, că tot nu ne va fi de niciun folos. Disperarea se căsca înaintea mea ca un hău.

Adam îşi acoperi ochii cu mâinile. Faţa i se schimonosi. De data aceasta nu am mai simţit nerăbdare, nici dezgust sau indiferenţă. Pentru întâia oară, după multe zile, înţelegeam o durere care nu era numai a mea. Ea mă smulgea din mine însămi, în timp ce mă agăţam de acel lucru pe care îl strânsesem în jurul inimii mele mai strâns decât pandantivul care atârnase cândva peste ea.

„Iubirea mea," i-am zis eu, trăgându-i cu blândețe mâna de pe ochi. O, cât îl iubeam, chiar atunci când avea chipul schimonosit de disperare! „Adame... Ish. E ceva ce nici eu nu ți-am spus." I-am luat mâna și i-am sărutat-o. „Port în mine sămânța."

Clipi, umbrindu-și obrazul cu genele lui negre și lungi.

„Port în mine copilul acela. Chiar tu ai vorbit despre el în noaptea în care a prins rădăcini în mine."

„Și eu nici măcar n-am știut." Chipul și cuvintele lui fură cuprinse de uluire.

„Dar eu știu, și nu mă tem de durere, căci ce copil va fi acesta!" M-am cuibărit în brațele lui. „El va zdrobi capul șarpelui, așa cum ai zis. Căci acum știu că șarpele nu era un animal obișnuit..."

„Am crezut că ochii îmi joacă o festă. Mi s-a părut că stă în fața Aceluia aproape ca un om—nu, de fapt, ca ceva și mai măreț." Niciodată nu vorbiserăm despre asta. Acum mă simțeam ușurată și recunoscătoare că dăduserăm cărțile pe față, în sfârșit. Toate cărțile.

„M-am gândit multe zile la lucrul acesta, că tocmai asta a vrut șarpele pentru noi, exact ce s-a întâmplat. Sunt sigură că el cunoștea răul, așa cum îl cunoaștem noi acum. Dar acum eu port în mine sămânța. Datorită ei, va veni o zi în care nu vom mai avea nevoie de niciun reper ca să cunoaștem iarăși calea."

Trebuia să cred asta. Trebuie. Tot așa cum trebuie să cred că, la fel cum pământul a rămas intact, și apele se vor retrage într-o bună zi din grădina noastră din vale. Sigur că focul trebuie să se stingă. Văzusem zonele arse de focurile noastre și felul în care iarba crescuse mai bogată decât înainte. Sigur că și grădina se va vindeca, așa cum ne-am vindecat noi de tăieturile făcute de spini și de pietre.

Și apoi, într-o bună zi, vom regăsi drumul de întoarcere.

12

Nu mai puteam trăi cum trăiserăm înainte. Lumea era diferită, iar acum nu mai trebuia să ne gândim numai la noi. Am colindat dealurile din apropiere, în căutarea unor peşteri. Cele mai multe erau pline de excrementele rozătoarelor. Eu strâmbam din nas, dar Adam nu se lăsa influenţat de asta. Pe vremea aceea vorbea puţin şi se încrunta des. De multe ori era pierdut în gânduri, vorbind numai când îl întrebam ceva. Chiar şi atunci nu mă auzea tot timpul, aşa că trebuia să pun întrebarea de două sau de trei ori. În acel moment tonul meu era aspru ca blana mistreţului. Ce enervant era!

Între timp, am petrecut câteva zile într-un şir de nişe nepotrivite—că peşteri nu le puteam numi—pe dealuri, până când într-o dimineaţă se întoarse ca să îmi spună că găsise o peşteră în care puteam trăi confortabil pentru o vreme. Când am auzit acest lucru, mi-am ridicat mâinile în sus şi am spus că lumea fusese făcută din nou, că soarele şi luna străluciseră în aceeaşi zi şi că, negreşit, eu eram cea mai binecuvântată dintre femei.

Am dat la o parte ţărâna şi sfărâmăturile de piatră şi am aşternut pe jos stuf şi iarbă proaspătă, şi chiar flori. Am stivuit la perete coşurile cu lucrurile noastre, care pe vremea aceea păreau multe. Când am terminat, gura şi umerii lui Adam se destinseră şi el râse puţintel, aşa cum obişnuia cu atât de mult timp în urmă. M-am gândit: *Aici voi da naştere copilului meu. Aici, la umbră, în răcoare, pe acest aşternut.* Acela îmi vorbise de durere, dar nu mă temeam de ea. Va fi binevenită. Aceasta era sămânţa despre care ne spusese Acela, care va da şarpelui o lovitură mai mare decât îmi dăduse şarpele mie.

Acum înţelegeam că şarpele, odinioară sfătuitorul meu înţelept,

era—şi fusese întotdeauna—duşmanul meu. Nu ştiam de ce. Iar pe vremea aceea nu ştiam nimic despre viclenie. Dar acum ştiam câte ceva despre răzbunare.

CÂTEVA ZILE MAI TÂRZIU mă plimbam prin partea dinspre apusul peşterii, în locul în care dealurile, presărate cu ierburi şi cu flori de câmp, se întindeau într-o pajişte largă. În zonă se aflau câteva pietre mari, plate, iar cu o zi înainte, în timp ce mă plimbam printre ele, dădusem de un şarpe. Avea fălcile deschise şi printre ele ieşea coada unui şoarece, lipsită de vlagă din cauza gâtlejului care se strângea în juru-i. Am luat-o la goană, nepăsându-mi de pietrele pe care călcam, văzând-o cu ochii minţii pe Adah, jupuită de pielea ei, văzând lumina atenuată a Aceluia şi crisalida şarpelui la pământ, plecând târâş ca un vierme. După ce m-am îndepărtat, am dat afară până şi ultimul rest din micul dejun.

De data aceasta, când m-am întors, am văzut o imagine complet diferită: şarpele—să fi fost oare acelaşi? dar uite-i burta, încă dilatată—zăcea acolo mort, cu capul zdrobit parcă de copita unui animal.

Am luat-o ca pe un semn, semnul meu.

Am cântat toată ziua, iar seara l-am primit cu drag pe Adam în braţe.

„AI OBSERVAT," mă întrebă Adam într-o zi, „cât au devenit animalele de ciudate?"

Am vrut să îi răspund că da, sigur că observasem—doar nu era nicio noutate. Ştiam asta încă dinainte să părăsim valea, de când Dvash îmi arătase colţii. Dar nu era vorba numai de ea. Pretutindeni în afara văii, animalele erau sperioase şi aveau o purtare stranie. Şacalul fugea, iepurele de câmp alerga pe pământ ca o umbră, căprioarele nu se arătau deloc, iar un urs nu mai văzusem de zile întregi—şi când văzusem unul, era doar de la distanţă.

„Dar nu e vorba doar de animale," am spus eu. „Cred că şi pământul este diferit. Tot ce creşte din el nu mai pare a fi aşa de bun cum a fost."

El stătu un timp în tăcere, apoi zise: „Coarnele de cerb pe care le-am adus în acele prime zile—nu le lepădase cerbul. În ziua aceea am fost lângă pădure şi le-am găsit." Se uită în altă parte.

„Dar tocmai ai spus că nu le lepădase cerbul."

Cioplea ceva, obicei pe care şi-l făcuse seara fiindcă nu necesita mai multă lumină decât ce a flăcărilor—sau a lunii, când era plină. „Cerbul era mort, cu burta sfârtecată, devorată până la os. Era atât de desfigurat, că nu i-am putut salva nici măcar pielea."

Am mers clătinându-mă până la gura peşterii. După ce mi-am golit stomacul pe cărarea de afară şi am luat nişte apă din coş—care curgea, îmi dădeam seama de asta, iar a doua zi trebuia să îl lipesc cu răşină—m-am aşezat din nou pe rogojină şi am spus cu vehemenţă: „Foarte bine. Nu vreau să mai văd nicio piele de animal." Nu îşi dădea seama că nu le puteam suferi? Le-aş fi aruncat cât colo, dacă vântul nu ar fi bătut din când în când cu brutalitate şi nopţile nu ar fi fost mai reci decât eram noi obişnuiţi.

Clătină din cap. „Avem nevoie de îmbrăcăminte. N-ai observat că nopţile sunt mai reci?"

„Sigur că am observat," m-am răţoit eu. Oare eu nu ajunsesem la aceeaşi concluzie? Ce, credea că eu nu am creier—făcut din acelaşi material ca al lui?

„Ne trebuie mai multe haine şi ceva cu care să ne acoperim picioarele," spuse el. „Nici nu mai ştiu de câte ori m-am tăiat în pietre, şi mai sunt şi insectele şi tot felul de alte creaturi." M-am gândit la şarpe. Nu îi pomenisem nimic de el.

Cu un oftat, puse jos obiectul pe care îl cioplea, şi se întinse pe rogojina de dormit, cu braţele sub cap. Acum era mai subţire, cu conturul feţei neted, cu membrele musculoase ca cele ale marilor feline. Şi eu mă subţiasem, iar pruncul din pântec încă nu îmi umflase deloc burta.

M-am dus să mă întind lângă el, să îi netezesc părul cu mâna şi să îi scrutez chipul, căutând urme ale băiatului din care se ivise acest bărbat. În întunericul din peşteră nu îi puteam vedea ochii albaştri, nici chiar la lumina focului. În clipa aceea, mi-am dorit fierbinte să fi putut.

„Isha," spuse el pe un ton deosebit de blajin. „Este chiar aşa de îngrozitor? Adică, să trăim aşa, aici, vreau să zic. Voi face orice ca să-ţi aduc alinare, numai să nu mai zaci niciodată aşa cum ai zăcut în acele prime zile, ca şi cum ai fi pe moarte..."

I-am făcut semn cu degetul la buze să tacă şi i-am dat la o parte părul de pe faţă. „Nu. Nu este chiar aşa de îngrozitor.“ În clipa aceea spuneam adevărul.

Am studiat cu mare atenţie vegetaţia în schimbare din jurul nostru. În fiecare zi solul părea să scoată din el viaţă nouă, ciudată. Unele plante erau neplăcute la atingere, ca urzica, sau la gust, ca momordica. În cele din urmă le-am găsit alte întrebuinţări. Dacă înainte mâncam orice ieşea din pământ, acum trebuia să fim precauţi. Dacă înainte nu ne îngrijoram niciodată pentru hrană, acum am început să marcăm înaintarea anotimpurilor, sezonul de înflorire şi de ofilire al pomilor fructiferi, al arbuştilor şi al viei. Am uscat, am prăjit şi am depozitat grâne şi legume, fructe nucifere şi seminţe. Mai făcuserăm asta şi înainte, dar animalele deveniseră hoaţe; nu o dată am găsit găuri roase în coşurile din fundul peşterii, micile noastre magazii fiind atacate de rozătoare.

Am început să găsim excremente de hienă şi de lup tot mai aproape de cărarea care ducea la peşteră. Deşi niciodată nu ne fusese teamă de aceste animale, în momentul în care am descoperit tot mai multe dovezi despre înclinaţia lor de a ucide şi despre noile lor obiceiuri carnivore, ne-a fost clar că ele nu mai erau ca odinioară. Până la urmă am confecţionat un gard scund din rugi de măceş la gura peşterii.

Eu începusem deja să scot, cu un ciulin, smocuri din blana mielului şi am folosit puful moale ca să căptuşesc interiorul unui coş de mărime potrivită—sau aşa credeam eu—pentru un bebeluş. Am adunat ierburi noi, am topit fibre şi am melităt in ca să ţes. Am început să testez cu seriozitate micile experimente pe care le făcusem înainte în vale.

Adam scotocea ca un gunoier de rând după bucăţele folositoare de copită, de os sau de corn. Confecţiona frânghii, sule şi dăltiţe, iar într-o bună zi îşi meşteri prima suliţă. Băiatul încântător de odinioară dispăruse cu totul. Maxilarele îi deveniseră pătrate şi umerii mai laţi. Puful de pe faţă i se îngroşă, la fel şi părul de pe piept. Deşi de multe ori îmi era dor de băiatul din grădină—pentru că tot ce ţinea de el era asociat cu tot ce era desăvârşit pentru mine—cât de ispititoare erau şoldurile lui înguste, muşchii de pe abdomen şi vinele grumazului când se încordau de efort. *Voi face un copil ca el*, am gândit.

Oare? Am început să fiu foarte curioasă cum ar putea arăta acest copil; deşi eram Ish şi Isha, asemănători ca gemenii născuţi din acelaşi pântec, buzele lui erau mai groase decât ale mele, curbate într-un arc mai pronunţat. Nasul îi era drept, fin şi lat; al meu era rotunjit la vârf. Obrajii lui erau drepţi şi prelungi; ai mei erau rotunzi ca umerii dezgoliţi ai unei fetişcane. Picioarele lui erau zvelte şi musculoase. Ale mele erau lungi ca nişte pomi tineri. Dacă odinioară observaserăm asemănările şi diferenţele puilor de animale, ca să putem prezice chiar şi diversitatea coloristică a puilor de lup dintr-o fătare, acum am început să facem la fel cu fiul care creştea în pântecul meu.

„Va avea obrajii tăi şi nasul meu."

„Va avea părul meu şi picioarele tale," declară Adam. „Vai, cât de mult sper că va avea picioarele mele şi nu ale tale!"

Amândoi am ştiut tot timpul că va fi un fiu. Nu pentru că, aşa cum au spus unii, bărbatul, fiind de sex masculin, fusese primul, căci înainte de mine el fusese doar o simplă fiinţă umană pe pământul nesfârşit. Ştiam din cauză că, în ziua aceea cumplită, Acela ne spusese că el avea să aducă judecata asupra şarpelui şi a pământului.

Ne-am gândit care va fi durata sarcinii mele, orientându-ne după perioada de gestaţie a oii şi a marii feline.

„Cel puţin opt cicluri ale lunii," spuse Adam în cele din urmă. „Nu mai mult de zece." Eram de acord, întrebându-mă cât va mai fi după aceea până la împlinirea cuvântului Aceluia. Gândindu-mă la acest lucru aproape că puteam suporta urzicile înţepătoare. Aproape că puteam suferi şi nesuferitele veşminte de piele, ca nişte semne ale unei vieţi care ştiam că nu va dura veşnic.

În acea perioadă am renunţat la amărăciunea pricinuită de trădarea lui Adam. Părea un lucru făcut de un băiat pe care nu îl mai cunoşteam, care locuia într-un loc în care nu mai locuiam—tot aşa cum nici eu nu mai eram fata de odinioară. Îl întâmpinam pe bărbat cu drag pe rogojina mea, ca să fie cu mine în moduri cunoscute şi străine, în această lume a tăcerii dintre noi, unde trebuia să ne bazăm tot mai mult pe găsirea de cuvinte ca să spunem ceea ce înainte nu fuseserăm nevoiţi niciodată să rostim. La început era foarte grijuliu cu mine, până când l-am asigurat că copilul se ţinea bine în pântecul meu. Totuşi, plăcerea nu venea aşa de uşor ca înainte. Pe când înainte

ne uneam ca două jumătăți, acum eram ca două persoane separate, imperfect potrivite.

Nici râsul nu ne mai vizita așa de des ca în vale. Tihna era ceva de domeniul trecutului. Mâinile ne erau mereu ocupate, eram în picioare aproape în fiecare ceas când nu dormeam. Și în grădină munciserăm, dar acum sensul muncii noastre se schimbase. În fiecare seară ne prăbușeam trudiți pe rogojini.

„Nu putem rămâne aici la nesfârșit," se auzi într-o seară vocea lui Adam, din întuneric. „Vom fi trei—și Gada—și va trebui să ajungem mai departe ca să găsim hrana de care avem nevoie, în funcție de anotimp. Dacă nu în anotimpul acesta sau în următorul, atunci în cel care urmează nu va mai avea sens să rămânem aici."

„Atunci să ne întoarcem în nord."

„Nu. Trebuie să mergem spre sud. Acolo pământul este mai plat, iar câmpia va fi bogată. Cred că și clima va fi mai blândă acolo."

Nu îmi venea deloc să mă îndepărtez și mai mult de vale, care și așa era atât de departe. „Doar pământul va face să crească iar toată hrana pe care am luat-o noi."

„Pământul nu mai este același," spuse el, fără chef.

Am auzit ecoul Aceluia: *Blestemat este pământul din cauza ta.*

„Atunci, haide să cultivăm ce ne trebuie, oriunde vrem." Făcuserăm lucrul acesta în grădină și știam multe pe această temă. Deja începusem să aleg cele mai bune dintre semințele ierburilor sălbatice, exact în acest scop. Erau tari și, la fel ca toate celelalte, nu atât de delicioase ca cele din valea noastră, dar când le-am măcinat între două pietre am obținut un păsat pe care îl puteam amesteca cu apă sau semințe de in măcinate și găti pe pietre puse lângă foc. Începusem să depozitez și alte semințe. Curând aveam să fac o grădină în care să recreez viziunea colinelor, a livezilor și chiar și a teraselor din locul acela de la poalele munților. Poate că acolo voi sta întinsă între struguri și voi visa la Acela care Este și la ceea ce a fost și care negreșit trebuie să mai fie iarăși.

„Mai încolo, spre sud, râul își va fi răspândit aluviunile și ploaia nu se va scurge dincolo de terenul accidentat—și nu va mai forma iazuri—cum se întâmplă aici."

Deși eram nerăbdătoare să mă întorc în nord, mi-am spus că puteam

aştepta şi asta, până în ziua în care fiul nostru ne va conduce înapoi.

Adam îşi începu cercetarea chiar de a doua zi. Deşi la început m-am dus şi eu cu el, după o vreme am început să fiu nerăbdătoare să devin productivă. Dacă voiam să continuăm acest demers, amândoi aveam nevoie de nişte acoperitori pentru picioare şi nu îmi veni altă idee decât să le fac din pieile de animal pe care le purtam, asta însemnând că aveam nevoie de mai multe textile care să ne completeze garderoba. Adam nu prea avea răbdare pentru acest gen de îndeletnicire şi nu avea degete aşa de îndemânatice ca ale mele. Insista că nu îl dor picioarele, chiar dacă erau aspre, murdare şi pe alocuri chiar crăpate. Aşa că am lăsat cercetarea acestui nou teritoriu în seama lui, ştiind că va trebui să trudească din greu după ce îl va fi găsit.

La început era plecat dimineţi întregi, apoi zile întregi. Lua cu el un coş, iar la întoarcere aducea în el zarzavaturi noi şi mlădiţe verzi, fructe de pădure şi ierburi pline de grăunţe, pietre interesante şi bucăţele de coajă de ou. Am găsit întrebuinţări aproape pentru orice. O dată aduse cu el nişte oase de peşte şi un os gol din aripa unei păsări. Curăţă carnea de pe el atât cât îi stătu în putinţă, dar tot mă deranja, până când îl uscă şi, dându-i nişte găurele într-o parte, îl transformă într-un mic fluier.

Aduse bucăţi de corn, pe care le ciopli, făcând cupe. Mai făcu şi un piaptăn cu trei dinţi pentru a-mi îmblânzi părul încurcat. Am preţuit darul acesta aproape la fel de mult cât duceam lipsa pandantivului sculptat pe care mi-l dăruise în vale şi am promis că nu îl voi pierde niciodată.

Aduse frunze şi tulpini bolnave sau diforme şi orice lucru ciudat şi necunoscut pentru noi. Aduse chiar şi bălegar uscat, pe care l-am sfărâmat ca să descoperim cu ce se hrăneau animalele. Uneori îl ardeam în foc. Producea un fum greţos; pe când înainte chiar şi excrementele animalelor erau pline cu resturi curate de frunze şi tulpini, acum conţineau carne putredă, respingătoare. Uneori eram îngrozită. Iată-l pe bărbat, care dăduse nume acelor animale, redus la nivelul unuia care caută bucăţele de corn şi de os, ca o hienă care mănâncă rămăşiţele unui hoit sau ca şacalul care adulmecă excrementele altuia. Nelimitata lui energie pentru plăcere părea că s-a dus, grijile acestei noi vieţi instalându-i-se între ochi şi la colţul gurii. Iubeam tăria şi

vulnerabilitatea lui, chiar dacă uneori, în secret, le disprețuiam când le comparam cu bărbatul care fusese cândva. Într-o zi i-am zis: „Vezi norișorii ăștia subțirei ca puful, din lâna Gadei? Exact așa arătau norii în cea dintâi zi în care mi-am deschis ochii și am văzut lumea."

„Asta a fost într-o altă viață." Își abătu privirea.

Tristețea din glasul lui mă răni profund. Prima dată după multe zile m-am întrebat ce s-ar fi întâmplat dacă nu aș fi fost creată în ziua aceea sau, mai rău, dacă aș fi mâncat singură din fructul copacului. Nu eram sigură că acest lucru era posibil; noi doi fuseserăm tot timpul de aceeași părere. Dar noaptea, stând întinsă pe rogojină, nu mă puteam abține să nu mă înspăimânt singură la gândul acesta. Oare Acela m-ar fi alungat de una singură, ca să mor de acea moarte, fără a avea măcar făgăduința seminței?

„Poate că-ți dorești să nu fi fost niciodată împovărat cu mine," i-am spus eu, cu o amărăciune inexplicabilă în glas. M-am ridicat ca să mă duc la râu, dar el mă trase cu putere în brațe și oftă.

„Uneori," spuse el cu glas răgușit, „jur că simt în tine mirosul florilor de măslin din valea noastră." Își îngropă fața în pieptul meu și uitarăm amândoi ce aveam de făcut în ziua aceea.

13

Într-o dimineață, Adam se pregăti să plece într-o altă călătorie de explorare. De această dată luă cu sine o frânghie.

„Ce vrei să faci cu asta?“ l-am întrebat.

„E pentru capre.“

„Capre?“

„Caprele de pe dealurile acelea prelungi, pe care le-am văzut ieri.“ Iritarea mă pișcă în piept. „Ce capre?“

„Cele pe care le-am văzut ieri pe deal.“

„O spui de parcă eu ar trebui să știu ce tot zici tu acolo. De unde să știu eu că tu ai văzut capre pe un deal?“

Într-un sfârșit spuse: „Nu știu.“ În clipa aceea îmi păru prost ca un măgar.

„Și atunci, eu cum să știu?“ nu m-am lăsat eu mai prejos. Nu eram sigură spre cine era îndreptată mânia mea: spre el că nu știa, spre mine—din nou, ca întotdeauna, din cauza rolului meu în toate aceste lucruri care îl făcuseră pe el să nu știe—sau spre Acela. Acest ultim gând mă luă prin surprindere, așa că am dat înapoi și am rămas tăcută.

În seara aceea nu veni înapoi. Soarele cobora și își împrăștia culorile de-a lungul orizontului. Era un spectacol extravagant, primul apus pe care l-am apreciat cu adevărat de la fuga noastră. M-am întrebat dacă îl vedea și Adam.

Când soarele nu se mai văzu și insectele își începură zumzăitul de seară, m-am așezat lângă foc, îmbufnată, regretând tonul răspicat de mai devreme. Diseară, când se va întoarce, îl voi întâmpina cu toate plăcerile pe care le voi putea trezi cu aceste degete aspre și cu aceste buze uscate.

Dar luna urcase de mult pe cer, iar el nu veni înapoi. Am mâncat, am închis poarta cu spini şi m-am culcat singură.

Oare nu avea să se mai întoarcă? Zorii mă vor găsi singură? Am rămas trează, aşteptând să îi aud paşii pe cărăruie. Dar nu se auzi nimic.

Plouă toată noaptea şi nu conteni nici dimineaţa. Când norii se împrăştiară şi soarele îşi făcu apariţia din nou, Adam încă nu revenise. În seara aceea, în timp ce puneam vreascuri pe foc şi stelele, coroana mea, cum îmi închipuisem odinioară, apărură dincolo de intrarea în peşteră, eram nefericită şi îngrijorată. Întinsă pe rogojină, ciuleam urechea să îl aud când vine, dar nu se auzea decât urletul unui lup în depărtare, îndelung şi singuratic în noapte.

Să se fi mâniat pentru că mă enervasem pe el? Oare putea să fie atât de supărat încât să mă părăsească? Dar unde să se ducă? Ce m-aş face singură cu copilul? Se putea împlini cuvântul Aceluia dacă trăiam despărţiţi în această lume? Sigur că nu! Am devenit deznădăjduită şi apoi mânioasă. Ce egoism din partea lui să nu se gândească la asta!

Să fi păţit ceva? Dar ce să îi facă rău bărbatului—ce ar îndrăzni? Deşi animalele se sălbăticiseră şi se întorseseră unul împotriva celuilalt, Adam fusese rege peste toate. Fără îndoială că tot pământul ar interveni înainte să permită ca chipul Aceluia să pătească vreun rău.

Dar pământul era indiferent faţă de cel care îl stăpânise. Focul nu mai izbucnea în flăcări atunci când dorea bărbatul. Vântul venea, fie că voiam noi, fie că nu. Cerurile turnaseră peste noi indignarea Aceluia, ca un torent de lacrimi.

Acum apăru frica!

Nu mi-am găsit locul toată noaptea. Dacă nu vine până dimineaţă, mă voi duce să îl caut.

După ce zorii îşi aruncară lumina neputincioasă, m-am trezit în behăitul Gadei. Pe cărarea pietroasă din afara peşterii se auziră paşi. Gardul de măceş fu dat la o parte şi Adam apăru în gura peşterii. M-am ridicat, împleticindu-mă, cu mustrările şi lacrimile gata să ţâşnească, dar când l-am văzut cum arată am ezitat. Peste umeri şi peste coşul pe care îl purta în spate era o formă cafenie ciudată. O trase jos şi am văzut că este o piele de capră, întărită.

„Un animal—probabil un leu—a ajuns la ea înaintea mea," spuse el cu glas monoton. „Am salvat ce-am putut din piele şi ceva grăsime, deşi nu mare lucru."

M-am cutremurat, dar am înţeles aspectul practic; deşi răzuiam şi întindeam orice piele pe care o găseam în cale, pentru a o face flexibilă, încă nu reuşiserăm să ajungem la suplețea celor argăsite de degetul Aceluia.

„Mă bucur că ai ajuns acasă," am spus, copleşită brusc de emoţie. „Nu plânge, Isha. Ştiu exact ce-ţi poate ostoi lacrimile—haide să vezi puii de animale."

Ieşi afară de două ori, întorcându-se de fiecare dată cu animale: o dată cu o capră şi cu iezişorul ei, iar a doua oară cu un pui de lup care schelălăia.

Mai aduse şi pieile de la doi berbeci. „I-am găsit într-o râpă," spuse el. „Aveau coarnele încleştate. Unul şi-a rupt spinarea, iar celălalt avea două picioare rupte."

Îşi rupsese picioarele? Noi mai văzuserăm berbeci înfruntându-se în timpul perioadei de împerechere, dar niciunul dintre ei nu avusese nimic de suferit din cauza asta, decât că nu reuşise să se înmulţească.

„Oare nu... se pot repara?" am întrebat. Clătină din cap. M-am întrebat dacă animalele muriseră din cauza rănilor—ori fuseseră ajutate de cuţitul lui Adam.

Nu am întrebat.

Am pus puiul de lup, o fetiţă, flocoasă ca un ursuleţ, într-un coş mare de salcie, pe care îl roase aproape în întregime. Am hrănit-o cu terci amestecat cu lapte de la capră. După câte îmi dădeam seama, avea aproape o lună, pentru că avea ochii deschişi, şi îmi imita strigătele cu urletele ei stridente. I-am dat numele de Reut.

Nu după multă vreme, Adam mă anunţă că pleacă iar. „Voi lipsi câteva zile."

Mi se strânse stomacul. Doar plecase de atâtea ori, sigur că văzuse deja tot ce era de văzut în toate direcţiile.

„Atunci vin şi eu cu tine."

„Nu," spuse el precipitat.

„De ce?"

„Nu ai unde dormi, doar afară."

Am râs, un sunet sfărâmicios ca silexul. „Doar am mai dormit afară și înainte să venim aici, sau ai uitat?"

„Fac o peșteră pentru noi."

„Prostii. Nici chiar tu nu poți face o peșteră. Numai Acela poate face asta."

Zâmbi și i-am citit în ochi ceva ca un secret. Era prima dată când vedeam așa ceva. În clipa aceea era atât de chipeș! De multă vreme nu îmi mai păruse așa de arătos. Ce capricioasă eram!

„Isha," spuse el, cuprinzându-mi fața în căușul palmelor. „Ascultă-mă. Peste tot sunt semne că animalele se vânează și se urmăresc între ele." Vocabularul nostru nu conținea încă cuvântul prădător.

„Trebuie să rămâi aici, unde ești în siguranță. Nu mai este o altă Isha. Eu nu am altă soție."

Ultima lui afirmație mi se păru amuzantă. Zâmbi și îmi acoperi buzele cu ale sale.

În seara aceea m-am dus la culcare, copleșită de o plăcere care îmi îngreuna membrele. Însă am visat sânge. Sânge, la fel ca sângele lui Adah vărsat în grădină. Sânge pe căprioara cafenie. Sânge pe gazelă. Sânge pe lâna albă a unui miel. Dar nu era sângele mielului. În visul meu, mielul plecă țopăind.

Era sângele lui Adam, atât de distrus încât nu mai putea fi recunoscut.

„Isha!" Bărbatul mă scutura. Strigasem în somn.

Mi-am îngropat unghiile în pielea măslinie a umerilor săi. „Nu pleca mâine!"

„Isha. Havah..." Mă ținu la distanță. „Viziunea ta a fost trimisă de șarpe. Alung-o de la tine. Tu ești înțeleaptă în fața șiretlicurilor lui."

Dar toată noaptea am fost obsedată și am zăcut nădușită pe așternutul nostru de paie, cu mâna pe pântec, peste copilul dinăuntru. *Nu se poate întâmpla nimic rău. Eu port sămânța despre care a vorbit Acela.* Cuvintele au devenit ca o incantație în mintea mea. Dar Adam își îndeplinise rolul în crearea acestui copil. Dacă avea să fie ucis de un animal de pradă, ca un miel, copilul se afla deja în mine; ce nevoie mai avea destinul de el?

A doua zi de dimineață m-am agățat iarăși de el: „Mai stai o zi."

Dar el deveni nerăbdător. „Uite, vezi? Iau cu mine cuțitul pe care

l-am făcut. Sunt puternic, Isha, sau n-ai observat azi-noapte?“ Am zâmbit chinuit, iar el își luă bocceaua și cuțitele și plecă.

Îmi lăsă sulița lui, care trebuia să mă țină cumva la adăpost față de o lume care se schimba pe zi ce trecea în ceva de nerecunoscut pentru noi. Când am protestat, spunând că el are mai mare nevoie de ea, declară că cele mai multe animale fugeau la simpla lui vedere și că nu trebuia decât să își ridice glasul ca ele să o ia la sănătoasa. În loc să mă consoleze, aceste cuvinte nu făcură decât să îmi sporească teama că s-ar putea ca răul să se abată asupra lui și că niciun rău nu poate veni asupra mea. Dar el insistă, spunând că animalele pe care le voiau prădătorii sunt cu mine, așa că trebuie să țin sulița la îndemână.

Am țesut și am făcut turte tari, am gonit-o pe Reut dintre coșurile cu provizii, apoi de pe rogojinile noastre și iar dintre coșurile cu provizii. După-amiaza am colindat dealurile, însoțită de Gada și de capre.

Două zile mai târziu nu mai aveam răbdare cu mica mea turmă, care nu se mai oprea din păscut, și am hotărât să o las singură. Am plecat cu Reut în căutare de măceșe. Voiam să usuc câteva ca să obțin semințe pentru viitoarea mea grădină.

După-amiaza târziu am ajuns departe, încât nu mai vedeam dealul unde lăsasem caprele și pe Gada să pască după pofta inimii. Și atunci am dat de el.

Întâi am simțit mirosul: carne. Undeva zăcea un animal mort și sfârtecat. M-am întors să plec; mă supăra însăși ideea unui trup lipsit de viață.

Dar când eu am dat să plec, Reut o luă la fugă. Am luat-o în brațe—o mai văzusem cercetând bălegarul de miel pe câmp, că atâta o ducea mintea. Dar, în timp ce țineam în brațe puiul de lup, care se agita nevoie mare, și mă întorceam pe drumul pe care veniserăm, gândul la acel leș nu-mi dădu pace. Un leș ar putea însemna o piele. De acum deveniserăm mult prea conștienți de nevoile noastre și începuserăm să adunăm orice am fi putut avea nevoie; un obiect pe care îl aveam la îndemână era un obiect după care nu mai trebuia să umblăm. Însemna timp acordat uneltelor noastre, ori pregătirii hranei, ori țesutului. Sau, dacă nu altceva, un ceas de odihnă.

Ce ar zice Adam dacă i-aș arăta o piele nouă la întoarcere? Mă lăsase cu animalele și cu un prunc în pântec, împreună cu o sulița

care să ne apere pe toți. Bine. Puteam și eu să fac rost de provizii, la fel ca el.

Am lăsat-o jos pe Reut și am pornit după ea în căutarea leșului.

L-am găsit sub un morman de vulturi. I-am alungat cum am putut, apoi am strigat, nevenindu-mi să-mi cred ochilor: era una dintre gazele. Deja se ospătaseră din ea—ochii nu mai erau, nici gura și nici limba. Ceva rosese craniul ca să se ospăteze din creierul moale. Până și copitele fuseseră luate împreună cu picioarele. Din piele mai rămăsese doar o bucățică, cât să acopere picioarele unui copil.

Am îngenuncheat, cu coșul în mână, și am scos cuțitul. Reut se ghemui lângă mine, rozând mulțumită o coastă. Stomacul mi se întoarse pe dos, iar duhoarea amenința să mă înăbușe. Pielea era o bucățică neînsemnată de nimica toată, dar am reușit să salvez măcar coarnele. Când am văzut ce încântată era Reut, m-am hotărât să iau cu mine o coastă și omoplatul care mai rămăsese. Dacă nu pentru altceva, măcar Reut se putea distra cu ele, în locul coșurilor de provizii și a așternuturilor noastre—asta în cazul în care le puteam suporta în apropiere.

Brusc, am început să mă disprețuiesc. Fusesem stăpâna animalelor, iar acum ajunsesem să adun resturi, ca o hienă.

De acum era după-amiază târziu. Cu descoperirea mea pierdusem noțiunea timpului. Am prins-o pe Reut de ceafă, am tras-o de pe leș—cred că ar fi mâncat din el până nu ar mai fi rămas nimic—și am plecat repede de acolo, cu ea în brațe. Își lingea botul într-un mod pe care l-am găsit dezgustător. Mirosul de carne se simțea peste tot și am jurat că mă voi spăla în râu, chiar și pe întuneric dacă va fi nevoie.

Când am ajuns la dâmbul unde lăsasem animalele, ele păscuseră doar până la următorul deluşor. Dar chiar și așa, nu veniră când am vrut și nici măcar când le-am chemat, așa că am fost obligată să îmi târăsc picioarele până la ele ca să le aduc înapoi, cu Reut pe urmele lor.

Soarele se duse la culcare, iar asfințitul se topi într-un amurg luminat de razele lunii. Cât de ciudat era în noaptea aceea pământul, la lumina lunii. Lâna caprelor și a mielului părea foarte albă, curățată parcă de mărăcini și de țărână. Dealurile dormeau, iar șacalii urlau în depărtare. Aerul, răcoros și mirosind a iarbă și a pământ reavăn, era nemișcat, ca dus pe gânduri.

Frumusețea n-a pierit de tot. În farmecul acelei nopți, am putut crede că sămânța va îndrepta răul făptuit de noi, că pământul se va întoarce într-o bună zi la ceea ce fusese. Sigur va exista restaurare, și pentru el și pentru noi.

Când ne-am întors la peșteră, focul murise de tot. Am oftat și am priponit caprele de un tufiș pe care îl rontăiseră cu multă vreme în urmă, puțin câte puțin, până ce nu mai rămăsese din el decât un fascicul de nuiele. Am bâjbâit prin întuneric după instrumentele de foc și am desfăcut fibrele unui coș care fusese distrus de rozătoare. Când Reut veni să investigheze, curioasă, am dat-o la o parte, iar ea ieși afară, adulmecând pământul, cel mai probabil ca să o sâcâie pe Gada.

În cele din urmă se aprinse o flăcăruie. Cât de repede am făcut eu focul, față de cum îl făcea Adam în ultima vreme! Când începu în sfârșit să devoreze iasca, am început să îmi examinez coșul după prada zilei, realizând că eram lacomă. Degetele mele dădură de bucățica de piele și, în interiorul ei, de carnea rece a gazelei. Imediat am dat înapoi, ca înțepată de o insectă. Ce-o fi fost în capul meu, de am adus chestia asta oribilă aici? Oasele puteau să se dovedească chiar un risc, atrăgând musafiri nepoftiți.

Am scos coarnele, câteva mănunchiuri de isop și câteva măceșe, gândindu-mă ce să fac cu carnea de animal. Eram așa de preocupată de acest gând, încât am uitat să aduc animalele înăuntru și să pun gardul de măceș.

Probabil cu o rămășiță din puterea de percepție pe care o avusesem odinioară, am simțit acea prezență înainte să aud primul behăit neliniștit al caprei.

Panica veni ca o împunsătură neplăcută pe șira spinării. Caprele behăiau, acum mai tare, aproape la unison. Când Reut porni, dornică de bravadă, eu am apucat resturile coșului stricat și le-am ținut deasupra focului. Sărind în picioare, m-am repezit afară din peșteră, spre tufa de care priponisem caprele.

Reut se ghemui în fața tufișului, tremurând și mârâind—aș fi găsit-o adorabilă dacă nu aș fi detectat obiectul atenției sale: un leu la mai puțin de zece pași de noi. Reut, pitită la pământ, schimbă direcția, ca să îl evite, însă leul privea țintă spre capră și spre iedul ei, care se agitau înfricoșați în funie.

Fără să mă gândesc, m-am repezit spre leu, de fapt o leoaică, cu coşul din ierburi aprinse în mână. L-am aruncat, iar leoaica se retrase, revenind roată înapoi. Era aşa de slabă, nimic mai mult decât un sac de oase! Păşea neliniştită încoace şi încolo, cu ochii mereu aţintiţi asupra iedului.

Şi atunci am recunoscut-o. Era Levia.

Cât de jalnic arăta, cât era de slabă! Şi apoi am văzut de ce: avea ceva la falcă, îi era dislocată. Ruptă. Când se întoarse şi începu iar să păşească înapoi, i-am putut vedea burta umflată.

Era gestantă şi murea de foame.

I-am şoptit numele, apoi l-am rostit mai tare, dar ea privea cu ochi de sălbăticiune. Mergea în cerc, zăpăcită de tărăboiul produs de Reut şi de torţa din ierburi care ardea în mâna mea. Dar nu îşi lua ochii de la ied. În clipa aceea, Gada, aflată mai aproape de râu, behăi.

Levia ezită, apoi porni spre râu, dar eu am aruncat coşul în flăcări după ea. Se trase înapoi, iar coşul se rostogoli, flăcările împrăştiindu-se pe pământ. Fără nicio armă, cu mâna goală, am alergat la tufa de care erau priponite caprele şi, cu o putere supraomenească, am smuls jumătate din ea din pământ. M-am năpustit înainte, învârtindu-o deasupra capului şi strigând, simţindu-mi inima zbârcită ca un lucru uitat la soare. Am rotit tufa spinoasă şi, cu toată puterea spiritului meu, i-am poruncit să *fugă*. Nu mă înduram să îi fac rău— suferinţa ei era deja evidentă. Ce mult mi-ar fi plăcut să o mângâi şi să o ajut. Dar în ochii ei se citea că nu mă mai recunoaşte şi eram şi eu, la rândul meu, însărcinată.

Păşi, clătinându-se o dată, apoi fugi. Reut o fugări, cu lăbuţele ei prea mari, până când i-am strigat să vină înapoi. Spre surprinderea mea, mă ascultă.

Am privit cu ochii pierduţi în întuneric multă vreme după ce Levia plecase. În depărtare, se auzi urletul răguşit al hienei—atât de aproape! Am uitat amurgul nesfârşit care se adunase ca o pătură în jurul meu ceva mai devreme. Am stat aşa, sub indiferenţa fermecătoare a lunii. Se lăsa ceaţa, care se ridica pe mal dinspre râu. Îi simţeam degetele reci încolăcindu-se în jurul degetelor mele arse.

Lumea nu mai ştia ce-i pacea.

14

Am văzut-o în vis: capul colțuros, cu cicatrice, care fusese odată așa de neted sub palma mea; falca ruptă, care odinioară se înclina sub lumina soarelui, în timp ce îi scărpinam grumazul; silueta zveltă, devenită numai piele și os, cu puiul din pântec care îi sugea și ultima picătură de vlagă.

La plecare se clătinase și am știut că nu va mai supraviețui mult. Hienele care urlau în noapte o așteptau—pe ea și pe puiul pe care îl purta în pântec.

A doua zi nu am țesut. Nu am adunat hrană și nici trestie. Am luat sulița lui Adam și am plecat, cu Reut în urma mea. Am luat-o spre miazăzi, de-a lungul râului, pe urmele ei—excremente nu erau. Deși mergeam hotărâtă, îmi simțeam inima grea.

Chiar înainte de amiază, am văzut niște vulturi dând roată dincolo de malul stâncos și înalt care domina râul.

Am rupt-o la fugă, deși mă temeam mai mult decât orice de ceea ce aveam să descopăr îndată. Am țipat și mi-am fluturat sulița în aer. Adunarea păsărească—o, cât uram păsările care dădeau roată pe cer!—fâlfâi din aripi, se reinstală și apoi se împrăștie ca să urmărească scena.

Trupul îi era spintecat, curățat de măruntaie. Din puiul ei nenăscut nu mai rămăsese nimic. Alături zăcea leșul schilodit al unei hiene.

Așadar tot mai avusese ceva vlagă, ca să lupte. Mi-am acoperit gura cu palma.

Eu sunt luna care vede fără să clipească. Sunt stelele care își întorc privirile. Sunt ochiul care le privește și pe una și pe celelalte și nu vede nimic.

Unde am ajuns!

Oare unde se dusese? Oare acum ea nu mai era nimic, în afară de părțile unui trup—carne, os și piele—care, atunci când au fost vătămate fără putință de vindecare, au încetat pur și simplu să mai existe?

Unde se dusese vitalitatea ei, ca flacăra latentă din piatră, acea parte din ea care înainte îmi poruncea: „Scarpină-mă"? Oare Acela păstra pentru aceste creaturi vreo vale măreață într-un alt loc, pentru momentul în care îl părăseau pe acesta?

Pentru prima dată după multe luni m-am gândit la cei din văzduh, care fuseseră martori tăcuți ai vieții noastre din vale. De atunci nu mai văzusem niciunul, dar cu siguranță ei încă existau în tărâmuri nevăzute de mine.

Și astfel, am nădăjduit că și Levia mai exista, împreună cu puiul ei nenăscut.

Era singura mea consolare în timp ce răzuiam noua piele, târziu în noapte.

ADAM SE ÎNTOARSE după câteva nopți, cu coșul în spinare, învăluit în razele lunii care răsărea. L-am auzit pe cărare și m-am repezit afară, să îi ies în întâmpinare. Fredona.

Uită-te la el, fredonează.

Ochii lipsiți de expresie ai Leviei mă bântuiau de ore întregi. Iar el fredona.

„Bărbate." M-am întins să îi iau coșul. Îi spuneam așa pentru prima oară—acesta fusese cuvântul folosit de noi pentru perechea unei femele. Se uită la mine cu surprindere, însă nu spuse nimic când i-am luat coșul. Reut țopăia bucuroasă printre picioarele lui și până și Gada behăi un salut. Am avut o senzație ciudată de trădare în fața acestui spectacol dat de animale și a marii atenții cu care el îi smotocea blana lui Reut și o mușca de ureche când ea începu să se încaiere cu el.

Dar apoi, uitându-mă la ei, aproape că m-am putut preface că nu văzusem ceea ce văzusem. Mai întâi gazela—Reut murdărise cu diaree toată partea din față a peșterii, după ce devorase și ultima bucățică de carne de pe oasele acelea, și chiar și o parte din oase—și apoi Levia. Nu o lăsasem pe Reut să se apropie de Levia, ci o gonisem de lângă leșul ei, numind-o hienă și chiar mai rău.

Adam mâncă lângă foc resturile de la cina mea. Nu îmi fusese foame zile întregi. La un moment dat, observă coşurile stivuite frumos lângă peretele peşterii, reparate sau înlocuite dacă fuseseră deteriorate prea tare, fără putinţă de a fi refăcute. În ele se găseau toate avuţiile pe care le aveam pe lumea aceasta. Păreau foarte multe.

„Bine," spuse el când termină de mâncat. „Plecăm poimâine."

Ceva se revoltă în mine. „Aste e părerea ta? Sau ai luat hotărârea şi pentru mine?"

El mă privi, clipind. Era aceeaşi privire nedumerită pe care mi-o aruncase şi Levia la lumina lunii.

M-am întors suspinând.

Când am văzut că stă acolo, privind în gol ca un peşte, am zis: „Vii înapoi, îmi spui că plecăm într-un loc sau altul, fără să-ţi pese ce mi s-a întâmplat cât ai fost plecat!"

Când veni să mă îmbrăţişeze, vădit nedumerit, am început să plâng—pentru gazelă, pentru ochii Leviei, goi ca ai unei tigve. Şi pentru puiul ei. Într-un ceas din noapte, când şezusem răzuind grăsimea şi pielita de pe blana ei, îmi amintisem de ziua în care Ari sădise acea viaţă în ea.

Iar apoi, când el mă îmbrăţişă tăcut, am plâns pentru noi.

După o vreme mi se păru că braţele lui se destinseră, ca şi când ar fi alunecat în lumea somnului, chiar dacă stătea în picioare, şi m-am tras să îl privesc. Dar avea ochii deschişi şi, la lumina focului, am văzut istovirea din ei. Era atât de tânăr, dar cât de bătrân şi de epuizat părea în clipa aceea!

„Nu ştiu ce s-a întâmplat, Isha. N-am ştiut. Spune-mi."

Mi-am plecat capul pe umărul lui, simţindu-mă ca o netrebnică neînţelegătoare. Nu era prima oară când mă enervam pe el pentru că nu ştia ce gândesc. „E greşeala mea. Mai poate să aştepte."

Mi-am dorit să nu fi văzut uşurarea atât de vădită de pe chipul lui când spuse: „Bine, atunci hai să ne culcăm."

Aşa am făcut şi el adormi imediat.

I-am privit profilul la lumina licăritoare a tăciunilor. Avea părul murdar şi zbârlit. Parcă barba i se îndesise în scurtul răstimp în care fusese plecat. I-am cercetat chipul, destins în somn, ca să dau de vreo urmă a necazurilor mele. Dar nu am găsit niciuna.

M-am întins din nou în brațele lui, simțindu-mă foarte singură.

A doua zi de dimineață, când lumina soarelui inundă intrarea în peșteră, i-am arătat pielea Leviei, a hienei și bucata mai mică—mult mai mică—din pielea gazelei. Când a scos un sunet răguşit, am ştiut că observase urmele de pe pielea leoaicei.

„Ce-ai făcut?“ Pe față i se citea groaza.

„Levia a murit,“ am spus eu, cu glas lipsit de expresie. Când i-am relatat întâmplările, întâi cu gazela, apoi cu Levia, cum apăruse în apropierea peșterii și cum i-am căutat mai apoi leșul în ziua următoare, expresia i se schimbă într-una confuză.

„N-am ştiut,“ spuse el sec. „N-am ştiut.“

Niciodată nu simțisem mai acut prăpastia care se căsca între noi.

O ZI MAI TÂRZIU am început călătoria în josul râului. Înainte nu voisem să merg, dar acum eram bucuroasă să plec. După câteva ore de mers, m-am simțit mai bine decât mă simțisem de zile întregi și m-am trezit că îmi doresc să alerg. Ar fi fost o odihnă să îmi întind picioarele, să le pun la încercare pentru prima dată de multă vreme, parcă de ani de zile, să simt arcuirea puternică a mușchilor contractați prea des în jurul vetrei. Dar aveam cu noi toate bunurile și animalele noastre, așa că m-am mulțumit să simt adierea ce venea dinspre râu, răsfirându-mi părul, și razele soarelui pe umeri și pe față.

Bărbatul mergea cu sulița în mână, îndreptându-se domol din când în când spre râu, ca să inspecteze câte o grămăjoară de pietre. Gada și caprele hoinăreau pe unde vedeau cu ochii, și de aceea Reut le ciupea din când în când de picioare, când pe unele, când pe altele, înainte să rătăcească un timp, ca să se ocupe cu cine ştie ce.

Cel puțin pentru ea lumea mai are minunății.

Am simțit ochii lui Adam scrutându-mă adesea în ziua aceea. În cele din urmă spuse: „Nu este bine să fim singuri. N-ar trebui să ne mai despărțim.“

„Sunt de acord, deși s-ar putea să nu fie întotdeauna practic.“ În taină, eram de acord din diverse motive; încă mă temeam mai mult pentru el decât pentru mine.

Râul o lua spre răsărit, până departe, iar apoi se lățea și devenea puțin adânc, transformându-se într-o apă întinsă plină de trestii și de

păsări. Pe mal, sălciile îşi plecau capetele, iar pe colinele de la apus creşteau măslini. Parfumul de levănţică venea ca o boare peste apă. Ne-am oprit sub un pâlc de plopi, înainte ca el să mă ducă într-un loc situat mai departe de râu—dar nu atât de departe încât să dureze mai mult de câteva clipe să străbat distanţa în fugă, dacă doream—pe o terasă joasă aflată dincolo de lunca inundabilă. Acolo am văzut munca lui din ultimele zile: construise o casă scundă din piatră, acoperită cu ramuri de puieţi. Când ne-am apropiat, am văzut că multe pietre erau, de fapt, din lut transformat în cărămizi, aparent amestecat cu iarbă.

„Voi construi un acoperiş mai durabil şi deja m-am gândit cum să fac mai bine cărămizile de lut pentru următoarea casă," spuse el, privindu-şi lucrarea cu ochi critic. Dar vechiul zâmbet îi înflorise pe buze.

„Este o minunăţie," am spus eu, dintr-o suflare. Stând acolo aproape că auzeam sunetul glasurilor—omeneşti, ca ale noastre, dar nu ale noastre. „Şi aici ne vom creşte copiii," am mai adăugat.

În seara aceea ne-am făcut patul împreună, punând pielea Leviei peste rogojini şi întinzându-ne goi sub hainele noastre. În întunericul luminat doar de tăciunii incandescenţi din mica noastră vatră, am contemplat cerul printre ramurile acoperişului. Nestematele coroanei mele, uitate de zile întregi, mă cercetau prin tavan.

Într-o bună zi vom sta iarăşi întinşi sub stele. Într-o zi vom pleca din locul acesta şi ne vom găsi iarăşi drumul spre miazănoapte, în valea noastră.

Atunci nu vom mai avea nevoie de niciun reper ca să ne găsim drumul—numai de busola care creştea în pântecul meu.

Stând sub acoperişul din ramuri de puieţi, conştientă că ne vom întoarce înapoi, am ştiut că până atunci puteam fi mulţumită şi aici.

AM FĂCUT O GROAPĂ SĂPATĂ în pământ. Lângă peşteră nu făcuserăm una până când mi-am dat seama că duhoarea pătrunzătoare de afară nu venea de la pământ sau de la vreo fisură stranie din el, ci de la rămăşiţele ieşite din burta noastră, care se transformaseră în ceva scârbos. Acum am săpat o groapă la mare distanţă de casă.

Gada şi caprele nu aveau minte—nu semănau absolut deloc cu animalele pe care le cunoscuserăm cu atâta timp în urmă—şi, într-un

târziu, am încetat să mai aştept să descopăr că au creier în cap. Ziua ori le legam de un tufiş, ori Adam sau eu le duceam la păscut pe dealuri. În primele nopţi le-am adus cu noi înăuntru, dar imediat după aceea Adam începu să le construiască un ţarc din piatră şi din lut. Îmi spuse că nu trebuie să fie rezistent la vânt, ci doar să ţină la distanţă hienele şi vulpile, şacalii şi leii. La scurt timp după ce îl termină, prinse o oaie gestantă şi astfel mica noastră turmă începu să crească.

Cam în perioada aceea bebeluşul începu să mişte în pântec. Prima dată când am simţit asta, a fost ca o bătaie uşoară în abdomen—apoi în vezică—de parcă ar fi vrut să zică: *Sunt aici.*

Îmi pusesem speranţele şi aşteptările în copilul acesta. Acum, cu o mare şi irevocabilă grabă i-am dăruit dragostea mea. Era posibil să iubesc pe cineva mai mult decât pe bărbat? Să iubesc ceva ce făcuse parte din mine, dar nu era parte din mine, pentru ca în cele din urmă să fie doi acolo unde fusese numai unul?

Adam trecuse prin asta.

Acum, pentru prima dată, am înţeles.

Carne din carnea mea.

În următoarele săptămâni şi luni burta îmi crescu: la început ca o umflătură tare, apoi mult sub coaste, apoi mai mare, mai rotundă şi transversal, dintr-o parte în alta. Eram fascinată de schimbările care aveau loc în trupul meu—inclusiv în sânii mei, care se întunecaseră în jurul sfârcurilor şi se făcuseră mai mari decât mi-aş fi putut imagina. Bărbatul era şi el fascinat, deşi uneori nu puteam suporta să mă atingă. Noaptea, când mă cuibăream lângă el, simţeam prezenţa care creştea între noi şi m-am gândit, pentru întâia oară de la izgonirea noastră, că totul era bine în lume.

Bineînţeles că nu era aşa. Rozătoarele ne mâncară o mare parte din proviziile de seminţe. O putreziciune ciudată consumă restul. Uneori Reut aducea târâş acasă resturi mâncate pe jumătate din iepuri de câmp, păsări şi alte animale, sau le îngropa lângă un plop înalt de lângă casă. Din când în când, mâncarea pe care o consumam se evacua din intestinele noastre. Lângă râu ne hărţuiau ţânţarii.

Vremurile petrecute în vale păreau o altă viaţă. Nu uitată—în vis puteam evoca aroma caiselor şi a isopului, gustul lemnului dulce şi chiar şi răcoarea apelor din genune, băute direct din cascadele

înguste şi din pâraie. Dar acum părea mai greu în ceasurile de trezie; înaintea noastră erau veşnicele munci: culesul, topirea cânepii şi a inului, gătitul, confecţionarea de unelte, ţesutul, mersul la păscut şi mulsul. Pe grumazul şi pe spatele lui Adam curgea sudoarea în timp ce deşteleni o mică suprafaţă de teren pentru o grădină. Aici aveam să semănăm legume, creson, ierburi, usturoi, năut, linte şi in. Mai deşteleni încă un teren ca să planteze o livadă şi o vie.

Am adunat răşină pentru clei şi am ars miezul unor bucăţi de lemn pe care aveam să le cioplim după aceea ca strâchini. Am desfăcut şi am consolidat casa cu cărămizi noi, uscate la soare. Seara cinam şi lucram la lumina focului. Acelea au fost zile lungi şi obositoare pentru mine; eram greoaie, mă simţeam incomod şi eram lacomă. Îl criticam pe Adam, mă răţoiam la el, apoi mă agăţam de el, nevoind să rămân singură, dar neputând nici să îi sufăr compania. Mă irita când vorbea, apoi când tăcea—nepăsarea lui din timpul zilei şi braţul întins peste mine în timpul nopţii.

Într-o dimineaţă, mă anunţă că se duce să mai caute nişte animale.

„Atunci vin şi eu cu tine," i-am răspuns, însă el clătină din cap.

„Trebuie să rămâi aici cu animalele şi, oricum, eşti prea greoaie acum ca să te mişti destul de repede şi să-mi fii de ajutor."

M-am aprins de nervi, dar, pentru prima dată de multe zile, nu am zis nimic. După plecarea lui am lucrat, posomorâtă, toată ziua, având în minte o sută de nemulţumiri—şi doar cincizeci de scuze—şi am tras un pui de somn după-amiaza, cum aveam obiceiul tot mai des să fac. În seara aceea, când i-am auzit paşii afară ştiam că nu găsise niciun animal.

Intră fără un cuvânt, fără explicaţii. A doua zi de dimineaţă plecă din nou.

În seara aceea, când se întoarse iar cu mâinile goale, i-am zis: „Ce înseamnă ceea ce ai spus despre a nu sta despărţiţi? Asta nu ne ţine despărţiţi?"

Chipul lui lipsit de expresie mă enervă imediat. „Mă întorc seara."

„Da, dar eşti plecat toată ziua! Am crezut că s-a terminat cu asta când ai găsit locul acesta pentru noi!" Simţeam cum lacrimi fierbinţi îmi inundă ochii. M-am aruncat pe rogojina mea, nedumerită de

propriile mele emoții. Știam că în astfel clipe vedea în mine o creatură la fel de străină ca mintea căprioarei, a măgarului și a șoimului.

„Havah..." Veni să mă cuprindă în brațe.

„Pleacă!"

Ieși afară și mă lăsă singură. Am zăcut acolo, nefericită, toată noaptea.

A doua zi s-a întors cu un țap tânăr. Am stat împreună în seara aceea, goi sub pieile noastre, fără să vorbim deloc.

În sezonul acela am plantat semințele. La vederea primelor mlădițe verzi din grădina noastră, ne-am îmbrățișat și am râs. Acela încă susținea lumea.

15

Anii mi se pârguiau ca niște fructe grele în soare. O linie întunecată îmi apăru în partea inferioară a pântecului. Într-o zi, când m-am descoperit ca să stau la umbră, am scos o exclamație la vederea ei. Se duseseră zilele în care briza vioaie sau zborul leneș de după-amiază al libelulei mă făceau să doresc să alerg spre dealuri și să îmi arunc brațele în aer. Nu voiam decât să zac la umbra răcoroasă sau să plutesc, imponderabilă, în râu.

Auzindu-mi exclamația, Adam puse jos sapa—un omoplat găsit în căutările lui, prins de un băț lung, după părerea mea prea macabru pentru a cultiva pământul—și veni să se așeze lângă mine. Părul îi crescuse lung, acoperindu-i gâtul. Din el curgea sudoarea, de parcă nu venise de la munca depusă în soare, ci de la înotul după care tânjisem întreaga după-amiază. Își șterse fața cu antebrațul.

„Sudoarea frunții tale." Aceste cuvinte s-au împlinit. Gândul acesta îmi provocă neliniște. Oare nu tot Acela spusese și „Țărână ești… și în țărână te vei întoarce"?

Deja aveam obiceiul obsesiv să știu mereu unde este Adam. Știam că el se distra pe seama asta.

Îmi urmări cu degetul linia pântecului. „Poate că asta este o aducere-aminte," spuse el, înclinându-și frumosul cap nepieptănat. „Că suntem două jumătăți. Așa cum voi sunteți doi. Și noi suntem una, așa cum tu și omul din tine sunteți una."

Filozoful meu, dragostea mea.

„Sau poate însemna doar că copilul mă împarte în două," am zis eu.

Râse și își trecu dosul degetelor peste buricul meu aplatizat. „Ce

tare te coci, iubirea mea.“ Privirea din ochii săi mocnea ca soarele.

Tocmai atunci Reut veni săltând prin grădină, ținând în fălci un iepure de câmp—care încă țipa ascuțit.

„Fă-o să-i dea drumul sau măcar omoară-l repede!“ Nu suportam să îl aud, cum nu suportam să aud nici șoarecii cu care se juca uneori Reut prea aproape de casă.

Adam privi leneș după lupoaică, care dispăruse în direcția locului ei favorit în care își îngropa prada. „Până o prind eu, va fi mort deja.“

Dezgustată de amândoi, am plecat furioasă, cu învelitoarea mea în mână.

ZILELE SE LUNGIRĂ, iar eu m-am făcut mare și greoaie. Mă simțeam incomod pentru că trebuia să mă ușurez cât era ziua de lungă. Părea că nu pot să beau nicio picătură înainte să trebuiască să stau pe vine, în iarbă.

Într-o noapte, când caprifoiul înflorea la lumina lunii și eu mă zvârcoleam pe rogojină, l-am visat pe șarpe. L-am văzut făcându-se tot mai înalt înaintea Aceluia, întinzându-și aripile strălucitoare una după alta. Dimineața nu am mai știut ce este liniștea. Oare nu îl visasem pe șarpe în noaptea zămislirii fiului meu? Ce însemna faptul că l-am visat acum, când fiul acesta era gata să iasă din pântec? M-am înfiorat de scârbă la gândul că șarpele ar avea ceva în comun cu copilul meu!

Gândul acesta nu îmi dădu pace întreaga dimineață, până când, după-amiază, aproape scoasă din minți, am început să plâng cu sughițuri.

„Ce s-a întâmplat, Isha?“ mă întrebă Adam, oftând.

Numaidecât mi-am dorit să fi fugit în grădină sau la râu, ca să mă reculeg în liniște.

Am suflat greu și i-am povestit, pe un ton atât de măsurat și de rezonabil cât îmi stătea în putință, visul pe care îl avusesem în noaptea în care am conceput. „Și azi-noapte am avut același vis,“ i-am spus în final. „Dacă asta înseamnă—dacă înseamnă că șarpele a influențat cumva concepția acestui copil? Dacă…“

El încruntă din sprâncene. „Isha, tu știi că o creatură nu concepe progeniturile alteia. Te necăjești fără rost.“

„Dar…“

Îmi prinse mâinile într-ale sale. „Dar nimic. Tu eşti Havah, mama tuturor celor vii. Din tine va ieşi o mulţime.“

Fiul meu dădu imediat din picioare, în semn de aprobare.

M-AM TREZIT în bolborositul propriilor intestine. Alături, Adam era cufundat în lumea viselor şi nu observă când m-am târât cu greu de pe rogojina mea, luându-i sulița din locul ei de lângă uşă.

Afară, zorii abia începuseră să coloreze aerul dens în cenuşiu. Ceaţa se ridicase de pe malurile joase ale râului, atât de groasă încât nu îmi puteam vedea vârfurile degetelor dacă îmi ţineam mâna înaintea ochilor. Sunetele puteau fi purtate foarte departe în ceaţă, ca şi cum tot pământul ar fi fost închis într-o casă. În alte dăţi, ceaţa părea să amuţească orice sunet.

Când mi-am croit drum către groapă, am avut impresia că aud un pas înăbuşit în spatele meu.

„Adam?“ Niciun răspuns. L-am chemat iarăşi. Nimic.

Am mers înainte, formele familiare ale tufei de levănţică şi ale plopului materializându-se din mijlocul ceţii de parcă ar fi fost singurele lucruri reale din lumea întreagă. M-am oprit lângă unul dintre plopi şi m-am rezemat greu de el, frunzele în formă de lopată frecându-mi-se de obraz. Ce înţepenite îmi erau şalele în dimineaţa asta—mai înţepenite decât fuseseră în orice altă zi. Durerea din picioare părea să emane căldură în abdomen.

Din nou se auzi un pas uşor. M-am îndreptat de spate, în ciuda durerii.

„Adam?“ Dar ştiam că nu este el.

M-am întors şi am făcut un pas ezitant. Iată! Chiar în faţa mea—silueta unui om care trece pe lângă mine! Dar nu era decât spatele lui, ca şi când mi-ar fi ieşit în cale prea departe în spate, în ceaţă, ca să pot vedea clar. „Stai!“ M-am repezit înainte, simţindu-mă sprintenă dintr-o dată, pentru întâia oară de multe săptămâni.

Apoi, cu o străfulgerare, am *cunoscut* acel spate, curba acelui umăr ghicit, dar niciodată văzut deplin de ochii mei. Am strigat, cu un sunet frânt, un cuvânt pe care aproape îl uitasem, abia cunoscut de buzele mele, pentru că întotdeauna fusese glăsuit din inima mea.

„Adonai!“

Am căzut în genunchi şi m-am sprijinit cu putere în suliţă. Din gâtlej îmi ieşi un sunet de mâhnire, uşurare, durere şi dragoste, toate laolaltă, ca strigătul unui animal. Mi-am ridicat braţele. Aş fi putut să mă tângui. Aş fi putut să râd. Dar în loc de toate acestea am plâns.

O adiere se înfioră prin ceaţă şi aceasta începu să se împrăştie. Am strigat din nou: „Adonai! Adonai!“ neştiind dacă strigam cu glas tare sau cu toate fibrele spiritului meu. Am uitat de vale. Am uitat de exilul nostru. Am uitat de copilul care stătea să vină, greu în pântecul meu ca un fruct prea copt pe o tulpină tot mai subţire. Am uitat până şi de bărbat.

Nu ştiam de nimic altceva în afară de Acela care Este.

Dar ceaţa se învolbură şi se împrăştie şi iată-mă, în genunchi, cu lichidul şiroindu-mi pe coapsă şi intestinele cerându-şi drepturile. Teribil de muritoare, oribil de umană, într-o stare atât de josnică pe cât putea fi omeneşte posibil.

Unde era? Unde dispăruse?

M-am ridicat în picioare pe bâjbâite, şi am făcut câţiva paşi poticniţi spre locul unde fusese.

Dar nu era nimeni.

Năucită, mi-am croit drum spre groapă, în timp ce prima rază a zorilor topea ceaţa.

Pe vine, cu nările mânjite de duhoarea propriilor intestine, simţind durerea din spate tot mai pronunţată cu fiecare moment care trecea, m-am simţit mai nenorocită ca niciodată. Eram pe cale să evacuez şi să scot din mine tot felul de materii scârboase. Nu era de mirare că Acela plecase!

M-am îndreptat înapoi spre casă încet, dar cu hotărâre, simţind durerea din şale ca focul. Şi atunci am înţeles. Nu eram abandonată. Cu ajutorul Aceluia concepusem această sămânţă. Acum, prin semnul Aceluia, o voi aduce pe lume.

M-am aplecat să intru pe uşă, în timp ce Adam, abia trezit, mă privi cu ochi grei de somn.

„Am nevoie de rogojină,“ i-am zis. Confecţionasem în acest scop o rogojină deasă ţesută din stuf. Se holbă la mine îndelung, înainte de a-şi veni în fire. Trase rogojina din locul unde ne ţineam lucrurile şi o

întinse pe podea. Apoi veni să mă ajute să mă aşez în genunchi.

Aveam dureri? Desigur. Durerile nu lipsesc niciodată. La început am strigat de surprindere—iar mai târziu în agonie. Durerile erau deja îngrozitoare, aproape orbitoare, mistuitoare. Capul îmi atârna ca al căprioarei cafenii când alerga prea repede, prea mult, înainte să cadă la pământ.

În ultimul moment am căzut în braţele lui Adam, dar eu nu eram acolo. Mă întorsesem în ceaţă, ca să mă aud din nou strigând după Acela, să văd din nou conturul acelui umăr, al Celui care mersese înaintea mea.

Eu sunt taina porţii. Sunt consoarta a tot ceea ce vieţuieşte. Aud! Trăiesc!

Se spune că m-a despicat în două. Că m-a rupt cu o naştere violentă. Că am urlat în agonie zile întregi, ştiind ce va veni prin el. Nu este adevărat. În viaţa mea am văzut puţine femei care să nască atât de uşor primul copil—fără ca măcar să aibă parte de alinarea cântecelor sau a gemetelor de compasiune ale altor femei. Acum femeile au parte de consolarea mamei şi a surorilor în patul lor. A femeilor care cunosc ierburile ca să le uşureze durerea.

Eu nu am avut parte de nimic din toate acestea, ci m-am bazat pe Adam să mă moşească, cu mâinile lui blajine care ajutaseră la aducerea pe lume a nenumărate animale.

Iată care este adevărul: în ultimele clipe dinaintea naşterii, am simţit o explozie euforică—ca cea care apare după ce ai alergat pe distanţe mari, care atenuează durerea şi ne face să credem că ne-au crescut aripi. În ultima clipă, mi-am ridicat capul. Da, l-am purtat în durere. Dar l-am purtat şi în putere, ştiind că am luat parte la taina creaţiei sale. Plantele şi animalele, create de Dumnezeu, creau la rândul lor după specia lor, reflectând caracterul Aceluia.

Iar acum şi eu făcusem la fel.

„Este bărbat!" În privirea lui Adam se vedea că este copleşit. Şi eu eram copleşită de mine însămi.

„Am făcut un bărbat," am repetat încetişor, pentru că pe vremea aceea nu aveam un cuvânt pentru *băiat*.

L-am cercetat cu atenţie, în timp ce îl alăptam pentru prima oară cu

laptele auriu care îmi ieşea din sâni. Am fost cucerită de coapsele lui durdulii şi de perişorul pufos, de penisul mititel şi de liniile estompate de pe tălpi, vrăjită de această miniatură a tatălui său. Mă privea cu ochi care, eram sigură, îl văzuseră faţă în faţă pe Acela, cu numai cu câteva clipe înainte. Nu erau albaştri ca ai lui Adam, ci căprui, aproape negri ca ai mei. I-am scrutat ca să dau de semnul creatorului. El mă privea fix, uimit, neştiind ce vede.

O expresie potrivită pentru cineva care venea din sânul lui Dumnezeu.

I-am dat nume. Adam numise fiecare vieţuitoare, dar aceasta îmi aparţinea mie. Bărbatul îl luă în braţe, îl strigă pe nume şi îşi salută fiul.

Mă neliniştisem în legătură cu visul pe care îl avusesem despre şarpe. Dar acum, ţinându-mi în braţe copilul şi mângâind cununa unui creştet deja acoperit de cârlionţi mai deschişi la culoare decât ai mei, ţinând degeţelele cu unghii minuscule, am ştiut că şarpele nu se amestecase deloc, că îl căpătasem pe acest copil cu ajutorul Aceluia, fiind parteneră cu Dumnezeu în crearea lui.

Kayin, cel născut de mine.

Ce speranţe, ce aşteptări am pus pe umerii lui mititei.

Prea multe.

16

Puiul de cerb se ridică în picioare şi merge încă din ceasul venirii sale pe lume. Dar Kayin nu îşi putea ridica nici capul, ce să mai vorbim de a sta în picioare. Un simplu țipăt îl făcea să tremure din tot corpul. Aşa a venit pe lume, mieunând ca un pisoi, cu ochii deschişi, dar complet neputincios.

Oare, în starea noastră muritoare, îl distruseserăm? Produseserăm neputință în ceea ce altfel ar fi fost un copil mai puternic? Dar nu, după ce m-am obişnuit mi se părea normal, şi am acceptat curând că aşa trebuie să fie copiii.

În noaptea aceea am visat că l-am pus pe Kayin într-un coş de trestie. În vis, am gândit: *Ce dar mi-a fost dat. Haide să dăm şi noi ceva în schimb.* Dar îndată ce îmi veni acest gând, am văzut iarăşi ziua aceea îngrozitoare când Adah şi perechea ei zăceau fără piele, zvârcolindu-se în iarbă.

Însă de data aceasta am mai văzut ceva: sânge. Am văzut sângele acelor animale scurgându-se în pământ, în pământul din care fusese luat bărbatul.

A doua zi de dimineață, în timp ce serveam micul dejun, am zis: „Am avut un vis."

La auzul acestor cuvinte, Adam chicoti. „Când nu visezi tu, Isha?"

„Am avut un vis," am repetat. Când nu purtaseră visele mele prevestiri sau înțelesuri de vreun fel sau altul?

„Şi visul acesta?"

„Am visat... am visat că..." M-am minunat de lucrul care era pe cale să îmi iasă din gură.

„Da?" spuse el, chemând-o pe Reut.

„Că ar trebui să ucidem un animal," am spus dintr-o suflare. „Să vărsăm sânge, așa cum a fost vărsat sânge pentru noi, din Adah și perechea ei."

Se îndreptă foarte încet de spate.

„Au fost sacrificate două animale ca noi să le luăm pieile și să ne acoperim cu ele, așa cum le purtăm acum. Cred că ar trebui să-i dăm înapoi Aceluia... sângele unui animal."

„Bați câmpii," zise el.

„Oare bat câmpii?" am repetat eu, întrebându-mă dacă nu cumva așa și era. „Atunci, visele mele s-au dovedit a fi chiar așa de false?"

„Acesta nu poate fi adevărat. Acela n-ar dori moartea unui animal."

„Ești sigur?"

„Și chiar dacă aș fi de acord, avem oare așa de multe animale încât să ne permitem să ucidem unul? Ai omorî-o pe Gada? Ultimul miel fătat? Oaia de lapte? Capra din al cărei păr îți place să țesi?"

„Ai putea să găsești altul, așa cum le-ai găsit pe acestea," i-am răspuns eu. Kayin începu să se frământe. Mi-am desfăcut partea din față a veșmântului și i-am dat să sugă.

„Doar ca să-l omor, să-l dau Aceluia, așa cum spui, ca și când Acela ar avea nevoie de el?"

Brusc m-am simțit ca o proastă. Fusese un vis ciudat și mi-am dat seama că nu mai aveam nici siguranța și nici logica necesare pentru a-l susține.

„Așa mi s-a părut, nu știu ce să zic," i-am răspuns eu, fără convingere.

Ieși din casă fără să spună o vorbă.

Toată ziua și o parte din seară nu l-am văzut și nu am vorbit cu el. Mă întrebam dacă chiar văzusem greșit sau fals, dacă nu cumva șarpele nu își luase mâna de pe mine, ci continua să îmi umple mintea cu o logică stranie.

În noaptea aceea, Adam se purtă ca și când totul fusese dat uitării. Am așteptat să visez, dar nu am văzut nimic în timpul somnului.

A doua zi, când îl puneam pe Kayin în coșulețul lui și mă pregăteam să macin semințe de iarbă, Adam intră în casă. Cu o privire stranie pe chip, luă o frânghie nouă și ieși iar.

„Ce este bărbate?“ Am dat fuga după el, neliniştită să îl văd astfel.

„În desişul de lângă râu s-a prins un miel.“

„Şi ce-i ciudat în asta?“ Oile erau nişte animale proaste, parcă mai proaste decât toate celelalte animale, cu inteligenţa ce le mai rămăsese. Căzeau într-o groapă şi nici nu le dădea prin minte să iasă, chiar dacă aveau pe unde. „Bine, mi-ar plăcea să mai am câteva animale pentru lână, deşi o capră de lapte ar fi mai bună...“

„Nu,“ zise el, jucându-se cu funia. „Este numai mielul. Şi este cea mai frumoasă creatură pe care am văzut-o.“

Plecă, parcă în transă, şi veni înapoi după ceva timp, cu animalul. Când am ieşit din casă, m-am oprit brusc. Într-adevăr era o creatură minunată—mitoasă, albă şi fără cusur.

„Mâine,“ zise el, „îl vom da Aceluia.“

Am simţi o înţepătură bruscă de nelinişte. „Dar, cum ai zis, poate a fost doar un vis. Nu se poate să nu păstrăm o aşa creatură desăvârşită.“

Dar el clătină din cap şi luă mielul de acolo, spunând: „Nu. Este pentru Acela. Şi eu am visat asta. Azi-noapte.“

A doua zi, în timp ce mielul stătea placid, mestecând un smoc de iarbă, am construit o platformă din pietre şi puieţi tăiaţi, stivuindu-le sus, astfel încât Acela să poată vedea măcar o dată înfiorătoarea lucrare pe care o făcuserăm, înainte ca vreun animal care se hrăneşte cu hoituri să vină şi s-o târâie de-acolo.

Am făcut o mică introducere. Adam aduse animalul aproape, în timp ce eu stăteam ţinându-l pe Kayin cu un braţ şi un castron de lemn în celălalt. El legă picioarele animalului şi îl puse deasupra altarului. Mielul nu dădu din picioare şi nu behăi nici măcar o dată şi am fost nevoită să mă întreb dacă nu eram pe punctul de a comite o mare greşeală. Dar înainte să pot spune ceva, Adam îşi ridică cuţitul de obsidian şi reteză beregata mielului, încât nu am mai putut face altceva decât să mă reped ca să strâng sângele în castron. Eram atât de aproape, încât picăturile purpurii ne-au stropit, pe Kayin şi pe mine, iar eu am înghiţit greu simţind mirosul metalic lipicios. Kayin dădea din mâinile lui micuţe şi una din ele îi fu împroşcată de sânge. M-am clătinat pe picioare la vederea culorii stacojii a sângelui pe degeţelele

acelea minuscule şi aş fi scăpat castronul dacă Adam nu mi l-ar fi luat din mână.

Căzuserăm de acord că ar trebui să jupuim pielea. Aşa fusese jupuită pentru noi în ziua aceea groaznică şi ne fusese dată nouă, aşa că aveam să o păstrăm şi acum.

Adam începu să jupoaie pielea de pe leşul mielului.

Eu m-am întors cu spatele.

Când termină, puse castronul cu sânge pe altar, lângă leş, şi veni la noi. Îşi şterse mâinile pe iarbă de câteva ori, dar îi rămaseră tot însângerate. Stăteam acolo, în picioare, Adam cu mâinile murdare şi cuţitul plin de sânge, şi eu cu Kayin care gângurea, nesiguri ce trebuia să facem. Nu aveam nicio ceremonie—de unde să fi ştiut despre aşa ceva? Cândva avuseserăm comuniune directă cu Dumnezeu Însuşi, aşa că m-am gândit pur şi simplu:

S-a împlinit.

Dar mă întrebam ce anume se câştigase cu asta.

Când ne pregăteam să ne întoarcem în casă, pe altar izbucni o detunătură fierbinte, făcându-ne să ne întoarcem şocaţi. Animalul ardea. Îl puteam vedea şi chiar mirosi, învăluit în flăcări portocalii şi albăstrii.

Am stat acolo timp îndelungat, uluiţi. Ce mult semăna cu focul care arsese copacii loviţi de trăsnet! Până şi Kayin îl privea fix, încremenit.

Focul mistui animalul imediat, flăcările lăsându-se tot mai jos până ce părură că s-au ghemuit pe pietre, printre oasele care pocneau şi printre tăciuni. Apoi se stinseră pe nesimţite, ca o flăcăruie care moare fără iască.

Când am examinat altarul, mi s-a tăiat respiraţia; sângele arsese în castron, iar acesta rămăsese intact. Pe restul pietrelor erau numai rămăşiţele carbonizate ale oaselor, de parcă fuseseră arse cu zile în urmă. De fapt, din resturi nu se propaga nicio căldură, deşi din locul în care stătusem simţisem vâlvătaia. Totuşi pietrele spuneau ce se întâmplase; erau fierbinţi la atingere.

„Am făcut ce trebuia," declară Adam, iar eu am fost de acord în tăcere—şi am sperat că nu va trebui să o mai facem vreodată.

GRĂDINA NOASTRĂ PROSPERA. Ziua lucram cu hărnicie: aram, recoltam, semănam, uscam şi depozitam. Viţele şi pomii pe care îi sădiserăm erau încă tineri, aşa că ne petreceam zile întregi colindând dealurile din vecinătate, adunând fructe şi struguri din belşug, încât acum problema noastră deveni cea a depozitării.

În această perioadă ne-am dat seama că o singură piele nouă de la jertfă nu va fi îndeajuns. Aveam nevoie de mai multe organe animale: băşici şi stomacuri ca recipiente pentru apă, piei nu numai pentru îmbrăcăminte, ci şi cu care să pot găti grăunţe deasupra focului. Drept care, într-o bună zi, Adam îşi luă sulița şi se duse să vâneze căprioare şi iepuri de câmp. Aducea acasă tendoane, oase şi grăsime, şi creieri pentru argăsit pieile, pe care refuzam să îi ating.

Noaptea, Kayin stătea între noi doi. Îl ţineam aproape şi îl alăptam ori de câte ori începea să scâncească. Ziua lucram la umbră, ca să nu îl ardă soarele. Adam se oferise să îl ducă într-o bandulieră pe umăr, dar eu îl păstram cu invidie numai pentru mine.

O dată cu trecerea lunilor, lui Kayin începură să îi iasă primii dinţi şi, curios ca întotdeauna, insista să bage în gură tot ce găsea în cale: beţe, uneltele tatălui său, bulgări de pământ, insecte.

În timpul acesta se întâmplă un lucru curios: sângerarea mea nu reveni. La început nu mi-am dat seama, dar după câteva luni i-am spus lui Adam.

„Poate că nu va veni până nu înţarci copilul," zise el. Eram mulţumită cu ideea asta. Oricum nici nu prea părea posibil să mai am nevoie de cicluri—sămânţa se născuse. Când făceam dragoste cu Adam, o făceam pentru propria noastră plăcere, în orice fel o puteam obţine şi oricât de uşor. Vremurile nopţilor de nesomn, ale ceasurilor petrecute înlănţuiţi unul de celălalt, păreau de domeniul trecutului.

Dar, în luna a noua după venirea pe lume a lui Kayin, laptele îmi secă şi, deşi el încercă să sugă, nu îl mai puteam sătura. Într-o zi, când el încerca să sugă la sân, l-am dat la o parte. „Ajunge!" am spus pe un ton foarte ridicat. Se uită la mine, nevenindu-i să îşi creadă ochilor, obrăjorii dolofani încadrându-i gurița. Chiar şi la vârsta aceea, buzele lui erau frumos arcuite. Şocată de propria mea izbucnire—nici măcar nu mă muşcase—l-am pus înapoi, în timp ce obrajii îmi erau potopiţi

de lacrimi de vinovăție. Dar nu mai aveam lapte pentru el și am început să îl hrănesc cu terci. În zilele acelea grețurile îmi reveniră. Cea mai nevinovată mâncare mă alunga din casă ca să vărs. Și așa am știut că sunt iarăși însărcinată.

17

În primăvara aceea, când migdalul era în floare, am intrat în chinurile facerii. Cu două săptămâni mai devreme, după calculele mele, dar fluidul roz începuse deja să se scurgă. În ziua aceea am lucrat în vie, oprindu-mă doar ca să îmbuc ceva. *La lăsarea nopții îmi voi ține fiul în brațe...*

Dar noaptea veni fără el. M-am întins, așteptându-mă să mă trezesc în contracții dureroase, dar nu mă treziră decât sforăielile lui Adam.

Amintindu-mi de noaptea în care se născuse Kayin, m-am dus în spatele casei, dar intestinele nu mi se mișcară și nu se ușurară. Când m-am întors ca să mă întind iarăși, l-am văzut pe Kayin privindu-mă atent, de la locul lui dintre noi, cu ochii lui sumbri, prea știutori.

„Dormi, iubirea mea," i-am spus, netezindu-i părul cârlionțat și aplecându-mă neîndemânatic ca să îl sărut.

„Bebe?"

„Curând, fiule."

Dar el mă studie atât de îngrijorat, încât mi-am înclinat capul: „Ce e Kayin? De ce nu poți să dormi?"

„Bebe," spuse el, stând pe o parte și fixându-mă. Cât îmi plăcea să îl văd așa, cu umerii lui micuți și goi, atât de delicați pe rogojina țesută, cu părul ca o aură întunecată.

„Poate dimineață." Am făcut o pauză, apoi am zis: „Știi că va trebui să ajuți la îngrijirea fratelui tău. Și trebuie să-l iubești, pentru că este mai mic decât tine." De ceva timp începusem să îmi fac griji pentru Kayin, care până acum fusese centrul atenției noastre. Nu ne dăduserăm înapoi de la nimic pentru el, dându-i tot ce aveam mai bun. Și, deși el se bucurase de cea mai mare iubire din partea mea—sigur

că nu ar fi posibil să iubesc pe altcineva mai mult decât pe el—acum va mai fi unul care să aibă nevoie de mine. Cel puţin Kayin mă scutise de a-i alăpta pe amândoi în acelaşi timp, lucru pentru care eram recunoscătoare.

„Iubesc bebe," murmură el somnoros. L-am sărutat pe frunte şi m-am întins, oftând din greu.

A doua zi de dimineaţă, Adam îl învăţă pe Kayin să folosească sulița. Băiatul încercă să îl pacifice, dar Adam se dădu înapoi şi îi puse sulița în mânuţă iar—şi iar, nerăbdător. Ştiam că se temea pentru el, în cazul în care ar fi avut nevoie să se apere. În final am strigat: „Pace, Adame! Mi se pare că s-a intimidat." Nici nu am rostit bine aceste cuvinte, că Adam îmi aruncă o privire încruntată. Îşi luă iute sulița lui—mai mare—de jos, de unde o înfipsese, şi plecă furios.

Kayin stătea acolo, cu mica lui suliţă în mână, aşteptând să vadă dacă tatăl său se întoarce, ţinând-o fix deasupra capului, până ce m-am dus la el şi i-am lăsat braţul jos.

Feţişoara lui bucălată părea prea solemnă, părea că înţelege prea multe. Prea matur. Stătu acolo vreme îndelungată, cu sulița în mână. Avea să treacă ceva vreme—de fapt mulţi ani—până să îmi dau seama că voia să mă protejeze în absenţa tatălui său.

După-amiaza târziu, spatele îmi fu cuprins de cârcei şi intestinele începură să îmi bolborosească, şi astfel am ştiut că durerile mari cu care îl născusem pe Kayin erau iminente.

M-am dus afară să mă uşurez, poruncindu-i lui Kayin să rămână în casă şi să nu se apropie de foc. Eram lângă groapă când am simţit prima mare contracţie şi m-am făcut covrig. Copilul acesta fusese activ tot timpul în ultima parte a sarcinii—oare intenţiona să iasă afară tot dând din picioare?

Pe sol, o creatură lentă, sinuoasă, îmi alunecă printre călcâie, ca şi cum ar fi trecut printr-un defileu. Prima dată am crezut că începusem să îmi pierd cunoştinţa şi că licuricii pe care îi vedeam cu coada ochiului se întunecaseră şi şerpuiseră spre centrul privirii mele. Dar nu era cazul; eram foarte conştientă când am recunoscut crisalida.

Îşi croi drum, şerpuind, ca să iasă de sub umbra mea, spre soare şi spre câmp. Am privit-o, fără să mai acord atenţie contracţiei puternice care abia acum înceta, şi chiar atunci, o rază de lumină veni peste

solzii săi: poleiți cu aur, atât de lustruiți încât păreau să fie o singură suprafață netedă și nu o colecție de solzi. Lumea din jurul meu păru să se estompeze. Acum solzii săi erau atât de scânteietori încât îmi puteam vedea forma reflectată în ei. Refractau o lumină stranie—nu era lumina soarelui—atât de strălucitoare încât a trebuit să îmi duc mâna la ochi, umbra mea ajungându-mi brusc în spate, deși mai adineauri fusese sub mine. Creatura făcea impresia că emite o lumină proprie, aruncând orice umbră în direcție opusă. Dar iată, ce aveam în mâna cu care îmi feream ochii de lumină? Ceva sfârtecat și sclipitor.

Miezul unui fruct.

Am strigat și l-am aruncat cât colo. Șarpele țâșni, cu viteza fulgerului. Se încolăci în jurul lui, își desfăcu fălcile și începu să îl devoreze așa, întreg. Acum, de undeva, se auziră cuvintele acelei creaturi: *De unde era să știe că-L iubiți dacă nu ați fi avut de ales?*

În acele cuvinte se regăsea durerea tuturor dezamăgirilor mele, a fiecărei suferințe pe care o simțisem la fiecare cuvânt nelalocul lui dintre mine și Adam, a trădării sale atunci când se dezisese de mine înaintea Aceluia.

Am izbit puternic cu piciorul gol, călcând crisalida în picioare, îngropând-o în pământ, zdrobind-o în țărână ca să aibă parte de moartea de care negreșit aveam parte și eu.

Pricinuind durere. Durere, ca fumul focului, înăbușind orice aer plăcut și dulce. Țipăt de copil—Kayin? Kayin! Unde e fiul meu? Adam al meu? Eram scăldată de durere și pluteam printre viziuni ale văii, ale copacului, ale acelui animal înaripat care, în ultima clipă, crescuse cât un om și mult mai mare—și apoi ale urâciunii de la picioarele mele, care mă lua în derâdere chiar dacă era pe moarte.

Dacă nu un Dumnezeu desăvârșit, dacă nu un șarpe care nu-mi putea controla acțiunile mai mult decât îmi putea controla brațul, atunci aici se află un singur răufăcător. În delirul meu, călcâiul îmi căzu nu pe șarpe, ci străpunse suprafața netedă a unei bălți în care se reflecta cerul și cea care se uita în ea: eu.

Acolo nu am văzut frumusețea cu piele smeadă, formată de mâna Aceluia, adusă la viață de Dumnezeu, și nici atleta, căutătoarea, copila cu membre netede din oase și suflare, ci ceva care eclipsa frumusețea,

acoperindu-mi imaginea ca un pojar, privind țintă din orbitele negre ale ochilor mei.

Este moartea. Mor. O, Adonai, mor.

STĂTEAM ÎNTINSĂ ÎN CASĂ. Țineam la piept o creatură gălăgioasă, cu fața roșiatică. Rezemat de cealaltă parte, se afla puiul meu negricios.

„Mana?"

Focul. Nu îi puteam suferi mirosul. Aveam nevoie de aer curat. „Deschide ușa." Vocea mi se frânse. „Poți?"

Kayin se duse și se așeză pe vine, dând puțin la o parte pielea prinsă la ușă. Era destul. Înăuntru veni o adiere slabă și îmi părea că pot simți mirosul negurii nopții, care se aduna în preajma râului. Am închis ochii. Am tras bocceluța de la piept mai aproape de mine, întorcându-mă pe o parte. Am desfăcut pielea moale cu care era înfășurat și, după ce l-am inspectat pentru întâia oară la lumina focului, l-am pus la sân. El găsi sfârcul cu poftă.

Era un copil minion—fără îndoială din cauza nașterii sale timpurii. Părea la fel de nerăbdător să mănânce cum fusese și să vină pe lume. Avea creștetul acoperit de puf negru și fața roșiatică și zgâriată. Dar părea sănătos și robust și dădea din când în când din mânuțe, până să cadă într-un somn adânc.

Afară se auziră pași grei. O siluetă mai înaltă dădu pielea la o parte și aproape se izbi de trupușorul lui Kayin. Aveam să îmi amintesc imaginea aceasta în anii ce aveau să vină. Dar atunci Adam nu spuse decât: „Fiule, încotro?"

„Aveam nevoie de aer," am zis eu.

Adam îngenunche lângă mine, iar versiunea mai mică a feței lui Adam de pe chipul lui Kayin privi de după brațul lui, cu mâna pe piciorul meu.

„Am greșit că am plecat. Nu trebuia să mă duc."

„Copilul a venit mai devreme," i-am răspuns eu, încă ametită, simțindu-mi membrele ca de plumb.

„Când ajunsesem pe coama primului deal l-am auzit pe Kayin, care aproape își ieșise din minți. Te-a găsit lângă copac. Călcaseși pe un șarpe."

„Șarpele."

„Ş-ş-ş-ş," făcu el, aruncând o privire spre Kayin, dar eu nu m-am lăsat: „Era şarpele."

„Ş-ş-ş-ş. Te-a muşcat şi tu ai început să delirezi din cauza şocului. Ai piciorul umflat, e de două ori cât mărimea normală, dar se va vindeca. Între timp, acesta a venit mai repede decât primul."

Într-adevăr, piciorul mă durea până la genunchi, iar laba piciorului îmi pulsa de parcă avea o inimă proprie. Kayin veni şi se întinse lângă mine.

„Haide, ia-l în braţe pe fratele tău." Am încercat să nu mă gândesc la durere, arătându-i cum să ţină capul copilaşului. Mă durea capul, iar gâtlejul parcă îmi era umflat şi uscat.

Kayin îl luă cu grijă, şi îmi crescu inima să îi văd aşa. Ce om bun va deveni, Kayin al meu, şi ce ajutor bun va avea în fratele său.

M-am gândit la negura de afară şi la pâcla care mă învăluise la naşterea lui. Cunoşteam bine locul lui Kayin pe lumea aceasta, dar destinul acestui nou-născut îmi părea ascuns parcă de negura râului, noaptea.

„Hevel," am zis.

„Oare îmi va veni şi mie vreodată rândul să dau nume vreunuia din flăcăii ăştia?" întrebă Adam, zâmbindu-mi jucăuş. Cât îmi lipsise acest zâmbet. Cât era de minunat.

„Următorul nu va mai fi flăcău," am zis eu, înainte să cad într-un somn profund.

NU TRECUSE ANUL şi eram iar însărcinată. Am numit-o pe fată Lila. Ea semăna cu pruncul care eu nu fusesem niciodată. În sfârşit eram şi eu reprezentată printre urmaşii mei. În noaptea în care am născut-o am cântat şi jur până în ziua de astăzi că nu am avut nicio durere la aducerea ei pe lume. În clipa sosirii ei, Kayin o luă în braţe şi spuse că e frumoasă şi că o va lua de soţie.

„Dar o să mai treacă mult timp până atunci," am zis eu. Măcar pentru o vreme ea nu va fi a nimănui altcuiva decât a mea.

CUM AR PUTEA IUBIŢII să evadeze ca să se cunoască unul pe celălalt, să îşi amintească geografia trupului celuilalt, să descopere unul la celălalt noi cicatrice, zgârieturi şi pete lăsate de soare, când au copii

care le stau în cale? Eram disperată că niciodată nu voi mai fi cu Adam ca femeie. Adam, care își petrecea zilele cu aratul și semănatul și construind noul cuptor pe care îl concepuserăm împreună. În el puteam coace turte de făină măcinată din grâne și ghinde, amestecată cu ulei din semințe și măsline.

Eu aveam tot timpul grijă să am mâncarea pregătită, la îndemână și în gura copiilor mei, sarcină care părea să sporească cu fiecare zi care trecea, o dată cu apetitul băieților și apoi foarte rapid când Lila fu înțărcată, chiar dacă mai venea din când în când la sân și în al doilea an, mai cu seamă când o țineam în poală și îi cântam. Hevel, gelos pe sora lui, venea să sugă la celălalt sân, deși era prea mare ca să mai aibă nevoie, lucru pe care Kayin nu se sfia să i-l reamintească.

Câteodată, când lucram lângă râu făcând oale de lut, îi dădeam lui Kayin o parte din argila grasă de râu ca să îi dea formă și să o usuce la soare. Ca să îi arăt cum să procedeze, am făcut câteva figurine micuțe—„mici Adami", cum le-am numit eu. Băieților le-au plăcut și se jucau cu ele în curte, împreună, ceasuri întregi. Pe Lila nu o interesau omuleții de lut, preferând niște bocceluțe de piele, legate una de alta ca să semene cu niște femei, și unele mai mici, în formă de ou, pe care le numea bebelușii ei.

Îmi făcuse plăcere să modelez omuleții pentru fiii mei, lucru pe care îl făcusem cu o doză destul de mare de misticism, căci atunci când dădusem formă acestor oameni în miniatură, jucasem rolul Aceluia. *Am făcut oameni cu ajutorul Aceluia*, cugetam eu, cu gândul la fiii mei; încă din clipa venirii pe lume a lui Kayin, am crezut că truda mea era în slujba moștenirii Aceluia, aflată în noi.

Într-o seară, când Kayin îi făcu semn să tacă fratelui său care țipa, Hevel se enervă și aruncă unul din omuleții de lut ai lui Kayin în focul din vatră. Hevel era întotdeauna ca un berbec tânăr; dăduse buzna afară din pântec în existența lui obraznică, era temperamental și necugetat. Am rămas o clipă fără suflare—jucăria era chiar imaginea lui Adam. Era pentru prima oară când aveam de-a face cu sacrilegiul ori blasfemia, și am încercat să îl scot din foc, dar era prea încins.

„Hevel!" strigă Kayin, și atunci l-am văzut pentru prima dată supărat cu adevărat.

Lui Hevel nu îi plăcea să fie pedepsit și se întoarse cu spatele, își

răvăşi părul de frustrare şi începu să urle. Dar când Kayin încercă să îl consoleze, Hevel se întoarse spre el, atacându-l cu pumnii lui micuţi. Kayin îi prinse în mâinile sale, fără o vorbă, dar am văzut cum i se urcă sângele în obraji.

A doua zi de dimineaţă am scos figurina de lut din cenuşă. Am şters-o cu degetele şi am observat ceva neobişnuit: lutul se întărise. Mai mult decât se întărea la soare, transformându-se prin coacere într-o formă solidă. Şi eu şi Adam cunoşteam şi înţelegeam proprietăţile focului—efectul lui asupra alimentelor, asupra apei şi a lemnului. Acum, cu figurina în mână, mi-am adus aminte de o altă ocazie, când căptuşisem cu lut o vatră provizorie şi descoperisem, după ce focul arsese de câteva ori, că lutul se întărise. Întorcând omul din lut pe o parte şi pe alta, m-am gândit la pieile şi la coşurile pe care le ţineam pentru apă, care păreau să curgă tot mereu, la oalele care se uscau şi se sfărâmau.

După acea întâmplare am început să ard oalele de lut pe care le confecţionam.

ACEASTA ESTE PERIOADA exilului nostru de care îmi aduc aminte cu cel mai mare drag—când cei dintâi copii ai mei au mâncat dintr-un pământ pe care umblase cândva Dumnezeu, crescuţi cu lapte de oaie, brânză de capră şi miere.

Este adevărat că mirosul greu al scutecelor murdare de bebeluş plutea pretutindeni, încât până nici Reut nu mai era curioasă în legătură cu ele. Iar când nu eram ocupată cu curăţarea vreunei mizerii umede sau urât mirositoare, părea că un copil sau altul avea întotdeauna nevoie de câte ceva de mâncare, de la sân sau de pe vatră. Dar noaptea, în timp ce stăteam întinsă, înconjurată de respiraţia uşoară a acelor piepturi mititele, de mirosul buclelor de bebeluş lipite de frunţile calde şi de forma familiară a lui Adam alături de mine, care era epuizat şi mirosea a năduşeală şi a grâu moale, eram mulţumită.

Tânăra noastră turmă se înmulţi, ajungând la cinci oi şi opt capre. Fiecare fătare era asistată cu mare bucurie, băieţii fiind primii care anunţau că oile au burta mare şi dând, plini de emoţie, multe alarme false. Adam nu mai era prezent la fiecare dintre ele, aşa cum fusese cu animalele din valea noastră, de aceea, cam pe la zece ani, Kayin,

cu mâinile lui delicate, preluă sarcina moşirii animalelor când acestea fătau.

Din cauza tuturor acţiunilor de acest fel, Kayin îmi confirma convingerea legată de destinul său. Era *bun*. Şi, deşi unei mame îi place să creadă că toţi copiii ei sunt buni, că sunt străluciţi, blânzi şi talentaţi, eu *ştiam* că fiul meu Kayin era bun. Îl iubeam din toate aceste motive şi pentru că era întâiul meu născut. Îl iubeam cu o iubire pe care o ţineam în inima mea şi despre care nu am spus nimic, pentru că o mamă se poate simţi vinovată fiindcă iubeşte un copil mai mult decât pe altul.

Şi, chiar dacă nu i-am spus nimic din cuvintele Aceluia şi nu am pomenit nimic despre locul din care veniserăm, în ochii lui era întotdeauna ceva care părea să accepte şi să ia asupra sa, fără a pune întrebări, singurul lucru de care aveam nevoie din partea lui: ca el să poarte povara speranţei.

Kayin

18

„Mamă, vino repede!“

Hevel alerga, cu picioarele lui grațioase ca ale căprioarei. Avea aproape zece ani și se afla la vârsta la care un băiat poate fi mai frumos decât o fată, chiar dacă își purta părul legat la spate, ca tatăl și ca fratele său, ceea ce îl făcea să se simtă mai bărbat. Deja rivaliza cu Kayin la stat, iar când fugea părea că zboară, în fiecare moment purtându-mă cu gândul la leu și la gazelă—și la mine însămi. Trupul lui tânăr îmi amintea de propria mea adolescență, care în același timp fusese copilăria și pruncia mea și perioada patului meu nupțial din umbrarul lui Adam. Cât de neastâmpărate și de subțirele fuseseră și picioarele mele—cam cum erau ale lui acum—deși ale mele se făcuseră mai frumoase în anii trecuți de atunci. Chiar și Kayin, în pubertatea lui aflată în mugur, începuse să observe, cu ochi tăcuți, diferențele dintre mine și tinerele lui surori.

În vara aceea am născut două gemene pe care le-am numit Zeeva și Ashira. Erau la fel de diferite ca lupul de pasărea cântătoare, una urlând în orice clipă, flămândă și plină de nevoi, cealaltă mulțumită și mărunțică, atrăgătoare chiar ca prunc, flirtând aproape de la naștere. Lila participă fascinată la nașterea lor, vrând să o tragă afară pe Ashira chiar de cum îi apăru capul.

Deși Adam a dat-o la o parte pe Lila la nașterea Ashirei, pe Zeeva am născut-o în mâinile Lilei, susținute de ale lui Adam. După aceea, Lila s-a autodesemnat ca mamă a gemenelor în toate cele, în afară de lucrurile cele mai practice, aducându-mi-le să le alăptez pe rând.

Kayin fusese de multă vreme transferat la turme, luând o mare povară de pe umerii noștri; acum aveam așa de multe animale, încât

trebuiau duse la păscut pe dealurile îndepărtate. O făcea cu bună dispoziție, știind, în felul lui propriu, așa cum părea să știe întotdeauna, că trebuie să facă ceea ce i se cere și să facă așa cum se cuvine. Drept care o lua pe Reut cu el și se ducea la pășune, de multe ori cu fratele lui după el.

Hevel scăpă cât putu de repede de sub jurisdicția mea—și de cea a respectabilei și autoritarei sale surori mai mici. Spre deosebire de Kayin, nu se purta cu prea mare delicatețe, numind-o pe Lila capră și spunându-i să îi pregătească ceva de mâncare, în timp ce aceasta arunca după el cu suveica. Voia să meargă împreună cu fratele lui pe dealuri, să arunce cu pietre și să se antreneze cu sulița. Nu era la fel de talentat cu arma precum Kayin, care de-acum își făurise una de adult, chiar îmbunătățită față de cea concepută de tatăl său—spre marea surprindere a lui Adam. Dar asta nu conta pentru Hevel, atâta vreme cât scăpa din casă și se lua—în cel mai bun caz— la trântă cu fratele lui mai mare.

Uneori era mai mult decât o luare la trântă, deși rareori era vorba de mânie. Când s-a întâmplat prima dată, a fost pentru o bucată de corn de cerb pe care Adam o cioplise după chipul lui Reut. Erau invidioși unul pe celălalt din cauza statuetei, pentru că lui Adam nu îi trecuse prin minte să facă două. Când i-am auzit cum țipă și se lovesc, m-am repezit afară din casă, l-am tras pe Kayin de pe fratele lui și l-am certat, pur și simplu șocată. „Ce înseamnă asta? Cum de te poți purta așa?" Îmi aduc aminte de uluirea ce i se citea pe chip și de privirea stăruitoare a lui Hevel, în timp ce se aștepta să fie mustruluit la fel. Dar pe el nu l-am certat, deoarece numai Kayin mă dezamăgise. Doar mai târziu l-am interceptat pe Hevel lângă groapa pe care alegea să o folosească atât de rar, ca să îi zic că trebuie să se poarte mai blând cu fratele lui, căci aproape îl ajunsese din urmă la statură.

„Nu poți înțelege asta acum, dar fratele tău are un destin."

„Eu am fost de vină, mamă," spuse el studiindu-și degetele de la picioare. Apoi mă privi printre gene: „Ce este acela destin?"

„Un scop, iubitul meu drag, puișorul meu sălbatic. Din cauza asta, nu trebuie să-i faci nimic rău. Înțelegi ce-ți spun?"

„Da, mamă."

„Iar acum spune-mi că nu vei vorbi niciodată despre asta. Îți spun

doar ţie, pentru că eşti bărbat de-acum şi poţi înţelege aceste lucruri." Sigur că nu era bărbat nici pe departe. Dar se îndreptă şi mai tare de spate şi dădu din cap cu solemnitate.

„Nu, mamă. Nu voi vorbi niciodată despre asta." Dragul meu Hevel, scumpul meu fiu.

Aşa că, în ziua în care veni alergând, abia evitând coliziunea cu un raft plin cu fructe ce se uscau la soare, inima îmi sări în piept ca un peşte pe uscat. „Ce este, fiule? Ce s-a întâmplat—unde este Kayin?"

„Este cu turma," spuse el dintr-o suflare. „Vino mamă. Grăbeşte-te!"

„Ce s-a întâmplat? Spune-mi imediat!" am spus eu, tot mai speriată. Nu era felul lui Kayin să provoace agitaţie.

„Kayin m-a trimis să te aduc." Era roşu în obraji, iar ochii îi străluceau în timp ce vorbea. „Vino să vezi!"

Am ieşit din casă tocmai când Zeeva începu să se vaite. Când Lila începu să o consoleze am simţit o împunsătură de egoism şi mi-am dat seama că eram bucuroasă pentru şansa de a scăpa şi a-mi întinde picioarele.

Am pornit spre dealuri şi apoi am luat-o la fugă. Ce bine era! Mi se părea că genunchii îmi sunt mereu îndoiţi lângă foc sau aplecată deasupra vreunui copil sau a ţăruşilor unde o învăţam pe Lila să ţesă. Inima îmi bătea ca o tobă în timpul goanei şi o auzeam tare în urechi, şi iată că l-am depăşit pe fiul meu. Hevel îşi încordă braţele, aflat într-o veşnică competiţie—îl văzusem cum se punea la încercare faţă de toată lumea, inclusiv faţă de tatăl său, indiferent dacă ceilalţi erau conştienţi de asta sau nu. Dar încă nu exista nicio fiinţă vie, poate în afară de bărbat, care să mă întreacă. Am râs, bucuroasă de aerul din pletele-mi desfăcute, simţindu-mă ca o fetişcană.

Când am găsit turma, am căutat instinctiv silueta înaltă a fiului meu cel mare.

Se afla în ultima etapă a unei copilării minunate, transformându-se într-o frumuseţe de bărbat, zvelt şi cu picioare lungi. Îmi amintea aşa de mult de bărbatul din vale, cu buzele lui pline şi coapsele subţiri, încât de multe ori mă încurcam şi îl strigam cu numele tatălui său. Mă gândeam că asta nu îi plăcea lui Adam—şi nici chiar lui Kayin—deşi niciunul din ei nu spunea nimic.

Pe măsură ce ne apropiam, am putut vedea oile adunate laolaltă, purtându-se ciudat. Dar erau toate la număr şi totul părea în regulă. Aşadar, unde era Kayin? Când am repetat întrebarea, nerăbdătoare de-acum, Hevel mă trase după un tamarisc mare. Acolo l-am găsit, tânărul meu vânător, ghemuit la pământ lângă un animal, cu sânge pe mâini. La vederea acestei privelişti am scos un ţipăt, dar Hevel mă scuturâ de mână, zicând: „Este un şacal, mamă, şi Kayin l-a ucis cu sulița lui! Vezi? Sângele nu este al lui!" În glas i se citea adoraţia şi cultul eroilor. Şi, de fapt, Kayin deja jupuia animalul. Când îşi ridică privirea şi îmi zâmbi, era o privelişte macabră; o parte din sângele închegat era pe faţa lui. M-am dat înapoi. Văzând asta, zâmbetul îi dispăru.

„Mamă," spuse el.

„Şterge-ţi sângele de pe faţă!" i-am zis eu. Când m-am liniştit că nu păţise nimic, că de fapt nicio picătură de sânge nu era a lui, am examinat hoitul pe care îl avea la picioare.

Nu era o creatură mare—era un pui adolescent.

„Bravo, fiule," i-am zis eu, aşezându-mă între ei. Hevel era prea emoţionat ca să se lase cuprins în braţele mele; se vedea clar că, prin intermediul fratelui său, se simţea şi el ca un vânător. Cu mare vervă îmi povesti întâmplarea, încât Kayin nu avu ocazia să mai spună prea multe: şacalul urmărea turma de câteva zile. Dar Kayin ucisese un iepure de câmp chiar în dimineaţa aceea, punând în mod intenţionat leşul la vedere, astfel încât să îl atragă pe prădător. El se ascunsese ceva mai departe, până la sosirea şacalului. Când acesta îşi făcuse apariţia, alergase după el, aruncase sulița şi îl rănise.

„L-a terminat cu o piatră," zise Hevel, arătând un loc de pe craniul animalului. „Uite aşa!" Se ridică, scoase o piatră din trăistuţa pe care o purta la brâu şi o aruncă spre o tufă aflată cam la douăzeci de paşi, aproape să o nimerească. „Cam aşa. Uite aşa!" Şi aruncă o altă piatră, nimerind vârful tufişului.

Studiind forma lipsită de viaţă a şacalului, nu am mai simţit nimic din tristeţea pe care o simţisem pe vremuri în asemenea ocazii. Fusese o vreme în care cunoşteam semnele distinctive ale fiecărui animal, când puteam spune fără să stau pe gânduri preferinţele ciudate ale fiecăruia—să se scarpine frecându-se de cea mai joasă creangă a

măceşului ori să fie cel mai bun de-a prinselea, joc pe care ne plăcea să îl jucăm în vale.

Jocurile noastre erau acum jucate de copiii noştri, cu consecinţe mult mai groaznice.

Hevel mă puse să îl privesc cum îşi goleşte întregul săculeţ de pietre în direcţia nefericitului tufiş, şi am avut o viziune foarte vagă a unei întâmplări similare petrecute odinioară, când alergasem cât era valea de lungă, simţind în plete suflarea Aceluia care Este.

Uite cum alerg!

Oare fusesem chiar atât de exuberantă? Oare Acela mă iubise la fel de mult şi Se simţise la fel de ocrotitor—sau la fel de mândru—cum eram eu astăzi?

Hevel o zbughi să îşi recupereze grămăjoara de pietre şi Kayin spuse: „Pielea asta este pentru tine, mamă." Deşi nu aveam nevoie de nimic pe lumea asta, am simţit cum îmi creşte inima în piept. Fiul meu nimicise un animal de pradă ca să îşi protejeze turma. Tot aşa îl va nimici într-o bună zi pe şarpe.

În seara aceea am pregătit un adevărat ospăţ cu turte dulci cu miere. Reut se ospătă, la rândul ei, cu rinichii prăzii lui Kayin, pe care îi devoră în liniştea.

Când ne-am aşezat la masă, Adam cercetă pielea şi o dădu înapoi fără să spună nimic; ştiam că gândurile lui se îndreptaseră în aceeaşi direcţie cu gândurile mele de mai devreme, de pe deal. Dar Kayin nu ştia asta.

„Este o piele de bună calitate," am spus eu, încercând să îl fac atent. Dar Adam era dus pe gânduri.

Numai eu am văzut cum expresia de pe chipul lui Kayin se prăbuşeşte ca o cărămidă de lut ce se fărâmiţează la soare. Am spus, ascunzându-mi iritarea pe care o simţeam faţă de Adam: „Nu ai decât zece veri şi ai ucis deja un şacal, iubirea mea!" Hevel, inconştient de cele ce se petreceau, se delecta de această ocazie, de parcă el însuşi făptuise vitejia, devorând orice fărâmă lăsată de Kayin şi gâlcevindu-se cu Lila pentru ultima bucăţică.

Mai târziu, când tăciunii din vatră se transformară în cărbuni acoperiţi de cenuşă, Kayin şedea cu capul la mine în poală, cioplind în os silueta micuţă a unui lup. Adam ieşise cu Hevel ca să repare o

porțiune a țarcului. Gemenele, abia alăptate, adormiseră pe rogojina Lilei. Am dat la o parte o șuviță de pe fața smeadă a lui Kayin, în timp ce stătea întins cu obrazul pe genunchiul meu.

Hevel, oricât de mult l-aș fi iubit, nu putea fi convins să îmi facă pe plac cu astfel de momente. El prefera să fie pe deal cu animalele sau, când putea fi ademenit înăuntru, să stea pe salteaua lui, lucrând la argăsirea unei bucăți de piele pe care o făcea extraordinar de flexibilă, până ce adormea cu ea în mână, cu gura deschisă. Uneori Hevel stătea în țarc cu animalele, lucru pe care nu l-am putut înțelege niciodată, deși știam că și Kayin se furișa afară ca să i se alăture, când credea că noi am adormit. Cu toate acestea, știam că în această clipă stă de dragul meu, iar eu l-am iubit și mai mult pentru asta.

Tânărul meu vânător. Sămânța mea războinică.

Adam se întoarse, aplecându-se ca să intre pe ușă. Când îl văzu pe Kayin cu capul pe genunchiul meu, se încruntă. „Ești prea mare ca să mai stai în poală la maică-ta."

Kayin se ridică. Când aerul atinse locul în care stătuse capul lui, mă străfulgerară niște resentimente fierbinți față de tatăl său.

„Da," am spus, dându-i bucata de nojiță pe care și-o scosese din păr, „ai ucis un șacal și ești aproape bărbat." L-am privit pe Adam. „Dar niciun copil de-al meu nu va fi vreodată prea mare ca să-și pună capul în poala mea."

Eram furioasă. Furioasă că nu lăudase isprava fiului său, furioasă că îl critica și că îi trecea prin cap să îl împiedice să fie cât mai apropiat de mine. Am știut că și Kayin mi-a simțit mânia, și că a simțit-o acut, așa cum simți un val de frig care intră pe sub ușă.

Probabil că și Adam observă că m-am înfuriat. Încruntă din sprâncene, dar nu spuse nimic. Însă era deja prea târziu; nu l-am mai privit în ochi tot restul serii.

După câteva zile, am ținut să le duc lui Kayin și fratelui său o gustare de prânz. Când am putut vorbi singură cu Kayin, i-am spus: „Tatăl tău vede că nu mai ești copil și are dreptate. Dar întotdeauna va fi un loc pentru tine în brațele mele. Niciun bărbat nu poate contesta asta sau interveni între o mamă și copilul ei." Știam că printre animale există femele care, după ce fată, își resping partenerii. Găsiserăm dovezi chiar și că unii masculi își uciseseră puiul pentru a împiedica

mama să îl alăpteze, şi astfel să intre în călduri. Aceste noi descoperiri mă îngroziseră şi mă înfuriaseră, iar reacţia lui Adam din noaptea aceea cu şacalul îmi aminti de ele, deşi ştiam că nu încape comparaţie. Ajunseserăm deja destul de asemănători cu animalele—acum aveam să fim ca ele şi în această luptă?

„Ştiu, mamă," spuse el, rezemându-se de mine şi înconjurându-mi talia cu braţul lui tânăr. I-am netezit părul, recunoscătoare pentru inima lui bună, sperând ca blândeţea lui să mai dureze măcar încă un an.

Hevel ajunsese în fugă pe creasta dealului, cu părul răvăşit şi neîmblânzit. Sub proaspăta inspiraţie a fratelui său, purta cu sine o suliţă—nu mai era una mică, ci una mai mare, aproape cât a lui Kayin. Mai avea şi o bucată de piele care îi atârna la brâu. Când mă observă, îmi spuse: „Vino mamă să vezi ce-am făcut!"

Ne dusesem la un mic morman de pietre, înconjurat de o grămăjoară de pietricele. Alegând câteva dintre ele şi dându-se înapoi cu câţiva paşi, scoase pielea împletită de la brâu şi puse o piatră în chingă.

„Face asta din ziua în care şi-a dat seama că nu mă poate întrece la aruncat," spuse Kayin cu glas scăzut.

Hevel rată vârful mormanului de pietre cu fiecare încercare, dar nu era nicio îndoială că descoperise ceva; aruncase pietre cu praştia în toate direcţiile—iar o dată era să ne nimerească şi nouă capetele—cu o forţă mai mare decât cea cu care putea arunca cu mâna.

„Ai grijă fiule, să nu te antrenezi când sunt şi alţii prin preajmă, ca nu cumva să faci mai mult rău decât bine."

„Da, mamă." Mă privi doar în treacăt, în timp ce fugea să îşi adune pietrele. Avea o chemare reînnoită pentru păstorit, deşi eu cred că asta avea de-a face mai mult cu uciderea animalelor de pradă—sau a oricărui animal care se apropia suficient pentru a servi drept ţintă—decât cu păzirea turmei.

Fugi iar înapoi, cu mâinile pline de pietre. „În curând leul acela nu va mai avea nicio şansă!"

Când l-am întrebat: „Ce leu?" se blocă, iar apoi ridică din umeri cu bună ştiinţă. Nu se pricepea deloc să mintă.

„Am văzut un leu la poalele munţilor," spuse Kayin. „Nu se apropie, mai ales dacă este focul aprins, şi nu-i place de Reut."

M-am speriat. Băieții se aventuraseră din ce în ce mai departe de casă, uneori rămânând afară chiar și noaptea. Cum de nu mă deranjase lucrul acesta? Băieții mei, pe care mai deunăzi îi ținusem la sân, erau aici, fără altă apărare decât două sulițe și câteva pietre aruncate la întâmplare! Deși îl lăudasem pe Kayin pentru vânatul lui, în mine însămi recunoșteam că o consideram doar o lovitură norocoasă, mai mult decât orice un semn pentru mine referitor la destinul lui, dacă nu la îndemânarea sa de vânător.

Am simțit cum mă privește cu ochii lui mari, căprui—atât de asemănători cu niște ochi de fată, mărginiți de gene care o făceau pe Lila să îl tachineze și să îi spună „drăguț"—când spuse: „Nu e mare lucru, mamă. Doar un bătrân singuratic."

„Totuși," am spus eu, zdruncinată, „să aduceți animalele acasă înainte de apusul soarelui, în special în seara asta și mâine seară, căci văd că luna e întunecată. Nu mai accept seri petrecute în întuneric."

Hevel pufni tare și am știut că aventura îi fusese stricată, dar Kayin dădu din cap și spuse că mă vor asculta.

ĀḌAM NU FU DE ACORD CU MINE. „Îi cocoloșești. În felul ăsta, cum vor mai învăța ceva?" spuse el. „Kayin și-a dovedit puterea. Nu-i va paște niciun pericol dacă stau afară, mai ales dacă sunt împreună."

„Ești dispus să-i pui în pericol așa de ușor?" m-am aprins eu. Dar ceea ce voiseм să spun, dar nu am spus pentru că întotdeauna se afla cineva prin preajmă, era: *Ești dispus să riști viața nădejdii noastre?*

El știa la ce mă refer și nu mă mai contrazise, dar eu l-am blestemat în gând pentru nesocotința lui, pentru egoismul și lipsa lui de prevedere. Și dacă tot mă îndeletniceam cu asta, i-am blestemat și linia gurii, coborâtă în semn de dezaprobare, picioarele care se îndepărtau de mine în timp ce vorbeam cu el și spatele întors la mine când ne-am culcat în seara aceea.

19

În decurs de un an, Kayin se înălță cu o palmă, picioarele lungindui-se așa de mult încât nu reușeam să îl împiedic să devină tot mai deșirat pe zi ce trecea, oricât îl hrăneam. Hevel abia intrase în perioada cu față netedă a adolescenței, când grăsimea încă se mai ținea de brațele și obrajii lui. Într-un fel, îmi doream ca și Kayin să se poată întoarce la zilele acelea, chiar dacă mă bucuram că devine bărbat.

Într-o seară, pe când turtele se coceau pe pietrele din jurul vetrei, povesteam despre noaptea nașterii sale, așa cum făcusem aproape în fiecare an pe vremea asta.

„Se lasă pâcla," le spuneam eu, „și trebuie să mă duc la groapă. Așa că îmi iau sulița și ies din casă."

„De aceea duci sulița cu tine peste tot," spuse Lila, știutoare, privind către Kayin. O ținea în brațe pe Zeeva, hrănind-o cu miere, folosindu-se de vârful degetului ca de un sfârc. Zeeva ședea copleșită de plăcere, cu gura deschisă de uimire la acea dulceață și cu limba rozie ieșindu-i printre buze.

„Nu m-am gândit niciodată la asta," am zis eu, întrebându-mă din nou, așa cum o făcusem de nenumărate ori, cât de mult poate cunoaște despre viață un copil prin intermediul experiențelor mamei care l-a purtat în pântec. Mă întrebam cât trebuia să fie de diferit să ieși dintr-o femeie și să iei ființă—în loc să fii modelat pe loc. „Se lasă pâcla," mă îmboldi Kayin să continui.

„Se lasă pâcla," am repetat eu, „și mă doare spatele. Știu că trebuie să se întâmple foarte curând. Dar pâcla este atât de deasă, că nu văd mai nimic. Așa că merg cu sulița înainte, ca să nu mă împiedic."

„Uite așa!“ zise Hevel, sărind în picioare și sprijinindu-se de sulița ca un bătrân, deși nu văzuse în viața lui unul—și, la drept vorbind, niciunul dintre noi. Merse șontâc-șontâc, ținându-se de spate. Kayin râse și râse chiar și Lila, care de obicei era așa de serioasă.

„Din ceață se aude un sunet. «Adam?» zic eu. «Adam?»“ „Este Acela!“ spuse Lila. Geamăna din poala ei zâmbi, neînțelegând nimic altceva decât exuberanța din glasul ei. Ashira, care stătea lângă ele, gânguri încântată.

Am dat din cap. „Într-adevăr, este Acela.“

„Cum este să-L vezi pe Acela?“ Kayin privea când la tatăl său, când la mine.

Am rămas tăcută.

Adevărul este că sperasem ca Acela să Se fi descoperit deja băiatului până acum—că îl va fi prins pe vreun deal sau pe câmp, într-o zi în care ar fi putut crede, la început, că lumina care i se răsfrânge pe față vine de la soare. Sau într-o zi noroasă, așa încât să fi fost nevoit să își dea seama că acea lumină nu poate veni dintr-o altă sursă. Uneori, când Kayin se întorcea acasă, îi scrutam chipul, întrebându-mă dacă ziua aceea era cea în care va veni extaziat ca să îmi spună că a trăit cel mai măreț moment din viața lui—ori că viața lui a început cu adevărat. Așteptam să îl aud cum spune că acum știe care este scopul pentru care s-a născut. Poate că în ziua aceea voi simți și eu prezența Aceluia, prin intermediul lui, de la lumina care îi va străluci încă pe față. Poate că va spune că a învins o creatură strălucitoare și că, după aceea, a văzut o viziune a văii. Va spune că știe cum se ajunge acolo și că drumul va fi deschis înaintea noastră.

Dar nimic de felul acesta nu se întâmplase.

Astfel că m-am agățat de speranța că Acela încă ar mai putea să îi șoptească, ziua sau în taina nopții, acestui fiu al meu care își ținea gândurile pentru sine—ochii lui căprui deja aveau o tristețe și o compasiune mult prea adânci, o știam, pentru orice băiat de vârsta lui. Până atunci, eram hotărâtă să merg mai departe prin credința că aceste lucruri se vor împlini și că tot ce trebuie să facem este să așteptăm—și să supraviețuim—până atunci.

Totuși acum, auzindu-l că pune această întrebare, eram dezamăgită. Mi-am lăsat privirea în jos, așteptând să îi răspundă bărbatul. Când am

văzut că el nu spune nimic, am zis, fără a-l privi pe Adam: „Întreabă-l pe tatăl tău. El s-a aflat în prezența Aceluia înainte ca eu să intru în ființă."

„Tată?"

Adam, gol până la brâu și ghemuit lângă vatră, nu își ridică privirea. Într-un final, tocmai când credeam că nu îi va răspunde, zise: „Este ca și când ai fi în prezența cuiva pe care îl cunoști mai bine decât pe oricine și care, la rândul său, te cunoaște mai bine ca oricine. Așa încât nu ai nevoie de cuvinte. Așa încât nu trebuie să spui nimic, pentru că sunteți tăiați din aceeași bucată și au apărut doi acolo unde cândva fusese numai unul."

Eram mișcată și destul de îngrozită—nu se referea nicidecum la Acela. Apoi mă privi pe deasupra vetrei, cu atâta tristețe și atâta dor și—da, foame—încât ochii mi se umplură de lacrimi.

„Cum este posibil să simtă cineva așa ceva fără ca măcar să vorbească?" se trezi întrebând Hevel, alungând farmecul clipei.

„Nu este nevoie," am spus eu, adunându-mă. „Este ca și când ai sta în lumina soarelui—un soare care te încălzește mai bine decât soarele. Ca și când ai fi în pârâul cel mai plăcut..."

„Ca mierea?" întrebă Lila, cu o venerație domoală. Fata căuta misterul în toate lucrurile—în ochii gemenelor, atât de curând venite din altă lume, ca și când i-ar fi putut citi ca pe rune; în stele, pe care începuse să le citească așa cum eu nu o făcusem niciodată, găsind în alinierea lor un sens cunoscut numai de ea. În curgerea apei, în cântecul greierilor—în toate lucrurile—ea găsea dovezi ale unui dumnezeu pe care nu îl văzuse sau auzise ca mine. Îi invidiam puritatea credinței care putea găsi comuniunea cu Acela în simpla dovadă a existenței Sale.

„Ca mierea, dar nu așa de groasă. Ca soarele, dar caldă fără căldură. Ca lumina, dar mai măreață decât ea. Ca..."

Trebuia să mă opresc. Nu existau cuvinte adecvate. Cuvintele nu fuseseră niciodată necesare. Lacrimile îmi începușară vederea și le-am șters cu degetele.

„Deci, în ceață," reluă Kayin blajin, „cazi în genunchi și ceața se împrăștie."

„Se împrăștie," am repetat eu, recunoscătoare. În cealaltă parte a

focului, Adam se întoarse cu spatele. „Iar eu mă ridic şi mă întorc în casă, la tatăl vostru, care are rogojina pregătită."

„El ştie, pentru că a ajutat animalele să fete," spuse Lila, care de la apariţia gemenelor devenise interesată de procesul naşterii. Ştiam că urmăreşte îndeaproape interacţiunea dintre mine şi tatăl ei, atentă la orice semne care să indice că gemenelor aveau să li se alăture alţi fraţi în viitorul apropiat.

Am depănat restul întâmplării în grabă, mai superficial decât în oricare din anii trecuţi.

Mai târziu, când gemenele dormeau şi Lila moţăia lângă ele, Hevel zise: „Spune-ne din nou povestea din visele tale, cea cu crearea lumii."

„Întreabă-l pe tatăl tău," i-am răspuns eu pentru a doua oară în acea seară. Eram sătulă să port greutatea viziunilor mele şi a tăcerii lui Adam.

„Visele mele nu sunt aceleaşi cu ale mamei voastre," spuse el cu glas lipsit de interes.

„El n-a avut nevoie de vise," am zis eu. „Acela i-a spus multe lucruri înainte ca eu să exist."

„Mamă, spune-ne povestea viselor," insistă Hevel.

„În altă seară." Mă simţeam tare obosită.

„Mamă?" interveni Kayin de la locul său. „De ce Acela v-a făcut pe tine şi pe tata şi pe nimeni altcineva? De ce n-a făcut mulţi oameni, aşa ca animalele?"

Cândva îmi pusesem şi eu aceeaşi întrebare şi ajunsesem la concluzia că niciodată nu am fi învăţat să fim împreună dacă nu am fi fost singuri. Dar nu aveam chef să spun asta de faţă cu Adam şi am zis în schimb, pe un ton tăios, care nu îmi stătea în fire: „Nu ştiu, Kayin. Cine poate cunoaşte gândul lui Dumnezeu?"

„Tu, mamă," spuse el foarte încet.

Dacă ar fi ştiut...

„Într-o bună zi," i-am zis eu, întinzându-mă pe o parte şi privindu-i pe amândoi, dar mai ales pe Kayin, care stătea în spatele fratelui său, „îl veţi întreba chiar voi pe Acela."

În noaptea aceea, când mi-am închis ochii în bâzâitul uşor al sforăielilor lui Adam, ştiam că fiul meu, Kayin, este treaz, privindu-

mă concentrat în întuneric. Mi-am întins mâna spre el, iar el se ridică, trecând tăcut peste fratele lui, care stătea tolănit pe rogojina sa, între noi. Se întinse lângă mine, iar eu l-am cuprins cu brațul, de parcă aș fi fost un cocon, îngropându-mi fața în părul lui. Am simțit mirosul dealurilor și al pământului, al oilor și al caprelor, al focului din vatră și al usturoiului pe care îl mâncaserăm la cină, toate amestecate cu parfumul unic al unui tânăr—în parte băiat sălbatic, cu miros de sudoare, și în parte copil, încă dulce.

„Să-ți dea Acela viziune, fiul meu. Să-I cunoști glasul. Binecuvântați să-ți fie ochii și binecuvântate să-ți fie urechile," i-am șoptit eu. Își puse brațul peste mine și adormi aproape îndată.

Am stat acolo multă vreme, simțind ridicarea și coborârea pieptului de lângă mine. Ceva mai târziu, când începusem să aținesc, mi se păru că se mișcă—nu, nu era el, ci Hevel, în spatele lui.

„Ți-e sete?" l-am întrebat, dar păru că nu mă aude. Tuși, iar eu am repetat întrebarea, însă el se aplecă de mijloc și se chirci.

„Hevel!" am strigat, încercând să mă ridic ca să ajung la el, dar brațul lui Kayin întins peste mine era ca un bolovan și nu mă puteam nicidecum mișca. Am strigat iar, apoi l-am strigat pe Adam, care parcă era surd, ca și restul copiilor—cu excepția lui Kayin. Kayin stătea între mine și Hevel, pe spate, privindu-l impasibil pe fratele lui. Când Hevel căzu pe o parte, înecându-se și contorsionându-se, un firicel de sânge îi păta colțul gurii. Apoi, cu un mare spasm, vomită un șuvoi stacojiu.

Lângă el, Kayin nu se mișcă în momentul în care chipul încântător îi fu împroșcat de sânge, care îi pătă obrajii, tâmplele și părul. Am strigat și am încercat să îl dau la o parte, să îl iau pe Hevel în brațe și să opresc sângele care îi curgea printre buze, dar nu mă puteam mișca. Am privit îngrozită cum Kayin și-a deschis tăcut gura și sângele lui Hevel a intrat în ea...

„Mamă."

La auzul acestui sunet, am tresărit. Kayin era sprijinit deasupra mea, dându-mi la o parte părul de pe față. Aproape că mă așteptam ca din gura lui să iasă sânge. L-am dat la o parte fără menajamente. Ochii i se făcură mari când am trecut peste el ca să îl prind pe fratele lui, care era tolănit ca mai înainte, cu gura ușor întredeschisă. L-am

scuturat, apoi mai tare, până ce s-a ridicat în şezut, clipind la mine.

„Hevel!“ L-am strâns la piept, pleznindu-l peste obraz. Adam se trezise şi se încrunta. Una din gemene se trezi şi începu să urle, la care laptele meu începu să ţâşnească. Dar nu îmi păsa de asta, chiar dacă îl simţeam cum mi se prelinge pe haină.

„Mamă?“ zise Hevel, pe jumătate adormit. I-am deschis gura, i-am cercetate buzele, obrajii, colţul gurii. Se trezi mai bine şi mă privi de parcă mi-aş fi ieşit din minţi.

„Te simţi bine, fiule?“ l-am întrebat eu, cu inima bubuindu-mi în piept şi simţind că îmi e rău.

Adam se sprijini într-un cot şi mă întrebă: „Ce se petrece aici?“

Aproape îl zdrobeam pe Kayin, căci trecusem peste el ca să ajung la Hevel. M-am prăbuşit înapoi pe rogojina mea. Mi-am acoperit faţa cu braţul şi am încercat să îmi amintesc şi să elimin, în acelaşi timp, viziunea pe care o văzusem.

„Un coşmar. M-am temut pentru... am crezut că Hevel este bolnav.“

„Mă simt bine, mamă.“ Buzele îi tremurau, şi acum nu mai vedeam în el un tânăr în devenire, ci doar un băiat de zece ani. Cu tot felul lui îndrăzneţ de a fi, era destul de tulburat şi de somnoros, încât părea că stă să plângă. Kayin se întoarse către el, cu trupul lui subţire întins alături. *Sinuos ca un şarpe*, îmi trecu prin minte, şi m-am îngrozit pe dată de mine însămi.

„Un vis,“ îi spuse el lui Hevel. „Întoarce-te şi sforăie liniştit.“ Am auzit rânjetul forţat de pe buzele lui Kayin, am văzut brânciul lui şovăielnic şi ghiontul pe care i-l întoarse Hevel, înainte să readoarmă aproape instantaneu.

Adam nu spuse nimic, deşi ştiam că nu doarme. Kayin stătea aşteptând să spun ceva, ştiam asta. Dar nu m-am putut convinge să îl alin sau măcar să îl ating. „Mamă,“ şopti el în cele din urmă, sprijinindu-se de mine.

„Ajunge, Kayin. Eşti aproape bărbat,“ i-am răspuns eu. „Întoarce-te pe rogojina ta.“

Dimineaţa am lăsat-o pe Lila cu gemenele (oare ce făceam înainte să am un copil care să aibă grijă de ceilalţi copii ai mei?) şi m-am dus la Adam, care defrişa un alt teren, astfel încât celălalt să se odihnească un sezon.

În dimineața aceea nu mi-a plăcut să îi văd pe fiii mei plecând. Hevel alerga înainte, aruncând cu pietre la dreapta și la stânga turmei ca să nu o ia în toate direcțiile. Dar Kayin se întoarse o dată ca să mă vadă și am știut că dacă i-aș fi dat un semn cât de mic, ar fi dat fuga înapoi ca să rămână cu mine, cu Lila și cu copiii toată ziulica. Îl rănisem cu cuvintele mele aspre, dar nu fusesem capabilă să îl consolez și nici chiar în lumina strălucitoare a dimineții nu îmi venea să mă uit la el.

M-am întrebat cum este posibil ca mintea cuiva să poată concepe asemenea imagini îngrozitoare. *Poate că acesta este un aspect al morții—faptul că imaginile rele vin să le înlocuiască pe cele care erau minunate și bune înainte.*

L-am găsit pe Adam șezând pe un butuc și am știut, fără să îmi spună nimic, că mă aștepta. Intenția mea fusese să îi relatez visul imediat și chiar să fiu mânioasă pe el—în ultima vreme orice cuvânt de-al lui părea să doară—dar văzându-l acolo, învăluit cu drag de razele soarelui, cu pletele revărsate peste umeri, m-am aruncat în brațele lui, plângând.

„Gata, Isha," șopti el, cu chipul îngropat în părul meu. Dar i-am simțit îngrijorarea din glas. „Totul va fi bine."

„De unde știi tu asta?" l-am întrebat apăsat.

Ezită, apoi spuse: „Nu știu."

„Atunci cum poți să spui că totul va fi bine?"

„Nu pot. Dar Acela le știe pe toate și sigur că totul trebuie să fie bine în cele din urmă."

„Trebuie?" M-am tras înapoi, râzând fals. „Trăim în sălbăticie! Animalele ne-ar face rău dacă ar putea, așa cum se rănesc între ele. Râului nu îi pasă unde ne semănăm ogorul, și nici cerului; ar putea să arunce fulgere pe întregul ogor după bunul plac. Nu avem nicio siguranță! Dumnezeu ne-a promis ce—ce? Că sămânța mea va zdrobi șarpele. În regulă atunci! Unde este?"

Eram șocată de ceea ce îmi ieșea din gură, de vehemența cu care rosteam cuvintele, de fiecare gând întunecat care răsărise din solul înspăimântat al inimii mele.

Pe chipul lui Adam se citea resemnarea. Îmi regretam vorbele, dar parcă nu mai eram stăpână pe mine însămi; simțeam cum frustrarea

se adună în mine, în lipsa încurajărilor pe care aş fi vrut să le aud din gura lui. De ce nu mă liniştea? Oare nu avea niciun cuvânt—nici de la el, nici de la Acela?

„Ce crezi? Ce va face Acela?"

„Nu ştiu, Isha," zise el slab. Braţul cu care mă ţinea părea sleit de putere.

„Ar trebui să ştii! Tu eşti cel care ai umblat pe pământ înaintea mea. Ţie ţi-a spus secretele pe care le ţineţi între voi, pe care nu mi le-ai împărtăşit—să nu crezi că nu ştiu că nu mi-ai spus totul!"

Păru surprins, iar eu am gândit, triumfătoare şi înciudată: *Aha! Deci aşa este!* Dar în aceeaşi clipă am urât sunetul propriei mele acuzaţii. Era ca şi cum l-aş fi plesnit; cu raţiunea ştiam că nu mi-ar fi ascuns niciodată ceva—nici măcar acele momente foarte tainice—dacă aş fi dorit să le ştiu.

„De ce... de ce îmi spui asta?"

„Mi-ai spus totul, tot ce aţi şoptit între voi?" Parcă eram o iubită geloasă, dar găseam justificare în faptul că, dacă aş fi ştiut tot ce se întâmplase înainte de venirea mea pe lume, acum aş şti ce să fac cu acele prevestiri oribile.

„Nu..."

„Abia recunoşti că ne-am schimbat—că viaţa noastră este aşa de diferită acum, că nu pot şti nici măcar în jumătate din timp, nici măcar în a zecea parte din timp, ce gânduri ai sau în ce direcţie ar putea hălădui ele!"

Iată, în sfârşit, sursa frustrării mele: faptul că eu, care tot timpul mă gândeam la trecut, la sensul lui, la starea noastră şi la toate cele ce se întâmplaseră, şi care meditam la cuvintele Aceluia ca şi când ar fi fost o ţesătură fină într-un material, prin care puteam ghici viitorul, făceam asta singură singurică. De ce trebuia să mă împovărez eu întotdeauna cu căutarea sensului, de parcă aş fi fost singura fiinţă umană de pe pământ înzestrată cu minte? Când pleca singur ca să găsească pământ, oi sau capre, cu ce îşi petrecea timpul? Nu am descoperit nicio dovadă de înţelepciune nou dobândită sau de căutare înfrigurată—cum putea înainta orbeşte în viaţa ce ne stătea înainte? De ce îmi evita privirea şi întrebările, plecând pe câmp atunci când i se părea că aş putea dori să dăm toate cărţile pe faţă, chiar dacă trebuia să trudim să o facem rostind cuvinte nefireşti şi nepotrivite?

„Eşti supărată," spuse el în cele din urmă, de parcă încerca să descopere ce să îmi spună în continuare ca să mă liniştească.

M-am ridicat, dar el mă prinse de încheietura mâinii şi mă trase înapoi. „Spune-mi ce s-a întâmplat azi-noapte."

Îmi venea să îl ocărăsc pentru că mă evitase iarăşi, aşa cum mă evitase Acela în dumbravă.

„Am visat că lui Hevel îi curgea sânge din gură," am răspuns, dorind să văd cum spaima ia locul resemnării şi acţiunea ia locul tăcerii.

Încruntă din sprâncene. „Păi asta s-a şi întâmplat, în ziua în care a căzut în cămara ta cu oale de lut şi şi-a lovit gura de una dintre ele. Ai visat ceva ce s-a întâmplat." În ochi i se citea uşurarea.

Crede că a rezolvat misterul! De parcă ar fi aşa de simplu!

„Crezi că m-ar apuca isteria pentru atâta lucru? Atunci ar trebui să fiu înnebunită în fiecare zi, la cât se loveşte de una şi de alta. Îţi spun: sângele curgea ca un izvor, aşa cum curge din venele mielului când este adus ca jertfă!" Îmi displăcea să exprim acest lucru în cuvinte. „Aşa era, curgând din gura lui în gura lui Kayin, care părea să-l devoreze. Ce să însemne asta?"

Vorbi cu foarte mult calm, încât îmi venea să îl pocnesc: „Ai visat jertfa. În zăpăceala ta, te-ai gândit la fiii tăi. Poate înseamnă că a sosit vremea să avem încă unul. Avem o familie frumoasă. Poate că asta-i tot. Nimic nu mai e la fel de clar ca odinioară. Ce, ai vrea să fie viziunile tale?"

Am clătinat din cap. „Nu-i asta. E ceva mai mult, o ştiu! Ce poate să însemne?" Am aşteptat să îmi zică ceva, orice, ca să dea un sens sau să mă consoleze.

Odată ştiuse cum să facă asta. „Nu ştiu," zise până la urmă.

„Bine, atunci asta e tot!" am spus, ridicându-mă nervoasă. „Îţi mulţumesc foarte mult bărbate pentru sfaturile tale. Acum pot să mă întorc să văd de copiii noştri...?"

Mă opri brusc, trăgându-mă de braţ. Mâna i se încleştă de încheietura mâinii mele şi mă trase tare, de-mi scrânti umărul.

„Termină cu prostiile astea. Nu eşti tu însăţi, cauţi răspunsuri la mine de parcă eu am un stoc de răspunsuri pentru tine. Nu ştiu ce înseamnă, dar asta nu înseamnă că nu se poate face nimic."

Am rămas tăcută, ruşinată de izbucnirea mea, întrebându-mă ce

oi fi păţit. Mă purtam ca o femeie pe jumătate ieşită din minţi, cu indispoziţia trupului ei în primele stadii de…

Bine atunci.

„Şi-atunci—ce-ar trebui să facem?“

Adam oftă. Cât uram resemnarea abjectă din sunetul acela. „Nu eu sunt cel predispus spre vise. Spune-mi clar ce crezi tu că înseamnă.“

Am spus cu glas şoptit: „Kayin va consuma viaţa din sângele lui Hevel. Ştiu că vorbesc nebuneşte. Ştiu că nu este posibil.“ Era de neconceput. Dacă Acela avea ochi, cu siguranţă că arătau ca ai lui Adam. Dar dacă toată tristeţea şi cunoaşterea pe care le aduseserăm noi în lume aveau un chip, acela era al lui Kayin.

„De asta te temi?“ mă întrebă el, încruntându-se.

Nu. Nu puteam da glas celei mai mari temeri pe care o aveam: Kayin nu era cel care credeam noi că e. Pentru că, dacă gândeam astfel, toată lumea ar fi devenit o corabie fără cârmă, iar noi am fi plutit pe o mare a haosului.

Am dat din cap.

Fixă pământul de parcă ar fi aşteptat ca acesta să facă să încolţească vreun cuvânt care să îl inspire.

„Atunci o să-i ţinem la distanţă unul de celălalt atunci când noi nu suntem în preajmă.“ Am râs şi mi-am aruncat braţele în aer. „Cum putem face asta?“ „Hevel se pricepe să aibă grijă de turmă. În plus, cred că preferă să fie singur. El nu suferă aşa cum suferă Kayin când stă departe.“

„Şi Kayin?“

„El mă va ajuta pe mine. La cât se înmulţeşte familia noastră“—şi aruncă o căutătură plină de înţeles către pântecul meu, cu ochi care mocneau, trimiţându-mi furnicături prin coapse. *Ah, deci până la urmă nu suntem despărţiţi de tot.* „Va trebui să mărim grădina. Sunt multe de făcut acolo. Kayin înţelege selecţia grânelor la fel de bine ca înmulţirea animalelor. Spinarea lui puternică mi-ar fi de folos.“

La auzul acestor vorbe am ştiut că Adam ar fi un stăpân dificil, tot aşa cum era şi un tată pretenţios. Am prevăzut, cu un fel de viziune în stare de trezie, că s-ar putea ca fiul meu, Kayin, să aibă de suferit din cauza asta—dar mai bine aşa. Mai bine aşa decât prevestirea din visul meu.

„Bine," am răspuns. „Hai să-i ținem despărțiți."

Apoi mă trase cu sete la el în brațe și amândoi uitarăm de izbucnirea și mânia mea, precum și de privirile lui tâmpe care le stârniseră. Ajunseserăm să ne furișăm ca să facem dragoste, uitând de ea așa cum uiți să servești o masă și devorându-ne unul pe altul imediat ce vreo emoție ne făcea să ne dăm seama de necugetatul nostru post.

Pe Lila am văzut-o pe deasupra umărului lui Adam, când a intrat în luminiș. Am văzut cum s-a oprit și s-a uitat la noi, cu ochii ațintiți la spinarea tatălui ei. Tocmai când mă pregăteam să zic ceva, plecă pe furiș, fără să spună nimic. Așa că nu am mai spus nimic niciunuia dintre ei, deși am observat cum m-au scrutat privirile ei și cum l-au urmărit pe Adam zile întregi după aceea.

A doua zi, Adam l-a chemat pe Kayin la câmp, unde a lucrat mereu de atunci înainte.

20

Aşa cum Hevel izbutea pe dealuri, Kayin izbândea pe câmp; în doi ani am avut cea mai mare recoltă de până atunci. Adam o atribui faptului că jertfiserăm un miel imediat după ce eu avusesem visul. Hevel fusese deosebit de ataşat de acel animal. Cu lacrimi în ochi, ajută la legarea lui, dar îşi întoarse capul când Adam îi arătă lui Kayin cum să îi taie beregata. La un moment dat, Hevel plecă pe furiş de la altar, fără îndoială ca să caute alinare pe dealuri. Chiar şi când aduse turma înapoi în seara aceea, se ţinu departe de casă.

În a doua seară l-am găsit în spatele ţarcului, cu ochii înroşiţi şi umflaţi. Dar mă luă prin surprindere când spuse: „Este bine ca Acela care Este s-o aibă pe Leetom la el." Nu ştiu de ce am fost surprinsă să aud că dăduse nume fiecărei creaturi în parte—oare tatăl lui nu făcuse la fel cu un veac, cu o viaţă în urmă?

„Da?" l-am întrebat, luându-l în braţe. Nu m-ar fi lăsat nicidecum să fac asta dacă nu l-aş fi găsit singur.

„Da," răspunse el fonfăit, ştergându-şi nasul cu mâneca. „Pentru că acum este cu Acela şi poate că acolo va fi fericit."

Am simţit că îmi creşte inima în piept şi ochii mi s-au umplut de lacrimi. „Eşti bun şi nobil, iubirea mea, berbecuţul meu. Sunt sigură că Acela te va iubi în toate zilele vieţii tale şi te va proteja pentru că ai reacţionat aşa de bine. Binecuvântaţi să îţi fie ochii, inima şi mâinile şi binecuvântată să fie lucrarea mâinilor tale," i-am spus, sărutându-l.

Uite cum îmi creşte inima de mândrie şi apoi iar se micşorează de tristeţe! Sunt ca un ciclamen care înfloreşte şi apoi se ofileşte, fructul cu pielita întinsă, gata să pleznească, înainte să se usuce.

În zilele acelea, noi cunoşteam bine lumea. În viziunile mele de noapte, eu văzusem mai mult din ea decât oricine altcineva. Dar chiar şi acele locuri pe care le vedeam cu ochii noştri deveneau din ce în ce mai vaste. Am început să întocmim o hartă a zonei. Era importantă pentru Hevel, care avea o inimă de aventurier, dar era importantă şi pentru mine şi pentru Adam, din motive cu totul şi cu totul diferite. Am însemnat pe lut dealurile de la miazănoapte şi râul care curgea spre miazăzi, către stepa luxuriantă şi câmpia aluvionară, precum şi meandrul răsăritean unde ne făcuserăm locuinţa. Hevel credea că râul se varsă într-o apă mare, iar eu ştiam că are dreptate. Am adăugat şi celelalte râuri, cele mai multe descoperite de Hevel: unul auriu ca pishonul şi altul bogat în minerale.

Despre valea noastră nu vorbeam, nici eu, nici Adam, dar am marcat în tăcere punctele de reper pe care le cunoşteam. Pe măsură ce ni le reaminteam, mai adăugam altele, lucru care se întâmpla uneori numai după ce aveam vise; memoria noastră, încă extraordinară, nu mai era ce fusese odată. În ce-i privea pe copii, ei ştiau că veneam de la miazănoapte şi presupuneau că veniserăm ca să găsim un pământ mai bun sau apă mai bună—asta da, ironie!

Nu pomeniserăm niciodată nimic despre şarpe sau despre fruct.

Când adăugam un element nou, refăceam tăbliţa, transcriind-o şi lăsând-o să se usuce la soare. În felul acesta, am păstrat o mărturie a pământului, aşa cum ne era cunoscut nouă. Desigur că mai erau oceanele şi ceilalţi munţi, câmpiile şi deşerturile văzute de mine în vis, dar nu ştiam în ce direcţie se află—ştiam doar că există, că lumea era încă mare şi că dădea naştere unor lucruri măreţe în mijlocul celor înfricoşătoare.

Încă de copilă, Lila deveni expertă în fibre de toate soiurile, după ce se dedase obiceiului solitar şi tăcut de a răsuci părul animalelor şi inul în fire pe care le ţesea. Ajunse o ţesătoare mai pricepută decât mine, încă înainte de prima menstruaţie. Inspirându-se din cuiburile păsărilor şi din plasele păianjenilor, ea reuşi să împletească coşuri din care nu curgea apa. Când începu să îşi vopsească firele confecţionate, am oprit-o din strădaniile ei, deoarece ţesutul în sine consuma destul timp, fără să mai adauge şi vanitatea la asta; dar când deveni mai rapidă şi îşi îmbunătăţi metoda, iar materialul care ieşea de pe ţăruşii

pe care țesea era plin de modele subtile și dibace, mi-am luat vorbele înapoi. Am aruncat pieile nesuferite și am jurat că nu le voi mai purta niciodată ca unic veșmânt—și nici nu am mai făcut-o.

Zeeva, înfometata mea copilă geamănă, era interesată îndeosebi de prepararea hranei. Luând aminte la greșelile ei și la observațiile mele, am început să punem aluat pe laturile cuptorului, ca să îl coacem. Zeeva avea trăsături la fel de obraznice ca ale lui Hevel, așa că, pe măsură ce creștea, parcă era mai mult geamăna lui Hevel decât a Ashirei. Când Hevel stătea lângă focul ei de gătit—ceea ce se întâmpla adeseori, pentru că era la fel de hulpav ca și ea—mi se părea că arată ca două jumătăți ale aceleiași persoane, chiar mai mult decât mine și bărbatul. Erau atât de asemănători, atât de încăpățânați, gustând fiecare plăcere fără a-și face griji pentru tainele care păreau să ne stârnească curiozitatea mie și Lilei și să îl tortureze pe gânditorul Kayin.

Geamăna Zeevei, Ashira, se făcea tot mai frumușică, cu șoldurile ei ample și părul lung, drept, devenind mai fermecătoare decât surorile ei. Și mai totdeauna cânta. Pielea ei avea o nuanță unică, mai aurie decât a oricăruia dintre noi, ceilalți, în timp ce a Zeevei era la fel de întunecată ca a lui Kayin după o zi întreagă petrecută la câmp. Fiecare sarcină pe care o purtam îi stârnea interesul Ashirei chiar mai mult decât Lilei, iar ea venea să îmi cânte cu glasul ei suav și să mă mângâie pe mână când eram în chinurile facerii. Ce-i mai plăcea să ia în brațe bebelușii și să le cânte de cum veneau pe lume. În clipa în care se vedea cu ei în brațe, le cânta un cântec nou, același cântec pe care avea să li-l cânte ca să îi aline când se simțeau deprimați sau, mult mai târziu, în cazul fetelor, când erau chiar ele însărcinate, ori—în cazul unora dintre ei—la moartea lor. Datorită zelului și îndemânării ei tot mai mari, Adam participă din ce în ce mai rar la nașterea copiilor săi cei mai mici. Cred că micuții aceia o considerau aproape ca pe mama lor, pentru că ea era cea pe care o vedeau mai întâi.

Gemenelor le-a urmat tot o fată, lucru care m-a întristat; în sinea mea îmi dorisem încă un băiat, un însoțitor pentru fiii mei. Deși îmi iubeam fiicele și tânjeam după compania feminină, simțeam o afinitate pentru bărbați. Înainte de orice altă ființă umană, cunoscusem un bărbat. Primii mei copii fuseseră băieți. Nevoile lor erau simple, deși

temerile lor erau nenumărate şi complicate. Cât de fragili erau şi ei, în felul lor. Întotdeauna susţinusem că fetele sunt mai rezistente şi mă întrebam în taină dacă nu cumva Acela care Este nu ar fi mai bine identificat cu puterea şi creativitatea inimii de femeie.

Renana, cea care le-a urmat gemenelor, era o păstrătoare a înţelepciunii şi o povestitoare. După ce fata împlini opt ani, copiii mei mai mici puteau fi găsiţi întotdeauna la ea în poală. Inventa poveşti pentru fiecare dintre ei, alta pentru fiecare copil în parte, pe care le depăna în episoade când îi făceau pe plac, ca nişte bucăţele de turtă din care ciupeai câte un pic o dată.

Toţi copiii mei erau inovatori şi inteligenţi şi, comparativ cu urmaşii lor, îndrăznesc să spun că erau nişte genii. Dar, după părerea mea, niciunul dintre ei nu era aşa de inteligent cum era Kayin.

La el dădea fuga Lila, cu ochi strălucitori, ca să îi arate lucrarea ei de mână, după ce mi-o arătase mie, ca o fiică bună ce era. El remarca cu pricepere şi apreciere inovaţia şi dibăcia cu care ea îşi crea materialele. El inspirase primele încercări ale lui Hevel de a vâna cu praştia sa neconvenţională. La Kayin se ducea Zeeva, ca să îi zâmbească fluturând din gene, cu cele mai bune plăcinte de făină preparate de mâinile ei, care rivalizau cu ale mele şi erau chiar mai bune.

Nu puteam să nu mă minunez de felul în care se uitau fetele la el. Ce ciudat! Oare eu mă uitasem vreodată la Adam în felul acesta? Le priveam cât erau de prostuţe când îşi dădeau osteneala să facă mici daruri ce îi erau destinate, altfel decât o făceau în cazul celorlalţi fraţi sau surori, ori în cazul meu sau al tatălui lor. Prima dată când am văzut-o pe Lila, care nu era înclinată spre flirt, atingându-i braţul şi înclinându-se spre el, am rămas buimăcită, de parcă aş fi văzut un bâtlan cu trei picioare scoţând un leu din râu. Zeeva era mai puţin pricepută într-ale flirtului, dar nici nu avea nevoie; de-a lungul anilor, destui bărbaţi şi-au urmat stomacul către vatra ei. Totuşi, Ashira era cea mai talentată în acest domeniu special, cu totul necunoscut mie. Întâia oară când am văzut-o plecându-şi ochii în faţa lui Kayin, iar apoi, în aceeaşi zi, în faţa lui Hevel, am rămas mută—şi încă şi mai mult la expresia de pe chipul lui Kayin, şi după aceea la culoarea aprinsă din obrajii lui Hevel. La Ashira se ducea Kayin când voia să

adoarmă în sunetul muzicii—până când Hevel începu să îl privească îndurerat şi Lila să rămână tăcută.

Într-o zi, când erau amândouă mici, între Ashira şi Renana izbucni o ceartă în legătură cu cine avea să primească noua haină ţesută de Lila pe ţăruşii ei—de parcă nu Lila era cea care avea să hotărască în final. „Plecaţi!" le-am spus eu, poruncindu-le să iasă afară din casă, obosită de competiţia lor agasantă.

„Duceţi-vă la Kayin şi lăsaţi-l pe el să arbitreze, cotoroanţelor." Îl aveam pe Besek la sân, şi mă dureau sfârcurile şi spatele. Picioarele mă dureau când le întindeam, ca să îmi aducă aminte că erau făcute pentru alergat—departe de zgomotul şi de mirosurile din locul acesta.

„Trebuie să fie a mea, pentru că Lila a făcut-o pe ultima pentru Hevel, iar eu sunt următoarea ca vârstă," spuse Ashira.

„Nu!" ţipă Renana, neclintită. „Eu! Lila a promis!"

„Tu, măgăriţă proastă, Lila nu promite niciodată, ci îi face pe toţi să aştepte!" izbucni Zeeva.

„Afară!" am strigat eu, alungându-i cu mâinile.

Besek îşi ridică mâna ca să mă imite, râzând. Zeeva se strâmbă după ele când dădură împreună buzna afară pe uşă, strigându-l pe Kayin şi alergând de mâncau pământul.

Jumătate de ceas mai târziu, la întoarcere, privirile încruntate dispăruseră şi fetele intrară în casă împreună.

„Ce-i asta?" le-am întrebat, încă supărată. „Acum vă întoarceţi împăcate?"

Renana se repezi lângă mine şi îl luă pe Besek din poala mea. „I-am dat-o lui Kayin."

Am ridicat din sprâncene.

„Ne-a întrebat dacă i-am adus un dar," spuse Ashira, cu un zâmbet fermecător. „Iar noi am început să-i povestim despre neînţelegerea noastră. Şi atunci a părut aşa de trist..."

„I-a plăcut aşa de mult," spuse Renana. „A zis că Hevel are deja una, chiar dacă el e doar al doilea fiu în ordinea vârstei. Aşa că i-am lăsat-o lui."

Am zâmbit mânzeşte. Ce băiat deştept are mama.

În seara aceea, când Kayin intră cu veşmântul pe umăr, am văzut

cum radiau surorile lui privindu-l, dând buluc care mai de care să stea lângă el şi să îi spună că, da, îi şedea tare bine cu el—negreşit, ca să îi amintească de generozitatea lor. Chiar dacă el nu îmi spuse nimic, ştiam că avea să îl păstreze până ce următorul veşmânt avea să ia naştere pe ţăruşii Lilei şi apoi să îl dea aceleia care nu va avea parte de cel nou.

Câteodată eram de-a dreptul uluită cum de a putut ieşi din mine o astfel de creatură. Kayin al meu era un bărbat frumos, cu pielea smeadă. Pe măsură ce se maturiza, ochii lui deveneau tot mai profunzi, încât nu îţi puteai da seama unde se sfârşea negrul pupilei şi unde începea irisul. Era frumos aşa cum este frumos obsidianul, şi tăios la fel ca el...

Şi, la fel ca muchia care, dacă este prea fin tăiată, în cele din urmă se sfărâmă.

În AL DOUĂZECILEA AŊ de la exilul nostru eram mare matroană. Aveam deja opt copii. Peste tot era numai gălăgie: bârfe şi certuri, învăţătură şi povestiri. Glasurile se ridicau ca să cânte, să se vaite sau să râdă. Deja eram încântată, dar şi înspăimântată, de paleta de emoţii existentă în progeniturile mele—încântată de felul în care râsul putea să izbucnească identic în orice persoană aflată în apropiere, înspăimântată de furia existentă până şi în copiii micuţi. De prea multe ori văzusem cum un copil îl loveşte pe celălalt, la mânie.

În tot acest timp, noi le-am spus povestea creării lumii de către Acela. Am relatat-o cu exactitate şi cu sârguinţă, aşa cum ne-o aminteam din visele mele. Am discutat despre adevăr şi neadevăr, despre ce este bine şi ce este rău.

Dar despre fruct nu am pomenit nimic. Povestea aceea nu am spus-o.

Din câte ştiau copiii noştri, fuseserăm creaţi ca oameni liber-cugetători şi supuşi greşelii, ca să ne croim viaţa aici, în mijlocul greutăţilor. Din câte ştiau ei, lucrurile fuseseră întotdeauna aşa. I-am învăţat să ţină învăţăturile pe care li le dăduserăm: să îl cinstească pe Acela. Niciodată să nu spună neadevărul. Niciodată să nu ridice mâna la mânie. Niciodată să nu dea vina pe altcineva pentru acţiunile lor. Eu am pus un accent deosebit pe aceasta din urmă.

Poate că, în definitiv, încă nu îl iertasem de tot pe Adam.

Mă temeam de ziua în care unul dintre copiii mei sau dintre copiii copiilor mei avea să întrebe de ce ar crea Acela nişte creaturi care ar putea provoca răul sau spune cuvinte profane—pentru mine aceasta părea o întrebare evidentă. Dar au trecut ani mulţi până să se întâmple acest lucru.

Între timp, copiii noştri au crescut la stat şi la minte, maturizându-se de-a lungul anilor mult mai încet decât în ziua de azi. Cu toate acestea, în ciuda mulţumirii noastre, viaţa ajunsese să fie pentru mine de o monotonie nesfârşită: zilele pline de aceleaşi îndatoriri, înconjurate de aceleaşi voci, ţipete şi istericale.

Când l-am înţărcat pe Lahat, am început să simt în oase o oboseală pe care nicio mâncare sau odihnă nu o puteau ostoi. Parcă fiecare sarcină îmi supsese vlaga din oase. Kayin venea de multe ori la mine după masa de seară sau de dimineaţă, spunându-mi că nu îi e foame şi forţându-mă să mănânc ce era mai bun din porţia lui. Eu mâncam ca să îl liniştesc; avea impresia că sunt slabă, deşi eu cred că era numai din cauză că se obişnuise să mă vadă grea.

Ei bine, asta se putea schimba.

L-am anunţat pe Adam că, la fel ca şi glia, mă voi odihni şi eu o perioadă. Deşi nu l-am evitat complet—înţelegea şi el aceste cicluri la fel de bine ca şi mine, şi zilele fertile din cadrul lor—aveam rareori ocazia când o doream. Aşa încât plăcerea amorului, aşa furişat şi impulsiv cum era, a fost înlocuită de plăcerea de a nu simţi nimic altceva decât greutatea propriului meu trup, un abdomen plat şi sâni care erau iarăşi numai şi numai ai mei. Acum, m-am gândit eu, poate că vom putea vorbi aşa cum o făcuserăm odată. Am putea avea parte de plăcere după-amiaza sau am putea înota în râu la lumina lunii.

Dar nu se întâmplă aşa.

Căci, pe cât de mult mă căutase înainte—ceea ce nu era des; pentru că abia de găseam un pic de timp pentru noi înşine—pe atât de rar mă căuta acum.

Bine atunci. Eu nu o să sufăr din pricina asta.

Am lucrat în afara casei. M-am dus împreună cu Hevel pe păşunile înalte. M-am bălăcit în râu împreună cu Lahat.

Cu siguranţă că Adam avea să ducă dorul clipelor noastre furate.

Dar el venea de la câmp la sfârşitul zilei—uneori după ce se ducea la râu cu Kayin, ca să se spele. Mânca. Dormea.

Eu nu am mai vorbit seara. Dar el nu păru să observe. Am petrecut zile întregi fără să schimbăm un cuvânt. Plăcerea care ne ţinuse conştienţi unul faţă de celălalt, chiar dacă numai ca referire la propriile noastre nevoi, fusese înlocuită de o tăcere absolută.

Deci aşa va fi de acum? Aşteptasem revenirea zilelor din grădină, crezând că bărbatul şi cu mine ne vom întoarce la intimitatea pe care o cunoscuserăm în trecut. Dar, pe măsură ce zilele se transformară în luni, mi-am spus că nu îmi pasă de intimitatea pe care o împărtăşiserăm practic ca nişte copii—numai să ne întoarcem în valea noastră. Acolo puteam să alerg singură sau împreună cu copiii mei. Mă voi putea tăvăli cu lupoaica în iarbă. Nu va conta pentru mine.

Dar conta. Iar tăcerea—şi perspectiva continuării ei—mă rănea profund. Avuseserăm momentele noastre înainte, deşi niciodată nu discutaserăm despre ele în faţa copiilor. De data aceasta nici nu era nevoie; ochii lor se plimbau de la unul la altul şi înapoi, când intram şi ieşeam din casă, în timp ce serveam masa şi ne ridicam să ne îngrijim de foc sau să ne îndeplinim sarcinile fără o vorbă.

Desigur că viaţa copiilor mei mai mici era plină de alte preocupări, mai importante: cine ce primea de mâncare, cât de egal erau împărţite turtele, cine doarme lângă Ashira, pentru cine a făcut Renana ultimul fluier şi ultima tobă, când avea să le arate Hevel mieii nou fătaţi în timpul nopţii.

Dar Kayin observă totul. Într-o zi mă scoase din casă şi mă duse la un pâlc de plopi—aceiaşi plopi la umbra cărora stătusem când îl purtam în pântec. Îmi amintesc bine scena: soarele i se strecura printre gene ca lumina printre ramurile unui copac.

„Nu-mi place cum se poartă tata cu tine."

O clipă am crezut că o să plâng—dacă din cauza distanţării dintre mine şi Adam sau din cauza sensibilităţii inimii fiului meu, nu ştiu. Dar nu am cutezat să fac loc lacrimilor pe obraz.

„Kayin, iubirea mea. El se poartă cu mine ca orice frate. Aşa suntem. Oare între tine şi surorile tale nu există tensiuni?" Deşi ştiam că îi ascund adevărul, nu credeam că aş fi în stare să discut aceste lucruri cu el.

„Mamă, ştiu că tu ai... viziuni ale unui destin pentru mine..."

L-am privit intens, cu o speranţă nerăbdătoare—oare îl văzuse pe Acela? I se descoperise oare Dumnezeu?

Dar pe faţa lui nu se citea decât un chin nespus când zise: „Eu ştiu, chiar dacă tu nu-mi spui ce este. Dar, pe Acela, nu vreau să te dezamăgesc niciodată!"

„Şşşş, opreşte-te. Tu nu mă dezamăgeşti." Degetele mele îi acoperiră buzele, dar el mi le luă în mâna sa.

„Mamă, tu eşti desăvârşită pentru mine, din toate punctele de vedere." Cât era de serioasă faţa lui, cât de deschisă. „Nu e un secret pentru nimeni, şi mai ales pentru mine, că între tine şi tata există o mare rană. Deci, ce vreau eu să spun este că dacă vei dori vreodată, dacă vei avea nevoie să... dacă vei simţi vreodată că vrei să pleci, să te duci de aici, să ştii că eu voi avea grijă de tine..."

„Prostii," am sărit eu repede. „De ce-aş face una ca asta? Încetează imediat." Mă durea inima; nu puteam înţelege până la capăt implicaţiile lucrului sugerat de el sau poziţia inimii sale, în afară de faptul că mă iubea mai mult decât avea să iubească orice altă femeie. Eu eram prima femeie, prima pe care o văzuse el şi epitoma oricărei femei după mine. Ştiam că ce era frumos pentru el la o femeie era încântător numai în măsura în care semăna cu mine. Sigur că era normal să fie aşa.

Spuse repede, prinzându-mi din nou mâinile: „Te rog, mamă, dacă ai şti cât de mult te iubesc..."

„Fiule..." Dar eram incapabilă să spun ceva. Lacrimile de mamă, întotdeauna aproape de suprafaţă, veniră prea repede. Mi-am plecat capul pe umărul lui şi am plâns.

„Mamă, te rog nu plânge." Glasul său era melodios ca un pârâu în curgerea lui, plin ca torsul unei feline. „N-am vrut să te întristez—doar să te asigur că sunt al tău. Oh, îmi rupi inima!" Îmi lăsă mâinile şi mă luă în braţe.

Atunci se întâmplă ca Adam să dea peste noi: Kayin mă ţinea în braţe, cu mâinile în jurul taliei şi grumazului meu, iar eu cu capul pe umărul lui.

„Ce înseamnă asta?" întrebă el pe un ton poruncitor. Kayin înţepeni lângă mine. „Ai de gând să boceşti pe umărul fiului tău, când ar trebui să-l înveţi să fie bărbat?"

L-am fixat cu privirea. „Cum îndrăzneşti?“

„Kayin, a sosit vremea să-ţi iei o femeie, în loc să-ţi ascunzi faţa în părul mamei tale. Ai dormi şi cu capul la pieptul ei?“

Mânia mea izbucni ca o flacără. „Nu spune aşa ceva! Ce să facă cu femeia lui? S-o ignore? Cel puţin el n-ar lăsa-o întotdeauna singură!“ În clipa în care am rostit aceste cuvinte am ştiut că nu ar fi trebuit să o fac.

Adam făcu stânga împrejur şi plecă, iar eu l-am privit, neîndrăznind aproape nici să mă mişc, de teamă să nu tremur. Nici măcar când mă trădase nu simţisem o aşa mânie.

Maxilarul lui Kayin se încleştă cu severitate—ah! cât semăna cu tatăl său! „Mă duc să vorbesc cu el.“

„Nu. Nu vei face asta. Vei fi bărbat. Are dreptate: a trecut prea multă vreme de când Lila nu-şi dă în vileag secretul. Tu nu vezi cum se uită după tine?“

Aş fi putut spune asta despre oricare dintre fiicele mele. Tot restul vieţii lui, femeile aveau să îl urmărească pe Kayin—cu ochii, cu gândurile şi cu picioarele. Deşi ştiam că l-aş putea răni, acum nu mă mai puteam abţine.

„Îl vei lăsa pe fratele tău mai mic să aducă primul rod în familia asta? Eu sunt sătulă să port copii în pântec! Trebuie să-ţi faci datoria. Sau nu. Nu contează. Oh, de ce nu vine Acela la tine! Nu L-ai căutat, nu L-ai implorat? Trebuie să faci asta!“

El strigă: „L-am căutat! L-am căutat şi L-am implorat! De fiecare dată când sunt singur, cuvintele mele se adresează numai Aceluia. Poate că destinul acesta pe care îl doreşti pentru mine nu este al meu, ci al altuia…“

L-am plesnit aşa de repede şi aşa de tare, că m-a durut palma.

Îmi mai pălmuisem copiii când îi apucau istericalele şi când erau insolenţi, ceea ce nu se întâmpla deseori. Dar niciodată astfel. Niciodată nu îl lovisem pe vreunul dintre ei când eram cuprinsă de mânie—sau de frică. Am rămas cu gura căscată la el, la mine însămi.

Clipi la mine, ochii lui negri umplându-se de lacrimi ca nişte gropi mari după ploaie. Întorcându-se, îşi plecă uşor capul şi plecă cu paşi mari şi repezi.

Tot restul zilei am fost ca ameţită. Adam veni noaptea târziu şi se

duse direct la salteaua lui. Eu îmi făceam de lucru lângă foc, căutând să prind orice zgomot de pe cărarea care venea de la câmp sau din direcția colinelor de la poalele muntelui. M-am scuzat ca să merg la groapă pentru a mă ușura, căci îmi simțeam intestinele active aproape din clipa în care venisem acasă, clătinându-mă pe picioare, după acea conversație.

Kayin nu veni acasă în noaptea aceea.

Adam nu vorbi cu mine. Nemaipomenit! Ce—aveau să mă evite amândoi, deși nu făcusem nimic? Sau poate că era și el la fel de conștient de mine cum eram eu de el, amândoi prea căpoși ca să lăsăm să se înțeleagă ceva. Dar nu trecu mult până ce am auzit, la fel ca odinioară, în peștera aceea, cu mulți ani în urmă, un sforăit ușor venind de pe salteaua lui.

Îmi venea să îi trag una cu piciorul.

Dar dă-l încolo. Unde e fiul meu?

„Lasă mamă, că îl găsesc eu," se auzi un glas blând din întuneric. Hevel. Era îngrijorat, i se citea din tonul vocii.

„Du-te," am spus eu, simțindu-mă rușinată și recunoscătoare în același timp.

Am stat întinsă lângă foc multă vreme după aceea, știind că dacă m-aș fi dus pe câmp era posibil să îi găsesc pe amândoi fiii mei aruncând cu pietre într-o țintă, pe întuneric, în felul fraților care nu au nevoie de cuvinte. Știam că dacă îi găseam, aș fi putut să îi spun lui Hevel să se întoarcă în casă și, acolo, pe deal, să îl iau în brațe pe fiul meu Kayin, întâiul meu născut, iubirea mea. El ar fi putut să plângă lipit de mine, iar eu îi puteam șopti că îmi pare atât de rău și că îl iubesc nespus de mult, că am pus o povară prea mare peste el încă din clipa venirii lui pe lume, nepermițându-i nicio clipă să fie om sau să greșească. Știam că, rostind doar câteva cuvinte, puteam să-i înlătur acea dezamăgire, așa cum tai un abces.

Dar nu am putut. El era singura noastră speranță. El nu trebuia să se plece ca trestia în apă, din cauza frustrării sau a geloziei, chiar dacă eu îl loveam sau tatăl lui îl jignea.

Așa că Hevel plecă, iar eu am rămas lângă focul din casă. Nu știu ce or fi vorbit, dar a doua zi, la întoarcere, mult timp după ce serviserăm micul dejun și tatăl lor plecase la câmp, rigiditatea dispăruse de pe

umerii lui Kayin, chiar dacă zâmbetul îi dispăruse din priviri.

„Mamă, iartă-mă." Se plecă deasupra mea lângă vatră. Nu am făcut nicio mişcare când mă sărută, ci doar am dat uşor din cap.

Abia după ce ei au plecat şi după ce Ashira i-a luat pe copii afară cu ea, mi-am acoperit faţa şi am plâns.

TIMP DE TREI ANI am stat ca ogorul care se odihneşte, simţindu-mă mai uşoară şi tot mai întinerită. Aproape în fiecare zi mă plimbam prin livezi, adunam fructe în lumina soarelui şi mă duceam să mă scald în râu. În libertatea mea, ştiu că îmi lăsasem fetele mai mici să îl ducă pe Lahat cu ele, dar era timp destul să preiau din nou căratul bebeluşilor şi timp destul ca ele să alerge în libertate înainte să aibă la rândul lor copii. Zeeva, cea cu faţa rotundă şi plăcută de toată lumea, îşi declarase deja intenţia faţă de Besek—la care Lahat începu să zbiere, spunând că pentru el nu mai era nicio soţie.

„Prostii. Este Renana," spuse Ashira.

„Nu."

„Nu? Şi de ce nu, ţap prost?"

„Ea vrea să se mărite cu tata," zise el, vorbind pe nas.

DUPĂ TOATE ACELE LUNI DE TĂCERE întreruptă doar de cele mai superficiale cuvinte, am făcut pace cu Adam. L-am găsit în livadă, singur cu gândurile lui. Când mă văzu, dădu să se ridice.

„Stai." M-am dus prin spatele lui şi mi-am trecut mâinile peste umerii lui.

Ne-am împăcat în felul nostru.

Nu am rostit cuvinte de alint. Obosiţi, ne-am retras în tăcere. Ştiam că are pe inimă lucruri pe care altădată, cu o viaţă în urmă, le-ar fi dat pe faţă, dar acum nu o făcu. Şi nici eu. Voiam să îi vorbesc despre Kayin şi, deşi intenţionam să aduc vorba cu cele mai bune şi mai pure intenţii, ştiam că asta ar distruge pacea instabilă dintre noi. Puteam să mai aştept.

21

Când m-am întors acasă am fost întâmpinată de privirile acuzatoare ale Renanei. La începutul pubertății, de o frumusețe pământească, ea îmi semăna cel mai mult. Chiar avusesem impresia că văzusem privirea lui Adam rătăcind asupra ei din când în când. Dar desigur, ea era aproape de vârsta pe care trebuie să o fi avut eu, dacă aş fi avut vreo vârstă, când am ajuns pentru întâia oară în brațele lui.

„Pe unde ai umblat?“ Îl ținea pe Lahat de mână şi putea lăsa oricui impresia că este o tânără mămică care dojeneşte o fată neascultătoare.

„Asta nu-i treaba ta.“

„Lahat a plâns după tine. A căzut şi şi-a julit genunchiul şi s-a tăiat la buză.“ Îl împinse pe băiat spre mine.

„Copiii mai şi cad,“ am răspuns eu, enervată. Ce, eu nu aveam voie să am parte nici măcar de o clipă de plăcere? Deja plătisem destul pentru ea, trebuind să îmi muşc limba şi să nu spun nimic din lucrurile care într-o altă vreme ar fi fost deja cunoscute. Cât de istovitoare este punerea de acord a două voințe pentru a forma una singură!

L-am luat pe Lahat, în timp ce Renana o luă spre ogor.

O VREME DUPĂ ACEEA ne-am bucurat de armonie. Bărbatul şi cu mine am păstrat pacea dintre noi şi, deşi nu m-am ținut departe de el, nu am rămas grea nici în anul acela şi nici în următorul. *Poate că mi s-a dus vremea fertilității*, m-am gândit eu. Ştiam că aşa se întâmpla cu animalele, că numai o vreme puteau face pui.

În vara celui de-al treilea an, burta Ashirei se rotunji. Hevel

strălucea ca un soare închis la culoare şi îl însoţea adesea pe tatăl lui şi chiar petrecea mai mult timp acasă, trimiţându-le pe Zeeva sau pe ursuza Renana cu turma în locul lui. Mă simţeam uşurată pentru răgazul oferit de timpul petrecut fără Renana şi nu mă lăsam impresionată de plângerile ei, cum că suferă afară sub razele soarelui cât e ziua de lungă; şi eram atât de bucuroasă că îl puteam avea pe Hevel lângă mine în timpul zilei, pentru prima dată după mulţi ani. Zeeva era încântată să scape de îndatoririle ei şi să îşi petreacă ziua adunând de pe dealuri ierburi, rădăcini şi chiar lemnul dulce pe care îl adoram. Se întorcea acasă cântând şi îşi petrecea serile zdrobind miezul din vreo biată rădăcină care îi căzuse în mână. Cu toţii am cules roadele bunei sale dispoziţii.

„Trebuie să facem ceva cu casa asta," i-am spus într-o zi lui Adam. Deja o extinseserăm de trei ori; nu puteam să o lărgim la infinit, ca o femeie care poartă o droaie de copii. El fu de acord şi, în anul acela, după secerişul grânelor şi îngrijirea viei, el, Hevel şi Kayin începură să pună la cale lucrările pentru construcţia unei a doua case. Deja Hevel alesese o parcelă de pământ dincolo de dealuri.

„E aşa departe!" proclamă Lila când el făcu anunţul. Izbucnirile ei erau rare şi abrupte, ca un bubuit de tunet apărut pe cerul senin de vară.

Hevel râse şi îi cuprinse mâinile. „Poţi acoperi distanţa cât ai zice peşte. Sau eşti mai înceată din cauza vârstei? Ce, ăia sunt cumva genunchi de măgar?"

Am pufnit. Ce ştiau ei despre vârstă—şi, de fapt, ce ştia oricare dintre noi? Începuserăm să sesizăm recenta încetineală a lui Reut, care părea mereu obosită de la ultimii pui fătaţi. Alerga după ei când se întorceau de pe dealuri cu Hevel sau Renana, dar nu mai mergea cu turma, preferând mai degrabă să stea pe lângă casă. Deşi cunoşteam câte ceva despre încetineala care punea stăpânire pe membrele animalelor îmbătrânite—şi vârsta înainta mai încet pe vremea aceea decât acum—ce ştiam noi, în definitiv, despre vârstă?

„Kayin," am spus eu, destul de tare ca să mă audă şi Lila, „într-o zi ai putea să construieşti şi tu în cealaltă parte a livezii şi atunci vom striga la tine, ca să trimiţi după Hevel când vom avea nevoie de el!"

Lila îmi aruncă o privire pe furiş.

În toamna aceea am făcut o procesiune până la noua locuință a lui Hevel și a Ashirei. Și-au luat cu ei rogojinile, toate bunurile care le aparțineau și ceva provizii. Cu multă vreme în urmă construiserăm un hambar unde existau întotdeauna provizii, însă Adam puse deoparte pentru ei o parte dintre ele, ca să își facă propriul hambar. Îi mai dădu lui Hevel jumătate din turmă, din care Hevel luă câteva capre de lapte și câte doi miei și le dădu lui Besek și lui Lahat.

„Uite," zise el, „cum îi voi însemna pe mieii voștri." Le arătă urechea unui miel: „Ca să știți care sunt ai voștri. Cu ei vă veți face fiecare câte o turmă."

„Dar ce-i cu semnul ăla de acolo?" întrebă Lahat, arătând cu degetul spre unul dintre ceilalți miei. Într-adevăr, toți aveau semnul unui cerc cu o linie, în afară de mieii cei mai tineri și mai albi care, după obiceiul lui, rămâneau fără nume—și, presupuneam eu, neînsemnați—până depășeau vârsta aducerii ca jertfă.

„Acesta este semnul meu, pentru ca toți să știe ai cui sunt ceilalți, vezi?" Hevel îl desenă pe sol.

„Toți știu ai cui sunt," spuse în glumă Renana.

„Ce înseamnă?" întrebă Lahat.

„Asta este piatra mea, pe care am aruncat-o ca să ucid vulpea. Îți aduci aminte?" Besek clătină din cap. „Cum? Fapta mea de vitejie?"

„Eram prea mic," zise Lahat, care avea abia șase ani.

„Și atât de greu de impresionat," râse Hevel. „Ei bine, asta e piatra cu care am omorât vulpea. Iar linia asta este praștia mea, ori traiectoria pietrei aruncate. Nu sunt sigur care dintre ele."

„De ce n-ai omorât-o cu sulița?" întrebă Lahat.

„Pentru că sulița," interveni Renana, „este o armă primejdioasă. Una din cauza căreia proprietarul ei poate să fie mâncat."

Acestea erau cuvintele lui Adam. El spusese că sulița este primejdioasă, atunci când Kayin ucisese pentru prima dată un leopard. Acesta aproape că îl zdrobise, iar el adusese blana acasă pentru mine, atât de mândru, așteptând doar niște vorbe binevoitoare.

„Păi sulița cere mai mult curaj," spuse Hevel, ignorând-o pe sora lui, care se întoarse și plecă. „Vezi tu, eu sunt destul de temător." Hevel ciufuli părul băiatului și apoi se strâmbă după Renana, care pleca. Gestul i se păru foarte amuzant lui Lahat, care zile întregi umblă după Renana cu limba scoasă.

Casa lui Hevel avea o structură solidă, din cărămizi masive de lut. Ce mult îmi amintea de ziua în care Adam mă adusese la prima noastră casă. Am plâns, gândindu-mă că nu îi mai am lângă mine în jurul vetrei, dar Ashira mă îmbrățișă, cu un zâmbet.

„După cum ai zis, mamă, tot ce trebuie să faci este să îl trimiți pe Kayin să ne strige." Fusese o exagerare să spun că el ar putea striga după ei până dincolo de livadă, dar totuși era doar la o distanță bună de mers—sau scurtă, dacă alergai.

„Mâine voi veni înapoi." zise Kayin. „Și, cine știe, poate că voi rămâne un pic. Ce? Ar fi bine să nu vă obișnuiți să fiți singuri, doar așteptați un copil." Și zâmbi.

Când am plecat, el nu veni cu noi acasă, ci se duse să vadă de turma lui Hevel. Era perioada de după secerișul grânelor și înainte de începerea ploilor, când Kayin aproape înnebunea căutând o ocupație. Nu avea să mai treacă mult până să apară belșug de piei, grăsime, tendoane și blănuri noi—nu ținea seama că arma era periculoasă sau nu. Nimeni nu putea arunca sulița la fel de bine sau la fel de precis cum o făcea Kayin.

Nici măcar Adam.

În IARNA ACEEA. Lila făcu cele mai frumoase materiale ale ei de până atunci, iar pâinea Zeevei deveni, în mod incredibil, încă și mai delicioasă. Ashira, care mergea legănat, fiind în ultimele luni de sarcină, veni să zdrobească strugurii împreună cu surorile ei; sucul l-am lăsat să se fermenteze la soare. În serile încordate de după zilele lungi, vinul ne destindea nervii.

Eram încântată de copiii mei și uneori chiar și de bărbat—mai cu seamă în acele nopți în care greierii cântau cel mai tare, cântecul lor amintindu-mi de o vreme când până și insectele știau ce-i cântul, nopți în care puteam privi în sus la nestematele sclipitoare ale coroanei mele și puteam vedea că nu se schimbaseră foarte multe, cel puțin în ceruri. Oare soarele nu urma aceeași traiectorie, deși strălucirea lui era tot mai fierbinte cu trecerea anilor, și luna nu își urma ciclurile—ale ei și ale mele?

Cerurile, copacii, pământul și apa... Toate lucrurile văzute și niciunul nevăzut. Oare acolo nu existase cândva o populație de

ființe nenumărate, o oștire? Poate că doar îmi imaginasem. Noaptea, când ascultam foșnetul crengilor de salcie, mă întrebam dacă nu cumva Acela uitase de noi și plecase în altă parte, la niște copii mai ascultători.

ÎNTR-O ZI, LA CEVA TIMP de la nașterea fiicei Ashirei, m-am dus pe câmp să le duc mâncare lui Adam, lui Kayin și voinicului de Besek. Ce mascul tânăr era Besek al meu! Deja era cel mai înalt dintre noi, lucru ce se datora în mare parte entuziasmului cu care îl hrănea Zeeva. Lila stătea tot timpul în casă, împletindu-și firele, iar Lahat era cu fratele lui pe dealuri. Trecând pe lângă livadă, în drum spre câmp, care era doldora de ierburi aurii, selectate atent de-a lungul anotimpurilor, pentru cele mai bune și mai mari semințe, undeva înaintea mea am auzit glasuri. M-am oprit brusc, surprinsă să îi găsesc pe Adam și Renana. Stăteau foarte aproape unul de celălalt. Acum puteam vedea că ea îl privea radioasă, ținând ceva în mână, aproape de piept. Obiectul atârna de un șnur pus în jurul gâtului. Pe chipul lui Adam înflorise un zâmbet pe care nu îl mai văzusem de mulți ani.

Stăteam acolo privindu-i fix. Când în sfârșit m-au observat, s-au despărțit și Renana a pornit repede spre casă.

„Bărbate?" Vocea mea răsuna clar ca un clopot, deși știam că Renana nu mai putea să audă. „Veneam la tine, pe câmp. Ți-am adus de mâncare pentru prânz." Încă nu era decât dimineața târziu—nu era de mirare că nu se așteptaseră să apar așa de curând.

„Mulțumesc." Luă coșul din mâinile mele. „Oricum veneam acasă."

Nu voiam să întreb ce îi spusese Renanei; simțeam cumva că este sub demnitatea mea. Dar eram iritată de privirea din ochii lui și de plecarea ei precipitată.

„I-am făcut un colier," spuse el, stingherit, gesticulând în direcția în care plecase Renana. Îmi amintea de cel pe care mi-l dăruise mie odinioară, cu atât de mult timp în urmă, și am simțit înțepătura ascuțită a geloziei.

„Foarte bine ai făcut. Deja este nerușinată. Acum va deveni de-a dreptul nesuferită!"

Orice ar fi fost obiectul pe care îl făcuse pentru ea, fata îl purta

sub bluză, aşa că nu puteam vedea decât şnurul din jurul gâtului. Îmi închipuiam că o făcea intenţionat. Am studiat-o pe furiş, comparând fata pe care o văzusem privindu-mă din lacul din vale cu fata din faţa mea. Da, dacă atunci aş fi avut o vârstă, ar fi putut fi aceea pe care o avea ea acum. Într-adevăr, cât de bine semănam una cu alta.

„Ce este pandantivul acela pe care îl porţi?" am întrebat-o într-o zi, când tăiam stuf la marginea râului.

„Nimic," spuse ea, fără să mă privească.

„Atunci lasă-mă să văd şi eu nimicul ăla."

Se îndreptă de spate cu un oftat şi, fără grabă, se şterse pe mâini şi îşi dădu la o parte cosiţele. Când îl scoase de sub bluză, inima mi se opri în loc.

O femeie prinsă de un şnur.

Semăna atât de mult cu cea pe care o avusesem eu.

O strecură iar sub bluză şi se apucă din nou de treabă, fără să mă privească.

„Ce frumos," am spus eu, forţat.

Mă chinuia ca un abces. Poate nu era altceva decât faptul că ea îi amintea de mine la vârsta aceea. Poate că voia ca lucrarea lui să primească mai multă apreciere decât primise de la mine în ziua în care aruncasem pandantivul în peşteră. Nu îmi plăcea niciuna din direcţiile în care îmi zburau gândurile.

Când eram prin preajmă şi îi puteam vedea sau auzi, erau atenţi, aproape la fel de mult ca Lila şi Kayin. Nu puteam să zic nimic.

Cel puţin Kayin şi Lila nu aveau nimic de ascuns. Limbajul lor era un limbaj al gesturilor şi al tăcerii, al micilor atenţii şi fapte pline de bunăvoinţă. Atunci când avea nevoie, el îi cioplea ţăruşi noi conform indicaţiilor ei, iar hainele lui erau făcute cu o migăloasă îndemânare, fiind de multe ori primele ei experimente cu modele noi sau cu nuanţe delicate. Deşi trebuia să îi urmăreşti la fel de atent cum urmăreşti mişcarea soarelui de-a lungul zilei, ca să îţi dai seama că sunt apropiaţi, le invidiam comuniunea.

Mai târziu în anul acela, Kayin construi într-adevăr o căsuţă în partea îndepărtată a livezii, dar Lila nu voi să meargă să locuiască acolo. Aşa că uneori se ducea acolo singur, dar nu lipsea niciodată mai

mult de o zi, două, apoi se întorcea la sora lui, fără a rosti cuvinte de dragoste audibile, dar culcându-se împreună noaptea.

Casa lui Kayin nu rămase nefolosită; Besek şi Zeeva se furişau adesea acolo. Într-o zi ne-au anunţat că vor merge să locuiască acolo ca să o întreţină. Când le-am dat binecuvântarea, am fost uşurată că Lila avea să îmi rămână aproape, asta însemnând că şi Kayin nu va fi niciodată departe, deşi Adam nu părea prea încântat de asta.

Într-o zi Adam spuse: „Ar trebui să se ducă să locuiască în casa lui."

„De ce? Bărbatul merge după femeia lui. Ea este trupul lui." Acest lucru nu fusese niciodată pus sub semnul îndoielii. Noi eram singurul precedent pe care îl cunoşteam.

„Atunci ar trebui să plece Lila. Sunt destul de mari ca să fie pe cont propriu: sunt de două ori mai în vârstă decât eram noi."

„Nu ştim ce vârstă aveam noi," am spus eu, deşi probabil că el avea dreptate.

ÎNTR-O ZI AM ÎNTREBAT-O pe Lila: „De ce nu te duci să locuieşti în casa lui Kayin? Este limpede că te iubeşte."

Ea lăsă jos suveica. Aşa am ştiut că răspunsul va fi dificil. „Pentru că eu nu sunt prima lui preferinţă. Şi el nu mă va dezonora prefăcându-se că sunt sau dăruindu-mi gesturi de mâna a doua."

Simplitatea cu care o spuse îmi provocă durere şi admiraţie pentru ea în acelaşi timp. „În plus, nu cred că el vrea cu adevărat să locuiască în casa lui. Preferă să stea aici, în casa asta, cu mama şi cu tatăl său."

Ştiam că partea cu „tatăl" era doar o născocire frumoasă. „Dar dacă te-ai duce tu, ar veni şi el după tine."

„Ştiu," spuse ea, privindu-şi mâinile. „Dar inima lui doreşte să stea aici."

Am oftat—nu un oftat obosit, ci ca atunci când rămâi cu respiraţia tăiată în faţa frumuseţii. Acum înţelegeam cât erau de potriviţi unul pentru celălalt. Cum de nu observasem înainte!

„Şi-n plus, vei avea nevoie de mine." Îşi luă suveica şi se plecă peste urzeală.

„Da? Şi de ce, mă rog?"

„Pentru că eşti însărcinată din nou."

22

Sufa veni pe lume cu fundul înainte, făcând o ruptură enormă care mă ținu la pat zile întregi. Era prima dată când sufeream așa o vătămare. În zilele următoare, când am încercat să mă ridic de pe așternutul meu, Lahat dădu fuga după Ashira, și ea cu burta la gură, care veni la noi ca să mă mustre personal. Renana își intonă incantațiile deasupra pruncului care țipa, bătând într-o tobă care o făcea pe micuță să tresară la fiecare bătaie. De fiecare dată când Renana lovea toba, Sufa scotea un țipăt groaznic; încă din prima zi a avut plămâni puternici.

Nu la multă vreme după ce m-am refăcut suficient ca să îmi văd iarăși de treburi, Ashira aduse pe lume al doilea copil. L-am moșit împreună cu Hevel, iar Lila l-a înfășat într-o pânză nouă de in. Îl numi Nave și îl dădu surorii lui mai mari, Kanit, arătându-i cum să îi țină capul. Eu având mai întâi băieți, eram bucuroasă că Ashira născuse mai întâi o fată. Acest lucru îmi confirma un echilibru straniu din natură, o ecuație pe care o credeam în continuă schimbare, dar echilibrată—când murea o creatură, se năștea alta; când un ogor era înfloritor, altul era devorat de lăcuste—misterul acestor lucruri îi era cunoscut numai Aceluia.

Cât era de ciudat și de firesc, în același timp, să îi țin în brațe pe copiii copiilor mei. O văzusem pe Ashira cu copii în brațe și în poală încă de pe vremea când era destul de mare ca să îi țină, dar să îi văd pe Kanit și pe Nave, copiii născuți de ea, mă umplea de mândrie. În ziua aceea i-am spus același lucru pe care i-l spusesem în ziua în care o născuse pe Kanit: „Acum știi ce înseamnă să creezi împreună cu Acela." De data aceasta am mai adăugat: „Ai căpătat un om cu ajutorul Aceluia care Este."

„Şi cu puţin ajutor din partea lui Hevel."

„Da, puţin." Şi i-am făcut pe furiş cu ochiul fiului meu.

Renana veni să incanteze numele copilului. „Tu vei duce mai departe numele tatălui tău," spuse ea, legănând copilul în braţe.

După aceea eu am plecat, neputându-i suporta compania, cu sunetul ritmat al melodiei sale răsunându-mi încă în urechi.

Timpul mergea înainte. Renana se duse să locuiască în casa lui Kayin, ceea ce păru să nu o deranjeze deloc pe Lila, chiar dacă Besek şi Zeeva nu păreau nicidecum entuziasmaţi. Au încercat să trăiască împreună cu pretenţiile surorii lor, care spunea de multe ori că nu se simte bine şi că nu poate lucra, până ce n-au mai băgat-o deloc în seamă.

Până la urmă se duse să locuiască cu Hevel. Hevel era leit tatăl ei şi mult prea blajin ca să fie aspru cu ea, dar Ashira nu avea de gând să îi tolereze neobrăzarea. La un moment dat—înainte să îi spună că este binevenită să rămână atâta timp cât avea grijă de copii şi îşi perfecţiona abilităţile de bucătăreasă—Ashira a lovit-o puternic peste gură, cu zâmbetul pe buze, pentru că spusese ceva ce niciunul dintre ei nu voise să îmi dezvăluie.

Adam era deseori plecat de acasă în zilele acelea. Era sezonul semănatului.

În ANUL ACELA grâul crescu înalt pe ogor şi îşi dărui boabele mult mai uşor decât oricând până atunci. Adam şi Kayin erau triumfători. Abia aşteptam recolta de fructe, uleiul proaspăt presat din măsline şi migdale şi strugurii storşi. Într-o noapte îmi trecu prin minte: *Astea sunt desigur bucuriile unei femei bătrâne.*

Şi chiar mă simţeam bătrână, de prisos ca piatra de măcinat şi la fel de uzată. Am aclamat realizările Sufei când învăţă să folosească groapa—Lila era de-acum expertă în a-i învăţa pe copii acest lucru; se săturase să vadă chiar şi cele mai grosolane pânze ale ei folosite ca scutece. O lăudam pe Zeeva pentru cât era de pricepută la gătit, mult mai pricepută decât mine. Îi transmiteam în tăcere dragostea mea lui Kayin şi îl îmbrăţişam pe Hevel când îmi permitea. Încercam să îmi arăt dragostea faţă de Besek şi Lahat şi să îi cocoloşesc pe copiii Ashirei ori de câte ori îi vedeam.

Dar eram epuizată.

Într-o seară, înainte de seceriș, Zeeva și Besek veniră să mănânce împreună cu noi, iar după cină se culcară împreună. Erau amețiți de vin—îi simțeam mirosul. Eu nu îmi găseam liniștea pe rogojina mea, iar somnul nu îmi trezea niciun interes. Când din direcția Zeevei se auzi sforăitul pentru care era renumită—în armonie cu al lui Besek—și când am fost sigură că Sufa nu avea să se trezească, m-am ridicat, mi-am luat haina și sandalele și am ieșit afară.

Afară, ceața venea dinspre râu. Mi-am închis ochii și am inspirat adânc. Aerul era răcoros, nu prea rece—mă puteam încălzi repede dacă doream. Mi-am lăsat mantaua afară și am pornit pe cărarea ce ducea la livadă și apoi la ogoare.

În livadă m-am oprit și am contemplat cerul printre copaci. Într-o livadă ca aceasta venise Acela asupra mea. Într-o noapte ca aceasta se născuse sămânța făgăduită.

Cu o mișcare bruscă, mi-am deschis larg brațele și am luat-o la fugă. Am țâșnit pe lângă un șir de caiși. Mi-am incantat numele, așa cum Renana, fiica mea cea nerușinată și încântătoare făcuse odată. Nu îi spusesem niciodată că îmi plăcea nespus cum sună pe buzele ei.

Havah!

O izbucnire de viață, o expirație urmată de vibrația vieții însăși—venită de acolo, dintre dinți și buze. Am strigat tare, știind că copiii mei, dacă m-ar vedea, ar crede că am luat-o razna. Am incantat numele lui Adam, apăsat și sacadat. „Adam, cel luat din pământ, arămiu ca limonitul," spusese odată Renana. La rememorarea acestor cuvinte, am fost încântată de ea, pentru prima dată după mult timp, parcă ani de zile.

Apoi m-am oprit, între pruni, dându-mi seama că ea nu dăduse niciun nume Aceluia.

> *Acela. Acela care a Fost, Este și va Fi. Numele Lui este un murmur, o suflare pe limba mea. O șoaptă către sufletul meu adormit.*

„Ce dor îmi e de tine," am spus încetișor, în aerul întunecat. Cât timp trecuse oare de când văzusem rotunjimea acelui umăr? Cât trecuse de când simțisem prezența peste mine? „Adonai," am șoptit

în noapte. „Adonai," şi apoi iarăşi: „Adonai! Uită-te la mine! Uite cum fug!"

La fel ca pruncul meu cel mai mic, care alerga în faţa oricărui adult dispus să îi acorde atenţie, făcând tumbe pentru oricine era gata să râdă, am zbughit-o prin livadă, spre câmpul deschis, simţindu-mi cu încântare picioarele care alergau în voie. Erau ţepene ca frânghia care a stat înfăşurată o vreme, dar îşi aduceau aminte—se treziră simţind aerul în urechi şi pletele desfăcute din cosiţe fluturând în vânt. Am auzit un zgomot, sălbatic şi tremurat, şi mi-am recunoscut propriul râset.

Când am ajuns pe câmp şi m-am trezit înotând până la genunchi în grâul ce dădea în copt, am încetinit, cu degetele alunecând peste spicele de grâu, cu inima bătând ca o tobă în piept. Vie! Atât de vie sub discul strălucitor al lunii. Era aşa de luminoasă aici, departe de ceţuri, încât putea fi crepusculul.

„Adonai!" am strigat. Eram radioasă.

Primind în semn de răspuns doar tăcere, am strigat: „Adonaiiiii! Oare Îţi vei uita fiica? Unde este şarpele, ca fiul meu să-l zdrobească? Adu-l la mine! Unde este cel pe care l-am văzut ridicându-se înaintea ta? Să vină aici, ca să fie înfrânt de fiul meu!" Cuvintele erau un mârâit, o făgăduinţă, o rugăminte. Mi-am întins mâinile la lumina lunii şi mi-am dat capul pe spate.

Am creat în pântec, împreună cu Tine, şi am suflat viaţă din plămânii mei în cei ai copiilor mei. Mi-am adus aminte de Tine. Tu Îţi aduci aminte de mine? Priveşti spre chipul meu? Cât Te vei mai întoarce cu spatele? N-ai un cuvânt măcar pentru sămânţa celei create de Tine?

M-am prăbuşit în grâu. Sigur aici aş putea auzi pasul Aceluia. Sigur că aş putea aştepta până va veni. Niciun părinte nu poate ignora un copil care plânge.

Dar noaptea era neclintită, iar razele lunii nu ofereau nicio căldură. După o vreme mi-am strâns braţele în jurul corpului, tremurând, tânjind după manta.

În tăcerea aceea m-am simţit greoaie, lipsită de bucuria pe care o împrăştiasem în jurul meu ca nişte petale nebune aruncate în aer. M-am ridicat şi am mers greoi, cu picioarele ca nişte bulgări de noroi, reci şi amorţite. Am mers tremurând pe calea lungă ce ducea afară din

ogor şi apoi îl ocolea, spre livadă. Lacrimile începură să îmi curgă de pe vârful nasului alunecând spre buze şi în crăpătura dintre ele.

Unde era Acela? Cât va mai dura asta? Eram aşa de sătulă de viaţa aceasta, de aceste sezoane, de seceriş şi semănat iarăşi, chiar şi de plăcere şi de naştere. Eram sătulă de vatră, de soarele de dimineaţă şi de luna nopţii. Crezusem că până acum vom fi din nou în vale, că bărbatul şi cu mine puteam să lăsăm în urmă urâţenia fiecărui cuvânt răspicat—şi tăcerile, care erau cu mult mai rele.

În locul acela fisura dintre Adam şi Kayin poate fi reparată şi inima lui Kayin îşi poate găsi odihna. Poate că acolo aş putea aprecia întreaga drăgălăşenie a Renanei, fără a-mi veni să o plesnesc. Poate că Lila putea zâmbi fără apăsarea pe care o purta în jurul sprâncenelor. Cât tânjeam să îmi cresc copiii şi pe copiii copiilor mei aşa încât ei să poată cunoaşte locul acela.

Dar în inima mea, cel mai mult tânjeam să mă întorc la Acela şi la bărbat. Să fim din nou numai Ish şi Isha. Mi-am acoperit faţa cu mâinile şi am vărsat lacrimile vinovatului, ale mamei care se mustră că doreşte altceva decât plăcerea copiilor ei. Dar aşa era.

În momentele acelea eram aşa de nefericită şi de înfrigurată că nu îmi dădeam seama încotro mă îndrept. Ceaţa era mai deasă decât înainte şi am alunecat pe o mică pantă, julindu-mi piciorul şi zgâriindu-mi degetele.

Ei bine, frumoasă încurcătură. Iată-mă, alergând prin ceaţă şi rătăcind în noroi ca unul dintre copiii mei! M-am întors când încolo, când încoace, gândindu-mă la ridicolul situaţiei, când cunoşteam fiecare piatră, fiecare copac şi rădăcină protuberantă din această zonă. Am pornit într-o direcţie, presupunând că voi ajunge la vreun punct de reper. Dar am mers încontinuu, nerecunoscând nimic şi făcându-mi-se tot mai frig cu fiecare clipă ce trecea.

În cele din urmă, m-am ghemuit pe pământul rece. Tremurând, mi-am strâns braţele în jurul corpului. În mijlocul pâclei se auzeau zgomote şi mi-am dat seama că vin de la mine: suspine.

„Mă vei da uitării aşa de uşor?“ Nu mă simţeam ca o matroană, ci ca un copil fără tată, fără mamă, fără Dumnezeu.

Nu ştiu cât am stat aşa. Eram copleşită, nu puteam să mă opresc. Toţi acei ani lungi—naşterile, zilele şi lunile petrecute în casă,

măcinatul, gătitul, confecționarea oalelor de lut și a coșurilor, căratul apei și schimbarea scutecelor murdare și spălarea lor în râu—mă uzaseră așa cum roade apa piatra.

Nu dorisem această viață. Nu intenționasem așa ceva. Găsisem bucurie în speranța mea, dar speranța mea era suspendată la fel ca ceața.

Până la urmă ceața începu să se împrăștie, iar luna argintie își făcu apariția dintre nori. Tremurând, înfrigurată și epuizată, m-am întors acasă.

Câteva zile mai târziu. Ashira, Lila, Zeeva și cu mine am alimentat focul din cuptor ca să ardem noile oale de lut pe care le confecționaserăm pe o grămadă de pepeni galbeni. Când oalele erau în cuptor, am discutat cine va verifica focul de-a lungul zilei. În acest timp, Lahat veni acasă de la câmp.

„O, ce-i asta—ziua focului?“ Se aplecă pentru a se uita în cuptor. Chiar în clipa aceea, din cuptor se auzi un sunet asurzitor, dar nimic neobișnuit—pierdeam câteva oale de fiecare dată—iar uneori, în zilele proaste, loturi întregi. Lahat dădu înapoi din fața deschiderii, clătinându-se, cu mâinile pe față și sângele șiroindu-i printre degete. Zeeva scoase un țipăt.

Fu nevoie de noi toate ca să îl pironim la pământ și să îi curățăm orbita ochiului care se scursese afară ca gălbenușul unui ou și ciobul fierbinte care i-l scosese. Lila îl pansă, acoperindu-l cu o pânză curată de in, în timp ce Zeeva aduse cel mai tare vin pe care îl avea.

În noaptea aceea, în timp ce Lahat se foi și gemu până în zori, în timp ce noi îi schimbam bandajele când prin ele se scurgea lichidul respingător, mă simțeam foarte vinovată. Dacă nu ar fi fost viața aceasta, locul acesta, acțiunile mele, fiul meu încă ar avea doi ochi. În noaptea aceea, Adam mă ținu în brațe pentru prima dată de săptămâni întregi.

„Anumite lucruri se întâmplă de la sine,“ spuse el.

Nu puteam, nu voiam să accept deplin acest lucru.

Te rog, L-am implorat pe Acela, *pune-i ochiul la loc*. Dar El încă nu mă auzea.

Nicio lună mai târziu, Ashira veni în fugă peste câmp. Ducea în

braţe o siluetă lipsită de viaţă şi m-am întrebat dacă era vreunul din ultimele animale vânate de Hevel. Hevel, Kayin şi Besek erau de-acum experţi la vânat. Ca să spun adevărul, şi Renana, deşi băieţii rareori o includeau şi pe ea. În orice caz, niciodată nu duceam lipsă de piei sau băşici noi, de tendoane sau grăsime. Şi, deşi gândul de a consuma carne ne provoca încă repulsie, recunoşteam că Reut, care îmbătrânise, şi căţeluşii ei se dezvoltau rapid hrănindu-se cu ea. Chiar şi Acela o mistuia pe altar, preciză o dată Hevel, deşi acum trecuse foarte mult timp de la ultima noastră jertfă adusă pe pietrele acelea.

Dar, pe măsură ce Ashira se apropia, am văzut că nu ducea în braţe niciun animal, că nu era vorba de ţinuta mândră a soţiei vânătorului. Mergea prea repede, prea înnebunită. Expresia de pe chip îi era severă şi respiraţia accelerată. Acum am văzut, bălăbănindu-i-se în braţe, silueta năucită a lui Kanit.

Kayin aruncă coasa la pământ şi alergă înaintea ei, dar eu am ajuns mai repede.

„A mâncat bobiţe din acelea negre," strigă Ashira. Fata, gâfâind ca un iepure, se holba la mine de parcă vedea o oroare, cu pupilele dilatate ca nişte orbite negre.

„Kayin, adu apă," am poruncit eu. Adam era şi el acolo şi luă fata în braţe, intrând repede în casă.

I-am turnat apă în gură până ce vomită, apoi am hrănit-o cu pâine şi cu vin. În final, dimineaţa, culoarea îi reveni în obraji.

„Ce s-ar fi întâmplat dacă n-aş fi găsit-o?" şopti Ashira, cu ochii mari.

„Nu ştiu," am recunoscut eu. „Dar îşi revine. Asta e tot ce contează."

„Ar fi rămas aşa pe vecie? Ca Lahat, cu ochiul lui?"

M-am gândit la moarte şi la trupurile nemişcate ale animalelor. Oare otrava dintr-o plantă putea omorî un om? Tot ce creştea din pământ ne fusese hrană. Deja trudeam mult şi din greu pentru fiecare masă. Oare pământul avea să ne respingă acum de tot?

În noaptea aceea am ieşit din casă ca să privesc cerul în tăcere.

Cât timp? Cât vei mai aştepta? Oare nu ne-ai pedepsit destul? Uite ce deteriorată este acum dragostea dintre mine şi Adam, tulbure ca mâlul dintr-o apă care cândva era limpede. Uită-te la fiul meu care

trăiește cu un singur ochi! Uită-te la fetița copilului meu, care a zăcut nemișcată toată noaptea! Orice altă pedeapsă mai ai—cere-o acum, Te implor!

De multe ori mă duc înapoi cu gândul la vorbele acelea și îmi doresc ca să nu mă fi rugat niciodată așa. Ca mintea mea să nu le fi zămislit niciodată. Ca oricare dintre copiii mei sau bărbatul să îmi fi dat una în cap înainte de a le fi conceput.

23

Ar trebui să aducem o jertfă când vom aduce recolta în hambar," i-am spus lui Adam a doua zi. Îl urmasem la râu, unde se dusese să se spele după o zi de muncă. El încruntă din sprâncene.

„Ai avut o viziune, nevastă?"

Am ezitat. Îi văzusem pe copiii mei mințind cu nerușinare—și din această cauză îi bătusem în câteva ocazii până aproape îşi pierduseră cunoştința. Nu puteam suporta neadevărul. Şi totuşi, eu mințisem prin omisiune de mai multe ori decât puteam ține socoteala. Dar nu îl puteam minți în față pe Adam. Chiar şi atunci, prin toate câte trecusem—şi cu mize aşa de mari înaintea noastră—era ca şi când m-aş fi mințit pe mine, şi eram convinsă că îşi va da seama.

Mi-am dres glasul. „Oare belşugul de pe câmp şi din livadă nu face cât o viziune? Este o viziune vie a prosperității, iar noi am fi la fel de lacomi ca vulturii dacă l-am culege în întregime şi am consuma partea cea mai bună."

Numaidecât am regretat această metaforă, dar era prea târziu. El se gândi la cele spuse de mine, privind cerul. M-am trezit că îmi țin respirația, iar pentru o clipă îmi displăcu faptul că trebuia să stau acolo aşa, ca unul din copiii mei care aştepta să i se permită să meargă cu Hevel la păşune sau să înoate în josul râului.

„O să mă gândesc." Îşi desfăcu haina şi intră în apă. Eu priveam țintă spatele lui gol.

„Tocmai am spus că a venit vremea," am repetat eu.

„Şi totuşi nu este niciun semn, în afară de dragostea ta pentru băiatul ăla, de parcă ar fi primul şi ultimul om de pe pământ. Ți-am zis că mă voi gândi la asta."

În mine explodă mânia. „Ce, sunt copil, ca să-ți cer ție voie să alerg la dealurile înalte? Când îți zic că a sosit vremea, refuzi să-mi iei sfatul în considerare?“

Veni înapoi prin mâl. „Oh, da, tu zici că a sosit vremea. Dar eu nu sunt sigur că așa este!“ Ochii îi erau înfrigurați și avea salivă pe buze. Am clipit, surprinsă de brusca lui vehemență, deoarece nu îl cunoșteam pe bărbatul care purta acest chip. M-am întrebat, nu pentru întâia oară, dacă din cauză că muncea pământul, exercitându-și astfel mai mult forța fizică decât orice aspect al mărețului său intelect, ajunsese oarecum mai josnic, ca și când ar fi fost condus mai mult de emoțiile înmagazinate în mușchii săi, precum calendarul timpului păstrat în inelele stejarului.

„De ce te îndoiești de mine, bărbate?“ Nu îmi puteam suferi tremurul din glas.

El îmi ocoli privirea, dar l-am auzit clar, chiar dacă el vorbi în barbă: „Las-o baltă, Havah. Nu vrei s-o lași baltă? O să-ți dau răspunsul meu curând.“

„Nu, n-o las baltă! Dacă nu ești sigur, haide să discutăm. Ce-i asta, să vin la tine ca să fii arbitru al propriilor mele gânduri? Unde e bărbatul care alerga cu mine în vale?“

„A mâncat ce i-a dat nevastă-sa.“

Mai bine m-ar fi lovit. Mai bine m-ar fi făcut una cu pământul sau m-ar fi ținut sub apă. Mai bine m-ar fi lovit cu sapa pe care o lăsase lângă veșminte sau m-ar fi despicat în două cu ea.

Așa tot ar mai fi rămas un strop de viață în mine.

POATE CA SĂ ÎȘI CEARĂ SCUZE, poate în semn de penitență, Adam îi spuse lui Hevel, când se afla nu prea departe de mine, să însemneze un miel din turma lui pentru altar. Am simțit privirea fiului meu îndreptată spre tatăl lui, apoi spre mine, în timp ce spuse simplu: „Da, tată. Știu care.“

Eram ușurată, chiar dacă încă rănită de schimbul nostru de cuvinte de la râu. Când m-am culcat, m-am întors cu spatele la el. Dimineața m-am sculat înaintea lui.

Unde era Dumnezeu, Judecătorul meu imparțial? Avea să lase acest lucru să treacă fără nicio observație? Copiii îl aveau întotdeauna

pe Kayin, care media cu înțelepciune între frații și surorile lui. Dar eu și Adam pe cine aveam?

Seara m-am plimbat sigură, evitând casa și vatra. Îmi reaminteam singură că Adam fusese de acord cu jertfa. Asta era tot ce conta. Dacă totul mergea așa cum speram, poate voi merge așa pe sub norii care pluteau pe cer. În ziua aceea nu mă voi gândi la durere, rușine, jignire sau mânie. Voi uita veninul din inima mea, privirea din ochii lui, sunetul acuzației sale, așa cum uiți când te trezești din vis.

Dar apoi am revenit la toate motivele pentru care eram furioasă: el cunoștea la fel de bine ca mine adevărul despre ceea ce se abătuse asupra noastră acolo! El nu îmi oprise mâna. Doar nu îl obligasem să mănânce și nici nu îl ademenisem. Avuseserăm o singură voință, și aceea liberă.

Cum îndrăznea acum să îmi trântească asta în față? La acest gând, m-am enervat din nou.

Cum ne mai rănim unul pe celălalt. Sunt un spin din rug. Urzica nevăzută care-și croiește drum pe sub piele.

În seara aceea Hevel veni la mine. Acum îmi aduc aminte cât de surprinsă am fost să îl văd venind așa la mine, deși nu ar fi trebuit să fiu; păstorul din el era un foarte fin observator, care înțelegea mai bine decât frații și surorile lui nuanțele relațiilor, care pleca în căutarea oricărui animal pierdut pentru a păstra turma întreagă și teafără.

M-am simțit pedepsită și smerită de prezența sa, chiar dacă îmi trecu prin minte că ar fi trebuit să vorbească mai degrabă cu tatăl lui.

„Cred," spuse el liniștit, privind în depărtare, spre locul în care soarele apusese la orizont, „că va veni o zi când lucrurile nu vor mai fi așa. Cuvintele nu vor mai fi necesare și noi nu ne vom mai chinui să le găsim pe cele potrivite. Poate că nu vom mai avea deloc nevoie de ele."

Ah! Ce înțelept ești, berbecuțul meu! Dacă ai ști tu. Mi-am întors fața. Nu îl voi lăsa să mă vadă plângând. Se pare că numai asta făceam în ultimul timp.

„Știi, mamă, că uneori când mă uit la Ashira, știu ce gândește? Din felul în care își roade buza sau își apasă tâmplele, îmi dau seama în ce dispoziție e."

„Eşti un băiat bun, Hevel," i-am zis eu, chiar dacă acum nu mai era de mulţi ani băiat, ci tată.

„Uneori îmi dau seama şi la tine. După expresia frunţii şi a gurii, îmi dau seama încotro ţi se îndreaptă gândul." Şi după o pauză adăugă: „Şi la tata."

Nu am răspuns nimic.

„Privirea lui are o direcţie anumită, piezişă, în gol, şi atunci ştiu că se gândeşte la trecut. Se gândeşte adesea la locul de unde aţi venit. În fiecare zi a vieţii mele am văzut privirea aceea pe chipul lui, de când îmi pot aduce aminte. Şi ştiu că se gândeşte la tine, pentru că uneori zâmbeşte. Numai pentru o clipă."

Mi-am acoperit faţa cu palmele.

Atunci ar fi trebuit să îmi dau seama. Trebuia să îmi fi dat seama după firea lui şi după cuvintele lui liniştitoare. Prezenţa lui era ca apa care domoleşte o arsură. Aş fi putut să îmi dau seama atunci, doar să privesc. Dar ochii mei erau închişi.

Mă cuprinse cu braţul şi se lăsă pe umărul meu. Nu era la fel de înalt ca mine. „Nu ştiu ce trebuie Kayin să facă. Dar ştiu că tata suferă pentru că nu poate să îndrepte el însuşi ceea ce trebuie să îndrepte Kayin, oricare ar fi acest lucru. Poate că asta e fricţiunea dintre ei, faptul că amândoi ar face orice ca să te vadă cu inima uşoară şi fericită."

„Mă simt foarte bătrână," am spus eu, deşi nu era nicidecum lucrul la care mă gândeam. Eram ameţită de revelaţia lui, care ştiam că este adevărată.

„Tu, mamă? Bătrână?" şi zâmbi. „Nu eşti decât o fetişcană. Ce, crezi că nu te-am văzut alergând prin livadă?"

În noaptea aceea, la culcare, mi-am petrecut braţul peste soţul meu. O parte din mine mă ura pentru asta; simţeam că plătesc scump cu o parte din demnitatea mea. Dar o altă parte din mine tânjea să fie lângă el, indiferent cât mă costa asta.

La început nu avu nicio reacţie, dar pe măsură ce mă lipeam tot mai tare de spinarea lui, ghemuindu-mă lângă el, îşi puse mâna peste a mea.

LA SFÂRŞITUL VERII eram din nou însărcinată. Doar de câteva săptămâni, dar ştiam că aşa este. Eram din nou apropiată de Adam

şi mă hotărâsem că atunci când se va naşte fiul meu—ştiam că va fi băiat—îl voi numi „Asa", pentru că era ca balsamul tămăduitor.

Imediat ce lucrul acesta deveni cunoscut de toată lumea—şi, desigur, Lila află aproape la fel de repede ca mine, căci avea ceva neobişnuit în privinţa asta—Kayin începu să lipsească mai des de acasă.

Se pregăteşte pentru jertfă, m-am gândit eu. Într-adevăr, niciodată nu trudise aşa din greu. Totul cădea în seama lui. Nimeni nu o spunea, iar eu niciodată nu dădusem vreo explicaţie, dar, dacă cuvintele lui Hevel erau vreo indicaţie, ştiau cu toţii.

În ciuda muncii sale, Kayin dormea numai puţin, sucindu-se când pe o parte, când pe alta şi trezindu-se brusc cu exclamaţii incoerente care îi trezeau pe alţii din somn. Adam şi cu mine nu îi vorbiserăm niciodată despre asta, dar am făcut ce ne-a stat în putinţă ca să îl hrănim bine, încât să se ocupe numai de muncile imediate.

Aproape că mă aşteptam să îl văd pe şarpe în vis. În zori, când lumina apărea pe dealul de la răsărit, trecând printre crăpăturile acoperişului şi printre spaţiile dintre cărămizile casei, îmi imaginam solzii lui lucioşi.

Într-o asemenea dimineaţă, Lahat, desenând cu un băţ ascuţit pe o bucată de lut, îmi făcu sângele să îngheţe în vine. De la accident încoace nu lucrase cine ştie ce şi doar de curând începuse să fie din nou interesat de ceea ce era jurul lui—şi îndeosebi de olărit.

„Uite."

„Ce drăguţ," am spus, absentă. Duceam un coş cu grâne, dar când m-am uitat, era să îi împrăştii conţinutul. Acolo, desenată în lut, era o creatură ca un balaur, cu aripi şi o coadă lungă. Ghearele erau înfăţişate exagerat, iar solzii fuseseră desenaţi foarte minuţios. Dar capul era cel care îmi făcu inima să bată rapid ca a unei rândunele: era un cap de om.

Deşi şarpele pe care îl cunoscusem nu avea cap de om, nu puteam uita felul în care se făcuse tot mai mare înaintea Aceluia, deschizându-şi aripile tot mai mult, stând în două picioare în timp ce perechea din faţă i se lungise ca nişte braţe... privind în sus, spre Acela, cu o faţă... şi în jos, spre mine, cu alta.

„Ce-i—ce-i asta?"

„O creatură născocită de mine," spuse el. „Îți place?"

„Cred," am spus eu cu fermitate, „că ar trebui să ai grijă să o păstrezi și să i-o arăți tatălui tău."

În noaptea aceea, Adam mă luă de-o parte: „Ce i-ai povestit băiatului, de s-a apucat să deseneze șarpele ăla în lut? Nu-l vreau nici pe el, nici vreo reprezentare a lui, atât de aproape de casă—și, la drept vorbind, nicăieri pe pământul ăsta!"

„Nu i-am spus nimic! Dar acum ce altă dovadă ne mai trebuie că a venit vremea? Sigur că se va întoarce să dea o lovitură—de parcă n-ar fi fost deja destul de victorios—dar de data asta Kayin îl va ucide. Este timpul! Atunci poate că..."

Nu am putut spune mai mult. Speranța mea era aproape superstițioasă. A doua zi, Adam vorbi puțin cu mine, încruntându-se ușor ori de câte ori îl vedeam, pierdut în gânduri.

Nu contează.

Lui Lahat nu i-am spus nimic în legătură cu desenul lui—decât că nu ni se părea potrivit să pună un cap de om pe corpul unui animal, ca și când ar putea fi parte animal și parte ființă omenească.

„Acum ești bărbat, prea mare ca să te lași în voia imaginației."

Expresia din jurul singurului său ochi se întunecă la aceste vorbe, dar nu mă contrazise. Și nici nu mai făcu asta sub ochii mei.

Kayin deveni din ce în ce mai tăcut și începu chiar să stea în casa lui. Credeam că este extenuat și îngrijorat să nu ne trezească cu agitația lui din timpul nopții. Dar apoi mi-am dat seama că nu făcea decât să mă evite, deoarece ieșea din casă ori de câte ori intram eu.

„Fiule!" i-am spus într-o zi, când se pregătea să plece după ce intrasem eu. „De ce nu rămâi? N-ai niciun cuvânt drăgăstos pentru mama ta?" I-am atins obrazul cu mâna. Tresări ca și când l-aș fi ars.

„Ce înseamnă asta? Ești cumva bolnav?"

Privi în altă parte, apoi din nou spre mine. „Nu, mamă. Nu sunt bolnav."

„Atunci de ce te-ai retras așa în tine? Au rămas între noi cuvinte nerostite?"

Acum își plecă privirea, fixându-mi pântecul, dar nu rosti niciun cuvânt. Am simțit cum mi se înmoaie inima și expresia feței. „Ce-i acum, ești cumva gelos că n-ai și tu un fiu?"

„Nu, mamă," spuse el brusc, cu vehemență. „Adică, da, dacă așa va vrea Acela. Doar că nu pot suporta gândul ca asta... ca sămânța lui să te umple după ce ți-a spus așa niște cuvinte ticăloase ca cele pe care știu că ți le-a zis." Gura i se schimonosi când spuse aceste lucruri. „Cum pot să văd așa ceva, știind cât te-a îndurerat, când eu te-am iubit mai mult..."

„Încetează!" Mă străbătu un șoc, auzind cum recunoaște asta fățiș. „Este tatăl tău și soțul meu. Ce-i cu îngâmfarea asta a ta? Copilul este un semn binecuvântat! Să nu uiți asta!" Tremuram și mi-am dat seama că ridicasem mâna.

„Vrei să mă lovești din nou, mamă? Atunci lovește-mă, pentru că te iubesc atât de mult." Ochii îi erau plini de lacrimi. „Lovește-mă, dar nu-l mai lăsa niciodată să te îndurereze așa cum am văzut. Este destul că i-am furat o parte din dragostea ta—o, știu bine ce gândește. Este destul că trebuie să-mi fac un loc pe câmp, pe pământul pe care îl lucrează el. Se uită la mine de parcă fiecare brazdă pe care o ar în pământ ar fi tăiată în pielea lui, și de aceea critică cu mare gelozie tot ce fac, de parcă nimic n-ar fi destul de bun în ochii lui! Dar pot îndura toate astea, le îndur pe toate cu bucurie, dacă înseamnă că voi împlini acel lucru—oricare ar fi el—pe care mi-l va cere Acela, pentru că știu că asta îți va aduce mângâiere. Dar nu-mi mai cere să privesc cu dragoste sămânța semănată de el, știind cu câtă dușmănie privește orice lucrare pe care o fac."

Nu știusem. Până în clipa aceea nu știusem cât de puternice erau resentimentele pe care le aveau unul față de celălalt. Era prima dată când înțelegeam și l-am compătimit enorm. Dar totuși, trebuia să îndure. Eram mama lui, nu sora lui. Trebuia să îndure și să îndure cum se cuvine, pentru noi toți.

„Nu se cuvine să vorbești așa cu mama ta. Nu vreau să aud nimic. El este tatăl tău. Trebuie să-l asculți în tot ce faci. Și tu ești sămânța tatălui tău și a pântecului meu. Și ai face bine să te gândești serios să-ți semeni propria sămânță. Lila a stat în toți anii ăștia fără să aibă copiii ei și i-a purtat în brațe numai pe ai mei. Dacă nu-ți vine să te uiți la copiii mei, atunci vezi-ți de treabă ca să-i faci pe ai tăi."

Când am plecat de acolo, am știut imediat că îl rănisem mai mult

decât mă rănise vreodată bărbatul pe mine. Dar am făcut-o, așa cum am făcut toate lucrurile, din dragoste.

Cel puțin așa îmi spuneam.

VARA TRECU. Orzul se făcu auriu pe pai. Între Zeeva și Renana se porni o sfadă, care îl făcu pe Besek să o ia la sănătoasa și să vină acasă, cu capul mai plecat decât îl văzusem vreodată, în timp ce al Renanei era și mai semeț. I-am făcut loc, ca întotdeauna, iar el a rămas aproape de casă—sau cel puțin departe de Zeeva și Renana, care au continuat să vină acasă sub un pretext sau altul.

„Fata asta e pusă pe rele," i-am spus într-o zi Lilei, dar nu am vrut să îi spun nimic despre asta lui Adam. Nu îmi dădea voie mândria. Lila dădu doar din cap, văzându-și în continuare de lucrul ei și nespunând nimic, iar eu nu am putut decât să o las în pace, să nu o forțez să îmi spună ce știa—ea, care știa mai multe decât spunea, cea mai tăcută dintre copiii mei. Numai zborul furios al suveicii o dădea de gol când era agitată.

Mi-am lăsat copiii să își facă dreptate singuri, iar Adam s-a ținut mai departe de conflictul lor decât îi era obiceiul. În cele din urmă, nu Kayin fu cel care interveni, cum mă așteptam, ci Hevel. Nu știu ce i-o fi spus lui Besek, dar două zile mai târziu acesta se întoarse la casa lui Kayin. Renana rămase cu Hevel și Ashira și nu i-am mai văzut fața multă vreme.

Oricum, Kayin nu prea putea fi chemat în perioada aceea să fie arbitru; muncea cât era ziua de lungă, întorcându-se seara, fără mare tragere de inimă, și rămânând doar cât să îmbuce ceva, iar uneori să se joace cu Sufa sau să înlocuiască lama de silex a coasei. Nu rămânea lângă vatra mea, ci dormea la el acasă.

Atunci ar fi trebuit să știu. Ar fi trebuit să văd, după pasul măsurat al lui Kayin, atent și mlădios din obișnuință, în caz că îl vedea cineva. Ar fi trebuit să îmi dau seama după felul în care își ținea părerile pentru sine, cântărindu-și vorbele așa cum face cineva când îi arată altuia pentru inspecție numai partea cea mai bună sau cea mai bună lucrare a lui.

Ar fi trebuit să știu după felul în care Hevel clătina din cap, apoi chicotea către surorile lui, chiar dacă în ochi i se citea îngrijorarea.

După felul în care el nu căuta aprobarea nimănui, spunând ce voia să spună, indiferent ce ar fi fost. După felul în care își răsfrângea mânecile hainei ca să ajute la fătarea mieilor. După felul extravagant în care dăruia fraților săi, din cele mai bune animale, pentru turmele lor, în timp ce Kayin dăruia după ce cumpănea îndelung, căutând cu o nevoie tăcută zâmbetul de recunoștință pentru munca lui.

Cât de mult dorea Kayin să facă pe plac. Cât de mult știa că trebuie să facă pe plac. Cât de tăcut își ducea Hevel traiul, ascunzându-se adeseori în spatele râsului său lipsit de griji, așa încât numai accia dintre noi, puțini la număr, care îl cunoscuserăm în copilărie ne puteam da seama că era ca un râu cu scobituri și adâncimi sub suprafața reflectantă.

În noaptea dinaintea aducerii jertfei am avut un vis.

Stăteam la poarta montană a văii noastre. În fața mea se aflau doi stâlpi de foc, unul de o parte și unul de cealaltă. Le simțeam căldura și m-am dat înapoi de parcă m-ar fi ars, dar nu mă înduram să privesc în altă parte. În timp ce priveam stâlpii, am început să deslușesc niște siluete în flăcările aurii—în fiecare stâlp era o siluetă omenească. Și am văzut că fiecare dintre ele ținea un obiect care semăna cu o suliță, dar nu erau sulițe. Și nici nu erau făcute din lemn, ci din metalele care se găsesc în stâncă, sub forma unor cuțite lungi, ale căror vârfuri erau îndreptate spre ceruri.

În jurul fiecărui om erau înfășurate două perechi de aripi, care li se ridicau de pe umeri ca și când ar fi fost căzute din cer, revărsându-se apoi ca părul lung al unei fete. Străluceau atât de puternic încât mi-am ridicat brațul, dar tot nu puteam privi în altă parte. Ah, ce consternare minunată era înscrisă pe chipul lor! Mi-am imaginat că în mijlocul infernului li se prelingeau lacrimi pe obrajii fermecători. În clipa în care și-au înclinat fața în jos, spre mine, partea din spate a capului s-a ridicat spre ceruri—exact ca a șarpelui! Dar aceștia nu erau șarpele. Erau complet identici între ei, voințele lor fiind într-un acord deplin, pe când șarpele, unic și mai frumos decât aceștia doi, nu își consulta decât propria voință.

Am strigat ființelor învăpăiate: „Mă lăsați să trec?"

„Fiică a Aceluia și a omului," mi-au răspuns ei, într-un glas care era parcă al unei mulțimi, ca un cor, buzele lor formând cuvintele ca unul singur. „Nu vei trece prin această poartă."

„Unde este şarpele? Cel care seamănă aşa de bine cu voi?“

„Ce este şarpele pentru noi? Ce este şarpele decât o creatură de pe câmp?“

„Dar avea şi el aripi, la fel ca voi, şi o faţă cu care se uita la mine, în timp ce cealaltă privea în sus, la Dumnezeu. Nu se poate să nu ştiţi că era la fel ca voi!“

„Acestea sunt lucruri mai mari chiar şi decât tine.“ Gurile li se mişcau de parcă era una singură. „Binecuvântată eşti tu şi sămânţa pântecului tău.“

M-am trezit cu gâtlejul pârjolit, de parcă respirasem într-un cuptor.

Dimineaţa, Hevel veni la mine. Avea ochii obosiţi, de parcă nu ar fi dormit de câteva zile.

„Te-au ţinut copiii treaz toată noaptea?“

Clătină din cap, frânt. „Nu, nu e vorba despre asta. Ce vis am avut, mamă! Şi am venit la tine pentru că vreau să ştiu ce ar putea să însemne.“

Am simţit cum mă fac mică în propria piele.

„Am visat că stăteam în valea voastră şi ştiam că este valea voastră din tot ceea ce mi-aţi povestit; nu putea fi alt loc.“ Îşi trecu mâna prin păr.

„Şi era un loc frumos?“ am întrebat precaută. Oare se simţea dorul în vocea mea? Speranţa?

„Da, era. Sau ar fi putut fi. Dar, cum stăteam acolo—şi cred că era un râu acolo deoarece, deşi nu-l puteam vedea, îl auzeam în spatele meu—m-am trezit într-o grotă din sălcii.“

Mă uitam ţintă la el, încercând să nu tresar vizibil.

„Era întuneric acolo, iar eu am ieşit ca să stau la lumină, într-un luminiş. Dar am ajuns la luminiş şi acolo am văzut două forme pe care nu le mai văzusem niciodată. Nişte creaturi, jupuite pentru jertfă.“ Veni aproape de mine şi îşi lăsă mâna pe braţul meu. „Deci, spune-mi,“ mă întrebă el, cu o intensitate pe care nu i-o mai văzusem niciodată, „am visat adevărul?“

Şovăiam pe o stâncă abruptă şi îngustă. Nu ştiam ce altceva mai visase. Oare îi văzuse pe mama şi pe tatăl său, goi, tremurând înaintea Aceluia?

„Ce-ți spune inima, fiule?"

Avea ochii înnebuniți. „Așa a fost? Asta ați văzut? Așa se făcea?"

Am privit dincolo de el, ca și când aș fi putut vedea din nou luminișul acela, deși nu îmi doream deloc să îl mai văd vreodată, nici măcar în amintire.

„Da," am spus în șoaptă.

După aceea păru foarte tulburat, dar când l-am întrebat de ce, nu a vrut să îmi spună, ci zise numai că trebuie să mediteze la viziunea lui, acum că știa că este adevărată.

CÂTEVA ZILE MAI TÂRZIU, Adam și Besek au început să repare altarul. Lila a curățat și a uns cu untdelemn castronul de lemn pe care îl păstraserăm în toți anii aceia, așa sacru și respingător în același timp cum era pentru mine.

Copiii s-au pregătit ca pentru sărbătoare. Fiecare recoltă devenise pentru ei o mare celebrare, iar seara stăteau afară mâncând și bând, mult după lăsarea întunericului, dormind uneori în jurul focului. Lila scoase la iveală câteva haine noi pe care le făcuse pentru Sufa și Lahat. Ashira pregăti belșug de brânzeturi, care să acompanieze turtele cu miros dulceag ale Zeevei. Adam își trecu brațul în jurul meu și își puse mâna pe fiul pe care i-l purtam în pântec. Kayin nu se odihni deloc cât dură arșița zilei, ci trudi tot timpul, nețin ând cont de ea, sub soarele neîndurător.

Eu am sărbătorit împreună cu ei, deși nu pentru recoltă, nici pentru jertfă, ci pentru că în curând, eram convinsă, vom sta în fața acelei porți montane.

Hevel adusese mielul acasă cu o noapte înainte. Am privit cum s-a așezat înaintea lui, mângâindu-i capul flocos și scărpinându-l pe grumaz în tăcere. Mă întrebam vag dacă putea să comunice cu acele animale în moduri demult uitate de noi.

Ce bine ar fi fost să fi întrebat.

Privindu-l, m-am gândit ce mult semăna cu băiatul ce fusese odinioară. Copiii mei îl idolatrizau pe Kayin și stăteau la jumătate de pas înapoi, cu un sentiment de venerație față de un anumit lucru cu privire la el, un lucru pe care îl purta în jurul umerilor, greu ca o mantie. Însă cu Hevel nu era vorba nici de venerație, nici de vreo

povară. Era doar bărbatul care îl iubea pe fiecare în parte când se ducea la el, care întotdeauna avea timp pentru fraţii lui mai mici—şi acum pentru copiii lui—ca să îi lase să i se urce în poală, şi care dădea din farfuria lui, din bunurile lui şi din energia lui, cu toată răbdarea şi dragostea, oricui cerea.

„Hevel, îţi aduci aminte de primul miel pe care l-ai cedat pentru altar?"

Zâmbi abia schiţat. „Da, mamă. După aceea am plâns trei nopţi."

„Cred că te-ai gândit că suntem cruzi să ţi-l luăm în felul acela. Nu te-ai putut uita în timpul jertfei, ci ţi-ai întors faţa, lipind-o de piciorul meu."

Clătină uşor din cap. „Nu mă înduram să mă uit. Dar ştiam că se duce la Acela. Nu ţi-am spus niciodată, dar cred că o parte din mine, cunoscând secretul chiar la acea vârstă, Îl invidia puţin, doar puţin." Pe faţa lui se citea un sentiment uşor de venerație, care îi strălucea în priviri.

„A, bunul meu băiat," am spus eu, cu un chicotit uşor, înainte să intru în casă.

Râset în mijlocul tensiunii, zâmbete înaintea abisului.
Noi suntem vlăstarul nou dinaintea furtunii, adăpostul dinaintea potopului.

AM PLECAT ÎN ZORI. Nu întotdeauna aduceam jertfa în zori. Am făcut aşa cum părea că ni s-a dat. Am făcut aşa cum părea cel mai bine…

Am făcut aşa cum părea cel mai bine.

Ne-am adunat în jurul altarului: Kayin avea un coş cu făină măcinată fin într-o mână şi un ulcior cu untdelemn în cealaltă. În spatele lui venea procesiunea formată din surorile sale: Lila cu grâu şi orz, Ashira cu in şi Zeeva cu belşug de legume. Nu fuseseră recoltate cele dintâi, dar, pentru că fuseseră lăsate să crească până la asemenea dimensiuni şi atât de frumoase, erau cele mai bune exemplare pe care le văzusem vreodată, eram sigură de asta.

Numai eu îi cunoşteam tensiunea din umeri, tremurul mâinii când puse coşul jos.

În dimineaţa aceea nu purta nimic altceva decât o pânză de in legată

în jurul taliei. Eram şocată cât de zvelţi, cât de vânoşi îi deveniseră muşchii. Ce frumos era! Oare exista vreun bărbat mai chipeş, în afară de tatăl său?

Puse coşurile pe pietre şi le aranjă frumos. Luă uleiul şi îl turnă. M-am rugat în inima mea ca aceasta să fie mireasma fiecărui lucru plăcut, să îi aducă aminte Aceluia de toate deliciile din grădina noastră şi ca Acela să dorească din nou să Se plimbe cu noi în ea.

Când se întoarse, am văzut expresia de pe chipul lui Adam: mândrie. Şi, deşi Kayin era iritat ori de câte ori se afla în prezenţa tatălui său, faţa lui se lumină aşa cum nu o mai văzusem în ultimii ani.

Dacă Adam putea să privească spre el în semn de aprobare, cum putea rezista Acela?

Am ştiut că apoi Kayin s-a uitat la mine, dar eu mi-am aţintit impasibilă ochii asupra altarului.

De-aş fi avut un cuvânt blajin pentru el. De i-aş fi făcut semn să vină alături de mine. Dar nu m-am clintit. Nici măcar atunci nu am avut nici cea mai mică urmă de îndurare pentru el.

Fiecare om trebuie să stea singur înaintea Aceluia.

Cu toate acestea, în inima mea am turnat dragostea ca untdelemnul. Hevel nu voia să sacrifice mielul cu mâinile lui, ci i-l dădu lui Adam. El întotdeauna stătea deoparte şi îşi ascundea faţa; nu voia să vină la altar cu lacrimi. Adam tăie beregata mielului, iar eu am ţinut castronul.

Pentru prima dată am fost bucuroasă de şuvoiul de sânge din vasul acela, iar în timpul jupuirii animalului mi-am ridicat nădejdea spre ceruri.

Când Adam îl puse pe altar, eu am pus castronul cu sânge. Şi atunci…

Oare să fi văzut aiurea? O line fantomatică de animale jupuite părea să se întindă înaintea mea.

Sânge şi untdelemn. Grâne şi făină. Împreună cu ele am pus toate speranţele noastre.

Pe catafalc izbucni o vâlvătaie. Mi s-a părut că văd din nou stâlpul înfocat, aripile aurii întinzându-se spre cer, ocrotind sabia ca şi când ar fi fost o flacără.

I-am strâns mâna lui Adam, de parcă făcând astfel ne-am fi putut întoarce la ceea ce fuseserăm întotdeauna: un singur trup.

Curând.

Mi-am lăsat capul pe spate. Era acelaşi lucru pe care îl simţisem de fiecare dată când Acela era aproape. Mai că mă aşteptam să simt aici, în lumina zorilor, acea adiere de seară sau să simt soarele, prea strălucitor pentru o dimineaţă. Mi-am deschis ochii şi am văzut, dincolo de focul altarului, luceafărul de dimineaţă, luminos, neintimidat de văpaie.

Da. Vino, Mare Iniţiator, Început şi Sfârşit.

Cu toate că ştiam că copiii noştri erau cu noi, în clipa aceea nu eram decât noi doi, Adam şi cu mine. Pământul de sub picioarele noastre putea fi o câmpie aluvionară sau o înălţime subalpină sau un munte… ori o vale fertilă. Totul era sfânt. Totul era bun, căci totul fusese făcut de Dumnezeu.

Am fost smulsă din acea stare de un strigăt înăbuşit: al lui Kayin.

Se împletici spre altar—şi dădu înapoi din cauza căldurii focului. Adam îmi dădu drumul mâinii şi încercă să îl tragă înapoi, dar Kayin se smulse din mâinile lui şi apucă unul din snopii de grâu de pe altar. Eu priveam zăpăcită cum îl ţinea spre flacăra sfântă, ca şi cum ar fi vrut să aprindă o torţă. Şi apoi am văzut de ce…

O parte a altarului ardea cu o vâlvătaie plină de strălucire. Cealaltă nu se aprinsese aşa cum trebuie. Din ea ieşeau rotocoale de duhoare, mari şi fumegânde, care se înălţau spre cerul dimineţii, încât animalul care ardea părea curat şi parfumat prin comparaţie.

Adam îl trase înapoi. „Nu te amesteca în focul Aceluia!"

Fiul Ashirei, Nave, arătă cu degetul. „Da' uite, cealaltă parte nu arde deloc!"

Ashira îi făcu semn să tacă, dându-i peste deget şi acoperindu-i gura. Kayin strigă, încercând pentru ultima dată să se arunce spre altar, dar Adam îl ţinu cu putere. Oricum, deja era prea târziu; focul de pe mielul lui Hevel se domolea din ce în ce, până ce ajunse ca nişte degete pâlpâitoare ale unei mâini care ardea. Apoi leşul—ce mai rămăsese din el—licări ca un lemn care a fost ars complet…

Focul se stinse. Silueta animalului se prăbuşi, toată numai scrum.

Hevel stătea cu capul plecat, legănându-se uşurel, nespunând nimic şi neprivind pe nimeni. Buzele i se mişcau, dar nu se auzea nici un sunet.

Mielul dispăruse, fiind mistuit în întregime. Până şi tăciunii dispăruseră, iar cenuşa plutea prin aer.

Dar ceea ce fusese cândva un ospăț pe partea cealaltă a altarului continuă să ardă mocnit, distrus, scoțând un fum cu un miros cumplit.

Kayin se prăbuși în brațele lui Adam și, când tatăl lui continuă să îl țină strâns, îl împinse cu un brânci violent. Adam se clătină și dădu înapoi.

„Acela face ce vrea să facă," spuse Adam. Dar până și eu voiam să strig că jertfa, darul, fusese perfect.

Lila, de obicei atât de rezervată, își acoperi ochii, scoțând un mare geamăt, dar Ashira o făcu să tacă.

„Șșșș. Acela a făcut așa cum a vrut. Asta e tot."

Auzind asta, Kayin îi aruncă surorii lui o privire atât de înveninată, încât aceasta făcu un pas înapoi. M-am dus repede la el și l-am luat de braț, încercând să nu mă uit la altar. „Hai de aici. Lasă."

Se smuci din mâna mea și, cu un urlet, se repezi la altar. Împinse verdețurile, care duhneau și ardeau mocnit, în cenușa mielului. Dar nici măcar atunci nu luară foc, deși stăteau, pe jumătate răsturnate, exact în locul în care focul mistuise mielul. Când Adam îl trase blând, a doua oară, Kayin se clătină, iar ochii îi priveau înnebuniți când într-o parte, când în alta. Gemu, smulgându-și părul din cap și plecă cu pași nesiguri, fără a privi în urmă.

„Ce înseamnă asta?" întrebă Zeeva în șoaptă, dar totuși prea tare. Ashira începu să își trimită copiii de acolo și își puse mâna cu blândețe pe brațul lui Hevel. El părea să fi dispărut pe un alt tărâm, deși trupul îi stătea înrădăcinat în pământ. Când ridică capul, mi se tăie răsuflarea văzând expresia de pe chipul lui. Era extaziat. Mie îmi vâjâia capul.

Cum este posibil așa ceva? O, Doamne! Am căzut în genunchi.

Căci, așa cum mă durea inima pentru Kayin, ea ar fi trebuit să îmi crească de bucurie pentru Hevel. Dar eu nu mă puteam gândi decât: *Nu așa trebuia să fie.*

Hevel se întoarse, încă năuc. Renana porni în direcția lui Kayin, dar Lila o opri. „Crezi că are nevoie de o puștoaică să-l aline?"

„Mă duc eu după Kayin," zise Adam. *Și inima lui tânjește după Acela*, am gândit eu cu tristețe. *Nu sunt singura.*

„Nu," spuse Hevel încet, părând că se trezește din reverie. „Mă duc eu."

Adam întinse mâna după mine, iar eu i-am prins-o cu putere. Kayin şi Adam avuseseră deja destule neînţelegeri. Ştiam că fiul nostru Kayin nu îl va ierta niciodată pe tatăl lui pentru că îl trăsese înapoi atunci când încercase să aprindă focul pe ofranda lui.

Hevel o sărută pe Ashira pe frunte şi se duse după fratele lui.

24

Înainte de ivirea zorilor, de afară se auzi un foşnet. Am deschis ochii, devenind brusc atentă, cu acel simţ ascuţit propriu mamelor. M-am ridicat în şezut, iar inima îmi bătea tot mai repede. Poate că băieţii mei s-au întors. O, ce de întrebări voiam să îi pun lui Hevel! Şi ce mult voiam—ce mult simţeam nevoia—să îl consolez pe Kayin!

În momentul în care Kayin se strecură pe uşă, m-am simţit imediat uşurată. Chiar îmi venea să chicotesc, când l-am văzut cum se furişează ca un copil care ascunde un secret. Am dat să spun ceva, dar când mă văzu începu să gesticuleze agitat. Numai atunci am băgat de seamă că avea părul vâlvoi şi era murdar de ţărână pe faţă. În cealaltă parte a camerei, Lila începu să se foiască. Kayin se trase înapoi şi ieşi din nou afară. M-am ridicat şi m-am îmbrăcat, timp în care Lila se ridică în şezut, cu panica în priviri.

„Nu s-a întâmplat nimic. Mai odihneşte-te un pic." Mi-am pus sandalele în picioare.

Dar când am ieşit nu am dat de el decât după ce am data roată casei. Iată-l, îndoit ca şi când ar fi fost bolnav, cu faţa contorsionată. Se trăgea de păr şi dădu să se îndrepte spre mine, dar imediat se trase înapoi.

„Vino, fiule." Mi-am trecut braţul pe după el. Îi greşisem. O, cât de mult îi greşisem! „Haide să plecăm de aici şi să vorbim." Ce mă durea inima pentru el. „Unde este Hevel?"

El râse într-un fel straniu, hârâit. „Iar mă întrebi unde e fratele meu? Pe el aveai obiceiul să-l trimiţi după mine! Acum vrei să fiu păstorul păstorului? O, *Doamne!*"

Râsul i se prefăcu în plâns, apoi într-un hohot puternic. Se aruncă

la pământ şi îmi cuprinse picioarele, făcându-mă aproape să îmi pierd echilibrul.

„Ce faci? Opreşte-te imediat." Am încercat să îl fac să se ridice în picioare, înainte să facă o scenă şi să trezească toată casa. Simţeam mirosul de vin. Ei bine, nu îl puteam învinui; era normal să se simtă distrus. Nutriserăm speranţe şi cultivaserăm spoiala desăvârşirii controlate în el, şi acum iată-l, zdrobit ca orice vas care a stat prea mult în foc. Nu puteam să învinuiesc pe nimeni, în afară de mine. O, cu câtă dragoste va trebui să îl copleşesc acum!

L-am tras după mine, departe de casă—nu voiam nicidecum să se întâlnească cu tatăl lui. Nu încă. „Vino imediat," am spus, târându-l după mine. Oare Hevel nu îi băgase minţile în cap? Toată ziua şi toată seara făcusem presupuneri că el va îndrepta toate lucrurile dintre ei—de fapt, că va îndrepta multe lucruri.

„Iartă-mă," spuse el, plângând ca un copilandru, mergând oriunde îl trăgeam după mine. Îi curgea nasul, lăsându-i urme alunecoase pe faţa murdară, ca pe vremea când era copil. Mirosea urât, a pământ, a vin şi a fum—mirosul de ulei şi de grâne arse înăbuşit. Şi mai era ceva. Era mânjit pe mâini până pe antebraţe. Era murdar şi pe faţă.

Pe neaşteptate se smulse de lângă mine şi strigă: „Nu-mi privi faţa! Eu nu pot să te privesc în faţă!"

„Kayin! Ce tot spui acolo?"

„Mamă, mamă—nu-mi lua dragostea ta! Te rog, nu-mi lua dragostea ta!"

Mă simţeam din ce în ce mai neliniştită. „N-aş face asta niciodată! Nu ţine de tine că Acela l-a ales pe cel care..."

Mă privea fix, cu ochii plini de groază. Albul ochilor contrasta dureros cu sângele închegat de pe chipul lui.

„Kayin." Mâinile începuseră să îmi tremure inexplicabil. „Unde e fratele tău?"

La auzul acestei întrebări, se prăvăli la pământ cu ţipete sălbatice, bătându-şi pieptul, faţa şi umerii. Nu îi puteam recunoaşte glasul—aspru şi asemănător cu urletul animalelor. Inima îmi fu cuprinsă de o răceală de moarte. M-am aplecat şi l-am prins de umeri. „Kayin! Unde e Hevel? Unde e fratele tău?" Dar nu făcea decât să se lovească cu pumnii, zgâriindu-şi faţa şi smulgându-şi părul din cap. L-am scuturat

zdravăn, cu o putere pe care nu mi-o cunoşteam, până când îşi dădu ochii peste cap. *„Unde e Hevel?"*

Brusc rămase nemişcat.

„Vino, mamă," spuse cu glas foarte stins, ştergându-şi faţa cu dosul braţului. Am auzit zgomot în spatele nostru şi Kayin tresări când Lila ieşi din casă, cu chipul cuprins de spaimă. Acum vedeam silueta bărbatului, mişcându-se în casă, îmbrăcându-se în grabă.

„N-o lăsa să mă vadă! N-o lăsa să vină!" Strigătul lui avea un timbru răguşit, de parcă ar fi strigat toată noaptea.

L-am tras să se ridice în picioare şi m-am repezit împreună cu el în cealaltă parte a curţii, târându-l după mine. Aveam o senzaţie îngrozitoare. Ca şi când mişcarea îi readuse ordinea în gânduri, începu să bâiguie. „Te rog, spune-mi că nu vei înceta să mă iubeşti. Te rog, nu-mi lua niciodată dragostea ta. Nu pot îndura asta. Nu pot îndura asta. De-abia mai pot îndura să trăiesc..."

Simţeam cum frica mi se înfăşoară în jurul pieptului ca o funie. „Spune-mi. Spune-mi ce s-a întâmplat!"

S-ar fi prăbuşit din nou la pământ, dar l-am prins şi l-am scuturat iarăşi.

„Am auzit glasul Aceluia!"

M-am oprit, zăpăcită. „Cum?"

„Am auzit glasul Aceluia, mamă."

„Şi ce... ce ţi-a zis?" De ce simţeam că cuvintele acelea, aşteptate de atâta vreme, sunt cumplit de rele?

„Ce mi-ai zis şi tu, mamă, adineauri."

„Ce?"

„Mi-a zis că păcatul stă ghemuit la uşă."

M-am gândit la Kayin, care doar ceva mai devreme stătuse şi el ghemuit la uşă.

„Ce-i cu povestea asta enigmatică?" Nimic nu avea sens: fiul din faţa mea acoperit cu sânge închegat; Acela, vorbindu-i omului faţă de a cărui jertfă nu avusese nicio apreciere după atâţia ani... unde era Hevel.

Unde era fratele lui Kayin, cel care găsise favoare înaintea lui Dumnezeu?

Ne-am apropiat de ogorul îndepărtat. Eu am ezitat, dar Kayin mergea înainte, neclintit.

Dintr-o dată mi l-am amintit pe micul Hevel când alergase la mine.

Mamă, vino repede!

Ca şi când ar fi cunoscut turnura gândurilor mele, lucru imposibil, Kayin spuse: „N-ai ştiut niciodată. N-ai ştiut niciodată că şacalul pe care l-am ucis în ziua aceea era mai să mă omoare el pe mine. Se repezise la mine şi m-ar fi terminat dacă Hevel n-ar fi aruncat cu o piatră în el, năucindu-l. Eram aşa de laş, mamă! «Pune mâna pe el, Kayin!» îmi strigase Hevel. M-am dus până la şacal clătinându-mă pe picioare, mai să cad. Numai când şi-a ridicat capul şi a încercat să se ridice l-am ucis cu sulița."

„De ce îmi spui asta?"

„Hevel l-ar fi terminat, doar că eu i-am spus să se dea la o parte, pentru că mă temeam pentru el—chiar mă temeam, sincer—dar mai ştiam şi că nu puteam veni la tine dacă l-aş fi lăsat pe Hevel să-l omoare. Era datoria mea. Întotdeauna era datoria mea. Nu puteam suporta să vină la tine după ce m-ar fi salvat, aşa că l-am pus să jure că nu va spune niciodată..."

Glasul i se frânse şi începu iar să plângă cu sughiţuri, în tăcere, cu faţa îngropată în braţul îndoit.

„Te rog să nu mă urăşti, mamă. Pot suporta ura tatei, fiindcă el urăşte faptul că mi-ai dat o parte din dragostea ta, deşi eu aş dispărea din inima ta şi chiar de pe faţa pământului dacă aş putea!"

M-am oprit din mers şi l-am tras cu faţa spre mine. „Kayin, unde e Hevel?" Când se holbă la mine cu ochi înnebuniţi, am ţipat: „Unde e Hevel?! Unde e Hevel? Ce i-ai făcut?"

El începu să se tânguiască şi atunci l-am lovit foarte puternic peste faţă. Suspinam şi nu ştiam de ce.

În cele din urmă vorbi, cu glas inexpresiv, de parcă nu l-aş fi lovit nicidecum: „Întotdeauna îi plăcea să fie singur. Poate că în tot acest timp avea comuniune cu Acela." Se retrase şi începu să meargă năuc.

Când am ajuns la marginea ogorului, nu m-am mai putut stăpâni, ci am luat-o la fugă înaintea lui, deşi picioarele îmi erau slăbite. „Hevel! *Hevel!*"

Kayin se opri, nevoind să meargă mai departe.

„Ce e? Ce e?“ Priveam înnebunită în jurul meu. El ridică o mână tremurătoare și îmi arătă un șanț din apropiere. Acolo adunase niște pietre ca să facă un zid scund. La început nu am văzut nimic, doar ogorul de după el, prin pânza aspră a cețiii, dar apoi…

Am văzut o siluetă întunecată căzută la pământ.

Am avut impresia că am alergat o veșnicie, picioarele parcă nu erau ale mele, nu aveam nicio simțire în ele și îmi erau grele ca niște bușteni. Nu îmi auzeam respirația ce îmi ieșea gâfâit din piept. Nu mi-am auzit nici măcar țipetele când m-am prăvălit peste forma întunecată întinsă diform la pământ. Niște forme grotești își luară zborul de jur împrejurul meu.

Hevel.

L-am luat în brațe. „Hevel, Hevel! Fiule! Trezește-te!“ Era o masă diformă și murdară, ce mirosea a pământ și a sânge. Sânge…

În lumina zorilor am văzut sângele împrăștiat peste tot. *Ca mielul în fața altarului.* Era alunecos, iar ceafa îi era prea moale. L-am plesnit peste obrajii murdari. „Hevel! Hevel!“ L-am scuturat încontinuu.

Kayin era lângă mine și încercă să mă cuprindă în brațe, dar l-am dat la o parte cu sălbăticie, de parcă ar fi fost o pasăre care se hrănește cu stârvuri.

Mâinile îmi rătăceau înfrigurate pe trupul fiului meu. I-am văzut rănile și am recunoscut și urmele vulturilor: buzele lui atât de frumoase fuseseră străpunse, încât ajunseseră zdrențuite și acoperite de o crustă, lăsând să i se vadă dinții într-o parte, într-un rânjet schimonosit.

Ca lupoaica aceea, care mă privise amenințător de sub afloriment. Am început să țip disperată, zgâlțâindu-l.

Nici nu se clinti.

Nu înțelegeam ce este cu această greșeală îngrozitoare, cu această neînțelegere cumplită. „Ce-i asta… ce s-a întâmplat? Ce-ai făcut?“

El aștepta, scoțând din gâtlej un urlet care îmi îngheță sângele în vine. Căzu peste trupul fratelui său și începu să geamă, apoi vomită. Roșu. Vomită roșu. Duhoarea era de vin, dar avea culoarea sângelui.

Ceața se ridica, topită de soarele dimineții. Cum era posibil să mai vină dimineața? Cum de putea soarele să-și mai arate chipul?

Acum, la lumină, am văzut roșu peste tot: pe brațele mele, pe haina lui Hevel, pe haina lui Kayin, pe brațele și pe coapsele lui. Roșu ca țărâna din care ieșise Adam.

Am căzut peste Hevel şi am început să-i car pumni lui Kayin. „Ați ieşit din acelaşi pântec! Ați supt aceiaşi sâni!"

Kayin gemea, fără să facă vreun gest să mă dea la o parte.

L-am luat pe Hevel din nou în brațe, ocrotindu-l şi legănându-l de parcă aş fi putut să readuc iarăşi la viață mădularele acelea.

„Îmi oferise un miel ca să-l aduc şi eu ca jertfă. În dar. Iar eu i-am zis să-l păstreze! Că aveam şi eu ce lucrasem cu mâinile mele. O, de l-aş fi luat!"

Acum începeau să se audă şi alte zgomote, deşi eu nu le-am sesizat până ce nu au ajuns aproape de noi. Şi, deşi inima mi se uscase ca praful în piept, am spus: „Fugi. Fugi înainte să te găsească Adam aici. Du-te, să nu fiu lipsită de voi amândoi!"

Se ridică cu greu în picioare şi, preț de o clipă, am crezut că nu se va duce şi că Adam o să se năpustească asupra lui. Dar apoi, cu o privire furişă, făcu câțiva paşi clătinându-se şi apoi o luă la goană, înnebunit.

Eu l-am strâns la piept pe Hevel, în timp ce Adam veni şi se prăbuşi în genunchi, scoțând un țipăt la fel de crâncen ca trupul lipsit de viață din brațele mele.

25

Mi s-a spus că nici măcar atunci când m-au ridicat şi m-au dus acasă nu i-am dat drumul. Că mi-am ţinut fiul mort lângă fiul care îmi creştea în pântec şi că l-am blestemat pe Acela care Este, cerându-I să-mi dea fiul înapoi.

Lila i-a dat Ashirei o grămăjoară de limonit, spunându-i că va lua locul sângelui scurs din trupul lui Hevel. Ashira, tăcută, cu ochii umflaţi, nu spuse nimic, ci întinse limonitul pe palmele curate ale lui Hevel, spunând că va primi înapoi sângele de pe mâinile lui Kayin şi că îl acoperise cu pământul roşiatic al tatălui său, din care venise pe lume. La auzul acestor lucruri, inima mea a strigat: *A venit pe lume din mine!* Dar nu puteam vorbi. L-am acoperit cu blana mielului pe care îl adusese ca jertfă şi l-am dat înapoi pământului care încă nu era gata să îl primească.

Adam nu vorbea aproape deloc. Nu întrebă de Kayin şi nici de ce fugise când apăruse el.

În somn aveam vise pe care nicio inimă nu are tăria să le îndure—vise în care fraţii ridicau mâna unul împotriva celuilalt, în care cuvintele erau aruncate ca pietrele şi sulițele care ucid şi varsă sânge, până ce pământul e plin de el.

Mi-am amintit de Dvash, ghemuită sub aflorimentul care avea să îi devină mormânt. *Sunt la fel de dezechilibrată ca lupoaica aceea.*

Mi-au spus că mă trezeam şi strigam numele lui Hevel.

Chiar când mă trezeam ştiind că este mort, mă aşteptam într-un fel să deschid ochii şi să îl văd îngenunchind lângă patul meu. Amintiri despre el în viaţă mă copleşeau cu detalii acute şi dureroase în moarte: Hevel, bebeluş, mergând de-a buşilea la ţăruşii Lilei. Copilul care târa

după el sulița de jucărie a lui Kayin, ori de câte ori fratele lui nu era atent. Bărbatul cu zâmbetul care îi făcea riduri în jurul ochilor. Cel care stătuse în picioare în fața altarului, cu fața ridicată spre cer.

Când nu am mai putut suporta—somnul, viziunile, chipul Lilei, tras și palid, chipul Ashirei, care venise acasă cu copiii, lăsându-i în grija Zeevei pentru ca ea să se poată duce să stea lângă mormântul soțului ei—m-am ridicat, m-am dus pe câmp și m-am așezat lângă fiica mea.

Trecuseră cinci zile de când Hevel fixa cerul, fără să vadă nimic.

Ashira își puse capul în poala mea, iar eu i-am cântat încetișor, așa cum făceam când era copiliță, incapabilă să o consolez așa cum fusesem incapabilă să îl consolez pe Hevel în moartea lui sau pe Kayin în supraviețuirea lui… incapabilă să fac altceva decât să îmi vărs jalea ce nu poate fi descrisă în cuvinte.

Îmi plângeam fiul răposat. Îmi plângeam fiul rămas în viață, distrus. Plângeam și pentru nimicirea nădejdii mele, la fel de pustiită ca fața blajină a iubitului meu Hevel, cu capul despicat ca un fruct prea copt.

În după-amiaza aceea, după plecarea Ashirei, m-am lăsat în iarba de lângă pământul reavăn. Cât era de simplu cerul în azuriul lui. Cât de insensibili norii, care nu înțelegeau nimic din suferința de sub ei. Cât de oarbă adierea care îmi mângâia obrazul, la fel ca în ziua aceea în vale, când mi-am deschis ochii pentru prima dată. Sunetele acestei lumi fuseseră cândva încărcate cu taine. Acum zăceam lângă mormântul fiului meu.

Înainte ca soarele să apună, Kayin veni la mine. Era încărunțit, numai piele și os, și avea cu el o suliță. Hainele îi erau pătate, dar păreau a fi fost spălate, iar el părea spălat. Părul îi era desfăcut și i se revărsa peste frunte. Se așeză lângă mine, recules, tăcut. În cele din urmă luă cuvântul.

„Trebuie să-ți spun, ca să știi ce mi-a zis Acela."

Inima mi se strânse, dar am dat afirmativ din cap.

Își plecă capul. „Când am plecat de la altar am luat-o la întâmplare pe câmp. Am strigat către ceruri. Am plâns în hohote. Când Hevel m-a găsit, i-am zis să vină pe ogor. Voiam să-i arăt zona pe care o consacrasem acestei lucrări, astfel încât să știe cât mă durea inima și

să cunoască amarnica mea înfrângere în toată această situație. Voiam să vadă.

„El a venit şi am băut împreună, iar el mi-a pus braţul pe după umeri şi mi-a zis: «Frate, eu nu cunosc povara pe care o porţi tu, dar acum mă dezgustă faptul că e posibil să nu fi fost nevoit s-o porţi, pentru că Acela a primit jertfa mea. Şi ce mult ai suferit în toţi aceşti ani.»"

Îşi trase sufletul, răguşit. „Nu puteam suporta! Să aud asta din gura lui, s-o aud şi să ştiu că e adevărat!"

Mi-am întors privirea şi mi-am acoperit faţa. Îmi pusesem o pânză de in pe cap pentru a mă proteja de soare, şi mi-am tras-o peste ochi, ca să nu mai poată vedea nimic. Măcar atât puteam şi eu să mă păzesc de lumea asta, să nu o mai văd.

„Aş fi putut suporta asta. Mi s-a părut că sunt chiar uşurat. Dar atunci Hevel mi-a zis că are de gând să plece, că-şi poate duce turmele oriunde la păscut... că va pleca pentru ca să nu mă mai rănească... nu puteam suporta gândul ca el să plece departe de mine ori ca eu să fiu cauza despărţirii lui de voi. Şi, mai mult decât orice, nu puteam suporta gândul ca el să fie urmat de Acela pe care eu Îl urmărisem cu atâta ardoare, chiar dacă numai pentru a câştiga dragostea ta şi a tatei."

Glasul i se gâtui. După ce îşi adună gândurile, continuă. „M-am aruncat asupra lui, proferând invective şi strigând la el că n-o să-i lipsească pe părinţii noştri de lucrul pe care îl aşteptaseră, că trebuie să rămână, indiferent cât i-ar fi de greu. Eram aşa de furios, încât voiam să-i fac rău—îi curgea sânge din nas, dar nu s-a apărat. Hevel, el, care întotdeauna a fost mai puternic. Nu s-a opus! De ce nu s-a opus? Dar n-a vrut s-o facă."

Acum plângea, şi eu la fel.

„Sigur ar fi fost încă în viaţă dacă ar fi făcut-o, pentru că era mai puternic decât mine. Era mai bun cu praştia lui decât am fost eu vreodată cu sulița. În ziua aceea ar fi doborât şacalul fără nicio armă, ca să mă protejeze, ştiu asta..." suspină el încetişor.

Iar eu, care voiam şi să îl consolez, dar şi să mă feresc de el, să îl iau în braţe, dar şi să îl iau la bătaie, am stat acolo neclintită, incapabilă de niciuna din aceste acţiuni.

Nu după multă vreme își trase suflarea tremurătoare. „Am umblat prin noapte—nu știu încotro. La un moment dat, înainte de ivirea zorilor, am auzit tocmai lucrul pe care știu că l-ai cerut în toți acești ani. „Unde este Hevel, fratele tău?“ Era ca un glas pe care îl cunoșteam dintr-un vis pe care nu-l visasem niciodată. Am răspuns: «Nu știu.» În parte era insolență, pentru că în clipa aceea uram glasul acela și pe Acela căruia îi aparținea. Toată viața mea îl căutasem, iar acum se ajunsese la asta! Dar restul era pur și simplu că nu știam unde se dusese Hevel, tot ce știam era că se holba la cerul întunecat…“

Se cutremură și își acoperi fața cu mâinile. „Ah, oare l-am trimis chiar așa de departe încât nici măcar Acela nu poate ajunge la el, de mă întreabă unde e fratele meu? Tu știi, mamă? Oare așa am făcut?“

„Nu știu,“ am spus cu o voce împietrită, pentru că dacă mă gândeam prea mult la asta aș fi putut înnebuni. Poate că numai pentru a-mi potoli durerea am adăugat: „Nu cred că există ceva mai departe de Dumnezeu.“

„Dar apoi, ce grozăvie, mi-a pus exact aceeași întrebare pe care mi-ai pus-o și tu: «Ce ai făcut? Sângele fratelui tău strigă din pământ.» Ah, e ceva prea grozav, prea cumplit! Și acum sunt blestemat! Blestemat pentru pământul care a primit sângele fratelui meu! N-o să-mi mai dea niciodată grăsimea lui. Așa că nu pot să mai rămân. Am încercat și nu pot face să crească nici măcar o sămânță de mușțar! Stă în pământ de parcă ar fi moartă, chiar și după trei zile.“

Acum mi-am ridicat capul și mi-am descoperit fața. Deja Adam fusese blestemat să trudească muncind pământul. Acum Kayin avea să fie blestemat să rămână chiar și fără asta, exilat din țara exilului nostru? Ce mai rămânea atunci pentru el? Adam trudise pentru orice rod îmbelșugat al pământului, iar acum Kayin avea să trudească și să nu primească nimic în schimb—el, care ridicase cu mândrie cele mai bune roade ale străduaniilor sale, sperând doar ca acestea să fie destul de bune! *Eu* avusesem visul despre acest eveniment și îl ținusem legat de ogor! Atunci cât de mare era vina mea în toate acestea?

L-am tras la mine în brațe, iar el se cuibări la pieptul meu. Se agăță de mine și eu l-am strâns cât am putut de tare, știind, poate în felul viselor mele, că aveam să îl pierd în curând.

Nu putea rămâne aici.

După o vreme ce mi s-a părut foarte îndelungată, când mă durea spatele şi îmi amorţiseră picioarele, iar faţa îmi era umflată de plâns—oare când nu am plâns?—îşi ridică capul. Pentru prima dată am văzut un lucru ciudat acolo, pe fruntea lui.

„Ce-i asta?" I-am dat părul la o parte.

Îmi prinse mâna. „Nu face asta."

„Dar ce este? Aproape că seamănă cu..." Şi acolo erau, într-adevăr, cercul şi linia—semnul pe care îl folosise Hevel pentru turmele lui!

Îl acoperi iarăşi. „Ştiu că voi pleca. Ştiu că nu pot rămâne aici. Acela a spus că acum voi rătăci fără încetare. Aşa că mă voi duce în Ţara Rătăcirii."

„Ce ţară e asta? Şi ce-o să faci?" Aveam să pierd oare totul?

„Nu înseamnă decât că oriunde mă voi duce, acolo va fi ţara mea."

Când i-am văzut zâmbetul amar mi-am amintit cât fusese de frumos cu numai câteva zile înainte. Acum de-abia îl mai recunoşteam pe acest străin tras la faţă şi cu ochii duşi în fundul capului.

„În ce priveşte ocupaţia mea, am fost păstor înainte să lucrez pământul. Îţi mai aduci aminte cum cutreieram odinioară dealurile acestea cu Hevel şi cu mica noastră turmă?"

„Atunci ia cele mai bune oi şi..."

„Nu," spuse el blând, „nu, mamă. Pe dealuri sunt oi, iar pământul de la răsărit este fertil. Hevel şi cu mine am văzut unde începe, în drumurile lungi pe care le făceam odinioară. Mă voi duce acolo."

„Singur?"

Îşi plecă capul. „Nu cred că Lila va voi să vină cu mine. M-am dus la ea la râu, când se îmbăia, iar ea a privit dincolo de mine, de parcă aş fi fost o siluetă în ceaţă şi nu m-ar fi văzut."

Îi jeleam pe amândoi.

„Dar mai e ceva, mamă."

„Ce altceva mai poate fi? Deja e prea mult!"

Amărăciunea îi umbri chipul. „Aşa I-am spus Aceluia. «Nu pot suporta asta,» am zis. Să plec din locul acesta şi din prezenţa Aceluia—este cu voi, văd asta acum—şi să mă despart de voi, este prea mult. Şi, mai mult decât atât, ce îi va opri pe oricare din fraţii mei—iar într-o bună zi vor fi o mulţime, răspândiţi de pe câmpia asta

către munți—să îmi facă parte de aceeași soartă de care i-am făcut eu parte lui Hevel?"

„Nu! Niciunul nu va îndrăzni!"

„Niciunul nu va îndrăzni. Pentru că Acela a pus pe mine semnul pe care l-ai văzut și...," iar aici ezită... „m-am uitat într-un iaz liniștit și știu ce este. Ah, mamă, este prea groaznic!"

De data aceasta nu mă mai opri când i-am dat părul la o parte. Într-adevăr, era semnul lui Hevel, cel pe care îl avea toată turma lui. Un semn cunoscut, așa cum spusese chiar Hevel, de oricine, chiar dacă eram așa de puțini pe vremea aceea. Dar acum, în timp ce îl priveam țintă, se întâmplă ceva straniu—păru să tremure pe fruntea lui, înaintea ochilor mei, ca un val de apă care trece peste piele.

Brusc, nu am mai văzut fața fiului meu, ci o mână pe care am recunoscut-o ca fiind a mea, întinzându-se după un fruct. Ce încântătoare, ce frumoase erau amândouă! Dar, în clipa următoare, m-am umplut de rușine și m-am tras ca arsă.

Cuvintele lui mă străpunseră. „Nu știu ce vezi acolo, dar eu, când m-am uitat în iaz la reflexia lui, mi-am văzut mâna ridicată asupra fratelui meu, și m-am întors de la propria mea imagine, la fel ca tine acum. Asta e amarnica mea îndurare. Asta e amarnica mea protecție: rușinea altora. Îmi doresc, sper ca într-o bună zi să scap de el. Poate că atunci o altă mână va pune capăt întregii povești, pentru că asta merit."

„Să nu spui așa ceva!"

Își trase din nou părul pe frunte. I-am întins tăcută basmaua de in de pe capul meu. A luat-o în mâna lui aspră.

Chiar și atunci îl iubeam. Chiar și atunci îmi doream să fi putut să anulez orice amintire dureroasă pentru el. Să îl pot naște din nou pe Hevel, știind că, având o a doua șansă, Kayin nu i-ar mai purta ranchiună. Poate că și atunci Acela tot l-ar fi respins, dar măcar puteam să lăsăm lucrurile așa cum erau, știind că Acela făcea așa cum considera de cuviință, fie că știam noi sau nu din ce motiv.

„Când vei pleca?"

„Curând. Chiar în seara asta."

Prea curând! Prea curând! Dar dacă nu azi, atunci mâine și chiar și atunci ar fi prea curând pentru mine.

L-am obligat să se întoarcă împreună cu mine. Tremura când l-am luat de braţ, ţinând strâns basmaua în mână, şi am ştiut că nu făcea asta de dragul basmalei, ci de dragul celei care o făcuse.

Lahat, care stătea afară făcând un ulcior—devenise îndemânatic în ultima vreme ca olar—rămase nemişcat. Sufa, care se juca în apropiere, strigă tare: „Kayin! Kayin!" şi i se aruncă îndată în braţe. El o ridică, plecându-şi capul pe umărul ei şi o duse pe ultima porţiune de drum către casă.

Din altă direcţie apăru Adam.

„Kayin!" Sunetul acelui nume era cumplit.

Fiul meu se opri, iar eu i-am dat drumul când s-a întors spre tatăl lui.

Chipul lui Adam era mohorât, ţeapăn de mâhnire. Mâhnire şi dragoste.

Am crezut că bărbatul îşi va întoarce spatele. Că va pleca. Şi am simţit dinainte durerea şi acceptarea lui Kayin pentru ambele. Dar când Adam nu făcu aşa, Kayin se repezi şi îi căzu la picioare.

„Tată!"

Adam stătea ţeapăn, înainte ca mâna să i se odihnească, tremurând, pe capul acela brunet. Şi am văzut chipul lui, fratele, soţul şi tatăl meu, îndreptat schimonosit către cer, ca şi când ar fi putut găsi acolo vreun răspuns, răsucindu-se până când am crezut că Îl va striga pe Acela, aşa cum făcusem eu de atâtea ori. Mi-am acoperit gura.

Acesta era bărbatul care dăduse nume animalelor şi care strigase peste mine, care lucrase pământul fără a se plânge, cu credinţă şi trudă, un bărbat care nu avea mamă sau tată pe genunchiul cărora să îşi poată odihni capul, sau la care să caute sfat ori să îşi ostoiască mâhnirea.

În cele din urmă Adam zise: „Ai lovit imaginea Aceluia."

Ştiam că şi eu făcusem, în alte ocazii, acelaşi lucru, deşi niciodată nu se ajunsese la un rezultat aşa de grav.

Mişcare lângă casă: Renana veni în fugă, dar se opri ca o stană de piatră când dădu cu ochii de tatăl şi de fratele ei în curte. Ştiam că Lila trebuia să fie încă în casă. Dar dacă era, nu ieşi afară. Numai Ashira stătea în uşă, palidă, cu chipul împietrit.

În cele din urmă, Kayin îşi ridică capul. „Eu plec, tată. Nu-ţi cer

să-mi dai binecuvântarea ta. Nu-ți cer să-mi dai dragostea ta."

Adam nu spuse nimic. Nu cred că ar fi putut spune ceva. Când Kayin se ridică, părul i se dădu pe spate, așa că acum Adam privea fix la fața lui. Ochii i se măriră ușor. După o clipă se întoarse cu spatele, scoțând un țipăt răgușit, lovit parcă de trăsnet.

„Plec," repetă Kayin în șoaptă. Ridică pânza de in și și-o legă pe cap, acoperindu-și fruntea și semnul de pe ea.

„Trebuie să-ți iei provizii. Mâncare. Unelte," spuse Adam, mai tare, fără să îl privească direct.

Kayin clătină din cap. „Nu voi lua din proviziile voastre. Acela a spus că voi rătăci, așa că mă aștept să găsesc o modalitate de a mă hrăni, dacă va fi într-adevăr să trăiesc." Se întoarse încet, mergând țeapăn către casă. Lahat îl îmbrățișă impetuos, îngrijorat, și îl întrebă ceva ce nu am putut auzi. Ochii mei erau ațintiți asupra Ashirei, care îl fixa cum te-ai uita la o hienă. Când se îndreptă spre ea, îl scuipă.

„Să nu-ți treacă prin minte să iei ceva cu tine. Să nu iei nimic! Du-te, du-te și vezi dacă Dumnezeu va avea milă de tine—du-te!" Ea se chirci, iar când el voi să se plece asupra ei, îl lovi, scoțând un strigăt strident, cu unghiile scăpărând. El dădu înapoi, clătinându-se.

Kanit încercă să iasă afară din casă, dar Ashira o ținu pe loc.

El dădu încă un pas înapoi, privind țintă spre casă, iar apoi, dând ușor din cap, se întoarse să plece. Chiar atunci Renana veni fuga în curte, cu un coș în spinare și cu sandalele solide în picioare.

„Renana, ce faci?"

Ashira strigă aceleași cuvinte pe care le strigă inima mea. Adam păși repede spre ea, dar ea făcu un pas înapoi, spre Kayin.

„Eu mă duc cu fratele meu. Lila nu vrea să-l vadă, darămite să-l urmeze. Lăsați-mă pe mine să mă duc în locul ei, și voi naște copii pentru ea, căci nu mai vrea niciun alt bărbat în toate zilele vieții ei. Așa mi-a zis, vă jur."

Veni să îmi strângă mâinile și să mi le sărute, iar pe față i se citea o așa ardoare și speranță pustiită cum nu mai văzusem niciodată la ea. Către Adam dădu doar din cap, înainte să se întoarcă alături de Kayin. Năucit, Kayin privea când la ea, când la noi toți ceilalți.

Au plecat împreună, părăsind pentru vecie așezarea noastră.

I-am privit cum se duc. Îmi simțeam picioarele ca de plumb, iar

inima nu îmi mai simțea nimic în piept. Brațele îmi atârnau fără vlagă pe lângă corp, la fel cum îmi atârna părul nespălat pe spate. Ne făuriserăm destinul prin slăbiciunile noastre și eram cu toții la mila Aceluia.

Am strigat după ei: „Binecuvântate să vă fie picioarele! Binecuvântat să fie pământul pe care călcați! Binecuvântați să vă fie ochii și mâinile în timp ce vă făuriți viața!" Nu au privit înapoi.

Sunt păstaia care își pierde semințele, purtate în înalt de boarea vântului, neștiind încotro se îndreaptă.

Generaţii

26

Într-o seară de primăvară, Besek intră în casă, spunând că mai multe oi erau pe cale să fete şi că va rămâne afară toată noaptea.

La cererea mea, în anul următor morţii lui Hevel am extins casa. Îmi voiam copiii aproape. Aşa că Besek şi Zeeva veniseră înapoi să locuiască împreună cu noi, deşi Ashira rămase devotată la casa ei. Besek îngriji cu conştiinciozitate turma lui Hevel şi însemnă corespunzător fiecare miel şi ied, ca şi când avea să vină o zi în care să dea socoteală de propăşirea acestora. Nu am ştiut niciodată de ce a făcut asta. Nu puneam întrebări. Nici nu vorbeam despre semnul lui Hevel de pe fruntea lui Kayin; nu cred că am fi putut suporta să vorbim despre lucrurile pe care le văzuserăm, ca nu cumva să aflăm că eram singurii care ne-am văzut în ipostaza cea mai urâtă. Aşa că nu am spus nimic, explicându-le copiilor noştri că era doar un semn al familiei noastre şi că acesta trebuie cinstit întotdeauna.

Lila începu să o înveţe pe Kanit meşteşugul ei, arătându-i mai întâi cum să meliţe inul şi cum să răsucească firele. Metodele ei erau aşa de avansate, încât lui Kanit îi trebuiră ani până să dobândească abia jumătate din priceperea ei, deşi părea că Lila îşi făcea treaba cu mai puţină tragere de inimă decât înainte. De cele mai multe ori o vedeam rămânând cu privirea pierdută în foc, ca şi cum acesta ar fi fost oglinda unui iaz, sau privind fix firele de pe ţăruşii ei, ca şi cum viitorul ar fi fost scris acolo. Uneori îmi închipuiam că îl studiază pe Adam, deşi lucrul acesta era ceva obişnuit la copiii mei mai mari. Faţa lui semăna aşa de mult cu a lui Hevel, încât era uşor să te întrebi, când te uitai la el, cum ar fi arătat acesta dacă ar fi rămas în viaţă. Mi se întâmpla să îmi aştept încă fiul să vină cu oile de pe păşunile aflate pe înălţimi,

să spună că e mort de foame şi să îşi necăjească surorile, în felul lui simpatic şi blajin, ca să îi dea ceva de mâncare.

Adam devenea tot mai tăcut. Când totuşi vorbea, se referea la grădină, la animale sau la casă. Începuse să sape nişte şanţuri mici care să ducă apa din râu, iar acestea se transformară într-un mare experiment pentru el şi Lahat.

Ar trebui să aibă un fiu de vârstă mai apropiată de a lui, mă gândeam eu, văzându-i împreună. *Lahat de-abia a devenit bărbat şi are doar un singur ochi bun.* Dar băiatul era priceput în conceperea şi executarea diverselor lucrări şi modele—că erau în apă, pe sol sau pe pământ sau pe ceramica pe care ajunsese să o iubească.

Ashira, cândva atât de senină şi vioaie, nu se dezbrăca niciodată de mohorârea tristeţii. Iar de la plecarea lui Kayin nu mai rostise nici măcar o dată numele lui Hevel. Se înviora numai când ajuta la aducerea copiilor pe lume. O priveam cum măsoară din priviri fiecare feţişoară la naştere, ca şi cum ar fi căutat semne de recunoaştere. Mă întrebam dacă nu cumva îl aştepta pe Hevel să se întoarcă la ea, nu se ştie cum, şi să o recunoască pe loc.

Niciodată nu mă gândisem că lucrurile vor lua o asemenea întorsătură; noi nu fuseserăm creaţi pentru a muri. Nu credeam că vom veni înapoi pentru a muri iar şi iar. Dar nu am spus nimic. Speranţa ce i se citea pe faţă era singura bucurie pe care am văzut-o în ea după acea zi cumplită.

Pe Sufa, fetiţa mea cea temperamentală, care m-a sfâşiat la venirea ei pe lume, nu am simţit niciodată că o înţeleg. Deşi îmi iubeam mult toţi copiii, ştiu că pe fiicele mele cele mai mari le înţelegeam—şi de aceea îmi închipuiam şi că le iubeam—şi mai mult. În felul acesta îmi spuneam că, neîndoios, Acela îl iubise pe Kayin, doar că într-un alt fel.

Dar în inima mea mai ştiam şi că unii copii sunt mai uşor de iubit decât alţii.

„De ce i-a permis Acela lui Kayin să-l omoare?" mă întrebă Asa o dată, când i-am spus adevărul despre moartea fratelui său şi despre exilul celuilalt frate al său.

La asta nu am ştiut ce să răspund. Niciodată nu avusesem ideea că Acela S-ar amesteca în acţiunile noastre. Întotdeauna făcuserăm ceea ce am vrut să facem, întotdeauna aleseserăm singuri.

„Pentru că, dacă eu stabilesc lucrurile în aşa fel încât tu să nu poţi alege, atunci pot eu şti că tu, iubirea mea, mă asculţi fiindcă aşa vrei?“ Cum să îi explic un lucru pe care eu îl înţelesesem după multă vreme, de fapt după o viaţă întreagă: că nu există nicio moralitate fără posibilitatea de a alege?

„Nu, n-ai putea şti niciodată. Dar a existat o vreme înainte de înfăptuirea primului lucru rău?“

„Toţi oamenii greşesc. Dar starea noastră cea mai nobilă este atunci când facem ce e bine. Uite, vine tatăl tău. Adu nişte apă şi ajută-l să-şi spele picioarele.“

După acea discuţie am rămas tulburată. Niciunul dintre copiii mei nu pusese vreodată această întrebare şi nici nu se apropiase aşa de mult de adevăr. Iar noi nu le vorbiserăm niciodată despre copac sau despre vreunul din evenimentele care avuseseră loc înaintea sau din cauza lui. Poate că Hevel avusese idee. Poate Kayin, cel mai mult dintre toţi. Dar noi nu vorbiserăm niciodată despre asta nici măcar cu ei.

În definitiv, cum poţi să le spui copiilor tăi că inima lor este imperfectă din cauza slăbiciunii părinţilor lor?

Între timp, jeleam visul semineţei. În ultimii nouă ani dădusem viaţă la doi copii. Fiicele mele erau femei în toată firea, cu părul lung revărsat pe spate, cu copii la sân şi cu propria lor vatră. Fiica cea mare a Ashirei putea să îşi ia un bărbat curând. Într-o bună zi aveam să îmi ţin în braţe primul strănepot.

Gândul acesta îmi provoca dureri de spate. Trecuseră mai bine de patru decenii de la perioada grădinii. În tot acel timp avusesem numai întrebări şi niciun răspuns.

În vara aceea m-am dus la Adam pe ogor. „Bărbate, azi-noapte am avut un vis.“ Când privirea lui o întâlni pe a mea, nu am putut să nu văd că mă priveşte cu circumspecţie. „Nu-ţi face griji; nu vreau nicio jertfă!“ Tonul meu era mai aspru decât intenţionasem. El se îngrijise ca, de atunci încoace, toate jertfele aduse să fie numai animale din turmă; acest lucru era în cinstea lui Hevel, o ştiam, deşi el spunea că este doar fiindcă în mod evident Acela prefera mieii. Mie nu mi se ceruse părerea în aceste privinţe, ci fusesem doar informată după aceea. Cu toate acestea, tânjeam după pace între noi, deşi asta se

întâmpla numai în tăcere. Cu cât vorbeam mai puțin, cu atât mai bine. Așa că am învățat să nu spun nimic, sperând că vom recupera în tăcere ceea ce nu puteam prin cuvinte.

„Hai spune, ce-i cu visul ăsta?"

„I-am văzut pe Kayin și pe Renana." La auzul acestor nume, înțepeni.

„Chiar?"

„I-am văzut într-un cort făcut din piei de animale, înconjurați de trei copii."

Dădu din cap, țeapăn, și l-am lăsat în pace. Nu știa că îl urmăream de la marginea ogorului când își sprijini sapa în pământ și contemplă cerul. Din ziua plecării lui Kayin, era prima oară când îl vedeam îndreptându-și privirea spre cer. Nu vorbea nimic despre Acela, decât atunci când trebuia să răspundă la întrebările copiilor. Cu mine nu vorbea despre grădină. Despre Acela vorbea tot mai rar—până ce nu Îl mai pomeni deloc pe Dumnezeu.

În timp ce îl priveam, umerii i se aplecară în față. Bărbia îi coborî spre pământ. Iar apoi lăsă sapa jos și plecă de acolo, cu o mână peste ochi.

Am încercat să scap de imaginea aceea, așa cum freci o oală de gătit, dar niciodată nu am putut să o îndepărtez de tot.

În noaptea aceea l-am îmbiat cu cele mai bune turte făcute de mâinile Zeevei. Când ne-am culcat, mi-am pus brațul în jurul lui. Erau multe pe care nu le spuneam niciunul dintre noi, ca să păstrăm pacea. Pentru mine bărbatul fusese la fel de dârz—chiar dacă și la fel de căpos—ca măgarul; făcea ce trebuia făcut și o făcea în mod constant și demn de încredere. Dar când l-am văzut așa cum îl văzusem mai devreme, în inima mea pătrunse o nouă temere.

„Mi-ai spus cândva," i-am șoptit eu la ureche, „să nu te părăsesc." Stătea nemișcat, tăcut, dar treaz. „Acum îți spun eu: Te rog, nu mă părăsi niciodată. Într-o bună zi ne vom întoarce. Într-o bună zi, să nu uităm niciodată asta. Și îți făgăduiesc, așa cum mi s-a făgăduit și mie, că nu vei muri fără să vezi locul acela din nou. Așa cum ai mâncat ce ți-a dat mâna mea, tot așa îl vei vedea datorită mâinii mele, ți-o jur."

Deși îmi provocase repulsie când aruncase asupra mea vina pentru acțiunile sale, o parte din mine nu putea uita imaginea propriei mele

mâini ținând fructul acela, așa cum o văzusem în semnul lui Kayin.

Pentru că nu spuse nimic, l-am strâns ușor. „Bărbate, n-ai nimic de spus?"

„Te aud copiii. Culcă-te."

ÎN ACEL AN grăsimea mi-a învelit oasele pentru întâia oară. „Ce adorabilă ești, mamă," îmi spuse Ashira într-o zi. „Pământul ne-a hrănit bine."

„Acela ne-a hrănit bine," am corectat-o eu cu blândețe.

Zâmbi politicos. „Cum spui tu, mamă."

Ne pronunțaserăm prea devreme. În anul următor veni seceta. Lahat și Adam își râcâiau brazdele în țărână, iar noi săpam zile întregi în pământ ca să aducem apa pe ogor prin niște făgașe mititele și neîndestulătoare, acolo unde ne stătea în putință să facem asta. O căram în ulcioare de la râu, așa eram de disperați. Dar apoi râul secă până dispăru aproape de tot. Numai o ploaie târzie mai salvă ceva din grădină și din livezi, dar chiar și așa recolta fu atât de slabă încât cutreieram dealurile pentru a mai găsi câte ceva comestibil. În cele din urmă, de foame, am început să mâncăm pește din râu. La sfârșitul anului din turmă lipseau doi miei. Nimeni nu vru să știe ce se întâmplase cu ei.

În primăvara următoare, în timp ce Zeeva era grea cu cel de-al cincilea copil, râul își inundă malurile. Primăvara aceea compensă sezonul sărăcăcios de dinainte, cu ploi după-amiaza și rouă îmbelșugată în zorii zilei. Pomii și arbuștii deveniră mai luxurianți decât îi văzusem vreodată. Priveam spre ceruri și mulțumeam că Acela nu ne dăduse uitării.

Într-o zi, când prunele atârnau greu pe ram, Mazor, fiul meu cel mai mic, veni în grabă spre casă.

„Mamă! O umbră ciudată acoperă soarele!"

„Poate vine furtuna. Adu-ți lucrurile înăuntru!"

„Nu-i nor de furtună, Mamă, ci o umbră întunecată care vine rapid în direcția asta!"

Lila se ridică cu un oftat exasperat, dar apoi se opri în prag. „Prevestiri ciudate!"

„Nu fi proastă," m-am rățoit eu. În anul asasinării lui Hevel, ne

murise o oaie. Descoperiserăm că avea intestinele răsucite, iar Ashira, foarte superstiţioasă, îşi infectase fraţii cu vorbăria ei despre semne rele.

Dar m-am oprit şi eu chiar în spatele fiicei mele celei mai mari, cu mâna încleştată pe umărul ei. „Mazor, cheamă-ţi fraţii."

Băiatul o zbughi în direcţia ogoarelor, ţipând, iar eu cu Lila am dus în casă strugurii care se uscau la soare. Când eram gata, Adam şi Lahat erau încă pe câmp. Am plecat în fugă—ce fugă!—ca să îi găsesc. Erau acolo, zgâindu-se la cer, gata să apere recolta, deşi habar nu aveam prin ce mijloace.

„Ce poate însemna asta?" Acum le puteam vedea. Cu miile—nu, cu *sutele* de mii—zburând în văzduh.

„Fugi!" spuse Adam. „Nu, nu către casă. E prea departe. La casa lui Kayin."

Am rămas năucă auzindu-l rostind numele acela, deşi el nici nu îşi dădu seama că îl rostise. Ne împinse, pe Lahat şi pe mine, înaintea lui. Când am ajuns acolo, cerul se prăbuşi, plouând cu lăcuste.

Când am ieşit, lumea din jurul nostru se schimbase complet la faţă. Pomii erau ca nişte schelete, nimic mai mult. Ici şi colo rămăsese câte unul neatins, deşi vecinul lui fusese devorat parcă pe de-a-ntregul.

Lupii—descendenţii progeniturilor lui Reut—înhăţară lăcustele rămase în urmă şi le hăpăiră cu lăcomie.

În primăvara următoare ne-am înfipt bine în hambarul nostru de grâne, aproape deşertat după secetă. Dar anul acela fu un an sărac. De-a lungul întregului sezon am scotocit după ce am putut, ducând turmele pe păşuni îndepărtate unde ierburile verzi rămăseseră neatinse, bazându-ne în mare măsură pe laptele lor—iar mai apoi pe carnea lor.

În vara aceea, Besek şi Lahat plecară împreună câteva săptămâni, trimişi de tatăl lor. La întoarcere, stătură cu el la sfat o după-amiază întreagă. A doua zi, Adam ne anunţă că ne vom pregăti de plecare.

„Pământul de la miazăzi este bogat, plin de aluviuni în urma inundaţiilor. Malurile râurilor sunt mai joase şi vom săpa canale mai mari pentru a iriga ogoarele cu apă din ele."

„Asta e ca şi când am spune că nu credem că Acela ne va hrăni." Nu îmi plăcea ideea mutării—cum avea Kayin să ştie cum să ne găsească dacă se va mai întoarce vreodată aici?

Chiar dacă nu i-am dat glas, împotrivirea mea mai avea şi un alt motiv: nu voiam să ne îndepărtăm şi mai mult decât o făcuserăm deja de porţile acelei văi, spre sud. Dar când i-am spus acest lucru între patru ochi, Adam oftă aşa de tare, că nu am mai adus vorba despre asta.

„Totuşi," am spus eu, când am reuşit să rămân singură cu el, „oare e bine să rătăcim tot mai departe, să ne facem singuri apa pentru culturile noastre, de parcă am putea ţine sub control ploaia?"

Mai mult în frică decât în credinţă, am pus cel mai bun miel al nostru pe altar. Poate că îi puteam aminti Aceluia de nevoile noastre. Dacă nu i se putea aduce aminte, atunci poate că putea fi împăciuit. Preţ de o clipă, când Adam terminase de scurs sângele şi de jupuit animalul, am simţit un val de panică. Dacă nu venea focul?

Dar focul îl mistui, în tăcere. O tăcere apăsătoare.

Lila spuse că poate ar trebui să aducem ca jertfă câte un miel în fiecare an.

Întotdeauna ne mutaserăm după semnele conform cărora plinătatea timpului venea asupra noastră. Dar deveniserăm temători şi superstiţioşi.

Tot anul următor am cules fiecare vlăstar şi fiecare sămânţă, de parcă ne-am fi dus într-un loc lipsit cu desăvârşire de vegetaţie, de parcă noi am fi fost Acela, semănând verdeaţa pământului din nou. Aduceam jertfe din turma noastră în semn de mulţumire şi de cerere.

Besek se întrebă cu voce tare dacă nu cumva Acela va fi mişcat să ne dea belşug dacă aduceam jertfe îndestulătoare şi dese. O parte din mine protestă contra acestui mod de gândire, ca şi când Acela ar fi putut fi mituit cu lucruri produse de propriul Său pământ!

O altă parte din mine—aceea care cunoştea frica—nu îl contrazise.

În TOAMNA ACEEA ne-am umplut coşurile şi ne-am pregătit de călătoria spre miazăzi. Lahat şi Adam făcuseră deja două drumuri ca să marcheze aşezarea, livada şi ogorul. Erau emoţionaţi, nerăbdători să plece. Dar eu nu prea eram gata de plecare; aici se născuseră copiii mei. Aici fusese îngropat fiul meu. Dar Lahat zisese că dacă va veni Kayin, va şti cum să ne găsească; aveam să îi lăsăm în casa veche una din hărţile noastre de lut, arsă bine.

Când sosi clipa, Ashira refuză să își împacheteze lucrurile. Stătea în ușa casei. „Luați-o pe fiica mea cu voi. Dar eu n-o să părăsesc trupul fratelui meu. Rămân aici."

Panica mi se urcă în piept. Nu puteam să mai pierd niciun copil!

„Nu vorbi prostii," zise Adam.

Eu m-am făcut ecoul tatălui ei, uşurată într-un colţişor al minţii că sunt de aceeaşi părere cu el măcar într-o privinţă. „Cum te vei hrăni? Cum vei face pentru familia ta tot ce am făcut împreună? Dacă i se întâmplă ceva unuia dintre voi?"

Adam, cu dinţii strâns încleştaţi, intră să-i vorbească, dar reveni un ceas mai târziu, clătinând din cap.

„Ashira! Fata mea! Te rog nu face asta." Stăteam în picioare în casa ei şi îi ţineam mâinile într-ale mele, spălându-i-le cu lacrimi. „Cine va moşi copiii? Cine va întoarce copiii în pântec? Ce mai e aici pentru tine, decât amintirea unui bărbat care nu mai umblă pe acest pământ? Oare Hevel ar fi vrut să locuieşti într-o pustietate, într-o amintire? Oare el trăia vreodată în trecut?"

Ea se încovoie, iar eu nu am putut să o susţin. Acum, după toţi aceşti ani, durerea ei explodă dincolo de malurile reţinerii ei, ca un torent de primăvară care inundă totul. Plânse o zi întreagă, fără încetare, fără să mănânce nimic. Când încetă, i-am împachetat lucrurile. A doua zi de dimineaţă, când pâcla încă învăluia ogorul cel vechi, ne-am pus bagajele în spinare şi pe măgar.

Ne-am oprit o dată la marginea câmpului, ca să privim locul unde odihnea Hevel. Era plin de vegetaţie şi numai o piatră, despicată pentru a lăsa să iasă la iveală cleştarul din miezul ei, fusese pusă ca să însemneze locul. Nu că vreunul dintre noi ar fi putut uita. Ashira stătu în picioare deasupra acelui loc şi privi îndelung pământul, fără să scoată un cuvânt. Apoi călătoria noastră spre miazăzi începu.

27

Am desţelenit nişte terenuri noi ca să putem semăna în primăvara aceea. Besek semăna cu fratele său, ducând turmele pe dealurile îndepărtate, părând să propăşească datorită timpului petrecut de unul singur, deşi uneori îi lua cu el pe fiul său cel mare sau pe Asa. Toţi trei erau aproape la fel de îndemânatici ca Hevel în mânuirea praştiei acestuia şi îi dresaseră de multă vreme pe descendenţii lui Reut să îi însoţească. Reut era moartă de mulţi ani, iar eu fusesem mereu bucuroasă că o luase înaintea lui Hevel în locul acela, oriunde ar fi fost el.

În trei ani grădinile şi ogoarele noastre—mai întinse decât înainte—înfloriră. Lila confecţionă nişte mreje cu care băieţii mai mici se duseră la râu, venind înapoi cu peşte, pe care acum îl consumam în mod obişnuit, gătit pe flacără sau în supe.

Când se înfiripa vreo discuţie între mine şi bărbat, era vorba întotdeauna despre copii, grădini, sezoane sau grâul ameliorat. O dată, când am accentuat că nu mi se ceruse părerea în privinţa amplasării viei, el pufni: „Nu erai aici, aşa că Lahat şi cu mine a trebuit să luăm hotărârea singuri."

„Ai fi putut să mă întrebi şi pe mine."

„Nu era timp."

„Atunci ai putea măcar să pui alta acolo unde vreau eu. Tu şi Besek aţi putea sădi o altă vie într-o singură zi, dacă Lahat îi trasează perimetrul."

În clipa aceea mă privi cu atâta condescendenţă—era aceeaşi privire pe care le-o arunca copiilor dacă îi puneau prea mult răbdarea la încercare. „Havah, n-am de gând să fac asta acum."

În scurta clipă cât ţinu acea privire, am simţit că iritarea mi se transformă în furie: fierbeam. „Îmi amintesc de o vreme în care ţineai cont de sugestiile şi dorinţele mele, pentru că vedeai raţiunea din ele."

„O, da, aşa cum am ţinut cont de mâna ta când mi-ai dat să mănânc ce ţi-ai dorit tu?"

Mânia, fierbinte şi fluidă, mi se ridică prin vene. „De parcă tu n-ai fi fost de aceeaşi părere! Oare vei recunoaşte vreodată că şi tu ai vrut asta, ori vei pretinde mereu că ai fost prea slab ca să te descurci cu femeia ta?"

Atunci mă lovi. Atât de repede—şi atât de neaşteptat—încât m-am clătinat şi m-am tras înapoi. Nu eram năucită. Ştiusem că îmi voi atrage furia lui dacă îmi voi spune părerea, căci trebuia să şi-o ţină în frâu din ce în ce mai mult. La gândul acesta mânia mi se puse din nou în mişcare, asemeni adrenalinei, fierbinte în vene. „Loveşti imaginea lui Dumnezeu! Nu asta i-ai spus fiului tău când a venit să-şi ia adio de la tine?"

„*Eu* am fost creat după chipul Aceluia!" răcni el, cu faţa neagră de furie şi cu gâtul încordat.

„La fel şi eu!"

„Tu ai fost creată după chipul *meu*, *pentru* mine!"

„A, pentru tine? Acum iese la iveală adevărul orgoliului tău! Cândva mi se păruse poetic că m-ai numit carne din carnea ta, dar acum ştim că nu era decât vanitate! Şi copiii mei, plămădiţi de trupul meu prin taina Aceluia, şi ei au fost plămădiţi tot după chipul tău? Carne din carnea ta? Totul se rezumă la tine, bărbate? Kayin, întâiul tău născut, a fost după chipul tău, la fel ca Hevel, sau după al meu?"

„Nu ştiu al cui fiu a fost el. Eşti sigură că eu sunt tatăl lui?"

M-am aruncat asupra lui, lovindu-l cu pumnii. „Al cui altcuiva să fi fost, cu excepţia copilului al cărui tată este numai Dumnezeu? Atunci a fost al lui Dumnezeu şi nu al tău!"

„Oare n-a fost al şarpelui, cu care aveai o comuniune aşa de bună şi de secretă?"

Mi-am deschis gura, dar vorbele mi se topiseră. Cum putea să aducă vorba despre visul acela cu şarpele, pe care îl avusesem chiar când Kayin prindea rădăcină în pântecul meu? De câte ori nu mă

întrebasem în cotloanele neluminate de logică ale minții mele dacă el putea fi într-adevăr un copil crescut de acel lucru care fusese și devenise șarpele?

„Un șarpe, într-adevăr, copilul ăsta al tău." Buzele i se răsfrânseră, în timp ce se îndreptă de spate. „Și cât de bine a arătat-o, ucigându-l pe fratele care era după chipul meu. Cât de nimerit, *Havah*."

L-am privit lung, ca moartă, cu ochii ațintiți, dar fără să vadă ceva. Oare îl cunoșteam vreun pic pe omul acesta? Îi recunoșteam conturul umărului, degetele puternice, ochii. Cât de bine le cunoșteam. Am simțit lacrimile care mi se prelingeau din ochi și le uram, și mă uram pe mine pentru că le vărsam, dar nu puteam să nu jelesc—îl jeleam pe bărbatul pe care îl cunoscusem, pentru că părea mort pentru mine, la fel ca Hevel. Pentru că acesta cu siguranță nu era el.

Mi-am șters buza, în locul în care mi-o tăiaseră dinții când mă lovise. „Aș spune că singurul șarpe pe care îl văd ești tu, dar cu siguranță șarpele—ca și mine—nu și-ar tăgădui faptele, ca fiind făcute la îndemnul altcuiva, nici măcar înaintea lui Dumnezeu. Nu, este nevoie de mai mult curaj să-ți asumi greutatea propriilor fapte decât s-o pui în cârca surorii tale, ca un copil slab. Da, văd că ai de gând să mă lovești iarăși. Bine, haide, dă! Și asta va fi tot din cauza faptelor altcuiva? De data asta a cui va fi vina și amăgirea?"

Tremură, străduindu-se să nu mă lovească, în timp ce eu stăteam acolo pregătită, sfidătoare. Fusesem provocatoare cu bună știință, de bună voie, într-un fel care nu avea cum să îi placă Aceluia și care, ca să fiu sinceră, nu îmi plăcu nici mie, decât în fierbințeala momentului.

Așadar îi captasem atenția.

„Ura față de Kayin ți-a otrăvit inima." Tresări. Bine! Aveam să lovesc de câte ori puteam în acele puncte vitale slabe, chiar dacă numai ca să văd că trăiește, că în el mai este un om care poate să sufere așa cum sufeream eu și să se întristeze așa cum mă întristam eu. Ochii mei vărsaseră lacrimi mai des decât se putea număra.

„Pleacă de aici." Vocea îi era foarte scăzută. Dădu să plece, iar când m-am dus după el, mânată de mânie—cred că l-aș fi putut ocărî toată ziua—se roti pe călcâie și spuse, cu chipul aproape de al meu: „Pleacă. Nu vorbi cu mine. Deja am plătit cu toții un preț prea mare pentru șiretlicurile tale. Este un lucru să-mi pierd locul în paradis, dar

un cu totul alt lucru să pierd un fiu, iar copiii noştri un frate—nu unul, ci doi, căci nu mă aştept să-l mai văd vreodată pe Kayin. Lasă-mă în pace."

I-am urmărit mersul semeţ în timp ce pleca. L-am strigat, deşi cu preţul demnităţii mele, din cauza tremurului din glasul meu, din cauza durerii care acum ieşea la iveală, din cauza faptului că nu voiam nimic altceva decât ca el să mă ia în braţe.

„Toate astea sunt numai vina mea? De parcă eu aş fi avut aşa o putere asupra lumii! Atunci mi-aş dori să fi fost mereu singur. Poate ai fi fost mai fericit, să te aud că o spui. Sau, mai bine, mi-aş dori ca eu să fi fost făurită întâi!"

El nu privi înapoi.

De multe ori domnise tăcerea între mine şi Adam. Ne culcam cu mânia ca şi când aceasta ar fi fost cel mai credincios tovarăş de pat al nostru şi ne sculam în tăcere. Dar tăcerile şi mânia noastră nu fuseseră nimic în comparaţie cu asta. Acelea fuseseră zile de fisuri şi spărturi rapide, ca ulcioarele care nu fuseseră bine arse.

Aceasta era o simplă fierbere, o fierbere înăbuşită care continua pe măsură ce rănile noastre se transformau într-un bulion gros şi concentrat.

Nu veni înapoi în casă, ci rămase în casa mai mică construită pentru Besek şi Zeeva, care păreau să prefere intimitatea. Copiii mă priveau tăcuţi, pe furiş, dar nu pomeniră nimic despre asta când, noapte de noapte, el îşi căuta odihna acolo.

I-am recrutat pe Lahat şi pe Asa ca să îmi lucreze via. Ce avea să facă Adam—să mă oprească? Să îmi interzică? I-aş fi râs în nas. Aveam să fac ce pofteam.

Noaptea îmi lipsea numai trupul său alături de care să mă cuibăresc, dacă nu prezenţa lui. Ce de resentimente se îngrămădiseră între noi! Fără el lângă mine, dormeam somnul celor morţi şi chiar visam un pic. L-am văzut pe Kayin, cu faţa foarte închisă la culoare şi bronzată de vânt aşa cum nu fusese de soare, stând pe un dâmb, veghind asupra unei turme formată din oi, capre şi încă nişte animale cu spinarea mare şi cocoşată. În depărtare am văzut un cort fixat în pământ cu ţăruşi. Am auzit sunetul unor glasuri tinereşti şi am văzut la intrare

o țesătură viu colorată care flutura în soare, iar de undeva am auzit glasul Renanei, strigând după băieți să folosească groapa, nu partea din dos a cortului. În vis, am zâmbit. De câte ori nu spusesem și eu același lucru?

A doua zi, când m-am dus la râu ca să mă spăl pe brațe, pe picioare și pe față, m-am gândit la ei și am zâmbit. Apoi inima îmi fu cuprinsă de așa o durere, că m-am plecat cu un geamăt. Ce dor îmi era de el! Chiar și de Renana, fiica mea cea exasperantă, atât de insuportabil de frumoasă și cu limba atât de ascuțită. Cât de mult doream să îi văd și să le ating chipul acelor copii, acei copii fără nume pe care îi văzusem o singură dată, în treacăt, în lumea viselor.

Dar mi-am spus că este de ajuns faptul că fiul nostru Kayin trăiește și prosperă și că familia lui crește o dată cu turmele lui. M-am rugat Aceluia să poarte binecuvântarea mea pe aripile vântului de răsărit: să fie asupra capului său, asupra ochilor săi, asupra picioarelor sale și asupra copiilor săi.

Întorcându-mă în curte, am zărit o siluetă pe un deluşor îndepărtat. După cosițele lungi, împletite cu fire colorate, și după felul în care își ținea înfășurată mantia pe umăr, mi-am dat seama că era Lila. Privirile îi erau îndreptate spre miazănoapte. Oare se gândea la Kayin? Îl aștepta? Vorbea cu Acela? Am stat așa câteva momente și am privit-o, temându-mă să nu se întoarcă și să mă vadă—Lila, cea căreia nu îi scăpa nimic. Dar nu o făcu.

Cât o admiram pe fiica mea cea ageră la minte, care nu slujea niciunui bărbat, în afară de frații ei mai mici, și care acorda favorurile măiestriei ei acolo unde voia și atunci când voia. Încântătoarea mea fiică, atât de fermă în evadarea ei neșovăielnică din această țesătură în favoarea celei pe care o țesea pe țăruşii ei, instilată cu taine numai de ea știute.

„Sufa!" Era abia dimineață și nu mai puteam suporta să aud fluierul ei de lut. La început o încurajasem, pentru că mă făcea să îmi amintesc de Renana și de tobele ei. Dar, spre deosebire de sora ei, fata nu avea nici urmă de talent pentru asta, iar eu nu mai puteam suferi zgomotul.

„Dar mamă, ascultă." Se îmbufnă, cu botișorul ei drăgălaș, cu

degetele suspendate peste găurile fluierului. Fiica aceasta impetuoasă, care izbucnea furioasă la fraţii ei când călcau prea aproape de ea şi îi ademenea înapoi să o sărute când avea turte dulci în mână, nu se asemuia cu niciunul din ceilalţi copii ai mei. Făcea un compot dulce-siropos din smochine şi curmale pentru pâinea făcută de Zeeva, atunci când mierea nu era de găsit, şi îl împărţea cu cine îi poftea inima, ca pe un favor. Nu e de mirare că avea un obicei special de a-l instiga pe un frate împotriva altuia. Picioarele ei erau deja bine proporţionate şi puternice ca ale unei femei.

„Ajunge. Mă doare capul."

„Poate că iar eşti gravidă," spuse ea, punând fluierul în buzunar.

„Nu e gravidă," zise Lila.

Tocmai atunci, copila cea mai mică a Zeevei dădu buzna în aşezare, strigând. Eram obişnuită cu alarmele—tot timpul apărea câte o criză de un fel sau altul—dar în glasul fetei se simţea un acces de isterie.

„Matnan! Matnan! A intrat în râu şi l-a luat apa!"

Ne-am holbat la ea o clipă îndelungată şi apoi ne-am repezit la râu. Am fugit fără oprire, cu Sufa pe urmele mele. Lila se dusese după ajutoare care să caute în aval, şi acum îmi dădeam seama că nu avea nicio logică să dăm fuga cu toţii la locul unde micul Matnan căzuse în apă, dacă acesta fusese deja dus foarte departe.

Am alergat şi noi în josul râului, strigându-l pe nume. De-abia auzeam glasul meu sau al Sufei, acoperit de bubuitul din piept. Nu mai puteam pierde încă un copil, fie că era al meu sau un copil al unui copil de-al meu. Nu mai puteam îndura încă o durere de inimă. Eram un vas plin de mâhnire până la refuz, care dădea deja pe deasupra.

Am căutat ore întregi, alăturându-ne Lilei şi Zeevei, mai departe în josul râului. Lahat, Adam şi copiii Ashirei intrară în râu, strigându-l şi chemându-l pe copil. Am căutat cât a fost ziua de lungă, ducându-ne tot mai departe pe firul apei, trecând de vârtejurile lente şi de curenţii capricioşi. Aici râul curgea mai rapid decât lângă vechea noastră aşezare şi nu o dată Adam şi Lahat îşi pierdură echilibrul, fiind luaţi de curent. De fiecare dată, văzând cum un bărbat în toată firea de-abia putea rezista în curentul acela, Zeeva gemea şi striga, smulgându-şi părul din cap şi ţipând din nou.

Pe măsura ce ziua trecea şi apăru şi în sfârşit şi Besek de pe dealuri,

cu lupii lui pe urme, eram cu toții epuizați, flămânzi și amorțiți.

În cele din urmă, când amurgul se lăsă ca un văl peste zi, se auzi un strigăt de pe malul îndepărtat, pe unde Besek trecuse cu ceva vreme în urmă. El strigă din nou și l-am văzut plecându-se între trestii și ridicând încetișor un trupușor lipsit de viață.

Am urlat? Am țipat? Am auzit bocetele și urletele sălbatice ale Zeevei, și chiar și pe ale Lilei.

Besek fu nevoit să meargă în amonte înainte să găsească un loc pe unde să traverseze râul. Noi am alergat, căutând cu disperare un loc suficient de lin și de puțin adânc, ca să îl întâmpinăm. Dar chiar și de acolo puteam vedea fața vânătă și membrele diform răschirate, felul în care se bălăngăneau, fără viață în ele, când Besek îl scutura. Am văzut expresia schimonosită de pe chipul fiului meu și cum îi tremurau picioarele de epuizare, când fu întâmpinat în cele din urmă de tatăl și de fratele lui.

Am încercat să îl facem să respire, l-am pălmuit, l-am ciupit și l-am scuturat, ca să revină la viață. Dar viața, o dată pierdută, nu mai poate fi recâștigată. Cumva, în acel răstimp care nu fu decât o mlaștină de coșmar pentru mine, în timp ce mă holbam la trupușorul lui lipsit de viață am văzut în el aceeași neînsuflețire pe care o văzusem în Hevel. *Așa trebuie să fi fost cândva bărbatul și totuși Acela i-a suflat viață în plămâni.*

În inima mea am oferit orice lucru neînsemnat pe care îl aveam, numai ca Acela să umple din nou plămânii copilului Zeevei. Copilul băiatului meu. Copilul copilului meu. Dar ce îi poate oferi o femeie lui Dumnezeu? Numai lacrimi, durere, temeri și făgăduințe. Eu le-am oferit pe toate.

Însă trupul lui rămase nemișcat, cu ochii deschiși și întorși spre cerurile întunecate.

Zeeva luă trupul lui Matnan și nu lăsă pe nimeni să se apropie de el zile întregi. Îl spălă și îl stropi cu ierburi înmiresmate. Ashira, care îl moșise, primi până la urmă voie să îl picteze cu limonit pe mâini. El nu își pierduse sângele, dar acesta era singurul ritual pe care îl cunoșteam pentru a reda pământului pe cineva.

Săptămâni întregi cuptorul Zeevei zăcu neîncălzit. În lunile urmă-

toare, nu fu scoasă din el decât pâine amară şi necrescută. Abia în anul următor, când pântecul începu să îi mişte, ea se apucă iarăşi să îşi coacă turtele dulci.

În tot acest timp nu am primit nicio consolare din partea lui Adam—şi nici el de la mine. Am rămas distanţi, fiecare cu durerea lui, fiecare cu gândurile lui, cu întrebările lui şi cu tunetele şi fulgerele noastre la adresa lui Dumnezeu. Dacă îmi trebuise vreo dovadă că puteam exista unul fără celălalt, o aveam acum; am fi putut foarte bine să locuim unul la un capăt, iar celălalt la celălalt capăt al lumii.

Copilul Zeevei veni pe lume, plângând de mama focului. Îi puse numele Goral, din cauza norocului de a-l concepe atât de repede după moartea lui Matnan, şi nu îl scăpa din ochi. Casa ei era plină de zarvă de copii, căci după aceea părea să aducă pe lume câte unul cam la doi ani.

Dar în fiecare primăvară, într-o anumită zi, cuptorul ei rămânea rece şi vatra fără foc.

28

De fiecare dată când un copil ieşea din pântec în mâinile Ashirei, mă uitam în ochii lui şi mă întrebam dacă nu cumva îl văzuse pe Dumnezeu numai cu o clipă înainte. Dar, dacă îşi amintea ceva despre Acela, acea amintire dispărea până în clipa în care era în stare să vorbească. Fiica cea mare a Sufei pretindea că îşi aminteşte cum o ţinuse Ashira în braţe după ce se născuse, dar acesta este lucrul cel mai apropiat de o amintire din pântec pe care l-am auzit vreodată.

În cele din urmă Ashira îl luă în casa ei pe tânărul Lahat—care acum nu mai era aşa de tânăr. Cu unicul său ochi, el părea să vadă în ea tot ce era minunat, iar ea avea în el un partener care îl cunoscuse pe fratele pe care ea îl iubise.

În anii aceia, zgomotul părea să domnească pretutindeni. Muzică, activitate şi troc până la marginile aşezării. Adam şi copiii mei cei mai mari extinseseră ogoarele şi hambarul. Copiii se ciorovăiau şi se îmbolnăveau. Uneori se răneau când cădeau şi se băteau, rupându-şi vreo mână sau vreun picior şi făcând febră. Kanit, care o dată era să moară în felul acesta, s-a transformat în cea mai experimentată tămăduitoare pentru familia noastră tot mai mare, îmbinând cunoştinţele despre ierburi cu moşitul mamei ei. Pe ea o căutau toţi ceilalţi pentru leacuri de tot felul, de la dureri de dinţi la infertilitate şi vise urâte.

Şi până la urmă Adam şi cu mine ne-am alipit din nou—în tăcere. Iar trupul acesta care îmbătrânea încă mă luă prin surprindere pentru că am continuat să aduc pe lume copii. Cât de uşoară era acum această povară. Ieşeau din pântec cât ai zice peşte. Ce chinuri ale facerii îndurasem în acele zile de la început! Iar, dacă odinioară îl hrăneam,

îl îmbrăcam şi îl disciplinam pe fiecare dintre ei în parte, acum făceau asta mâinile şi sânii altora—din casa mea şi din casele fiicelor mele—, încât toate surorile şi nepoatele lor era ca nişte mame, iar toţi fraţii şi nepoţii lor erau ca nişte taţi.

Dar viaţa dintre asemenea momente splendide avea tot mai puţine revelaţii. Şi, o dată cu trecerea anilor, am început să disper că Acela ne uitase într-adevăr, deşi construiserăm deja un altar înalt pe care ne aduceam jertfele. În fiecare an, Adam vărsa sângele animalului şi îl jupuia. În fiecare an îl vedeam cu ochii minţii pe Kayin aruncându-se asupra grămezii formate de ofrandele sale. Ashira, care întotdeauna rămânea tăcută o zi după ofrandă, părea să se retragă tot mai puţin de fiecare dată—mai ales după ce Lahat se dusese să locuiască împreună cu ea. Lila, care cu trecerea anilor vorbea tot mai puţin, pleca singură în zilele acelea şi nu o putea găsi nimeni. Se întorcea întotdeauna, iar când cei mici o întrebau unde fusese, le spunea că ascultase vântul. Şi poate fiindcă aceasta nu era o poveste prea extraordinară, ei nu mai întrebau nimic, decât ce spusese vântul. La asta ea le răspundea că e un secret pe care numai ea trebuie să îl cunoască.

În cea mai mare parte a timpului, viaţa era un lanţ de monotonie petrecută în contemplarea acelor lucruri care nu puteau fi împăcate. Atâtea lungimi de fir de lână s-au dus cu gânduri profunde legate de punctul în care eu şi bărbatul am început să ne pierdem unul pe celălalt. Atâtea ulcioare noi s-au dus în amintirea tuturor lucrurilor pe care i le spusesem lui Kayin, ca să pun povara speranţelor noastre pe umerii lui. Atâtea mese s-au dus în amintirea fiecărui gest şi expresii a lui Hevel.

În tot acest răstimp, Acela rămase tăcut.

După douăzeci şi ceva de ani, aşezarea noastră crescu aşa de mare, încât trebuia să facem ceva. Bolile începuseră să se împrăştie prea repede în mijlocul nostru; în primăvara aceea câţiva copii zăcuseră bolnavi cu febră. Lahat, cu mintea lui înclinată spre tehnică, fu cel care concepu sistemele de străzi şi chiar de canale de scurgere, transformând o adunătură rudimentară de locuinţe într-un oraş. Dar îmbunătăţirile lui nu avură niciun efect asupra unei alte boli care izbucnise în mijlocul nostru: vrajba.

Sufa provocase tulburări cu ani în urmă, întorcându-i unul împo-

triva celuilalt pe doi fraţi născuţi de Zeeva, din cauza rivalităţii lor pentru ea. Când anunţă că este însărcinată, fraţii se întâlniră la râu şi începură să se bată. Având înaintea noastră viziuni cu Hevel şi Kayin, i-am rugat să înceteze, chemând la faţa locului destui bărbaţi ca să îi oprească, dacă era necesar cu forţa. Până la urmă au pus capăt dihoniei dintre ei, iar apoi fratele mai mare o luă de soţie pe una din surorile lui.

După toate acestea, Sufa îl respinse pe celălalt frate, fără a dezvălui vreodată care dintre ei era tatăl copilului. În primăvara următoare, Ashira o ajută să nască o fată, căreia îi puse numele Tzukit. Mai târziu în acelaşi an, aşezarea noastră se diviză. Zece familii plecară.

Doi ani mai târziu, fiul meu Mazor şi unul din fiii mai mari ai Zeevei şi ai lui Besek veniră la noi acasă ca să stea înaintea bărbatului şi a mea şi să ne spună că voiau să plece spre miazăzi ca să găsească un teritoriu care să fie al lor, unde să pună bazele propriei lor aşezări. Au călătorit într-acolo şi au găsit pământ fertil, iar mai departe spre miazăzi un întins ţinut mlăştinos, bogat în peşte.

I-am privit cum pleacă cu soţiile lor şi cu inima grea. Sufa îşi ascunse faţa de Mazor când acesta plecă şi nu îi mai pomeni numele niciodată. Mai târziu îi dărui un fiu lui Asa, fratele ei, care se dusese să locuiască cu ea pentru tot restul zilelor ei.

Cam la opt sau nouă ani după aceste evenimente am primit pentru întâia oară veşti despre Kayin. Un mic grup de numai patru persoane—doi bărbaţi şi nevestele lor—veniră la noi. Ne-au găsit cu ajutorul tăbliţei de lut pe care o lăsaserăm în vechea aşezare cu atâta timp în urmă. Câţiva dintre urmaşii lui Kayin se certaseră—să fi fost asta o năpastă universală?—şi, ne-au spus ei, părăsiseră modul de viaţă nomad, ducându-se spre miazăzi şi stabilindu-se acolo. Au reparat casa veche şi au arat din nou ogoarele care rămăseseră în paragină. Kayin era bine, ne-au spus ei, iar turmele lui propăşeau.

Eu nu am întrebat de semnul de pe fruntea lui, iar ei nu au pomenit nimic despre el.

Copiii copiilor mei s-au înmulţit cu încă două generaţii înainte să mai primim veşti despre fiul meu. De data aceasta veni să ne viziteze un grup mare format din copiii lui Kayin şi din copiii acestora.

„Eu sunt Hanokh, fiul lui Kayin," spuse cel mai în vârstă dintre ei.

Şi, într-adevăr, pe chipul lui îi recunoşteam pe amândoi părinţii săi. Îi prezentă pe rând şi pe ceilalţi, spunând: „Aceasta este sora mea, Sivan, şi fratele meu, Dedan, împreună cu sora lui, Atalya."

Am observat că îşi păstraseră obiceiul de a-şi numi sora-soţie „soră", când de fapt erau cu toţii fraţi.

„Iar acesta este fiul meu, Irad," şi îl arătă pe cel de-al treilea bărbat din grup. Veniseră şi cu copiii, dar ce-mi amintesc cel mai bine este cât m-a fascinat varietatea coloritului lor, a ochilor lor şi a formei capului lor. O dată privisem păsările şi remarcasem marea diversitate a lui Dumnezeu. Dar niciodată nu îmi trecuse prin minte că voi vedea aşa o diversitate în proprii mei urmaşi.

Când am aflat că Hanokh era fiul cel mai mare al lui Kayin—deja erau şaisprezece fraţi şi aceşti copii aveau la rândul lor patruzeci şi doi de copii—l-am rugat să îmi povestească tot ce îşi amintea din viaţa lui şi a mamei lui din zilele acelea, până în ziua de azi. Povesti despre turmele şi cirezile care numărau mii de capete, deoarece Kayin şi fiii lui erau păstori şi cirezari pricepuţi, şi despre incantaţiile Renanei, care deveniseră imnul întregului său clan.

Hanokh ne înştiinţă că la întoarcere avea să se stabilească într-un loc de-a lungul unui râu de la răsărit şi să pună în practică toate cunoştinţele bogate ale lui Kayin despre cultivarea pământului, pentru a întemeia o aşezare măreaţă. El nu părea să poarte blestemul tatălui său şi avea intenţia să se stabilească într-un loc unde viaţa putea fi mai uşoară decât viaţa rătăcitoare din Nod.

„În vara trecută am pierdut doi copii din cauza febrei. Tata a jelit luni întregi, mâncând foarte puţin şi strigând în somn numele fratelui său." Îşi frecă faţa. Am văzut în el aspectul încărunţit al tatălui său şi buzele arcuite—şi forma ochilor Renanei. „Nu-mi doresc să-i mai aduc vreodată la cunoştinţă moartea vreunui copil sau a vreunui frate."

Au rămas cu noi câteva luni, cântând cu instrumentele lor bizare în jurul focului. Iar în cântecele şi incantaţiile lor am auzit-o pe Renana şi tobele la care cântase ea odinioară. Ce dar le transmisese! În melodiile lor auzeam cântecul greierilor, al broaştelor şi al lăcustelor, şi curgerea apei din munte către râu.

În noaptea aceea, când am dansat cu toţii în jurul focului, eu am

dansat dansul mamei care îşi aduce copiii pe lume, al femeii care cunoaşte generozitatea coapselor ei şi cât de hrănitori îi sunt sânii. Am dansat dansul livezii şi al viei, al grâului care se leagănă pe pai. Am dansat dansul celei care îşi pune nădejdea într-un loc, ca o pasăre care îşi depune ouăle într-un cuib înălţat, ca mai târziu să îl găsească distrus.

Am dansat dansul lui Kayin, rătăcitor ca nisipurile, şi al lui Hevel, de care în noaptea aceea mi-a fost un dor atât de mare încât, atunci când am rămas până la urmă fără suflare, am plecat de lângă foc, de lângă muzică, de lângă dansatori şi mame care îşi ţineau în braţe copiii adormiţi, şi am plâns lângă o salcie. Am plâns pentru copiii mei şi, extrem de ruşinată, pentru mine.

Ceva se schimbase; acum ştiam că nu mi-aş mai da înapoi viaţa ca să o am aşa cum era, cum fusese înainte. Copiii mei erau prea mulţi, iar eu nu cunoşteam niciun alt mod de viaţă. Valea după care tânjeam părea doar ceva mai mult decât un vis pe care în cele mai multe nopţi nici măcar nu mi-l mai aminteam.

Acolo mă găsi Adam. Nu spuse nimic, ci mă luă doar în braţe. Îmi sărută lacrimile, şi erau atât de multe încât parcă mă sărută o eternitate—pe ochi, pe faţă şi pe obraji, pe buze şi pe gât. Lacrimile îmi curgeau ca apa din genunea cea înaltă ca să călătorească în jurul dealurilor de la poalele munţilor. Apoi se aşeză şi îşi întinse haina sub noi.

„Încă îi pot simţi gustul," spuse el, răguşit de emoţie. „În tine."

„Ce anume, fratele meu, dragostea mea?"

„Valea. În tine simt gustul ţărânei ei, solul care mi-a fost cândva tată şi mamă, dulce aşa cum era, înţepător şi bogat aşa cum era. Încă îi simt gustul, în tine."

Ne-am contopit, dacă nu chiar ca unul, aşa cum fuseserăm odinioară, măcar apropiindu-ne cel mai mult de acea unitate pe care o avuseserăm. Când ne-am oprit extenuaţi, am ştiut că zămislisem. Dacă ultimele mele sarcini fuseseră descoperite cu întârziere şi recunoscute de mine cu un suspin, acum mi-am acoperit pântecul, am privit îndelung la coroana mea de pe cer şi mi-am dorit zâmbetul lui Dumnezeu. Nimic mai mult. Nu am mai cerut întoarcerea, nici împăcarea pentru care trăisem toată viaţa—aşa cum cel aflat în călătorie se gândeşte mereu

la destinație și astfel nu se bucură de ceea ce are în jurul lui.

Am cerut doar binecuvântare. Era suficientă.

CÂND HANOKH SE PREGĂTEA să plece, i-am spus: „Spune-i lui Kayin, tatăl tău, că mama lui îi poartă în pântec un frate." Chiar dacă nu am spus, știam că el va înțelege că acesta era cel care avea să stea, după atâția ani, în locul lui Hevel. Hanokh zâmbi și își plecă capul. Apoi l-am luat de-o parte ca să îi vorbesc între patru ochi.

Niciodată nu pomenise nimic despre vreo poartă montană sau vreo vale. Eu ascultasem fără să pun întrebări, gândindu-mă că era un semn mai bun dacă ar vorbi despre asta fără să întreb eu ceva, dar acum avea să plece și nu mai puteam aștepta.

„Ați fost vreodată la apus de Nod, fiule?"

„Sigur că da, mamă, am cutreierat în multe direcții. Tata era foarte dornic să facem chiar asta. Părea că se află într-o căutare, așa cum ai căuta niște ape magice."

Dacă ai ști tu.

„Ați trecut prin trecătoarea montană, spre muntele cel mare care scoate apele din genune?"

Se încruntă. „Am trecut prin multe trecători, dar nu știu nimic despre genunea de care vorbești. Am trecut, totuși, printre râuri, spre locul unde sursa lor este comună. Însă mai departe nu ne-am dus. Tunete și mari fulgere ies din muntele îndepărtat, ca niște semen rele, și nu îndrăznim să trecem."

Începu să mi se furnice pielea. „Era... un stâlp de lumină aurie, ca și când doi uriași cu aripile îndreptate spre cer stăteau la poartă?" Mi-am coborât vocea, știind că păream la fel ca fiicele mele cu imaginație bogată, care spuneau povești distrându-și publicul alcătuit din copii.

Fruntea i se încreți. „Din când în când fulgerul coboară, iar uneori nu este alb, ci verde sau are chiar culoarea nefirească a focului. La asta te referi?"

„Da." Speranța se trezi la viață în inima mea. „Dar n-ai mai văzut nimic acolo? Nici măcar valea prin trecătoare?"

„Nu, mamă. Furtuna era puternică, iar fulgerul prea luminos. Acum, că-mi vorbești despre asta, nici nu sunt sigur că este o trecătoare acolo, ci numai un râu care curge din locul acela, fără să existe niciun

loc pe unde să treci de o parte şi de alta. Eşti sigură că există o vale dincolo de el?"

„Nu." *Nu mai sunt.*

În ziua aceea mi-am luat la revedere de la el, cu inima tulburată. Dar dacă mi-ar fi spus că au găsit valea aceea, că umblaseră în apele ei şi că mâncaseră din pomi, aş fi fost plină de invidie şi de gelozie pe propriul meu nepot şi l-aş fi pizmuit pentru fiecare bucurie pe care ar fi găsit-o acolo.

Nu. Noi trebuie să fim aceia care să o găsim, dacă mai există. Noi suntem cei care am întreţinut-o, am distrus-o şi am fugit din ea. Noi trebuie să fim cei care se întorc—dacă nu cumva este de-acum doar fantezia uzată a unei femei care îmbătrâneşte.

În anul următor s-a născut Shet. L-am numit „înlocuire" deoarece atunci când venise Adam la mine plângeam după Hevel. Dacă pe mulţi dintre copiii mei veniţi mai târziu i-am dat surorilor şi nepoatelor lor ca să îi alăpteze în locul meu, pe acesta l-am alăptat eu însămi, spre marea invidie a unora dintre fraţii şi surorile lui mai mari. Şi, deşi avea aceeaşi poftă de viaţă ca Hevel, nu semăna nici pe departe cu fratele pe care nu îl cunoscuse niciodată—chiar dacă intra în bucluc la fel de des.

Când îl ţinea în braţe, Adam avea o lumină neobişnuită în privire, care semăna mult cu expresia de pe chipul lui la naşterea primilor noştri băieţi. Începu să vină mai devreme de la muncă pentru a-şi vedea băiatul, a-i face noi suliţe şi praştii şi a-i spune poveşti. În zilele acelea m-am simţit ca şi cum am fi trăit din nou anii aceia de început—dacă nu ar fi fost numărul tot mai mare de oameni din jurul nostru.

N-aş fi crezut că este posibil, dar sunt fericită din nou.

Deşi în perioada aceea am fost din nou împreună, Adam nu îl pomenea pe Acela. Shet auzea povestiri despre jertfa noastră, despre visele mele cu începutul lumii, din cântecele Ashirei sau de la fraţii lui, iar uneori chiar şi de la mine. Dar nu mă lăsa inima să vorbesc despre asta. În vremea aceea credinţa mea era o flăcăruie plăpândă, ocrotită cu grijă în ultimul refugiu din inima mea, şi nu voiam să o expun nici măcar în faţa fiului meu, căci începusem să mă tem că s-ar putea stinge.

Când Shet avea patru ani, Zeeva anunță un semn de rău augur. Văzuse un semn în măruntaiele unei capre. În primăvara aceea, râul ieşi din matcă, infiltrându-se pe ogoare şi în aşezare, distrugând case, recolte şi hambare. Țânțarii deveniră de nesuportat, depunându-şi ouăle în heleşteie şi în bălțile care păreau a fi pretutindeni. Nu după multă vreme, mulți locuitori ai aşezării se îmbolnăviră. În anul acela muriră trei copii.

Câțiva ani mai târziu—aproape zece—veniră de la miazănoapte nişte negustători care, împreună cu obiectele de aramă şi cu pânzeturile lor, aduseră vorbă despre Kaiyn şi Hanokh care întemeiaseră într-adevăr o aşezare, cu glii mănoase.

„Povesteşte-mi, fiule, despre strămoşul tău, despre fiul meu Kayin," i-am spus eu când Adam ieşi din casă.

„Când vine, nu stă prea mult timp în apropierea aşezării," spuse omul, explicând că turmele şi cirezile lui erau prea mari şi corturile prea pline ca să nu reprezinte o povară. Omul era tânăr, probabil cam la patruzeci de ani, şi avea un păr frumos care îi se revărsa în valuri pe umeri. Călătorea împreună cu un frate despre care nu îmi puteam da seama dacă era mai în vârstă sau mai tânăr decât el. Amândoi aveau ochi negri şi buze pline şi îmi aminteau atât de mult de Kayin, încât îmi venea să îi strâng la piept şi să le spun poveşti despre acele zile dintâi.

Erau foarte atenți când vorbeau despre el şi mi-am dat seama că mai era ceva, o stinghereală ciudată. Atunci am realizat că probabil cunoşteau cu toții semnul lui Hevel pe care îl purta. Şi, într-adevăr, când îmi oferiră daruri, printre ele se aflau obiecte de metal care purtau semnul cu cercul şi linia. Când l-am văzut am plâns şi, deşi bărbații aceia au văzut, nu spuseră nimic.

Negustorii aduceau bunuri din cetatea Hanokh aproape anual. Cuțite şi unelte bizare din metal, împreună cu veşti. Pe vremea aceea, Irad era deja bunicul a mai bine de douăzeci de copii, iar cetatea lui era înfloritoare.

În noaptea aceea am privit îndelung stelele şi am încercat să îmi imaginez atâția oameni deodată. Nu puteam. Eram mâhnită că nu îl văzusem pe fiecare în parte şi i-am spus lui Adam că într-o bună zi va trebui să ne ducem în această aşezare care se transformase deja într-o cetate.

În anii aceia avu loc un fenomen straniu, atât de treptat încât trecu foarte multă vreme şi câteva generaţii înainte să îl bag de seamă. Chiar şi atunci Adam trebui să îmi atragă atenţia asupra lui.

„Vezi simbolul păsării de pe fiecare din ulcioarele lor?" mă întrebă într-o zi, pe când cercetam produsele unui nou grup de negustori din Hanokh. „Nu-ţi aduce aminte de şoimul pe care l-ai desenat odinioară pentru Asa, ca simbol al lui Dumnezeu?"

Într-adevăr, acum că îl vedeam, asemănarea era clară. Când l-am întrebat pe unul dintre oameni despre el, acesta zâmbi şi spuse că era într-adevăr spiritul şoim care este mesagerul lui Dumnezeu. Dar data următoare, mulţi ani mai târziu, când am auzit cum este explicat unei fetiţe, nu mai era mesagerul, ci dumnezeul însuşi. Când am auzit acest lucru m-am înfuriat, spunând că este o minciună, iar pe cel care zisese aşa ceva l-am făcut mincinos, idiot şi în alte feluri, şi am distrus toate ulcioarele şi orice altă înfăţişare a sa pe care am găsit-o.

Nu mi se împotriveau, căci eu eram Doamna din Coastă, Marea mamă, aşa cum îmi spuneau, dar o parte din comercianţi nu s-au mai întors niciodată.

De şocul cel mai mare am avut parte când am văzut pentru prima oară însemnul unei creaturi mult prea familiare pe un ulcior de foarte bună calitate. Avea aripi ca o pasăre, dar patru gheare şi o coadă. Şi apoi mi-am dat seama că penele sale, aşa cum erau reprezentate, nu erau nicidecum pene, ci solzi.

„De unde aveţi imaginea asta?" am arătat-o eu cu un deget tremurător.

„Este simbolul cu care meşterul nostru îşi însemnează ulcioarele."

Pentru prima dată în mai mult de un veac mi-am amintit de imaginea pe care o desenase Lahat în ţărână. El era de decenii întregi meşterul breslei olarilor, formând alţi meşteri în alte aşezări. M-am întors cu spatele la acest semn, plină de repulsie, simţind că îşi bate joc de mine şi simţind în acelaşi timp că am fost trădată de fiul meu.

Ar trebui să-i spun. Ar trebui să-i spunem. Ar trebui să le spunem la toţi. Ei nu ştiu ce cinstesc. Dar nici chiar acum nu am vorbit despre asta, spunându-le doar că veneam dintr-un alt loc şi că greşiserăm în nenumărate feluri în decursul călătoriei vieţii noastre de-a lungul

râului, încercând să Îi facem pe plac Aceluia cu ofrandele şi faptele noastre, aşteptând ziua în care toate lucrurile vor fi îndreptate.

Între noi doi, Adam şi cu mine, nu mai ştiam dacă eram în stare să le spunem adevărul.

Şi astfel trecură multe generaţii. Degetele tinere care cândva se amestecaseră unde nu le fierbea oala, curioase şi aflate într-o continuă căutare, pedepsite şi pleznite pentru trăsnăile lor, ajunseră să fie mâinile care mânuiau plugul, războiul de ţesut şi piatra de măcinat, dând peste degete altor mâini mai tinere, ca să le îndepărteze de bucluc. Până la urmă, mâinile acelea deveniră mâinile care se odihneau pe genunchi şi pe piept, odihnindu-se lângă foc, aspre, pătate de soare şi brăzdate de vene.

Am început să fiu tot mai îndrăgostită de artă, iar aceasta începea să izvorască cu o mare abundenţă. La început fusese puţin loc pentru ea, când Adam sculptase pandantive şi ne făcuserăm semnele în lut şi în ţărână, când Lila îşi ţesuse modelele în textilele ei şi Renana îşi recitase poemele şi incantaţiile, iar Ashira îşi cântase cântecele. Dar acum creativitatea în domeniul muzical luă un mare avânt, împreună cu un mare grad de inovare în instrumentele ei: tobe din piei neprelucrate, lire, fluiere şi instrumente zornăitoare. De fiecare dată când neguţătorii veneau la noi cu muzicanţii lor, mai ales cei din Hanokh, cetatea de la miazănoapte, muzica era şi mai formidabilă decât fusese înainte, aducând în gând imagini mai vii ale ţării de unde venea, ale cerului şi chiar şi ale insectelor.

Ce mult îmi plăceau aceste seri, fiindcă, deşi puteam alerga încă aproape la fel de repede ca orice tânăr, dacă aş fi dorit, mi se părea că picioarele mele erau mai potrivite în vremea aceea pentru dans. După ce mâncam şi beam destul vin dulce, inevitabil mă trezeam ridicându-mă în picioare. Uneori îl vedeam pe Adam cum mă priveşte din cealaltă parte a focului şi ştiam că—în ciuda tuturor lucrurilor—mă găsea încă fermecătoare.

Dar nu la fel de mult ca înainte. La un moment dat în acea perioadă m-am oprit ca să mă uit într-o oglindă de bronz—un dar primit din cetatea Hanokh. Mi-am atins fața, căutând în imaginea îmbătrânită fata care mă privise cândva, demult, din oglinda apei. *Cât ești de minunată, fiică a lui Dumnezeu și a omului*, spusese șarpele jumătăților de adevăr. Era adevărat ce spusese, tot așa cum era adevărat și când zisese că nu vom muri—cel puțin, nu chiar în ziua aceea.

Nu îmi plăcea felul în care se găteau fetele în ultimul timp. Purtau podoabe de os, de piele și de metal, punându-și mărgele în păr și prinzându-le uneori în șiraguri la urechi și la gleznă. Își pictau mâinile, buzele și gâtul așa cum ai împodobi un vas. Își făceau tatuaje pe frunte, pe picioare și pe sâni.

De-acum aveam și eu multe podoabe, iar depozitul meu de găteli creștea pe zi ce trecea, pentru că primeam de la fiecare vizitator care venea în așezarea noastră. Le purtam când aveam poftă, dar nu din cauza lor mă priveau încă oamenii cu admirație. Părul îmi era încă negru, fără a fi înspicat cu fire albe, ca al Lilei. Pielea îmi era fermă, pentru că mă vindecam încă mai repede și mai bine decât mulți dintre copiii mei. Picioarele îmi erau puternice, șoldurile erau sănătoase. Alte părți ale mele…

Dar să lăsam asta.

Într-o primăvară, pe când aveam aproape șase sute de ani—fusese o vreme în care nici măcar nu știusem să număr atât de departe—veni veste despre niște măceluri. Un clan vrăjmaș invadase un alt clan și aproape îl șterse de pe fața pământului.

Adam declară că nu vom mânca nimic, că vom posti timp de trei zile, ca unii aflați în doliu.

Pentru mine nu trebuia să spună asta: nu aveam nicio poftă de mâncare. Imediat după aceea îi chemă la el pe Lahat, Asa și Besek, spunând că avea de gând să vorbească cu clanurile din sud.

„Nu te duce!“ m-am agățat eu de el. „Oamenii ăia nu sunt în toate mințile.“

„Nu se vor atinge de mine. Nu ar îndrăzni, ca nu cumva orice altă mână care mai e pe fața pământului să se întoarcă împotriva lor ca răzbunare.“

„Oare ăsta să fie singurul lucru care îi ține în frâu, această frică de moarte?"

„Este singurul limbaj pe care îl înțeleg."

„Atunci lasă-mă să vin cu tine." Dar el clătină din cap. „Este nevoie de tine aici."

Iar avea să mă lase, așa cum o făcuse în acele zile de la început! Dar eu am auzit și jumătatea nerostită a afirmației sale: *în caz că voi păți ceva*. Și am știut că pericolul este real.

„Transmite-le mesajul acesta: înțelepciunea nu caută să făurească viitorul cu mâini omenești supuse ispitei."

Cât de bine știam noi asta.

A fost plecat aproape un an de zile. Însă știam că este bine, sănătos. Dacă nu ar fi fost așa, aș fi știut.

LA CEVA VREME după întoarcerea lui Adam—după ce clanul cu pricina se dedicase postului și unei vieți ascetice, ca ispășire—de la miazănoapte veniră vești stranii. Strănepotul lui Irad își luase două soții. Și, cu toate că mai întâlnisem situații în care o femeie îi dă soțului ei o altă femeie, sau în care un bărbat—sau femeie, în cazul Sufei—părăsește o dragoste și se duce după o alta, acestea erau vremurile în care ceremonialul și ritualurile sociale începuseră să înconjoare crearea acestor uniuni.

Tot mai multe cupluri căutau sfatul și binecuvântarea patriarhului și matroanei cetății. Tot mai multe cupluri—câteodată împreună cu părinții, bunicii și frații—veneau la mine acasă ca să vorbească despre unirea lor. Făceam tot ce îmi stătea în putință să le vorbesc despre asta ca și când aș fi fost expertă. Dar oare știusem eu vreodată ceva despre acest lucru? În cazul nostru nu avusese loc nicio ceremonie. Și făcuserăm tot ce ne stătuse în putință ca să ne distrugem unirea!

Dar acești copii nu știau nimic din toate acestea. Ce aveau la îndemână ca să îi lege, în afară de niște declarații superficiale și ideea de obligație deoarece o familie le dădea o parte din recoltă sau din turmă? Ce știau nătăfleții ăștia, care stăteau acolo cu ochii mari, radiind de fericire de parcă soarele ar fi strălucit prin creștetul lor și lumina lui ar fi ieșit pe partea cealaltă? Aveau patruzeci, iar uneori chiar treizeci de ani—abia ieșiți din pubertate. Mă gândeam

că familiile lor erau probabil bucuroase să scape de ei din casă sau să capete încă o pereche de mâini care să ajute la muncă.

Dar îi binecuvântam, gândindu-mă în tot acest timp la proprii mei copii—toți erau proprii mei copii—sperând că vor căuta mai multă fericire în viața aceasta decât o burtă plină și copii care să le stea picioare. Ce surpriză mare va fi pentru ei când va veni ziua răscumpărării.

Dar ziua aceea nu veni. Nu se vedea nicio sămânță, iar singurul șarpe pe care îl vedeam era cel din semnul olarului. Printre copiii mei se numărau într-adevăr fruntași, atât bărbați, cât și femei, iar triumfurile lor erau victorii în domeniul artei și al inovării.

Dar și codașii lor se numărau printre cele mai deplorabile și depravate exemplare ale omenirii.

În TOȚI ACEI ANI am trăit cu un gol în mine. Tânjeam în tăcere după fiul meu. Noaptea îl visam pe Kayin, cu părul lui negru și mâinile subțiri, pline de bătături de la plug și sapă.

„Vreau să mă duc în Hanokh," i-am spus într-o zi lui Adam. Nu era nevoie să îi spun că voiam să fiu alături de fiul meu, de copiii fiului meu și că tânjeam să o văd pe Renana.

Trecuse prea multă vreme.

Să vă povestesc despre acea călătorie, despre zgomotele din cetatea aceea, despre locuințele din lut și despre altarul din templu? Despre felul în care nu l-am recunoscut pe dumnezeul lor ca fiind dumnezeul meu? Sau despre cum l-am întâlnit, în sfârșit, pe Tuval-Kayin, artizanul, care era deja renumit pentru lucrările lui în metal—pentru frumusețea și caracterul lor practic.

Iar mai târziu pentru că erau aducătoare de moarte.

În călătoria aceea am vizitat așezarea pe care o numiserăm cândva a noastră. Acum era plină ochi cu case—mai bine de optzeci. Am poposit acolo pentru scurtă vreme, în drumul nostru spre Hanokh, iar la întoarcere m-am furișat pe câmpul unde zăcea Hevel. Acum era plin de vegetație, de parcă nici nu se afla vreun trup acolo, și bănuiam că așa și era, că se transformase în ceea ce fusese tatăl lui odată—doar țărână. Dar lângă el era un semn, împreună cu daruri și simboluri. Dintre ele, unul mi-a atras atenția: o înfățișare în metal a unei praștii marcate cu o piatră în zbor.

Când am sosit în Hanokh şi ne-am spus numele, omul de la poartă a trimis în cetate un băiat, în mare grabă. Imediat după aceea, o femeie în vârstă veni în fugă pe stradă, cu fustele ridicate ca o fetişcană, deşi faţa îi era ofilită de soare şi de vânt, de tot felul de greutăţi şi strădanii.

„Mamă! Tată!" Se aruncă în braţele mele şi am plâns amândouă, nu din cauza distanţei sau a anilor, deşi eram mâhnită şi din cauza lor, ci din cauză că eram mândră de ea.

„Unde este Kayin?" am întrebat-o eu, când ne invită într-una din clădiri. Hanokh, pe care nu îl mai văzusem de mulţi ani, şi Irad veniră să stea cu noi. Peste ochii ei trecu o umbră. *Deci ştie şi ea câte ceva despre vrajbă.*

„A plecat iar şi cine ştie când se va întoarce. I-am zis că de data asta nu mă duc cu el. Sunt ostenită. Cât de ostenită sunt. Ce mă dor oasele. Nu mai sunt tânără—iartă-mă, mamă, căci tu te ţii bine printre femei, dar ce neîndurători au fost anii cu mine. Nu, prefer să fiu aproape de copiii mei şi să aud zarva cetăţii, decât caprele şi păstorii care le păzesc şi sunetul întotdeauna trist al vântului. Pe Kayin pare că nu-l deranjează niciodată. Stă ca unul care ascultă, ca şi când ar auzi veşti."

M-am dus cu gândul la Lila, la felul în care stătea pe deal, aşteptând şi ascultând.

„Anul trecut a fost foamete şi câţiva copii şi mame care alăptau au murit. Acum avem micuţi fără mame şi mame fără copii. Măcar se pot consola unii pe alţii. Dar ajunge cu asta. Povestiţi-mi despre Lahat, Besek şi Ashira şi despre ultimii micuţi."

Am stat la poveşti cât a fost ziua de lungă. La un moment dat, Hanokh îl duse pe Adam să vadă ogoarele. Eu am rămas cu fiica mea şi am povestit toată după-amiaza, în casa aceea frumoasă, şi am luat masa, servită de un copil sau altul pe care nu îi cunoşteam.

Am rămas aproape un an şi am vizitat totul, câmpurile de la ţară, magazinele. Voiam mai ales să îl cunosc pe Tuval-Kayin.

Când am intrat împreună cu mama lui, el îşi plecă capul. „Străbunică, te implor să mă binecuvântezi." Mi-am pus mâinile pe capul lui, iar el mă copleşi cu brăţări, mărgele şi nenumărate alte daruri.

Celălalt motiv al şederii noastre prelungite era că nădăjduiam ca,

în timp, Kayin să se întoarcă în cetate. Dar ar fi putut trece luni sau ani înainte să îl vadă careva, iar în tot răstimpul şederii noastre turmele lui nu fură văzute deloc pe dealurile înalte. Chiar înainte să plecăm, Renana trimise mesageri ca să vadă dacă pot da de el pe undeva, dar aceştia se întoarseră clătinând din cap.

Între timp, pe altarul înalt din mijlocul cetăţii se aduceau deseori jertfe. Cu acele ocazii auzeam muzică şi nu o dată am spus: „Haideţi să vedem jertfa."

Dar Renana ne oprea. „Nu! Haideţi să mergem azi la magazinele de parfumuri, că jertfe aţi văzut destule" sau „Haideţi să mergem la meşterii ţesători."

Abia mai târziu îmi spuse Adam că aveau ritualuri stranii, că îl chemau pe Acela cu nume necunoscute nouă.

Până în ziua plecării am cunoscut atâţia din locuitorii cetăţii cât mi-a stat în putinţă. Şi am făcut un lucru pe care îl disprețuiam la alte mame: am ţinut evidenţa tinerilor care nu aveau soţii şi le-am ridicat în slăvi pe strănepoatele mele.

Da, ştiu. Însă, o dată cu vârsta, vine şi privilegiul de nu mai da explicaţii şi de a ne schimba părerea.

La plecare, eu tânjeam să ne îndreptăm spre apus, şi simţeam asta tot aşa cum este atrasă în jos apa care se prăvăleşte din munte.

Dar nu am spus nimic. Eram prea mulţi, şi cred că o parte din mine se temea că s-ar putea să nu găsim drumul. Asta nu ar fi făcut decât să confirme lucrul de ce mă temeam cel mai tare: valea nu mai exista.

Prin urmare, ne-am îndreptat din nou spre miazăzi, de la poalele munţilor către câmpia ce se întindea de-a lungul râului, bărbatul şi cu mine păstrând codul tăcerii pe care îl stabiliserăm.

Ne ţineam de mână ca nişte copii. Noaptea plecam din tabără şi făceam dragoste lângă orice apă care ne ieşea în cale.

După ce am ajuns acasă, Adam se ducea la câmp, mişcându-se la fel de bine şi muncind la fel de mult ca cei mai tineri bărbaţi de acolo. În zilele în care îi duceam merinde, mă gândeam că între toţi bărbaţii care munceau şi culegeau împreună în cetatea adamită nu era nici unul ca el. Nu o dată am văzut cum rătăceau privirile tinerelor fete asupra lui şi voiam să le spun: *Aşa bărbat vă trebuie vouă. Nu unul din bebeluşii aceia răzgâiaţi pe care îi cresc femeile acum.*

Pieptul mi se umfla de mândrie din nou pentru că eram tovarăşa lui în moştenirea a tot ce reprezenta lumea aceasta, lucru ce nu mi se mai întâmplase de mulţi ani.

Dar tot căutam sămânţa printre copiii mei. Când vedeam un băiat alergând prin aşezare nu mă puteam abţine să nu mă întreb: *Oare el e?* Dar la orizont nu se întrezărea nicio restaurare.

În anul acela, la vârsta mea, am conceput un prunc. De multă vreme nu mai avusesem copii şi mă întrebam dacă îl voi putea naşte la termen, sănătos, sau îl voi lepăda aşa cum văzusem că se întâmpla unor fete mai tinere. Câteodată mi se părea că pântecul lor are metehne, fiind incapabil să ţină copii în el. În zilele acelea apărură din ce în ce mai multe boli—semne urâte şi neplăcute la vedere, care stricau pielea, un bărbat căruia i se încovoiase spinarea la vârsta înaintată, tineri cu ochii slabi, care din această pricină nu puteau vâna. Deja printre copiii mei se numărau femei care încetaseră să aibă copii, care îşi pierduseră ciclurile care le marcau fertilitatea ca valurile oceanului.

Fiindcă copilul creştea repede şi puternic în pântecul meu şi abdomenul mi se umflă, alte femei mă priveau cu uimire şi invidie.

Eh. N-au decât să se uite.

30

În zilele acelea puține lucruri mă mai șocau—nici aglomerația ori corupția din lume, în care fapta lui Kayin nu mai era ceva ieșit din comun între faptele deplorabile, nici răul care evoluase în nuanțe noi, complexe și vibrante.

În schimb eram șocată de frumusețe. De bunătate. De dragoste. Acestea erau mult mai rar întâlnite.

La un moment dat, după cel de-al șase sutelea an al vieții mele, veni o fată să mă slujească. Cred că era stră-stră-stră-strănepoata mea sau ceva de felul acesta. Se numea Naarit. Își ținea capul plecat și nu mă privea în ochi. Sărea ca arsă dacă spuneam că doresc ceva, de parcă eu m-aș fi așteptat să îmi cunoască gândurile fără să le exprim în cuvinte. Cândva se întâmplase și asta, dar vremea aceea luase sfârșit.

Într-o zi, în timp ce ne slujea pe mine și pe Lila, am întrebat-o: „Ești fericită, copilă? Ești fericită cu partenerul tău?"

Mă privi cu ochii unui animal prins în cușcă. Mai văzusem această privire înainte, la o femeie care para loviturile mânioase ale soțului ei, până într-o bună zi când acesta muri, scăpând-o de pacoste. Nimeni nu știa cum ajunsese otrava în strachina lui.

Fata asta nu avea nicio vânătaie, dar într-o zi, trecând pe lângă casa ei—intenționasem să o vizitez ca să îi dăruiesc o brățară de aramă, gândindu-mă că s-ar putea să îi ridice moralul—am auzit un bărbat strigând: „Nu te mai purta ca un copil. De ce nu încetezi să mai pui atâtea întrebări? Arăți așa de nefericită, tot timpul îmbufnată. Toată lumea vorbește despre tine, cât ești de dificilă. De parcă ai avea o viață așa de rea. Nu știu de ce te mai țin."

Am intrat în casă și i-am pus femeii brățara la mână.

„Mamă!“ se plecă el până la pământ.

„Am auzit ce ai spus, iar dacă ea este așa o povară pentru tine, atunci dă-mi mie ce ai lepădat tu.“

„Nu, nu, mamă, te rog, ia orice, tot ce am mai bun!“

„Așa și fac.“

Am luat-o de acolo pentru totdeauna și după aceea Naarit a locuit împreună cu Lila și cu mine.

În primăvara următoare, am intrat în chinurile facerii. Ashira era acolo și Kanit împreună cu ea. Dar, pe măsură ce noaptea înainta, mai lungă decât orice altă naștere a mea, gura ei, acum mai puțin plină decât fusese odinioară, se strânse, devenind doar o linie.

Eram epuizată. Acest prunc avea să mă jefuiască de toată vlaga ce-mi mai rămăsese. După încă șase ore, eram sigură că avea să îmi jefuiască viața. Așa ceva se mai întâmplase în ultimii cinci ani, și nu doar o dată, chiar în cetatea noastră.

Asudam și împingeam. Lampa se clătina în fața ochilor mei și am avut impresia că văd multe chipuri în interiorul cortului.

„Cine sunteți? Ce căutați aici?“ Dar vorbeam unor apariții, fețe pe care nu le cunoșteam.

Ca prin ceață am văzut-o pe Ashira așezându-se și ștergându-și fața cu antebrațele însângerate.

A doua oară când am deschis ochii, Adam era acolo. Mă ținea de mână și șoptea. „Nu mă părăsi, Isha. Lasă-l pe copil să se ducă dacă trebuie. Lasă-l să se întoarcă la Acela, ca să fie ținut în brațe de Hevel. Dar nu mă părăsi.“

Chipurile acelea stranii—uneori umane, uneori prea frumoase și prea cumplite în același timp ca să se fi născut din ceva atât de comun ca pământul—plutiră înaintea mea ceasuri întregi. În cele din urmă, niște brațe puternice mă traseră într-o poziție ghemuită, cu membrele vlăguite, iar glasurile fiicei mele și ale fiicei fiicei mele se ridicară într-un cor presant care îmi spunea să îmi contractez mușchii abdominali. Cu o sfâșiere puternică, mi se rupse pelvisul. Copilul căzu la podea, iar eu am căzut cu fața înainte.

Când mi-am deschis ochii, chipurile dispăruseră.

Se scurseră trei săptămâni înainte să pot coborî din pat, înainte ca șoldurile să mă poată susține iarăși.

Elied fu dat pentru alăptare uneia din femeile care aveau destul lapte ca să îi hrănească pe amândoi copiii noştri; al meu nu venise înăuntru, iar eu eram prea slăbită ca să îl ţin la sân, chiar dacă ar fi venit. Naarit, care acum gătea ceva mai bine, mă hrăni cu o ciorbă de miel.

În a douăzecea zi am spus: „Vreau să-mi ţin fiul în braţe."

Aveam 601 ani. Era cel de-al treizecilea fiu al meu şi al cincizeci şi şaselea copil. După aceea ciclurile nu îmi mai veniră.

Sânii mei sunt nişte prune ofilite pe ram, pântecul meu un burduf gol. Sunt o coajă, lăsată abia acum să se usuce la soare.

ÎN ANUL URMĂTOR am fost foarte loviţi. Lăcustele se întoarseră. În primăvara următoare, în hambarele şi în semînţele noastre se instală putregaiul. Copiii înţărcaţi devreme deveniră bolnăvicioşi şi muriră. În această vreme, fiul cel mare al lui Shet, Enosh, se îmbolnăvi şi am ajuns să ne temem pentru viaţa lui. Shet veni într-o seară la mine, aruncându-mi-se în poală ca atunci când era copil, suspinând.

„Ce să fac? Cum putem invoca îndurarea Aceluia—unde este Acela în toate astea?"

Şi eu aveam aceeaşi întrebare. „Nu ştiu, fiule." I-am dat părul de pe faţă.

Mă întrebă în şoaptă: „Cum poate Acela să dea aşa o vrajbă, aşa o durere ca asta, aşa o suferinţă? De ce? În ce scop?"

„Crezi că suferinţa este lucrarea Aceluia? N-ai ascultat nimic din ce te-am învăţat? Tot binele vine de la Acela. Vrajba vine din inima noastră. Crezi că Acela a creat crima? Crezi că Acela dă altceva în afară de desăvârşire? O mână de om a fost cea care a distrus totul!"

„Dar cum e posibil aşa ceva? Şi cine să fi făcut aşa o prostie?"

Mi-am privit mâinile. „Fiule, într-o bună zi vei primi răspunsuri."

„Dar sunt prea multe lucruri pe care le ştiu şi care nu au nicio logică. Şi prea multe lucruri care nu sunt drepte. Nu-l pot pierde pe Enosh, întâiul meu născut!"

Am oftat. „Trebuie să-ţi aduci rugăciunea înaintea Aceluia. Du-te şi adu o jertfă pe altar şi predă totul—chiar şi pe fiul tău—în grija Aceluia."

„Dar dacă," şopti el, cu ochii roşii, „Acela îl va lua?"

„Mintea omului nu poate cunoaşte imparţialitatea lui Dumnezeu. Nu-ţi pot spune nicio vorbă care să te mângâie—doar că Acela ştie ce va face Acela. Iar dacă încerci să-I forţezi mâna, asta nu va face decât să te ducă la dezastru."

Făcu aşa cum i-am spus, stând culcat la pământ timp de două zile înaintea altarului. În cea de-a treia zi, Enosh se trezi şi ceru să vină tatăl lui şi ceva de mâncare. Shet se ridică, cu faţa strălucitoare.

Inima îmi săltă la vederea acestui lucru—era oare posibil? Dar nu am întrebat. Dacă aşa trebuia, dacă aceasta era sămânţa făgăduită de Acela, lucrurile aveau să se întâmple la plinătatea timpurilor. Totuşi, speram să fie curând. Deja bărbatul se mişca mai lent decât înainte. Şi pierduserăm aşa de mulţi dintre noi.

În toamna următoare, febra dădu din nou ocol aşezării. Îmi părea bine pentru Shet că Enosh rămase puternic. Însă Ashira se îmbolnăvi şi zăcu în pat săptămâni la rând, fiica ei ducându-se să aibă grijă de mamele care năşteau. Ashira îşi reveni şi începu din nou să lucreze ca moaşă, dar după aceea nu a mai fost niciodată aşa de sănătoasă şi de puternică. În iarna următoare febra puse din nou stăpânire pe ea, de data asta la plămâni şi Ashira îşi dădu duhul.

Lahat îşi închise singurul lui ochi, plin de mâhnire, iar după înmormântarea ei dispăru. Cu toţii ne-am făcut griji pentru el. Fusese întotdeauna un bărbat plăpând, mai mult gânditor decât vânător sau fermier. Dar veni înapoi trei zile mai târziu, cu barba încărunţită, cu picioarele murdare şi tăiate, cu mâinile zgâriate şi cu părul smuls din cap. Iar după ce se spălă şi îşi luă o haină curată, nu mai vorbi despre asta. Nu-şi mai luă o altă soţie, ci se dedică construcţiei de canale şi de cuptoare. Şi nici nu mai făcu niciun ulcior, ceea ce pe mine nu mă deranjă deloc.

În acea perioadă, când primele furtuni de primăvară ne ameninţau cu ploaia, Lila se ridică brusc de la războiul de ţesut. Smulse violent ţăruşii din cadru şi îi aruncă, unul câte unul, către uşă. Elied, care se juca dedesubt, începu să plângă, dar Lila nu se obosi să îl liniştească.

Şi nici că mai ţesu vreodată.

În zori o găseam uneori lângă râu. Alteori cineva o zărea pe vreun deal. Dar nimeni nu o întreba ce caută. Iar inima mea jelea, pentru că ştiam pe cine aşteaptă.

Cât este de ciudat Acela, care aude întotdeauna strigătul inimii noastre, dar câteodată nu îl ascultă deloc, iar alteori îl ascultă în moduri pe care nu le putem înțelege.

UN AN MAI TÂRZIU, sosi din nord un mic grup de călători. Purtau cu ei însemnul acela ciudat cu șoimul, al zeului lor, care mă deranja. Dar mai important, aduceau vestea pe care se pare că nădăjduisem toată viața să o aud: venea Kayin.

Nu știam că inima mea poate să bată așa de repede. Și chiar și pasul lui Adam—mai țeapăn în ultima vreme—părea mai ușor decât îl văzusem de zeci de ani. Am poruncit să se elibereze o porțiune de teren pentru oamenii și animalele lui. Nu veneau în număr mare, dar am făcut loc pentru ei toți și am făcut pregătiri pentru un ospăț. Niște miei aleși au fost însemnați pentru jertfă, iar alții pentru hrană. Duse erau zilele în care nu mâncam carne deloc. Carnea, care ne susținuse pe timp de secetă și de foamete, nu ne mai părăsea masa, ci doar ne îngrășa acum, în vremuri de belșug.

Mă întrebam dacă lui Kayin avea să i se pară ciudat că bărbații erau pe câmp și cu turmele sau la vânat, în vreme ce femeile se ocupau cu gătitul și țesutul. În vremurile acestea trofeele le aparțineau bărbaților, care își încheiau târgurile fără să ceară părerea femeilor, ajungând chiar și să negocieze între ei pentru soții.

Într-o zi, cu puțin înainte de sosirea lui Kayin și a clanului său, am auzit din întâmplare o femeie care spunea o poveste lângă fântână.

„Primul frate era arogant și mândru. Al doilea frate era simpatic și smerit. Primul frate nu voia să-i dea Aceluia ce I se cuvenea—și anume carnea unui miel, fiindcă Acela trebuie să mănânce carne ca să trăiască. În loc de aceasta, el era mândru și a venit la altar lăudându-se cu lucrarea mâinilor lui, dar cel mai mic a adus un miel. Așa că Acela l-a preferat pe cel mai mic și l-a lăsat să-i audă vocea. El era un mare sfânt, iar fratele lui era invidios..."

Mi-am croit drum în mod intenționat între ea și fântână.

„Mamă!" și își plecă capul.

„Kayin nu dorea decât să fie acceptat. Iar Hevel n-a fost nicidecum un sfânt. Doar un om obișnuit."

Zile întregi am trăit într-o stare de euforie, așteptând ca unul din

tinerii pe care îi trimisese Adam să vină să ne spună că îi zărise—că fiul meu venea.

În ziua în care tânărul veni strigând, am crezut că îmi va exploda inima. În timp ce familiile se adunau la marginea aşezării, eram plină de aşteptare şi nerăbdare—şi de iertare, dragoste şi speranţă.

Alături de mine stătea bărbatul, nefiind conştient de nimic altceva decât de siluetele de la orizont, care se apropiau. În fruntea lor mergea un bătrân, sprijinindu-se într-un toiag.

La vederea lui, Adam scoase un strigăt şi porni în mare grabă în întâmpinarea lor. Dar nici nu făcuse douăzeci de paşi, că o rupse la fugă. Avea respiraţia întretăiată, iar glasul îi ieşea din gâtlej printre gâfâieli. Ştiu asta pentru că şi picioarele mele erau într-o mişcare agitată când am rupt-o la fugă alături de el. Când ne-am apropiat, personajul din frunte—cu faţa pârlită de vânt, cu părul şi barba vâlvoi—şovăi, mai că se opri, iar apoi se repezi înainte câţiva paşi, înainte să fie înghiţit de braţele tatălui său.

De secole nu mai auzisem asemenea suspine, asemenea sunete la Adam. Îşi strânse întâiul născut, încleştându-şi braţele în jurul grumazului său, şi am crezut că îl va ridica de la pământ. Când am ajuns lângă ei nu ştiam dacă râde sau plânge; stăteam cu mâinile la gură în timp ce mă uitam la ei cum stăteau împreună. Cu siguranţă aşa este locuinţa lui Dumnezeu.

În cele din urmă, Adam îi dădu drumul, iar Kayin îşi ridică privirea. Era încărunţit, faţa îi era aspră ca o stâncă de la vânt, în pielea lui fiind gravate fiecare greutate, fiecare durere, fiecare zi nesfârşită şi fiecare an plin de singurătate. Mâinile nu mai erau mâinile fine şi frumoase ale bărbatului pe care îl cunoscusem, ci erau noduroase şi încovoiate. Avea veşminte bogate, însă parcă erau nişte găteli agăţate de scoarţa aspră a unui copac.

Cine i-ar fi văzut împreună ar fi crezut că Adam este fiul şi Kayin tatăl. Am plâns nu numai de bucuria de a-l vedea, ci şi de tristeţea pentru povara vieţii lui, care se vedea limpede asupra lui.

Când dădu cu ochii de mine, expresia i se îmblânzi, o parte din ridurile din jurul ochilor îndulcindu-se. Îmi prinse mâinile şi căzu în genunchi înaintea mea.

„Mamă."

Sunt cascada ce ţâşneşte fără rezerve, revărsându-şi într-un torent dragostea, viaţa şi mâhnirea, fără încetare.

Ne-am întors împreună, toţi trei, eu cu braţul în jurul fiului meu, iar Adam dându-şi jos mantia elegantă—ultima ţesută de Lila—ca să i-o pună pe umeri. Nu credeam că e posibil să fiu mai fericită de atât. Nu credeam că este posibil—doar dacă Hevel ar fi fost cu noi.

Capul lui Kayin era înfăşurat de aşa manieră încât semnul de pe frunte îi era acoperit, dar chiar şi aşa, când l-am privit am simţit un acces de ruşine. Când mă văzu tresărind, privi în altă parte.

M-am hotărât să nu îl mai las vreodată să îmi vadă reacţia. Dar desigur că era deja prea târziu.

Ne-am întors în aşezare înconjuraţi de o mare mulţime. Ajunşi acasă, am fost întâmpinaţi de o umbră, tăcută şi zveltă, cu o şuviţă albă în păr. Stătea în uşă. Mi-am amintit din nou ziua în care Kayin venise în aşezarea noastră şi Ashira îl scuipase, iar Lila nu îşi ridicase ochii de la ţăruşii ei. Dar acum ţăruşii nu mai erau, arta ei fiind lăsată în seama altor mâini. Când ne-am apropiat, ea ieşi din casă cu pas încetişor.

Este încă atât de încântătoare.

Părul despletit i se revărsa până mai jos de genunchi, scăpat de cosiţele pe care şi le făcea de obicei. Purta un strai simplu, creat de ea, minunat cum nu mai era niciun altul pe pământ. Era desculţă. Cât de încet ieşi ca să stea înaintea fratelui ei, să îi studieze atent ridurile de pe faţă, bronzul întunecat al pielii, oboseala din priviri.

„Frate." Vocea îi era catifelată încă—aproape uitasem acest lucru, căci în ultima vreme o auziserăm aşa de rar. În spatele ei, Naarit îl ţinea de mână pe Elied.

„Lila," zise Kayin, cu glas uscat ca deşertul.

„Intră şi odihneşte-te, căci ai făcut drum lung."

Ştiam că nu se referă la drumul lui încoace. Îl luă de braţ şi îl conduse în casă. Elied îi privea cu ochi mari.

M-am gândit la cei care ne însoţiseră până la noi acasă. Vedeam cum îl urmăreau cu privirea, însă privirile lungi pe care i le aruncau aveau de-a face tot atât de mult cu faptul că era fiul nostru cel mai

mare, cât şi cu legenda lui. Iată-l pe întunecatul întâi născut, fiul vrajbei. Acum era un bătrân cu perii albi.

Mi-am uitat responsabilităţile, lăsându-le pe umerii altora, păstrându-mi timpul cu gelozie numai pentru fiul meu. Când ne-am aşezat singuri pe malul râului, ca să servim turtele şi brânza pe care ni le pregătise Naarit, din partea lui Adam nu veni nicio acuzaţie. Nu era decât mulţumire sufletească—şi mai preţioasă pentru că era trecătoare—aşa cum nu mai cunoscuserăm de ani de zile.

La întoarcere, am luat-o pe cărarea ce duce la locul de înmormântare, care se umplea încet cu trupurile copiilor mei seceraţi de foamete, de accidente sau de vrajbă. Acolo zăcea trupul Ashirei. Când se prăbuşi peste locul acela, nu am privit. Nu puteam îndura sunetul strigătelor lui, pe care nu se strădui deloc să şi le înăbuşe. „Iartă-mă, sora mea! Iartă-mă!"

În seara aceea se întoarse foarte târziu, tras la faţă, nu mâncă nimic şi se culcă.

A doua zi ne spuse că Renana rămăsese acasă la ea, preferând să nu mai plece niciodată de acolo. Din partea lui Kayin am simţit uşurare şi resemnare.

Nu e uşor să fii femeie. El ştie asta din viaţa mea, dar nu şi dintr-a ei.

Copiii lui Kayin erau bogaţi cu toţii, nu doar în animale, ci şi în holde, unelte şi podoabe, atât de multe încât artizanii din cetate puteau sta la roată, la războiul de ţesut sau la fierărie, dând la schimb lucrarea mâinilor lor pentru pâine.

„Dar acolo unde sunt atâţia, este şi vrajbă," zise Kayin. „Şi există proscrişi care sunt pedepsiţi şi uneori ucişi. Mulţi dintre ei fug înainte să fie aduşi în faţa justiţiei—spre miazăzi, ca să trăiască şi să se ascundă în ţinuturile mlăştinoase."

Ce lucruri din altă lume. Cât era de straniu să aud de la acest copil al meu despre discordie, despre zdrobire.

Tocmai atunci intră Asa şi veni să şadă împreună cu noi. Kayin se întoarse spre el. „Ce-ţi mai fac turmele, frate?"

Am văzut cum pieptul bărbatului mai tânăr se umflă puţin, deşi îl privea cu ochi mari pe Kayin.

După aceea, Lila veni la uşa casei, iar Kayin se ridică şi se scuză pentru a ieşi împreună cu ea.

31

Kayin adusese cu sine doar un mic grup, cam doisprezece din cei mai bine de patruzeci de oameni care călătoreau de regulă cu el. În felul lor de-a fi, în felul în care umblau, am văzut membrele vânjoase ale celor care stau împotriva vântului şi apoi merg împreună cu el. Care trăiesc şi apucă fericirea cu abandon şi disperare, căutând plăcerea sub orice formă posibilă. Erau urmăriţi de toată lumea cu curiozitate, uneori cu ochi îngustaţi şi uneori cu invidie. Unii din cetatea noastră îşi ţineau copiii sau le porunceau să intre în casă, crezând că nu îi auzeam când treceam pe lângă ei. Alţii se plecau în faţa lui şi îl numeau „Frate" sau „Părinte". Oricât era de ciudat să aud asta despre el, presupun că era adevărat.

Seara, clanul lui Kayin împărtăşi cu noi muzica şi vinul. Pentru prima dată după mulţi ani am băut, renunţând la austeritate. Eram femeie bătrână acum şi nu trebuia să mă mai scuz în faţa nimănui, decât a lui Dumnezeu. În seara aceea m-am mişcat, purtată de flăcările focului. Eram din nou tânără, învigorată de băutură, ospăţ şi muzică, dar purtată în înalt de prezenţa fiului meu, primul rod al pântecului meu, întruparea lui Adam şi a mea ca unul singur. Am dansat dansul fetei care alerga prin livadă. Am dansat dansul mamei care leagănă în braţe trupul neînsufleţit al fiului ei.

„Mamă?" Am fost cuprinsă de nişte braţe puternice—mai puternice decât mi le închipuiam—şi un cap încărunţit se plecă, şoptindu-mi la ureche. „Mamă? Te simţi bine? Văd că plângi."

„Mă simt bine. Mă simt bine. Sunt doborâtă de tristeţile—dar şi de bucuriile—unui număr prea mare de ani. Mă bucur să te văd, fiule, înainte să mor."

„Nu vorbi așa! Tu vei trăi veșnic."

„Nu, fiule, nu voi trăi," am spus blând, atingându-i obrazul. „Și nici nu mi-aș dori asta."

Nu așa.

Am adus o jertfă pe altar și Kayin, deși stătu acolo respectuos, nu voi să ia deloc parte la ritual. Tovarășii lui îi urmară exemplul, până când veni focul și mistui mielul. La plecare, am citit în ochii lor mirare față de ceea ce tocmai văzuseră.

Oare nu aveau nicio idee despre această închinare la Dumnezeul părinților lor?

Printre ei era o femeie, o povestitoare, și îmi dădeam seama, după felul în care vorbea și se mișca, că era respectată pentru această artă și că acesta era motivul prezenței ei între tovarășii apropiați ai lui Kayin. Poveștile lor nu semănau nicidecum cu basmele auzite de mine până atunci, dar o anumită seară și o anumită poveste îmi făcură inima să bată repede: o povestire despre niște porți montane, cu un râu ca o vână care curgea printre ele, cu apele ridicându-se din genunea muntelui. Lângă râu locuiau zeii naturii—focul, furtuna, fulgerul și cutremurul—care protejau poarta și îi țineau pe oameni la distanță.

Eu știam că nu sunt zei, ci păzitorii văii, trimiși de Acela.

„Ce este locul acesta despre care vorbește povestitoarea voastră?" l-am întrebat pe Kayin, trăgându-l la o parte.

„E doar o legendă, mamă."

„La fel ca tine, și uite, tu ești real."

„Da, dar pe mine m-au văzut oamenii."

„Și cu siguranță că cineva a văzut și porțile despre care povestește ea."

„Mamă, tu crezi în zeii tunetului, ai cutremurului și ai fulgerului? Tu, care ai auzit glasul Aceluia la fel de sigur cum l-am auzit și eu odată?" Amărăciunea îi umbri chipul și am văzut aceeași privire pe care i-o aruncase cândva tatălui său. „Și, da, m-au văzut. Văd cum se tem de mine."

„Nu spune asta."

„Așa e. Până și tata se teme un pic de mine. Întotdeauna a fost gelos pe dragostea ta pentru mine și pe dorul meu după tine."

„Încetează."

„Chiar şi acum, mamă?" Oftă. „Prin urmare vom avea o conversaţie plăcută, eu îţi voi relata mai degrabă isprăvile stră-strănepoţilor mei, deşi mulţi dintre ei sunt nişte nelegiuiţi—nelegiuiţi cum numai fiii lui Kayin pot fi—iar alţii sunt artişti străluciţi şi geniali. Despre asta să vorbim?"

„Nu-ţi bate joc de mine. O, fiule, haide să nu vorbim aşa!" Mi-am pus mâinile în jurul lui. „Vorbeşte-mi, te rog, despre această trecătoare montană, pentru că trebuie să ştiu."

Atunci vorbi pe un ton foarte blajin. „Am cutreierat fiecare părticică a pământului de la miazănoapte, până la munţi, până unde devin impracticabili, şi spre răsărit, către mare. Mamă, ştiai cât este de albastru oceanul? Dar presupun că l-ai văzut în visele tale, după cum mi-ai spus cu multă vreme în urmă. Am cutreierat spre apus până la deşert, şi există numeroase trecători. Şi mi-am amintit de povestirile tale şi am căutat cu multă—atât de multă!—vreme în urmă acest teritoriu de care spui tu, până când am ajuns să cred că ar putea fi, în definitiv, doar o legendă şi nimic mai mult. Ceva ce ţi-a fost transmis de glasuri nevăzute, ceva care nu există, dacă o fi existat vreodată, în lumea asta."

„Ba există!" Dar nici nu am rostit bine aceste vorbe, că m-am îndoit şi eu.

„Bine atunci, dacă spui tu. Dar eu n-am găsit valea ta. Iar în munţii de la miazănoapte—acolo tunetul nu încetează şi adeseori sunt cutremure şi un fulger ca focul."

Tocmai atunci apăru Lila, păşind silenţios. Cât de blânzi—şi de recunoscători—erau ochii lui când o priveau. Eu m-am îndepărtat, cu inima tulburată, lăsându-i singuri.

La mai puţin de o lună după sosirea lui, Kayin începu să se foiască atunci când se aşeza şi să şadă din ce în ce mai rar. De multe ori păşea de colo-colo şi se ducea la râu.

Eu încercam să îi distrag atenţia, aducând noi rude pe care nu le cunoscuse încă sau arătându-i daruri din cetatea Hanokh, de felul celor care desigur că mai văzuse.

Din aceeaşi disperare de a-l ţine, chiar dacă numai câteva zile, tatăl lui îl duse la zid, ca să îi vorbească de reconstruirea acestuia, pentru

că era nevoie să fie extins. A doua zi, Kayin îl luă cu el pe Elied la păşune, şi eu m-am gândit că asta îi va potoli dorul de pribegie, dar în seara aceea căzu pe gânduri înaintea vetrei mele. Tăciunii îi aruncau o lumină portocalie pe chip şi umbre sub ochi.

„Mamă, dimineaţă trebuie să plec."

M-am ţinut tare. „Dacă aşa trebuie, fiule."

Foarte încet: „Trebuie."

Am căzut în genunchi alături de el. „Dar de ce? Ce anume te sileşte să pleci, să nu rămâi? Măcar încă trei zile. Măcar atât, dacă nu se poate mai mult."

Îşi clătină capul cărunt şi spuse aspru: „Sunt urmărit de spectre. De spectre ale trecutului şi de ruşine. Singura mea alinare este să merg dintr-un loc în altul. Mă întreb dacă nu cumva sunt nebun—am văzut o dată un nebun la poarta Hanokhului, care vorbea singur şi dădea din mâini, bolborosind tocmai despre şerpi, îţi dai seama..."

Am clipit din ochi.

„Şi mă întreb dacă nu sunt la fel ca el. În plus, văd şi eu cum se uită toată lumea la mine şi, deşi nu-mi mai pasă de multă vreme, asta mă oboseşte. Semnul—mă arde, mamă. Mă arde şi numai aerul mă ajută, dar nu îndrăznesc să-l descopăr în faţa străinilor. Nu pot suporta să le văd faţa, felul în care dau înapoi plini de oroare, cum am văzut de atâtea ori. Chiar şi când un bărbat şi-a ridicat mâna împotriva mea, ca să mă lovească, iar un altul sulița, ca să mă omoare ca pe un ucigaş şi să mă ţină departe de aşezarea lui, când eu nu voiam altceva decât apă din fântână, am văzut cum au dat înapoi când mi-am desfăcut acoperământul şi şi-au acoperit capul, ca arşi."

Mă durea inima pentru el. Aş fi luat asupra mea povara semnului, aş fi luat-o cu bucurie. Aş fi luat chiar şi vina crimei lui dacă aş fi putut, chiar dacă numai pentru a-i oferi o zi de alinare. Neputând face asta, m-am gândit pentru prima dată că, în definitiv, poate ar fi fost o îndurare dacă Acela nu i l-ar fi dat. Cel puţin nu ar fi trebuit să sufere.

A doua zi, Kayin veni să îi dăm binecuvântarea. Cât de bucuroşi am fost să i-o dăm. Lila îi stătea alături, încălţată cu cele mai solide sandale pe care le avea. Ţăruşii ei zăceau în casă, abandonaţi.

„Binecuvântate să vă fie picioarele, chiar dacă vă poartă departe

de mine," am spus printre lacrimi. Deşi eram bucuroasă pentru ea, plângeam pentru mine.

I-am condus până la marginea aşezării. Deşi am rămas împreună, fără să mergem mai departe, în timp ce ei se îndreptau spre orizont, inima mea alergă după ei. Ştiam că spiritul bărbatului se dusese deja cu ei, chiar dacă el stătea ţintuit alături de mine.

Mă gândeam că ar trebui să fiu recunoscătoare pentru copiii care mă înconjurau, pentru Asa, Shet şi Elied. Ei sunt copiii acestei vieţi. Ai vârstei mele mai înaintate. Dar Kayin şi Lila erau copiii vieţii mele dintâi.

Când veniră negustorii, un an mai târziu, am auzit că Renana o primise bine pe sora ei. Dar, la mai puţin de o lună, se aruncase de pe zidul cetăţii. Spuneau că fusese bolnavă, iar eu m-am gândit, în durerea nebună din inima mea, că ceva, vreun duh rău, o luase negreşit. Niciun om normal nu ar face aşa ceva. M-am tânguit, m-am bătut în piept şi am plâns pentru copiii mei.

Nu este drept, nu este normal ca un părinte să trăiască mai mult decât copiii lui.

AU TRECUT ANII. Eu am retrăit fiecare clipă petrecută cu Kayin. Câteodată mă gândeam şi la Lila. Poate că acum, la bătrâneţe, va avea şi ea odihnă—odihnă în ţara Nod.

În vanitatea inimii mele am sperat că îi voi revedea. *Poate că la anul vom călători spre Hanokh şi vom trimite mesageri înaintea noastră, cu câteva luni înainte, aşa încât Kayin să stea pe aproape.* Dar anul trecu, plin de zvonuri de violenţă.

Într-o zi veni un grup din nord, ca să mă înştiinţeze de moartea lui Kayin. După spusele lor, Lila îl jelise până când trupul îi fu încredinţat pământului. După aceea plecă din cetate şi nu se mai întoarse. Cred că trebuie să se fi dus în căutarea spiritului fratelui ei. Poate că l-a găsit din nou.

Sau poate că umblă, cum am umblat eu odată, cu Acela, trupul ei făcut din substanţa ţărânei şi a copacilor, întreţesută cu frunzele de anul trecut.

Nu recunosc lumea aceasta. Eu sunt sămânţa dezrădăcinată dintr-o altă grădină. Un copac din locul acela,

sădit în pământ străin, ramura cerului care se ofileşte în tina pământească.

După aceea veni un timp de pace. Timp de aproape zece ani nu am mai auzit de violenţe şi ucideri. Glia era roditoare şi animalele prolifice.

Poate că acum Acela ne va restaura, m-am gândit într-o bună zi. *Poate că acum Acela Îşi aminteşte. Cel puţin eu am aruncat destule seminţe pentru ca El să aibă de unde alege, asta-i sigur!*

Uneori mă minunam că înainte nu ne simţiserăm niciodată singuri, dar nici nu eram. Era vântul printre ierburi şi copaci, erau strigătele animalelor şi ale insectelor. Dar în zilele bătrâneţii mele erau glasuri—de copii şi de bătrâni, ridicate la mânie, în bârfă sau contraziceri. Erau cântecele femeilor şi ale lucrătorilor de pe câmp, ale pescarilor de pe râu. Oriunde te întorceai, zgomotul era nelipsit.

Înconjuraţi aşa cum eram de mulţimea noastră de descendenţi, ne căzneam să rămânem singuri. Bărbatul se ţinea de mine cum nu o mai făcuse niciodată până atunci, lipindu-se de mine în moduri în care nu o făcuse când era tânăr. Mă ţinea de mână şi mă ruga să nu îl las, iar eu nu îl lăsam decât ca să îmi vizitez copiii. Dar nici atunci nu plecam pentru mult timp.

Îmi trecuse de mult vremea fertilităţii şi eram uşurată. Nu mai recunoşteam lumea, năpădită de zgomot şi de urmele a mii de picioare, şi mă retrăgeam adesea în liniştea vetrei mele.

ÎNTR-O PRIMĂVARĂ, Shet convocă sfatul bătrânilor, ca să le spună că avusese o viziune. Trebuia adusă o jertfă şi, mai mult, aveau să construiască o casă pentru aducerea jertfelor. Eu nu eram sigură cum va funcţiona asta când avea să vină focul sacru, dar cine eram eu să îl iau la întrebări pe Acela? Până acum nimic nu avusese sens pentru mine.

În ce îl privea pe Shet, el renunţă la lucrarea artistului şi se îmbrăcă cu haine simple, spunând că îşi va pune credinţa în Dumnezeu şi nu în lucrarea mâinilor sale. După părerea mea toate acestea erau lucruri bune şi pline de noblețe, dar mă întrebam cine îi va susţine sfinţenia. Omul trebuie să mănânce.

Mai era hotărât şi să consemneze poveştile pe care i le spuneam. Am petrecut multe zile împreună, cât i-am povestit despre primele zile ale lumii şi despre grădină. El a adus un om care să consemneze totul pe o tăbliţă de lut, un proces anevoios care dură luni de zile.

„Există o parte a acestei poveşti pe care tu n-o cunoşti şi pe care trebuie să ţi-o spun," i-am zis eu într-o zi.

El se încruntă. „Cum se poate aşa ceva, când am fost crescut cu fiecare din aceste poveşti?"

„Nu cu fiecare. Acum hai să-ţi spun despre noaptea naşterii lui Kayin."

În seara aceea i-am zis lui Naarit să plece, că Adam şi cu mine ne vom îngriji de masa noastră. Voiam să fiu singură cu soţul meu. Ea îmi zâmbi şmechereşte—drăcuşorul—şi se furişă afară la ceasul apariţiei stelelor pe cer. Ele nu se schimbaseră, numai că o parte a coroanei mele cobora dincolo de linia orizontului. Vântul îşi făcu de lucru printre copaci, lovi în uşă şi fu noapte din nou.

M-am lungit alături de soţul meu, cuibărindu-mă în el. Braţele i se subţiaseră, spatele i se încovoiase de la plug. Murmură în somn, în timp ce mâinile mele se plimbau prin toate locurile binecunoscute. Ultimul copil aproape mă omorâse, cu mai bine de trei sute de ani în urmă. Şi totuşi, dacă aş mai fi avut ciclurile, mi-aş fi încercat norocul din nou.

„Trezeşte-te, bărbate," i-am şoptit la ureche, cu limba înăsprită de atâţia ani. „Haide să facem viaţă."

Dar ne-am mulţumit să facem doar dragoste.

MULTE NOPŢI LA RÂND am visat că alergam prin vale, cu gazela alături. Totul era în mişcare: gazela, apa care curgea pe lângă noi, vântul care sufla peste ierburi şi se juca printre pomii fructiferi.

„Am avut un vis," îmi spuse bărbatul într-o dimineaţă. „Eram în grădină amândoi. Ce dulce era vântul, ce dulci erau apa, iarba şi pământul." Ochii îi erau plini de lacrimi; acum îi dădeau lacrimile mai repede decât înainte. L-am mângâiat şi l-am tras lângă mine.

Uneori în zilele acelea trupul refuza să ne ajute. Nu mai puteam să facem dragoste aşa de bine ca odinioară. Dar stăteam în pat împreună, ţinându-ne tovărăşie unul celuilalt, mulţumiţi, şi Naarit ne servea

micul dejun, iar copiii noştri aveau grijă de noi. Nu mai era nevoie să lucrăm, doar să mergem la sfatul bătrânilor din când în când, dar şi asta o lăsasem în seama lui Shet. Ce bărbat devenise, cu cei optsprezece copii ai săi.

Ei, asta era problema lui şi binecuvântarea lui.

În ce mă privea, lumea mi se părea zgomotoasă. Nu mai recunoşteam fiecare chip, ca odinioară. Într-o zi, un băieţel o zbughi pe lângă mine.

„Hevel?" am strigat eu. „Hevel!" M-am repezit după el, împleticindu-mă, cu inima bubuindu-mi în piept. Mama lui îl prinse şi mi-l aduse, spunându-mi „Mare mamă". Mă rugă să îi dau binecuvântarea, spunându-mi cum îl cheamă pe băiat. I-am dat-o, încă năucită de asemănarea băiatului cu fiul meu cel pierdut.

> *Cum îmbătrânim. Eu sunt stejarul cu multe inele, stânca erodată de vânt. Sunt frunza care nu poate să cadă, ci moare pe ram.*

ERAM DESTUL DE BĂTRÂNĂ şi copiii mei erau destul de în vârstă, încât puteam trece printre ei într-o altă aşezare sau cetate fără a fi recunoscută. Adam era zbârcit ca lutul ars la soare. Dar la fel eram şi eu. Acest lucru mă indigna, i-am spus eu, pentru că eu nu fusesem făcută din lut, ci din ţesut viu, prin urmare nu trebuia să port aceste încreţituri. Trebuia să vorbesc foarte tare ca să mă audă, iar când mă auzea, râdea până nu mai putea.

Uneori, când stătea lângă foc, Adam dădea din cap, ca şi când ar fi ascultat ceva inaudibil. O dată, când l-am întrebat ce aude, se uită la mine ca şi cum s-ar fi trezit din somn, ca un copil care te priveşte după ce a cântat un cântec unui public nevăzut.

Veni o zi când m-am dus la plimbare şi am trecut pe lângă un grup de copii. Copiii mai în vârstă îi învăţau pe cei mai mici şi, când m-am apropiat, am auzit în cântecele lor jocul de cuvinte pe care îl folosise bărbatul ca să mă înveţe să vorbesc. Nu era întocmai ca cel care mă învăţase el, dar am sesizat tiparul şi recitarea monotonă şi l-am recunoscut.

Îi voi spune lui Adam, m-am gândit eu, neştiind dacă asta îi va aduce un zâmbet pe buze sau lacrimi în ochi.

Dar când am ajuns acasă, era liniște și iată-l pe Adam, zăcând după o cădere îngrozitoare.

După aceea, sănătatea i se deterioră încontinuu. Când se mișca în patul lui, o făcea ca unul în dureri. Curând se îmbolnăvi așa de tare că nu mai putu să se ridice din pat. Am trimis-o pe Naarit să îl aducă pe Shet. Când veni, acesta era alb la față și mi-am dat seama că credea că tatăl lui murise deja.

„Trăiește, dar mă tem că nu mai are mult. Du-te, adu-ți oamenii și încarcă animale. Fă o lectică. Trebuie să plecăm."

„Ce înseamnă asta? Ce vrei să spui?"

„Nu va muri aici. Dumnezeu nu a intenționat asta. Du-te! Fă așa cum ți-am spus. Și, când vom pleca, îți voi spune în sfârșit lucrul pe care trebuie să îl cunoști."

Când Shet și Naarit plecară, m-am aplecat asupra bărbatului. „Nu te teme, bărbate. Ți-am jurat că vei vedea grădina din nou. O vei vedea. Te duc acolo."

Lacrimile începură să îi șiroiască pe obraz și am știut că vorbele mele, pe cât erau spuse de dragul lui Adam, erau la fel de mult și o sfidare față de Acela.

„Odihnește-te acum, dragostea mea. Ish. Mâine vom începe călătoria spre paradis."

În NOAPTEA ACEEA, în timp ce noi ne pregăteam de plecare și Adam zăcea slăbit pe salteaua lui, șarpele veni înapoi.

ADAM

32

Alerg prin apă către insulă. Simt apa răcoroasă pe pielea de la încheieturile picioarelor. Când plonjez în ea, o simt trecându-mi peste partea interioară a coapselor, lipicioasă ca un fruct prea copt. Pe malul opus păşesc pe iarbă, cu muşchii de pe coapse şi fese pulsând. Sunt puternică şi nu există femeie mai puternică decât mine, fiindcă eu sunt singura.

Şarpele aşteaptă sub copac. Fructul este închis la culoare şi copt; îi simt mirosul dulce purtat de adiere. Ce frumos este şi ce delicios miroase!

Cât eşti de minunată, fiică a lui Dumnezeu şi a omului, spune şarpele. Dar când spune asta, îşi strânge aripile pe spinare, scârţâind ca la frângerea unor oase. Când şi le întinde iar, ele sunt aşa de mari încât sunt mai înalte decât mine. Solzii şarpelui, atât de aurii, devin tot mai netezi, încât nu îi mai pot vedea, nu le mai pot vedea nici măcar irizaţia, ajungând să semene cu o piele lustruită. Unde stăteau odată picioarele cu gheare ale unei reptile, acum apar braţe şi picioare subţiri. Acum văd faţa aceea, cum se întinde şi se netezeşte şi ah! cât este de încântătoare! Dar nu se uită la mine cu admiraţie sau căldură, ci cu dispreţ.

„Ţi-ai pierdut dreptul prin naştere. Tărâmul pe care ar fi trebuit să-l conduci este al meu."

În timp ce spune asta îmi dau seama că stau acolo nu ca o persoană, ci ca două; sunt Ish şi Isha. Sunt bărbatul, pe vremea când nu avea nicio femeie care să îl desemneze pe el ca fiind de sex masculin, şi sunt femeia luată din el.

„Pentru o vreme. Numai pentru o vreme. Înşelătorule!" strig eu cu glas puternic.

„Nevrednic! Josnic!“ răcneşte el, ridicându-se complet, înălţându-se astfel deasupra mea. Iar acum văd la picioarele sale pielea şarpelui, crisalida pe care o lepădase uşor ca un şarpe care năpârleşte.

„Acuzatorule!“ strig eu, în timp ce simt că trupul începe să îmi înţepenească, de parcă ar fi acoperit cu lut şi s-ar usca la soare. Nu mai stau ca unul care se află în duhul, ci ca fiinţă omenească, pe picioare tremurătoare şi tălpi nesigure. Pielea începu să mi se veştejească pe oase şi am strigat cu glas tare: „Adonai!“

Acum văd foarte bine arbustul de sub copacul acela, cu bobiţele lui tari, pe care le ignorasem atunci în favoarea fructelor mai frumoase ale fratelui său. Cu o nouă claritate ştiu acum că a mânca din el ne va da viaţă din nou—mie şi bărbatului. Însă acum, când am de gând să alerg la el, să îi înşfac fructele de sub picioarele mari ale acelei fiinţe strălucitoare, şarpele-care-nu-este-şarpe, cad pe spate.

Înaintea mea se află un abis nesfârşit. De acolo, de pe partea opusă, vine miros de carne, iar eu ţip. Înaintea mea se află silueta lui Adah, jupuită de piele, cu sângele vărsându-se dintr-o rană oribilă şi scurgându-se în pământ—acelaşi pământ din care a ieşit Adam şi, în ultimă instanţă, şi eu.

Acum îmi ridic ochii de la pământ şi Adah nu este nicidecum Adah, ci un bărbat, bărbatul, creat din nou. În timp ce eu îl fixez cu privirea, el culege micul fruct din arbust şi îl ţine în mână.

MĂ TREZESC CU UN ŢIPĂT atât de puternic, încât îl trezesc pe bărbat. Îi fac semn să tacă şi să se mai odihnească puţin, în timp ce eu pregătesc cele trebuincioase pentru călătorie.

Ce să însemne toate acestea? Doar nu că trebuie să aducem un bărbat ca jertfă pe altar!

Ori poate că, după atât de multe jertfe, bărbatul este gata să fie reînnoit, aşa cum trebuia să fie de la început?

Nu îl înţeleg pe Acela! În definitiv, şarpele a mințit; n-am devenit deloc ca Dumnezeu.

Shet vine cu o lectică solidă şi cu cinci bărbaţi gata să ne însoţească. Au alimente, provizii şi un cort încărcate pe trei măgăruşi şi în spinare. Adam zâmbeşte când îl întindem în lectică, de parcă avem să facem o călătorie la Hanokh.

„Mă duc să mă întâlnesc cu Kayin."

Nu mă lasă inima să îl contrazic.

În fiecare noapte visez despre grădină—visele sunt diferite, dar întotdeauna, întotdeauna despre grădină. Câteodată copacii foşnesc în adierea vântului blând. În alte nopți îl aud pe Acela cum vine şi inima mi se înalță. Îi spun lui Adam: „Vine!" Adam zâmbeşte, dar fața lui nu este îndreptată spre sunetul acela, ci spre mine.

Şi ştiu că, deşi amândoi i-am dus dorul Aceluia, Adam întotdeauna mi-a dus şi mie dorul.

În timp ce călătorim, îmi încep povestea din nou. De data aceasta nu mai ascund nimic.

În ziua în care îi spun lui Shet despre şarpe, ochii i se umplu de lacrimi.

„Ştiam eu," zise el, „ştiam că trebuia să fi fost o vreme în care totul era bine şi totul era perfect, cum numai Dumnezeu poate să facă." Expresia de pe fața lui este una de extaz.

„Eşti supărat, fiule? Poți să mă ierți?"

„Te iert, mamă." Îmi netezeşte părul pe spate ca şi când aş fi o fetişcană.

În ziua a şaptea mă întreabă încotro ne îndreptăm.

„Ca să împlinesc o promisiune." O spun, dar nu ştiu la care promisiune mă refer: la făgăduința Aceluia pentru noi sau la a mea făcută lui Adam.

Călătorim cu speranță. Cu credință. Noaptea mă întind şi îmi trimit rugămințile spre ceruri: *Dacă nu mai este timp, atunci ia-mă pe mine şi dă-i lui restul zilelor ce mi-au rămas. Te rog, să nu se întoarcă în țărână fără ca să-Ți mai vadă o dată fața.*

Acela a rămas tăcut, dar cu siguranță că nu îl poate renega pe Adam, primul Lui copil, căruia i-a încredințat limbajul Lui straniu şi sfânt înainte de a fi profanat de oameni. Cu siguranță că nu poate rămâne tăcut față de el pe vecie.

În ziua a paisprezecea a călătoriei noastre, Adam are o stare febrilă. Când este conştient, când delirează. Îi spălăm fruntea şi întindem cortul pentru el în soarele amiezii, şi călătorim noaptea.

În timpul zilei, plec de una singură. Strig către Acela—acum nu o mai fac de dragul meu, ci de dragul lui, fratele meu, iubitul meu, tatăl meu.

Ce zile pline de disperare sunt acestea. Inima mi se zbate între speranță și disperare. Trecem de vechea așezare fără să ne oprim; nu mai este timp. Vreau să mergem la mormântul lui Hevel—dar acum nu mai reprezintă nimic pentru mine, doar un petic de pământ.

„Te temi, mamă?"

Nu știu cum să îi spun lui Shet că nu mai am nicio frică de moarte, deoarece am tot murit din cauza ei timp de aproape un mileniu. Nu mă tem de ea, pentru că mă întorc în locul unde s-au dus fiii mei. Acolo, chiar în țărână, voi aștepta—Acela este negreșit credincios. Acela este negreșit bun.

Nu îi spun că aștept ca trilul păsării să pară cumva mai celest și mai diafan în același timp, ca și când ar ieși dintr-un gâtlej care nu a devorat niciodată ceva atât de mizerabil ca viermii. Ca aerul să aibă parfum de caise și de piersici. Sunetul unui râu alimentat de apele din genune. Tresar la fiece adiere, la șoaptele prin ierburile pipernicite de pe câmpie. Nu se poate să fi trecut o viață întreagă de când am auzit sunetul Aceluia care Este în grădină, de când am înaintat printre trestii și m-am plimbat prin crâng.

Dar nu se aude decât trilul păsărilor cântătoare, iar în această zi extrem de înăbușitoare aerul nu se mișcă deloc, decât de la bâzâitul muștelor.

Am ajuns mai departe de așezare decât am fost vreodată după acele zile de început. Îmi scormonesc memoria ca pe un coș sfărâmat din fundul hambarului. Cunosc locul acesta—este locul în care am venit după fuga noastră din vale. Este locul în care mi-am dorit pentru prima dată să mor.

Ne oprim lângă râu și adăpăm animalele. Ochii mei sunt ațintiți asupra unui deal care domină meandrul râului din față.

„Rămâneți aici numai un pic," le spun eu, plecând în grabă de la râu. Acum sunt urme de gunoaie. Nu suntem singurii care am trecut pe aici. Îmi croiesc drum pe lângă coasta dealului, scrutând cu privirea fiecare formă, fiecare copac.

Este cea mai îngustă cărare, mai mult o părere, de-abia călcată de pași—ai altuia, nu ai mei. Ia uite, o văd—gura peșterii. Inima îmi bate nebunește în piept, deși nu m-aș fi gândit vreodată că mă voi bucura

să văd locul acesta. O iau la fugă în sus, pe cărăruie, trecând repede peste pietre, cu picioare mai puțin sprintene decât au fost cândva, dar aducându-și aminte pentru scurtă vreme ce înseamnă să fii agil.

Intru în răcoarea peșterii. Sunetul aerului care circulă la intrare, și apoi până în spate, este ca un cântec vechi. Soarele care coboară spre apus inundă partea din spate a peșterii.

Umbra mi se întinde pe peretele din spate și mă gândesc: *Ar putea fi o zi din același an și aș fi putut veni aici pentru întâia oară, neștiind cum să pregătesc mâncarea, fără să fi atins vreodată carnea, scârbită de pieile pe care le purtam, zăcând pe podea. Uite! Piatra aceea mi-a fost pernă când așteptam să mor.*

Sub puterea impulsului, m-am întins pe jos.

Nu e de mirare că sperasem să mor. Cum de putusem suporta vreodată un pat ca acesta? Dar zăcusem acolo trei zile, până când sforăitul bărbatului mă trezise. Acum chicotesc, dar sunetul îmi rămâne agățat în gât. Ce puternic era bărbatul care se agățase de mine ca un copil, implorându-mă să nu mor. Și iată-mă acum, dorind ca el să mai trăiască măcar atât cât să pot implora acces, un miracol, orice, de la Dumnezeu.

Mă ridic în șezut, observând niște urme vagi care dovedesc că locul a fost întrebuințat—cred că recunosc niște pietre de la vatra noastră, împrăștiate, arse pe o parte. Măturând la o parte cu mâna resturile, găsesc niște bucățele de silex. Acum sunt doar niște țăndări. Și brusc încep să mă întreb dacă…

Mă târâi în patru labe către partea din spate, pipăind peretele, fiecare crăpătură. Caut astfel timp îndelungat, ca o femeie ieșită din minți, cu frenezie.

Ridic o bucățică de piatră lustruită.

Șnurul putrezise, dar iată, cu neputință de confundat, o siluetă de femeie—uzată, dar încă perfectă.

Este un semn. Așa cum am venit pe calea asta, acum ne reconstituim parcursul. Ca cineva care intră din nou în pântec, ne întoarcem pe drumul pe care am venit.

La întoarcere îl văd pe Shet care mă caută. Știu că fața mea strălucește, radioasă.

„Mamă! Unde ai fost? Ce este acolo? O peșteră?“

„Vino, fiule, şi în seara asta îţi voi arăta o minunăţie."

Seara, în vreme ce unul din bărbaţi ne pregăteşte masa simplă, fierbând terci într-un burduf deasupra focului pentru bărbat, eu îl iau pe Shet de-o parte şi îi arăt ce am în mână.

„N-ai de unde să ştii ce e acesta, dar este un miracol." Îi relatez povestea despre ziua în care mi l-a dăruit tatăl său, iar Shet plânge la auzul ei.

„Atunci—atunci obiectul acesta vine de acolo."

„Aşa este."

„Este—este un loc real."

„Sigur că da. Întotdeauna a fost un loc real."

A doua zi, jur că am găsit locul unde căzuserăm, extenuaţi, lângă râu. Aici ne întinseserăm printre măgari şi căprioare. Dacă înainte îl căutasem asiduu, memoria revine acum fără niciun efort, ca un al doilea geamăn care alunecă afară din pântec.

Ne îndreptăm spre miazănoapte. Pe drum, îi arăt puncte de reper familiare—acolo dealul unde mă prăbuşisem la pământ, crezând că nu mă voi mai ridica. Şi aici, locul unde tatăl său lăsase jos mielul înainte să îl ridice iar pe umeri şi să fugă, în timp ce tunetul bubuia din ceruri fără încetare.

Astăzi inima îmi bate cu un staccato plin de emoţie. „Acum suntem foarte aproape!" strig eu, ca unul dintre copiii mei. Şi apoi: „Foarte, foarte aproape—aceasta e gura deschiderii, locul prin care ieşea râul! Uite acolo, haide să ne urcăm pe dealul acela şi să privim de sus."

Dar când ajungem pe coama dealului, rămân năucă. Sub noi, pe partea aceasta a râului, se află o mică aşezare.

„Cine sunt, mamă?" mă întreabă Shet.

„Nu ştiu."

Coborâm. De îndată ce ne văd, oamenii din aşezare ies la noi. Văd că ne privesc circumspecţi. Shet o ia înainte şi, înainte să ajungem noi la ei, încetiniţi de lectică, ei vin să ne ajute să o purtăm.

„Mare mamă!" strigă omul care ne vine în întâmpinare. Poartă o podoabă ciudată pe cap, cu pene de o parte şi de alta, ca nişte aripi. Pe tunica lui sunt numeroase discuri mici de metal, aproape ca nişte solzi, aplatizate cu ciocanul. „Suntem urmaşii lui Hanokh, care am părăsit cetatea ca să trăim în deşert. Dar iată-l pe Marele tată al nostru,

al tuturor, care zace aici. Permiteți-ne să vă oferim adăpost și alinare în ceasul morții sale."

„Nu!" spun eu, disperată. „Nu—noi am venit ca să ne întoarcem în vale." Mă privește chiorâș. Are pielea închisă la culoare și nasul ușor coroiat. Arată aproape ca o pasăre. Da, din câte îmi amintesc, cred că aduce oarecum cu Irad. „Am venit să ne întoarcem în vale. Sunt sigură că ați auzit povestea. Ei bine, vă spun că este adevărată și i-am promis bărbatului, pe baza făgăduinței Aceluia, a Marelui Creator, că îl voi duce înapoi."

Simt că îmi dau lacrimile. „Ne poți spune care e drumul către valea de unde vine râul acesta, unde sunt munți ca aceștia de o parte și de alta? Aceasta e trecătoarea care duce în valea aceea, unde sunt pomi fructiferi în floare și struguri în viță, și fistici care cresc sălbatic..." Îmi țin răsuflarea când îmi aduc aminte de prima dată când am mâncat fisticuri, și cum chicotise bărbatul, scoțându-mi cojile din gură.

Omul acela, căpetenia lor, se întoarce ca să arate cu toiagul în susul râului. Când se întoarce cu spatele, văd acolo, fixată la spatele capului său o mască meșteșugită fără ochi, așa încât aceștia privesc ca ceva gol și fără suflet. Mi se face pielea de găină, apoi începe să mă ia cu furnicături. Privesc fix, fără a auzi la început ce îmi spune. Poate că și Shet face la fel, dar asupra lui efectul nu poate fi același ca asupra mea.

El nu a văzut ființa pe care am văzut-o eu, chiar recent, în visele mele, privindu-mă insistent cu una din fețe, de sus, și privind în sus, spre Dumnezeu, cu cealaltă.

„Dincolo de poarta aceasta se află o altă trecătoare montană, iar munții sunt așa cum spui. Și acolo apa curge în jos pe ambele părți..."

„Dintr-o genune?"

„Asta nu mai știu, doamnă. Căci acolo sunt tunete și fulgere și uneori foc, așa că noi nu..."

„Da! *Da!* Vă rog, ca Mare mamă a voastră și ca una ce a fost făurită de mâna Aceluia, vă cer să ne duceți acolo fără zăbavă!"

Se încruntă, cu fața îndreptată în jos. „Mamă, spre locul acela nu există nicio trecere potrivită."

„Trebuie să fie. Oricum, trebuie s-o văd. Poate că o pot găsi. Trebuie s-o văd cu ochii mei."

„Vin pelerini, chiar şi marele nostru părinte, Kayin, ca să găsească locul acesta de care vorbeşti, şi toţi pleacă dezamăgiţi. Au văzut doar viziuni de foc, dar chiar şi acelea doar în vis."

Suflu greu. Da, ar putea arăta ca focul, făpturile acelea aprinse ca metalul încins, stând de o parte şi de alta, ca fulgerul care a scânteiat pe cer şi ca tunetul care s-a spart deasupra.

„Du-ne acolo."

„Nu vreţi să vă odihniţi mai întâi?"

„Nu putem. Nu îndrăznim. Adam e pe moarte."

Parcurgem un drum obositor de-a lungul râului, iar simţurile mele sunt ca ale lupului, adulmecând totul, ascuţite ca ale şoimului, văzând totul. Oare meandrul acesta îmi e cunoscut? Oare am trecut pe lângă el în teroarea fugii noastre sub cerul întunecat? Îmi e cunoscută această formă a muntelui de aici, când m-am uitat înapoi să o văd conturată în obsidian şi aprinsă de foc?

Călătorim întreaga după-amiază, fără să încetinim deloc. Ştiu că se minunează de mine, de puterea mea şi de siguranţa pe care o dovedesc picioarele mele, dar de fapt am o greutate în piept. O simt în clipele în care mă opresc, dar apoi inima mă încurajează şi uit de ea. Nu simt nicio durere. Nici măcar băşicile de pe tălpi.

Adam îşi deschide ochii pentru o clipă, iar Shet merge lângă el, întinzând o parte a mantiei ca să îl ocrotească de soare.

„Ah!" spune Adam. „Cerul, ce albastru e!"

„Da!" zic eu, venind să merg alături de el. „Da! La fel ca ochii tăi, dragul meu, iubirea mea. Prima dată când i-am văzut am crezut că e cerul. Ţi-am spus vreodată asta?"

El îmi zâmbeşte, fără să spună nimic, şi la scurt timp aţipeşte.

Trecem de prima poartă de lângă aşezare. Este o aşezare micuţă, să zic cam o sută de oameni. La plecare îl întreb pe fruntaş, care se numeşte Abarja: „Ce reprezintă ornamentul acesta pe care îl porţi pe cap—ce semnificaţie are?"

„Este Kerub, făptura înaripată, asemănătoare unui om, căreia ne închinăm."

Îl privesc insistent. „Îi ştii pe oamenii înaripaţi? Oamenii de aur?" Acum, în lumina soarelui care se reflectă pe solzii tunicii sale, îl văd cum scânteiază, în cea mai nefinisată reprezentare a acelei creaturi pline de splendoare. Acea creatură cumplită.

„Nu, doamnă, dar noi am venit aici după ce un călător singuratic a povestit despre doi mari heruvimi cu aripi strălucitoare şi feţele într-o flacără de foc, exact în locul acesta în care vreţi să mergeţi. El a spus că aceştia interziceau intrarea orişicui şi că oricine îi privea era lovit de frică, iar unii chiar au murit din cauza asta."

„Astea sunt prostii—dacă n-ar fi aşa, eu n-aş sta azi înaintea ta."

El icneşte, cu ochii larg deschişi. „Ai văzut creatura asta?"

„Nu uita cine sunt eu şi cine este Adam! Noi am fost prezenţi la începutul lumii, când tu şi tatăl tău şi tatăl tatălui tău nu eraţi nici măcar în gând! Am văzut creatura asta şi este formidabilă, iar voi greşiţi că vă închinaţi ei. Este o făptură măreaţă şi cu siguranţă e divină, dar este făurită de Cel Preaînalt, căci am văzut-o îngenunchind înainte Aceluia care Este."

„Atunci cu siguranţă că este un zeu care îngenunchează înaintea Aceluia—căci cine îl poate vedea pe Cel Mare, în carne, şi să scape cu viaţă?"

„Eu pot. Şi vă spun că nu faceţi bine."

După acest schimb de cuvinte el nu mai spune multe, penele ornamentului pentru cap zbârlindu-i-se în vânt. Dar nu îmi pasă ce face. Îmi pasă numai să găsim intrarea.

În sfârşit. În sfârşit.

Mergem de ore întregi. Sosim în locul acela când soarele se duce la culcare. Îl recunosc de la mare distanţă şi acum, pe măsură ce ne apropiem, din cer se aude un bubuit îndepărtat.

„Uite, mamă. Vezi râul care iese din locul acela? Dar vezi, el ocupă întreg defileul. Nu mai este nimic altceva."

Strig şi mă reped înainte, apoi o iau la fugă. Nu. Nu. Acolo trebuie să fie grădina. Acela a promis. Am aşteptat atâţia ani. În toţi anii aceştia am trăit cu făgăduinţa aceea, agăţându-mă de ea.

Dar în timp ce merg înainte, clătinându-mă, văd că are dreptate. Râul iese din trecătoare, larg şi foarte rapid. Alerg la marginea lui, însă nu văd nimic mai departe, decât şi mai multă apă, împreună cu şiroaie şi cascade în anumite locuri de pe munte—da, da! Sunt aceleaşi! Dar, în locul în care fusese o grădină, acum e numai apă. Defileul este adânc aici. Nici de o parte, nici de alta nu se află nicio făptură, cum erau în visul meu, deşi munţii sunt aceiaşi.

Insula nu mai este, nici copacii de pe ea—sunt în râu, fără doar şi poate, îngropaţi, morţi şi duşi cu torentul. Recunosc coastele de deasupra apei—şi acolo, unde se deschid, aflorimentul care se prăbuşise la fuga noastră, zdrobind-o şi îngropând-o pe lupoaică.

Zvon de tunet se aude de la mare depărtare.

„Mamă, trebuie să ne oprim," spune Shet. „Tata—se duce."

SE DUCE. Şi am venit, am găsit locul—dar acesta nu mai este. Fug din tabără şi ţip cât mă ţin puterile: „Adonai! Adonai!" iar şi iar, până răguşesc. Când mă prăbuşesc, Shet este acolo, susţinându-mă, iar eu plâng cu sughiţuri de mâhnire—nu din cauza morţii, căci ştiam că va veni—ci din cauza neputinţei mele de a-i dărui lui Adam lucrul pe care i-l promisesem.

Suntem izgoniţi. Nu mai e nicio speranţă. Murim. Murim.

Mă tângui şi mă bat în piept.

„Vino acum, mamă," îmi spune Shet. „Şi adună-te. Se duce pe nesimţite. Trebuie să vii. Nu mai e mult."

El mă susţine pe drumul de întoarcere, iar eu încerc să îmi şterg faţa cu mâinile.

„Bărbate," îi şoptesc. „Te-am dezamăgit. Nu mai există."

El îmi strânge mâna, slab, neputincios. „Este greşeala mea," spune el, respiraţia auzindu-i-se ca un scrâşnet.

„Cum poţi să spui aşa ceva?"

„Dacă n-aş fi mâncat, poate că Acela te-ar fi iertat, ca să ne ţină împreună. Dacă aş fi păzit… dacă aş fi vegheat… mai bine. Dacă te-aş fi oprit, pentru că puteam…"

„Dacă n-ar fi fost păcatul, n-am fi cunoscut răscumpărarea." Dar cuvintele sună a gol în urechile mele.

„Atunci mă bucur…" Glasul i se pierde şi respiră foarte încet, ca să îşi recapete puterile. „Mă bucur… că ai mâncat. Dar, Isha…," şi acum îi dau lacrimile, „îmi pare rău că te las aici."

Îi arăt pandantivul şi i-l pun în palmă, închizându-i degetele subţiri în jurul lui. Ochii i se fac mari şi scoate un sunet slab când îl strânge în mână.

„Lumea a fost creată de dragul tău," îi şoptesc eu. „Şi împreună, am umplut-o." Imperfect, cu rezultate imperfecte, dar cum am putut noi mai bine.

Rămân cu el când Shet vine să îi primească binecuvântarea. Îngenunchează, cu mâna tatălui său pe creştet. Şi ceilalţi îngenunchează, deşi Adam nu cred că ştie asta, cred că nici măcar nu îi vede.

Iar apoi ne aşezăm în tăcere, ascultând cum pieptul i se ridică şi coboară. În ultima clipă, la ultima sa suflare, ochii i se măresc şi suspină adânc. Chipul i se schimbă, în semn de surprindere şi minunare.

Şi cu această speranţă, moare.

33

Moare în acel moment al zilei care i-a fost odată favorit: răcoarea sfârşitului de după-amiază. Eu îl ţin în braţe, în timp ce vântul oftează printre ramuri. Am impresia că aud suflarea Aceluia, care nu se opreşte niciodată şi niciodată nu stă pe loc, ci continuă etern.

Înţeleg. Şi ştiu acum că ultima expresie de pe faţa lui Adam—este acelaşi extaz plin de fericire pe care l-am văzut pe chipul lui Hevel şi al lui Shet. Acelaşi pe care l-am avut şi eu odată, cu atât de multă vreme în urmă.

Şi astfel, Acela nu avusese nevoie de mine. Făcuse promisiunea şi o îndeplinise în felul Lui. Cumva, dincolo de apa întunecată, Adam îşi găsise grădina din nou.

Şi acum, iată-mă, femeie bătrână—cea mai bătrână persoană de pe pământ. Şi mă întreb dacă contează ceva aşa de mult precum am crezut. Înainte crezusem că fiecare acţiune, fiecare ridicare a mâinii, fiecare noţiune trimiteau unde în întregul univers. Nevăzute de noi, se transformau în valuri invizibile aflate la distanţă de o lume. Dacă un act cum ar fi mâncatul poate inversa întreaga soartă a lumii, atunci ce poate însemna scărpinatul nasului? Sau un sărut pe frunte? Sau aruncarea unui blestem, sau o întoarcere cu spatele?

Acum ţineţi minte un lucru, fiii mei şi fiicele mele: Dumnezeu nu lucrează conform legilor acestui tărâm. El l-a creat şi îl poate crea din nou. Cunosc acum răspunsul la întrebarea pe care am avut-o o viaţă întreagă, dar mi-a trebuit o viaţă să îl aflu. Acum, în sfârşit, îi pot spune Aceluia: „Ştiu. Înţeleg."

„Dar cum rămâne cu sămânța și cu lovitura făgăduită asupra șarpelui? Ai spus că l-ai văzut pe șarpe într-un vis și că trăiește," îmi spune Shet. Are ochii roșii de plâns.

„L-am văzut într-un vis și l-am văzut și pe bărbat restaurat, deși nu era același Adam. Nu știu cum va fi." Ce știu este că visele mele au fost întotdeauna adevărate.

Mai știu și că, pentru fiecare copil pe care l-am născut, l-am crescut și l-am privit cum o ia pe calea lui, suferind pentru rănile lui și tânjind după inima lui, la fel a făcut și Acela. Așa cum eu nu i-am părăsit niciodată, nici Acela nu m-a părăsit pe mine.

„Rămâi aici un timp," îi spun fiului meu. „Eu mă duc în munți pentru o vreme."

„Lasă-mă să vin cu tine."

„Voi fi singură cu soțul meu." Dă din cap, crezând că înțelege. Dar eu nu mă refer la Adam.

În acele ceasuri prețioase cutreier, iar când sunt obosită mă odihnesc. Mă gândesc la pandantivul strâns în mâna lui Adam. Nu mai am nevoie de el, nici de vreun alt simbol. Acesta este ultimul meu mare dar, acest timp petrecut cu Acela. Este al meu, așa cum zilele de dinaintea creării mele au fost ale bărbatului.

Odată Adam îmi zisese: „Tu ai fost întotdeauna mai preocupată de lucruri mai mari decât lumea, de viitor și de lucrurile care nu aparțin acestui tărâm. Poate că eu sunt mai de rând pentru că am fost luat din pământ." Dar el nu a fost niciodată de rând.

El a fost meșteșugit pentru a ține companie divinului.

Ei mă caută. Știu. Chiar și de aici simt mâhnirea lui Shet și grija lui pentru mine—și misterul lui, de asemenea. Într-o bună zi va fi un mare om spiritual, așa cred. Poate că el este sămânța. Pentru mine nu mai contează să știu asta—doar să știu că ea va veni.

Este îndeajuns.

Mă caută. Nu au văzut în ce direcție m-am îndreptat și se vor îngrijora, pentru că este întuneric. Să nu cumva să uit să le spun să îl îngroape pe Adam aici, în Eden, cel mai aproape de locul de unde a venit. Ce ciudat este să mă îndepărtez de el. Shet este aplecat peste trupul lui. Văd, ca și cum aș sta acolo. Dar Adam nu este acolo. El a

venit la viață înaintea mea. Acum se duce înaintea mea în celălalt loc. Hevel îl așteaptă—și Kayin, și Ashira și ceilalți. Toți copiii mei de dinainte și cei care vor veni.

Chiar și acum îl simt aproape de mine, în timp ce îmi croiesc drum spre munte. Poate că, odată cu zorii, voi privi de sus valea plină de apă. E rece în seara asta; ar trebui să mă întorc. Dar, dacă mă gândesc mai bine, nu prea simt răcoarea.

În sfârșit mă așez și mă odihnesc. Dintr-o dată mă simt foarte ostenită—picioarele, inima, îmi sunt atât de trudite. Și o durere, o durere în piept; nu știu ce este—să fie mâhnire? Mă lovește și cad la pământ. Dar acesta este pământul lui Adam. Este trupul iubitului meu.

A fost o vreme în care m-am temut de moarte, dar acum văd ca un har faptul de a nu fi prins în viața aceasta sau în trupul acesta pe vecie, cu ridurile și pustiirea lui, cu durerea aceasta mistuitoare, cu îmbătrânirea lui și cu inima lui frântă. Asta este: o inimă frântă. Ultima tristețe, ultimul eșec—nu, ultima bucurie—este cea care face vasul să explodeze în final. Zac întinsă la pământ, gândindu-mă: *Da, este drept să fiu îngropată aici, unde greierii vor cânta același cântec, așa cum au făcut după moartea lui Hevel și a lui Kayin, și așa cum cântă acum. Și vântul, care nu știe un alt cânt, va adia printre ramuri cu numele meu.*

Havah.

Numele este o suflare înainte de rostire și o expirație învăpăiată.

Sunt fiica lui Dumnezeu și a omului. Dumnezeu nu m-a uitat. Acela care Este nu S-a înșelat niciodată. Am fost naivă, apucând cu mâini omenești ce nu am avut încredere în Acela ca să facă. Cât de bine înțeleg acum totul!

Somn—văd pământul așa cum a fost, verdeața fără foc, fără fulgere și fără râul care să o inunde. Vezi? Apele s-au retras și șerpuiesc pe fundul văii, spre răsărit, către câmpie. Iar spiritul meu aleargă de-a lungul râului, cunoscând locul acela—și uite insula, și ce frumoasă este, și uite gazelele, uite cum aleargă pe mal. Le simt viteza împreună cu mine, cireada este în jurul meu. Căldură pe fața mea—mai repede, mai repede—oare am alergat vreodată așa de repede ca acum?

Am picioare puternice şi neobosite. Port stelele şi sunt îmbrăcată în lumină. Uite cum fug! Ia uite, cum fug!

Se aude râset. E râsul meu. Cântul meu se ridică spre cer. Pentru că ştiu că în seara aceasta voi fi în braţele lui Adam.

Se aude glasul, aşa cum s-a auzit întotdeauna.

Trezeşte-te!

Mulţumiri

Dacă vei dori vreodată să fii şi smerit şi recunoscător în acelaşi timp, îţi spun: scrie o carte.

Te vei trezi că eşti recipientul bunăvoinţei unor străini care doresc să te ajute fără niciun alt motiv decât acela că le place ceea ce scrii. Sau că le place de tine. Sau poate chiar pentru că le pare puţin rău pentru tine. Dar cel mai mult vei fi copleşit de generozitatea unor noi prieteni anonimi, a unor veterani în domeniu, a unor noi fani şi a altor oameni serviabili care doresc să investească în misiunea ta şi în tine.

Vei ajunge şi obiectul multor critici şi al unor atacuri ocazionale. De aceea, sunt atât de importanţi aceşti oameni.

Le mulţumesc incredibilului meu agent, Steve Laube, şi editoarei eroine, Karen Ball. Julie Gwinn, îţi mulţumesc pentru extraordinara ta ideaţie. B&H, este o onoare să vă cunosc şi să lucrez cu voi. Joyce Hart, Jeff Gerke şi Reagen Reed vă mulţumesc şi vouă pentru că aţi făcut posibilă această carte.

Pe parcursul cercetării efectuate, am reuşit să fac pastori să se poticnească, să provoc frustrare unor profesori universitari şi să pricinuiesc multe bătăi de cap, în general, cu întrebările mele de speculaţie literală şi elaborată. Le datorez mulţumiri şi scuze lui

Amy-Jill Levine de la Vanderbilt University Divinity School, Joel Kaminsky de la Smith College, Vern Steiner de la MIQRA Institute, Tim Johnson de la New Covenant Church din Lincoln şi Warren Wiersbe. Îţi mulţumesc şi ţie Luann Finke, pentru că mi-ai împărtăşit dragostea ta pentru horticultură.

Meredith Efken, tu eşti un dar pentru mine. Vă sunt atât de recunoscătoare Brandilyn Collins, Eric Wilson, Anne Rice, Randy Ingermanson, John Olson, Stephen Parolini, Angie Breidenbach, Kacy Barnett-Gramckow şi Steph Whitson pentru sprijinul pe care mi l-aţi acordat pe parcursul acestui proiect. Tot de aici fac parte o multitudine de alte nume—prieteni scriitori şi alţii ale căror cuvinte mă vor încuraja întotdeauna.

Mulţumesc surorii mele, Dr. Amy Lee; (tuturor) părinţilor mei, prieteni îndelung răbdători; lui Tim Hodges; „Doamnelor Demon"; familiei Beckenbachs, lui Chad Bring, Katie Weaver şi Kristin Nelson.

Critici literari, bloggeri şi cititori care vă faceţi timp să îmi scrieţi, vă sunt recunoscătoare (da, chiar dacă nu vă place cartea mea, deşi îmi sunt un picuţ mai simpatici cei cărora le place).

Rick, îmi place circul nostru cu trei inele. Îţi mulţumesc pentru că mi-ai arătat stelele.

Mai mult decât orice, în primul şi în ultimul rând, multe mulţumiri Aceluia care Este, care îmi spune în fiecare zi: „Trezeşte-te!" şi îmi arată ce înseamnă să trăieşti cu adevărat.

Sunt convinsă că i-am uitat pe mulţi al căror nume ar fi trebuit să îl menţionez. Aşadar, vă mulţumesc şi vouă—mai presus de orice, pentru înţelegerea voastră.

Lista de nume și semnificații

Abarja: *Foarte intens* (persană)
Adah: *Împodobită, frumoasă*
Adam: *Bărbat, om*
Adina: *Nobilă, delicată, blândă*
Adonai: *Domn*
Ari: *Leu*
Asa: *A vindeca* sau *vindecător*
Ashira: *Voi cânta*
Atalya: *Dumnezeu este înălțat*
Besek: *Fulger*
Chalil: *Fluier*
Dedan: *Teren jos*
Dvash: *Miere*
Elied: *Dumnezeul meu este martor*
Enosh: *Bărbat, om, omenire*
Gada: *Mal de râu, țărm*
Goral: *Soartă, destin*
Hanokh: *Inițiat, dedicat, disciplinat*
Havah: *Viață*
Hevel: *Suflare, abur*
Irad: *Obârșie, care descinde din*

Ish: *Bărbat, de sex masculin*
Isha: *Femeie, de sex feminin*
Kanit: *Cântec de pasăre, pasăre cântătoare de stuf*
Kayin: *Căpătat* sau *obținut;* unii spun: *Suliță*
Lahat: *A arde, licărire, a izbucni în flăcări, flacără*
Levia: *Leoaică, leoaica lui Dumnezeu*
Lila: *Ești a mea*
Matnan: *Dar, cadou*
Mazor: *Bandaj, medicament*
Naarit: *Fecioară, femeie tânără*
Nave: *Locuință, pășune*
Renana: *Cântec, jubilare, rugăciune, incantație*
Reut: *Prietenie, tovărășie*
Shet: *Desemnat*
Sivan: *Anotimp, timp*
Sufa: *Furtună*
Tuval-Kayin: *Lucrător în metal*
Tzukit: *Pasăre cântătoare, sturz*
Yedod: *Scânteie*
Zeeva: *Lup*

Majoritatea acestor nume și semnificații provin din *The Complete Book of Hebrew Baby Names** de Smadar Shir Sidi, 1989, HarperOne.

*Cartea exhaustivă a numelor ebraice de copii – n.tr.

Notele autoarei

Ca și în cazul cărții *Demon: Memorii*, am scris *Havah* pentru a examina mai profund aspecte ale propriei mele credințe și pentru a readuce pe tapet idei care în cultura noastră pop și religioasă sunt considerate a fi clișee.

Nu știu cum sunteți voi, dar eu urăsc clișeele.

Cu toate acestea, problema a constat în faptul că nu aveam nici cea mai vagă idee cu privire la amploarea proiectului pe care mi l-am asumat sau în ce anume mă bag. Când am planificat scrierea cărții de față, m-am confruntat cu o listă din ce în ce mai mare de întrebări. Printre acestea:

- Unde a fost Edenul?
- Cum stau lucrurile cu șarpele vorbitor? (Oare alte animale „vorbeau"?)
- A fost Adam ispitit să mănânce fructul înainte de crearea Evei?
- Și unde a fost Adam când Eva a mâncat?
- Au știut imediat că se schimbase ceva după ce au mâncat fructul?
- Cât timp au stat acolo înainte de ziua fatidică în care au mâncat fructul?
- Când au fugit, oare s-au uitat vreodată înapoi sau au încercat să se întoarcă acolo?
- Cum au învățat ocupații elementare, cum ar fi cultivarea

pământului, recoltarea şi depozitarea hranei, să facă focul, confecţionarea uneltelor?

- Ce norme de viaţă au avut, în absenţa exemplelor sau a legii?
- De ce nu a privit cu plăcere Dumnezeu la jertfa lui Cain?
- Ştia Cain că îl omoară pe Abel?
- Care era semnul lui Cain?
- Unde era Nod?
- Câţi copii au avut Adam şi Eva?
- Şi-au rămas Adam şi Eva credincioşi unul celuilalt?
- Cât număra populaţia pământului la moartea lui Adam?
- L-au mai văzut vreodată pe Cain?
- Ce secrete au păstrat numai pentru ei, pe care nu le-au transmis urmaşilor lor?

Cred că singură singurică am scos din minţi cel puţin un pastor, doi savanţi şi un teolog.

Există trei resurse pe care le consider de neprețuit: prelegerile lui Amy-Jill Levine referitoare la Vechiul Testament (The Teaching Company, 2001); *Genesis,* Robert Alter, ed. (Norton, 1996), şi *The Bible as It Was,* James L. Kugel, (Belknap, 1997).

Alte surse care nu mi-au părăsit masa de lucru: *The Jewish Study Bible* (traducerea Tanah, Oxford University Press, 1999); *Word Biblical Commentary: Vol. 1, Genesis 1-15*, Gordon Wenham (Word, 1987); *The Pentateuch as Narrative*, John Sailhammer (Zondervan, 1992); *The New International Commentary on the Old Tesament: The Book of Genesis, Chapters 1-17,* Victor Hamilton (Eerdmans, 1990).

Lucrări de referinţă suplimentare: *Biography: Adam and Eve* (A&E Home Video, 2005); emisiunea *„In Search of Eden"* difuzată pe The Learning Channel (2002); *A&E Mysteries of the Bible: Cain and Abel* (1996); *A Biblical Case for an Old Earth* de David Snoke (Baker, 2006); texte apocrife şi pseudoepigrafice, inclusiv *Apocalipsa lui Moise*, *Cartea jubileelor*, *Cartea lui Adam* şi Midraş.

În plus faţă de întrebările cu care i-am hărţuit pe cugetătorii universitari şi teologici deopotrivă („Dacă lipsa morţii înainte de cădere era valabilă în cazul animalelor, pământul nu ar fi ajuns să fie suprapopulat dacă Adam şi Eva nu ar fi mâncat din fruct?" „Este

oare posibil ca grădina să fi existat, dar într-o altă dimensiune, şi *de aceea* nu o putem găsi?"), au existat întrebări referitoare la traduceri (Dumnezeu a mărit *durerea* Evei *la naşterea copiilor* sau la *purtarea sarcinii*? Ea era *ajutorul* lui Adam sau *sprijinul* său?), şi chiar dacă să includ ploaia şi consumul de carne în lumea antediluviană—chestiune de mare importanţă teologică pentru unii.

Dacă plecăm de la ipoteza unei grădini literale şi a unui prim cuplu literal, sunt numeroase chestiuni pe care pur şi simplu nu avem cum să le cunoaştem: unde a fost situată grădina, numărul de copii ai lui Adam şi ai Evei, populaţia la moartea lui Adam, dacă Adam şi Eva şi-au fost credincioşi unul altuia, cât au trăit în grădină înainte de cădere, care a fost fructul infam, vârsta lui Abel când a fost ucis, locul şi semnificaţia ţării Nod, cât a trăit Eva şi care a fost legea adoptată sau naturală conform căreia vor fi trăit.

De asemenea, nu avem cum să stabilim felul limbajului folosit de Adam cu Dumnezeul său. Anumite surse midraşice presupun că era ebraica, dar Tora a fost scrisă în limba vernaculară a israeliţilor. Am ales nume ebraice pentru personajele mele şi nume ne-transliterate pentru personajele principale menţionate în Geneza doar pentru a scăpa de numele de flanelograf Adam şi Eva, Cain şi Abel. Am vrut să le examinez într-un chip nou.

Am folosit *bărbatul* în mare parte a cărţii deoarece, aşa cum ne spune Havah în povestea ei, Adam nu a primit niciodată un nume. Ha-Adam înseamnă doar „om din pământul (roşu)" sau „pământean". Alte surse argumentează că bărbatul a devenit în mod distinct de sex masculin (Ish) numai după ce a fost creată Isha din el. În notele de subsol ale *Genezei* lui Alter şi în celelalte surse enumerate mai devreme există zeci de fragmente nemaipomenite ca acestea—prea multe pentru a le enumera aici—pe care le puteţi găsi utile în propria investigaţie.

„Edenul" sau „câmpia fertilă" a fost locul în care era situată grădina—dar nu grădina în sine. Eu m-am abţinut să situez făţiş grădina din această carte într-un loc anume, dar mi s-au părut fascinante lucrarea *Legend: The Genesis of Civilisation* de David Rohl (Arrow, 2000) şi cercetările teoriilor lui Juris Zarins, arheolog american, specialist în Orientul Mijlociu. Indiferent de natura irezistibilă a acestor teorii şi

a altora, dacă credem într-un Eden literal putem presupune, fără să greşim, că în ziua de azi ştim mai multe despre relieful de pe planeta Marte decât despre grădina Edenului.

Sunt de părere că noi am pus un accent mult prea mare pe traducerile în limba engleză ale Scripturilor. Cred că aceia dintre noi care ne bazăm conduita pe principii biblice chiar ne putem aduce prejudicii nouă înşine şi ne putem prejudicia relaţiile dacă nu cercetăm subtilităţile mai complexe ale Scripturilor ebraice. De asemenea, pierdem caracterul complex, poezia şi chiar jocurile de cuvinte ale textului, prin faptul că nu mergem mai departe de versiunile noastre englezeşti.

În ultimul rând, şi o spun din inimă, cred că suntem neglijenţi dacă nu examinăm natura, sensul şi egalitatea sexelor, aşa cum au fost concepute de Dumnezeu, consemnate de autorul Genezei şi influenţate—în bine sau în rău—de lume. Prea multe traduceri prost aplicate ale acestei relatări au alimentat subjugarea şi chiar abuzul femeilor de-a lungul istoriei (şi până în ziua de azi). Cred că este posibil să căutăm voia din inima lui Dumnezeu cu cele mai bune intenţii şi totuşi să ne abatem grav de la ţintă—şi, în acest timp, să ne facem rău nouă şi altora.

M-am simţit provocată şi încurajată de lucrarea *God's Word to Women* a lui Katherine Bushnell (Christians for Biblical Equality, 2003) şi de articolul „Did Eve Fall or Was She Pushed?" (*Bible Review*, august 1999) scris de Susan Greiner. Pe măsură ce voi găsi mai multe articole sau website-uri de interes, le voi posta pe site-ul meu: www.toscalee.com.

Indiferent dacă subscrieţi unei Eve literale sau figurative, unui pământ nou sau vechi, ceva rămâne neschimbat: aspectele naturii noastre făurite după chipul Aceluia—înclinaţia de a iubi, de a crea, de a simţi durerea şi bucuria.

În această privinţă suntem toţi la fel.

Selah.

Pentru materiale suplimentare relative la *Havah: Povestea Evei*, oferite ca bonus, vă rugăm să vizitaţi website-ul nostru la adresa www.pureenjoyment.com.

De aceeaşi autoare: *Demon: Memorii*

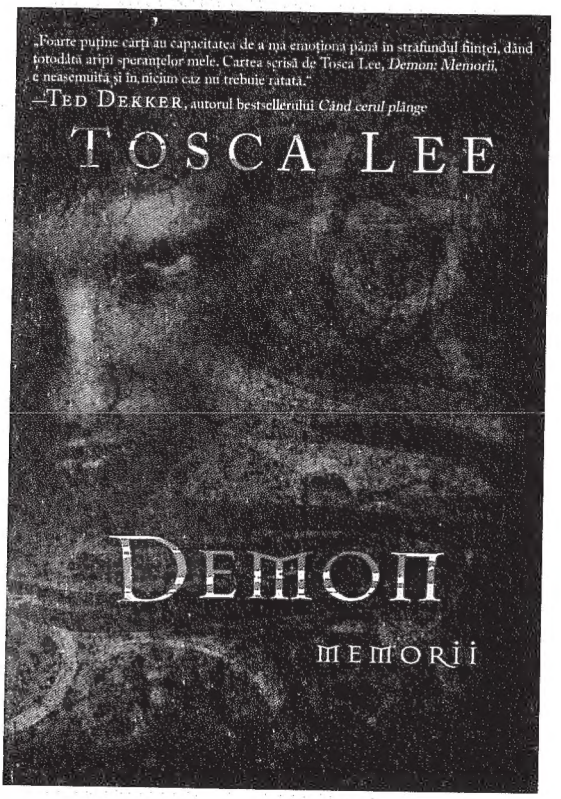

Este una dintre cele mai incitante cărți pe care le-am citit vreodată. Te pune serios pe gânduri. E o capodoperă şi îşi merită pe vecie locul alături de C.S. Lewis şi alte minți luminate.

—***Kristine Smith***, autoarea cărții *Purposeful Christianity*

O dezvăluire fascinantă a ceea ce gândește un demon în clipa căderii sale din har, precum şi a consecințelor cutremurătoare asupra noastră, a tuturor. Povestea aceasta este despre TINE; va schimba felul în care vezi viața.

—***Austin Boyd***, autor al seriei *Mars Hill Classified*
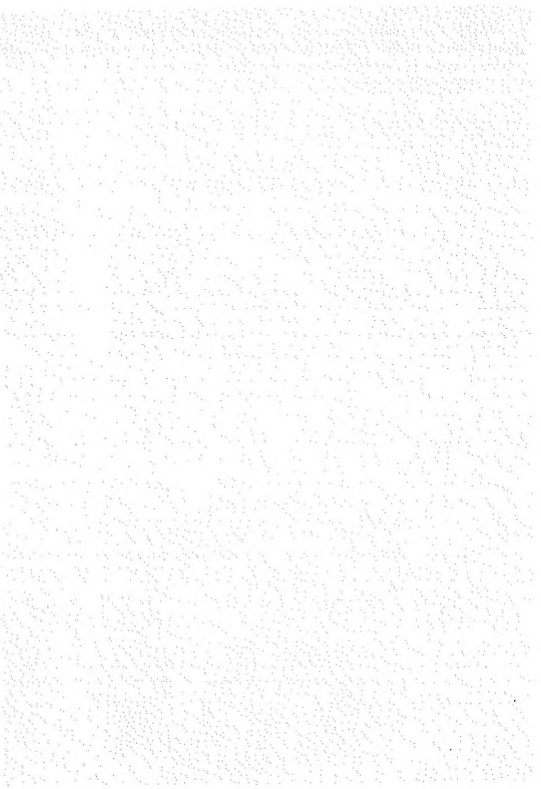
Comenzi: www.kerigma.ro